અપ્રસિદ્ધ અક્ષયવાણી

પ્રકાશક: ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાઈટી

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.   Jin Gun Aaradhak Trust

अप्रसिद्ध अक्षयवाणी

अर्थात्

अखाकृत काव्यो भाग २

સંગ્રહકાર

શ્રી ભગવાનજી મહારાજ,

શ્રી કુલ્યાણદાસજી મહારાજનો બંગલો ;

કહાનવા તા. જંબુસર, જિ. ભરૂચ.

સંશોધક તથા ટીકાકાર

श्री सागर – જગન્નાથ દામોદરદાસ ત્રિપાઠી,

ચિત્રાલ, તા. પાદરા; જિ. વડોદરા.

પ્રકાશક

ધિ ગુજરાત વર્નાકયુલર સોસાઈટી તરફથી

હીરાલાલ ત્રિભુવનદાસ પારેખ, બી. એ.;

આસિસ્ટન્ટ સેક્રેટરી, અમદાવાદ.

કિમ્મત એક રૂપિયો

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પ્રથમાવૃત્તિ. પ્રત ૧૭૫૦
વિ. સં: ૧૯૮૮ ઇ. સ. ૧૯૩૨.

મુદ્રક:-સોમાલાલ મંગળદાસ શાહ,
મુદ્રણાલય:-ધિ ગુજરાત પ્રિ. પ્રેસ;
મુદ્રણસ્થાન:-પાંચકુવા: અમદાવાદ.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નિવેદન

ગુજરાતી પ્રાચીન કાવ્યો સંશોધન કરાવી તેની શુદ્ધ પ્રત છપાવવાનું કાર્ય **સોસાઇટીએ** કેટલાક સમયથી શરૂ કરેલું છે. તે યોજનાને અંગે **અખાજીની અપ્રસિદ્ધ વાણીનો** સંગ્રહ **અખાજીના** પરમ ઉપાસક અને **અભ્યાસી** શ્રી "सागर" **મહારાજ** પાસે **સંશોધિત** અને સંપાદિત કરાવી, **ટીકા** સહિત જનતા સમક્ષ રજુ કર્યો છે; અને તે **મુમુક્ષુ** જનોને જરૂર ઉપયુક્ત અને ઉપકારક થશે, એવું મારૂં માનવું છે.

આ સઘળું સાહિત્ય જંબુસર પાસે આવેલા **કહાનવાની** ગાદીના **મહારાજ શ્રી** ભગવાનજી મહારાજના વિદ્યા-ભંડારમાં સુરક્ષિત હતું, તે **સોસાઇટીને** સુપ્રત કરી, તેના પ્રકાશન સારૂ ખુશીથી સંમતિ આપી એઓ **શ્રીએ સોસાઇટી** પર મહદ્ ઉપકાર કર્યો છે.

આ ગોઠવણ કરી આપવાનો યશ **શ્રી "सागर"** **મહારાજને** છે; અને એમણે એનું **સંપાદનકાર્ય** ઉપાડી લેઈ **સોસાઇટીનું** કાર્ય વધુ સગવડભર્યું કર્યું હતું, તે માટે **સોસાઇટી એમની** પણ ઋણી થઈ છે.

ગુ. વ. સોસાઇટી;
અમદાવાદ.
તા. ૩-૯-૩૨.

હીરાલાલ ત્રિ. પારેખ.
આસિ. સેક્રેટરી.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અનુક્રમણિકા

પ્રસ્તાવના	૫
શ્રી સદ્ગુરુચરણે	૯
અક્ષય એકડે એકે!	૧૦
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી	૧૧
અખા મિલ્યા ગુરુ	૧૨
શુદ્ધિપત્ર	૧૬
શ્રી અખાજીના "ગુરુશિષ્યસંવાદ" માંથી છેલ્લા પૃષ્ઠનો ઉતારો 'લીથો.'	
શ્રી અખાજીના કક્કા....	૧
શ્રી અખાજીના બાર માસ	૭
શ્રી અખાજીના સાત વાર	૧૨
શ્રી અખાજીનાં ગુજરાતી ભજનો	૧૫
શ્રી અખાજીનું અવસ્થાનિરૂપણ	૭૩
શ્રી અખાજીની જકડી હિન્દી	૮૧
શ્રી અખાજીના ઝૂલણા હિન્દી–પંજાબી	૧૨૩
શ્રી અખાજીની એકલક્ષરમણી હિન્દી	૧૭૫
શ્રી અખાજીનાં ભજનો હિન્દી....	૧૮૧
ટીકા	૨૨૩
પરિશિષ્ટ ૧	૨૩૪
પરિશિષ્ટ ૨....	૨૬૨
પરિશિષ્ટ ૩....	૨૭૨
ઉપસંહાર	૨૭૮
અક્ષયવૃક્ષ	૨૮૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પ્રસ્તાવના

પરમાત્માની પરમ કૃપાથી આપણા સાહિત્યમાં સદ્દગુરુ **શ્રી અખાજી**નો આ અપૂર્વ ગ્રન્થ પ્રસિદ્ધ થાય છે. એમાં પરમાત્માનું જ્ઞાન છે, પરમાત્માની ભક્તિ છે, પરમાત્માનો યોગ છે અને પરમાત્માનો સંપૂર્ણ સ્વાનુભવ છે, કિંવા રસોન્મત્ત પરિભાષામાં બોલીએ, તો રસભોક્તાએ અનુભવેલો મૂમાબ્રહ્મનો **નિર્ગુણવિલાસ** છે.

શ્રી અખાજીનું પોતાનું તેમ જ તેઓ **શ્રી** દ્વારા ચાલતી આવતી પ્રણાલિકાનું તમામ **અપ્રસિદ્ધ હસ્તલિખિત સાહિત્ય** શ્રી કહાનવા બંગલાના એ પ્રણાલિકાના હાલના મહારાજ **શ્રી ભગવાનજી મહારાજે**, મ્હારા પોતાના અભ્યાસ માટે, મ્હને **ઈ. સ. ૧૯૧૨ની** સાલથી કૃપા કરીને, સુપ્રત કરેલું હતું. આમાંથી, **શ્રી અખાજી**ના શિષ્ય **શ્રી લાલદાસજી**થી **શ્રી કલ્યાણદાસજી** સુધીની વાણીનો ગ્રન્થ ઇ. સ. ૧૯૨૦માં "**સન્તોની વાણી**" એ નામથી મહારાજ **શ્રી**એ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. માત્ર **શ્રી અખાજી**નું પોતાનું જ ઘણું સાહિત્ય પ્રકટ થવું બાકી રહેલું હતું; **ધિ "ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાઈટી"** જેવી માનવન્ત સંસ્થા તરફથી આ **અક્ષયવાણી**માં તેનો ઘણો ભાગ પ્રસિદ્ધ કરવાનો સુયોગ પ્રાપ્ત થાય છે. આ સર્વ સાહિત્યના સંગ્રહકાર પરમ પૂજ્ય મહારાજ **શ્રી**એ ઉદારતાથી તે પ્રસિદ્ધ કરવાની રજા આપી છે, તેમ જ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગુ. વ. સોસાઇટીના વિદ્વાન પ્રમુખ મહાશય દી. બ. કેશવલાલભાઇએ તે પ્રસિદ્ધ કરવાને સ્નેહપૂર્વક તત્પરતા દર્શાવી છે અને તેથી જ આ કાર્ય **વીસ** વરસના લાંબા ગાળા પછી સંશોધક સિદ્ધ કરી શકયો છે. વાચક અને સંશોધક બંને ઉપર આ ઉભય મહાશયોનો અતુલ ઉપકાર થયો છે.

અસલની જોડણી મ્હોટે ભાગે સંશોધનકારે કાયમ જ રાખી છે.

આજ સુધી કદાપિ જાણવામાં **નહીં** આવેલી, એવી **શ્રી અખાજીની** અદ્‌ભુત **વાણી જકડી**, ઝૂલણા અને બીજાં હિન્દી ભજનોમાં ગ્રન્થવાચકને જણાશે અને તે સર્વ ઉપરથી અભ્યાસીને **શ્રી અખાજીના** સ્વરૂપનો કોઇ નવો જ ખ્યાલ આવશે. શ્રી **અખાજી વેદાન્તી** છે– જ્ઞાની છે એ વાત તો સર્વ કોઇ જાણે છે; પરન્તુ, તેઓ સૂફી **સંત છે, આશક છે, ઑલિયા** છે એ વગેરે ફકીરી **ઈશ્કની** વાતો તો આ ગ્રન્થ માર્ફત **પહેલવહેલી** જ જાહેરમાં આવે છે.

દીવાન બહાદુર **શ્રી નર્મદાશંકર મહેતા**, દીવાન બહાદુર **શ્રી કેશવલાલ ધ્રુવ** તથા સરદાર બહાદુર **શ્રી નરસિંહરાવ દીવેટિયા** જેવા ગુજરાતના સમર્થ વિદ્વાનોએ તાજેતરમાં **શ્રી અખાજી** વિષે એવાં તો સારાં વિવેચનો કર્યાં છે, કે જ્યારે આ "**અપ્રસિદ્ધ અક્ષયવાણી**" ધ્યાનથી અને માનથી ઉકેલાશે ત્યારે તેઓને પણ પોતાનાં સુન્દર વિવેચનોમાં **શ્રી અખાજીનું** આ ગ્રન્થમાંનું **પ્રેમ-સ્વરૂપ** અવશ્ય દિશાદર્શક તેમ જ વસ્ત્વન્વેષક થશે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.   Jin Gun Aaradhak Trust

" **સન્તપ્રિયા** " નો હિન્દી ગ્રન્થ જે જુદા જુદા **પ્રકાશકો** દ્વારા છપાયલો છે, તેમાંનું છેલ્લું " **અન્વયવ્યતિરેક પ્રકરણ** " કોઈ **પ્રકાશકને** ઉપલબ્ધ નહીં થવાથી, હજુ અપ્રસિદ્ધ જ છે ; તેમ જ **શ્રી** અખાજીની શુમારે **સત્તરસેં** હિન્દી – ગુજરાતી **સાખીઓ** પણ હજુ અપ્રસિદ્ધ છે. **શ્રી** અખાજીના હવે પછીના **પ્રકાશનમાં ગુ. વ. સોસાઇટી** જ આ સવ **પ્રસિદ્ધ** કરવાને **ધારણા** રાખે છે, એ પરમ સંતોષની વાત છે.

શ્રી અખાજીનો સૌથી **પ્રથમ** ગ્રન્થ **શ્રી** અક્ષય-ગીતાનો (વિ. સં. ૧૭૦૫માં લખાયલો) આજ સુધી ગણાતો આવ્યો છે ; પરંતુ **ખરૂં** જોતાં, તેની **પહેલાંનો** વિ. સં. **૧૭૦૧**માં લખાયલો " **શ્રી ગુરુશિષ્યસંવાદ** " નો ગ્રન્થ સૌથી **પહેલો** છે. સ્વ. **કવિ હીરાચંદ** કહાનજી તથા સ્વ. **જાગુષ્ઠે** વગેરે **પ્રકાશકોને** એ ગ્રન્થમાંની છેલ્લી લીટીઓ ઉપલબ્ધ થઇ હોય એમ જણાતું નથી. જે હસ્તલિખિત પ્રતમાં વિ. સં. **૧૭૦૧ની સાલ** છે, તેનાં પૃષ્ટનો ઉતારો ' **લીથો** 'માં છપાવીને આ ગ્રન્થમાં મૂકવામાં આવ્યો છે.

સુપ્રસિદ્ધ સાક્ષર આચાર્ય શ્રી આનંદશંકરભાઇએ પોતાના **અમૂલ્ય** સમયનો વ્યય કરીને, આ કાર્યમાં ઉપયોગી સૂચનાઓ કરી છે અને મ્હારા ઉપર તે માટે તેઓ શ્રીનો ઘણો ઉપકાર થયો છે.

ગુ. વ. સોસાઇટીના આસિ. સેક્રેટરી ભાઇ શ્રી હીરાલાલ પારેખે આ કાર્યમાં મ્હને **સ્નેહભાવે ઘણી**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મદદ અને વખ્તોવખ્ત અનુકૂળતા કરી આપી છે – કે જે વિના આવું કાર્ય જરૂર જ ન થઈ શક્યું હોત. તેમનો પણ સંશોધક ઉપર ઘણો આભાર થયો છે.

આ ગ્રન્થમાં **શ્રી અખાજી**ના મૂલ વસ્તુ ઉપરાન્ત, તેનો પરિચય કરાવનારી **સંક્ષિપ્ત ટીકા** પણ સંશોધનકારે લખી છે, અને અભ્યાસીના ઉપયોગાર્થે કેટલાંક પરિશિષ્ટો અને સૂચિપત્ર પણ તેમાં દાખલ કર્યાં છે.

આ ગ્રન્થમુદ્રક **શ્રી "ગુજરાતી પંચ"** જેવા અતિ વ્યવસાયી મુદ્રણાલયે પણ, ગ્રન્થને તત્ત્વજ્ઞાનનો અને ધર્મનો જાણીને, ઘણા સ્નેહથી અને ઘણી કાળજીથી તેમ જ બહુ ત્વરાથી સુન્દર મુદ્રણકાર્ય કર્યું છે તે ધન્યવાદપાત્ર છે. રા. રા. ભાઇ શ્રી **સોમાલાલ**નો તેમ જ તેમના સ્નેહાળ સ્ટાફનો એ સદ્ભાવ માટે મ્હારા ઉપર ખરેખર ઉપકાર થયો છે.

પરમાત્માની કૃપાથી, આ પ્રમાણે સર્વના સ્નેહપૂર્ણ સહકાર વડે સંશોધનકારનું **આ ધર્મકાર્ય સિદ્ધ** થયું છે અને વાચકવિવેચકને પણ તે તેવી જ રીતે સિદ્ધ થાઓ!

શ્રી સાગરાશ્રમ, ચિત્રાલ,
તા. પાદરા; જિ. વડોદરા.
તા. ૫ – ૯ – ૩૨.
શ્રી ઋષિપઞ્ચમી, વિ. સં. ૧૯૮૮

ॐ सागर ॐ

ॐ सद्गुरु ॐ ॥

श्री सद्गुरुचरणे

અક્ષય પદના વાસી અખાજી ૐ ગુરુ !
બ્રહ્મસદનના ભોગી ! જોગીરાજ જો !
ઉર અર્ણવમાં ઉમગી આ શી ઉરમી ! –
મજ્જન કરતાં પ્રેમે નર ને નાર જો !
અક્ષય પદના વાસી અખાજી ૐ ગુરુ !

સૂકાં ને લૂખાં રે તરુવર તીરનાં,
અમીઝરણાંથી નવપલ્લવ તે થાય જો !
હરિયાળું રઢિયાળું તીર નિહાળીને,
વનચર મૃગલાં તૃણ ચરવાને જાય જો !
અક્ષય પદના વાસી અખાજી ૐ ગુરુ !

અનુભવસિન્ધુ ! બિન્દુપાન કરે ઘણાં,
અભિનવ આનન્દ ઉરમાં અતિ ઉભરાય જો !
શાન્તિ આપે सन्तप्रिया સુખદાયિની,
અહરહ લીલા બ્રહ્મ તણી નિરખાય જો !
અક્ષય પદના વાસી અખાજી ૐ ગુરુ !

ચિત ચૈતનનાં ચટકાં લટકાં જોઇને,
ભક્ત હૃદયમાં પ્રીતિરસ રેલાય જો !
નિત નિત લીલા નૌતમ નિરખે નાથની,
ભગવદ્ ભાવે ગુરુચરણે ચિત ચ્હાય જો !
અક્ષય પદના વાસી અખાજી ૐ ગુરુ !

શ્રી કલાનવા બંગલો, વિ. સં. ૧૯૮૮. | श्री भगवानजी महाराज ॥ ॐ सद्गुरु ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अक्षय एकडेएको

નમો ૐકાર બ્રહ્મસ્વધામ ! નિરાકારે રમે મહીં राम !
અહો ! **તનકાશી**માંહિ મુકામ – ભણો , હાં ! **એકડેએકો** !
નમો ૐકાર ૦

સદા મન શુદ્ધ હૃદયે સ્નાન –
ઉડેરૂં **અન્તરાત્મધ્યાન –**
" હું ज्योतिस्वरूप છું " એ જ્ઞાન-ઘૂંટો , હાં ! **એકડેએકો** !
નમો ૐકાર ૦

निरंजन तत्त्व सोहि राम –
त्रिभुवनव्यापी तारक राम –
અદ્વિતીય ૐ **અનામી નામ** – લખો , હાં ! **એકડેએકો**
નમો ૐકાર ૦

નહાવું तन त्रिवेणीमां –
समावुं ब्रह्म सोऽहंमां –
अनुभव आत्मसागरमां हुं अक्षय **એકડેએકો** .
નમો ૐકાર ૦

श्री हृषीकेश , हिमालय .
(इ. स. १९१४)

ॐ सागर ॐ
॥ ॐ ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

जुग जुग जीवो अखाजी !

જુગ જુગ જીવો ! અખાજી ! ગુરુજી ૐ ! –
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી !

જો બડભાગીકો છેલ્લો જનમ હો ,
તાકો સનેહી સખા ! જી ! ગુરુજી ૐ –
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી !

ગાત બનત નાહિ સદ્ગુરુમહિમા –
શેષ બિરિંચિ થકયા ! જી ! ગુરુજી ૐ –
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી !

લાલદાસ , હરિકૃષ્ણ , જીવણજી ! –
ગૌરી , રતનબા , જીતા ! જી ! ગુરુજી ૐ –
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી !

પરમહંસ અબધૂ કુલ્યાણા ! –
જાગ્રત નર નિરખ્યા ! જી ! ગુરુજી ૐ –
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી !

सागर ગુરુ સુરરાજપ્રસાદે ,
અલખ અખા ઓળખ્યા ! જી ! ગુરુજી ૐ –
જુગ જુગ જીવો ! અખાજી !

ᵛ. સ. ૧૯૨૦.

ॐ सागर ॐ

ॐ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

अख्खा मिल्या गुरु !

अख्खा मिल्या गुरु ! पक्का मिल्या गुरु ! घाट घडयेको घडावनको,
चित्त सोरंगी चराचर चेतन ! सद्गुरु रंग चढावनको;
फेर घडयो, गुरु ! राम लडयो ! गुरु घाट अघाट समावनको,
कौन मति, गति सागर मेरी ? ! सद्गुरु के गुन गावनको !
अख्खा मिल्या गुरु ०

गुरु पिंड खूल्यो, तब अंड फूटयो गुरुसतगुरुसेन विहंगमको,
खेचर हंस सके जीरवी परब्रह्मगुरुसतसंगमको;
बावन बाजकी पाज बनी ! गुरु ! क्या कहूं मैं गुरुमहातमको ? !
राम मिल्यो जबी राम भयो मन ! धन्य है ! धन्य ! गुरुग्गमको !
अख्खा मिल्या गुरु ०

कोइ कांइ कहो ! कोइ सांइ कहो ! कोइ राम कहो चित चेतनको,
साफ भयो जबसें चित्त चेतन, आयके बैठो गुरु घरको !
गुरु दत्त कहो ! गुरु सतगुरु हो ! गुरु नाम लहो कोइ सागरको !
आप हि खाप गुरु सतगुरु बिराजत ठेठ परा घरको,
अख्खा मिल्या गुरु ०

बुद्धि जपे गुरु, चित्त जपे गुरु, गुरु जपे मन मारनको,
रामगुरु गुरुराम हि मंतर ! ये हि अनुभव तारनको;
हारी गये हरि, शेष, महेश, प्रजापत गीत गजावनको, –
कौन मति, गति सागर मेरी, सद्गुरु के गुन गावनको ? !
अख्खा मिल्या गुरु ०

श्री सागराश्रम, चित्राल – ४.स.१९२१.

ॐ सागर ॥ ॐ प्रभुजी ॥
ॐ सद्गुरु ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ॐ सद्‌गुरु

सूचिपत्र

અકાર ૨૩૪
અક્ષમાલોપનિષત્ ૨૨૭
અક્ષય ગીતા ... ૨૩૦; ૨૩૯
અક્ષય વૃક્ષ ૨૮૦
અક્ષય બ્રહ્મ ૨૩૪
અખાજી ... ૨૨૫; ૨૬૮; ૨૮૦
અજપાજપ ૨૪૮
અજાતવાદ ૨૬૪
અણચર્યું ૨૫૭
અણલિંગી ૨૪૫
અથર્વોપનિષત્ ... ૨૩૪-૨૩૬
અદ્વૈતબ્રહ્મ ૨૩૫
અનન્તાદ્વૈત ૨૪૨
અનુભવ બિન્દુ ૨૩૦
અપરિમિત ૨૩૫
અભ્યાસ ૨૩૬
અમનસ્ક ૨૫૪
અમૃતનાદોપનિષત્... ... ૨૩૨
અર્ધ માત્રા ૨૩૫
અલ્–અમા ૨૩૫
અલિફ્ લામ મીમ ...૨૩૧;૨૩૪;૨૩૬
અલ્હસ્ત ૨૩૧
અવધૂતગીતા ૨૩૩
અહમદાબાદ ૨૮૦
આશક ૧૩૮
આત્મસમર્પણ ૨૪૬
ઈચ્છા ૨૩૪
ઈશ્ક ૧૩૮; ૨૨૪
ઈશ્વરબ્રહ્મ ૨૩૫
ઉત્તરાણ ૨૮૦
ઉત્થાન ૨૬૪
ઉદ્‌ગીથ ૨૩૪-૨૩૫
ઋગ્વેદ ૨૩૪-૨૫૯
એકીકૃત વૃત્તિ ૨૪૬
એન ૧૩૧
ૐ ૨૨૯; ૨૩૫
ૐપ્રભુજી... ... ૨૩૪; ૨૩૫
ઓલિયા ૨૬૩
કબીર સાહેબ ૨૪૨
કલાપી ૨૮૦
કલ્યાણદાસજી ૨૮૦
કહાનવા બંગલો ૨૮૦
કાશીપુરી... ... ... ૨૬૯
કુણ્ડલિની ૨૪૯
કુરાને શરીફ્ ૨૩૧
કૂટસ્થ બ્રહ્મ ૨૩૫
કેવલાદ્વૈત ૨૬૪
ખટ્‌ચક્ર ૨૪૯
ખંબ્રહ્મ ૨૩૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગંવત્ … … …	૨૪૭
ગીતા … … …	૨૪૪
ગુરુગોવિન્દ … …	૨૪૨
ગુરુભક્તિ … …	૨૭૩
ગુરુમુખી …. … …	૨૪૧
ગુરુ શિષ્ય સંવાદ … …	૨૨૬
ગૌડપાદાચાર્ય … …	૨૫૬
ગૈન … … …	૧૩૧
ઘનચક્ર … …	૨૩૫–૨૪૨
ચક્ર … … …	૨૪૯
ચક્રાતીત … … …	૨૪૯
ચિત્ત … …	૨૬૨–૨૬૩
ચિદાનન્દરૂપ … …	૨૩૬
છાન્દોગ્ય ઉપનિષત્ …	૨૨૯
જકડી … …	૨૬૮
જીતામુનિનારાયણ … …	૨૮૦
જૈનશાસ્ત્ર … …	૨૩૧
ઝૂલણા … …	૨૬૮
ઢોલા … …	૨૬૮
તુરયાવસ્થા … …	૨૬૩
તુરિયાતીત… …	૨૬૦–૨૬૧
ત્રિગુણાતીત … …	૨૩૬
ત્રિવેણી … … …	૨૭૨
દર્શનશાસ્ત્ર … …	૨૫૩
દ્વૈત … … …	૨૭૨
દ્વૈતાદ્વૈત … … …	૨૭૨
દયાનાનન્દજી … …	૨૮૦
નકલંક … …	૨૭૩
નરહર … …	૨૪૮
નવકારમંત્ર … …	૨૩૧
નાદબ્રહ્મ … …	૨૪૭
નાહમ્ … …	૨૫૦
પરમાત્મા… …	૨૨૯–૨૩૪
પરોક્ષજ્ઞાન … …	૨૪૦
પુરુષબ્રહ્મ … …	૨૬૪
પુરંજન … …	૨૩૬
પૂર્ણ પુરુષ …	૨૨૫–૨૭૩
પૂર્ણાનન્દજી … …	૨૮૦
પંચીકરણ … …	૨૩૩
પ્રકટીકરણ … …	૨૩૭
પ્રણવ …	૨૨૯–૨૩૫–૨૩૬
પ્રત્યક્ષજ્ઞાન … …	૨૪૦
પ્રભુ – પ્રભુજી … …	૨૩૫
પ્રશ્નોપનિષત્ … …	૨૨૯
પ્રીતમદાસજી … …	૨૨૭
પ્રૌઢીવાદ … … …	૨૬૧
ફેના … … …	૨૪૬
ફાલ … … …	૨૫૨
બગદાલમ્ય … …	૨૫૨
બુલ્લાશાહ … …	૨૨૭
બૃહદારણ્યક … …	૨૨૯
બૌદ્ધશાસ્ત્ર … …	૨૩૧
બ્રહ્મ … … …	૨૩૪–૨૩૫
બ્રહ્મલીલા … …	૨૩૦
બ્રહ્માનન્દજી … …	૨૬૯–૨૮૦
ભગવદ્‌ગીતા … …	૨૪૪
ભગવાનજી મહારાજ …	૨૮૦
ભક્તિયોગ … …	૨૭૩

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભૂમાબ્રહ્મ ૨૬૬
ભેવ ૨૩૬
ભોગલિંગ ૨૩૫-૨૪૫
ભૅવર ગુફા ૨૭૩
મણિકર્ણિકા ૨૬૯
મનોનાશ ૨૬૧
મનોમુખી ૨૪૧
મહાલય ૨૭૩
મહાવાકય ૨૪૭-૨૫૯
મહાશૂન્ય ૨૩૪
મહોપનિષત્ ૨૩૭
માઇક્રોકૉઝમ ૨૪૩
માણ્ડૂક્ય ઉપનિષત્ ... ૨૨૯
માયા... ... ... ૨૫૨
માયાવાદ ૨૬૮
આશક ૧૩૮
મુણ્ડકોપનિષત્... ... ૨૨૯
મુમુક્ષુતા ૨૬૩
મૅક્રોકૉઝમ ૨૪૩-૨૫૫
મોક્ષલિંગ ૨૩૪-૨૪૫
મંત્રયોગ ૨૩૫-૨૪૬
યજુર્વેદ ૨૩૪-૨૫૯
યોગ... ... ...૨૪૯-૨૭૨
યોગભ્રષ્ટ ૨૪૧
યોગલિંગ ૨૩૫-૨૪૫
રાજયોગ ૨૪૬
રામ... ... ...૨૫૧-૨૫૪
રામાનુજાચાર્યજી ... ૨૬૪
લયયોગ ૨૩૪-૨૪૬
લયયોગી ૨૫૫
લાલદાસજી ૨૮૦
લિંગ... ... ... ૨૪૫
લોમંશ ૨૫૩
વલ્લભાચાર્યજી... ... ૨૬૪
વસિષ્ઠજી ૨૬૧
વાચારંભણ ૨૬૭
વિવેકાનન્દજી ૨૬૧
વિશિષ્ટાદ્વૈત ... ૨૬૩-૨૬૧-૨૬૪
વીરપુર ૨૮૦
વૈરાગ્ય ૨૫૫-૨૬૩
વ્યાસભગવાન્... ... ૨૬૯
શબ્દ... ... ... ૨૩૨
શરીઅત ૨૬૨-૨૭૩
શબ્દાતીત ૨૪૭
શુદ્ધાદ્વૈત ... ૨૬૩-૨૬૪
શૂન્ય ૨૩૨-૨૩૪
શંકરાચાર્યજી ૨૩૧-૨૩૮-૨૩૯-૨૬૪
શ્રીમદ્‌ભાગવત ૨૪૪
ષડ્ચક્ર ૨૪૯
ષડ્સાધન... ... ... ૨૬૩
ષડ્સંપત્તિ ૨૬૩
સત્ત્વ ૨૩૪
સત્વાપત્તિ ૨૬૨
સદ્‌ગુરુ ૨૩૮-૨૪૧
સદાશિવ ૨૩૪
સપ્તભૂમિકા ... ૨૬૩-૨૬૪
સમરસ ૨૬૭
સમાધિ ૨૬૩

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સાધક ૨૭૨
સાધન ચતુષ્ઠય ૨૫૫
સાધના ૨૪૭
સામવેદ ૨૩૪–૨૫૯
સૂરત ૨૬૭
સુરતા ૨૬૭
સૂરતેબકર ૨૨૯
સોહમ્ ૨૪૮–૨૫૦
સ્વરૂપસંસ્થિતિ ૨૫૫
સ્વીડનબોર્ગ ... ૨૨૫–૨૬૮
હંસ ૧૩૭; ૧૪૯
હકીકત ૧૩૭; ૨૩૪
હરિકૃષ્ણ મહારાજ... ... ૨૮૦
હઠયોગ ૨૩૪–૨૪૬
હાલહાલાત ૨૭૩
ક્ષિપ્તચિત્ત... ... ... ૨૬૩
જ્ઞાન ૨૩૪
જ્ઞાનગીતા... ... ... ૨૪૮
જ્ઞાનભૂમિકા ... ૨૬૩–૨૬૪
જ્ઞાનયોગ... ... ... ૨૬૪
જ્ઞાનલિંગ... ... ૨૩૪–૨૪૫

શુદ્ધિપત્ર

પૃ. ૧ લીટી ૧ માં **આગેચર**ને બદલે **અગોચર** વાંચવું.

પૃ. ૨૫૫ ત્રીજી લીટીમાં Micro-Cosm ને બદલે Macro-Cosm વાંચવું.

ૐ ૐ ૐ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ अनुभवात्मने नमः ॥

अप्रसिद्ध अक्षयवाणी

अथ श्री अखाजीना कक्का

રાગ ધન્યાશ્રી

ૐ નમો પરમાત્મા, જે આદ્ય નિરંજન દેવ;
આગોચર ગોચર થવાને, કહું કક્કાનો ભેવ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ०

કન્દ ઉખેળે જ્યમ કેળનું, માંહે ન નિકળે કાઠ;
ત્યમ એહવું રૂપ સંસારનું, તમો સત્ય સુણો સહુ પાઠ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ०

ખખ્ખો ખોટો ખોખરો, સ્વજન કુટુમ્બપરિવાર;
વિત્ત હરે સૈ કે મરે, ભાઈ! જ્યમ ધૂમ્ર નહીં સાર.
શાણા સન્ત સોહામણા! ०

ગુરુ ગોવિન્દનું શરણ ગ્રહીને, શુદ્ધ હૃદય સ્તુતિ ભાખ;
સત્ય વચન ગુરુદેવનાં, સંભાળી હૃદયમાં રાખ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ०

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઘન ચડયો સ્થિર નવ રહે રે ભાઈ! જોતાં તે જોતાં જાય;
કહો ! ઓછાંઇએ તેહને, કેટલોએક પંથ પળાય ? !
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

નરનારી ! સહુ કો સુણો ! જેહને કૃપા કરે શ્રી કૃષ્ણ;
ગુરુવચન ઉરમાં ધરે, તેનાં તત્ક્ષણ ટળી જાય ઉષ્ણ.
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

ચિત્ત ચંચલ, ચપલ સદા, નિત્ય નિત્ય નવરંગ ચાહે;
ભોગ ન પહોંચે ભાવતા, ત્યારે દેહ તે સહુને દાહે.
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

છલ વિદ્યા સહુ કો રમે, પુત્ર, પિતા, નર, નાર;
છાંછલે પાંછલે છેતરે, પણ છૂટે નહીં સંસાર !
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

જાગ્યો ઊંઘે નવ ફરી, જે જગાડયો ગુરુદેવ;
એમ જાણી વરતે જુગમાં, ભાઈ ! જે જાણે ગુરુભેવ.
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

ઝાંઝવાં નીર સંસારનું, ન ઝીલે ન પીધું જાય;
ઝળકતું દેખી ઝાલવા, ભાઈ ! જગત સહુ કો ધાય!
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

નિઃશેષે ત્યાં નવ મળે, ભાઈ ! નીર તણી નર છાંટ;
ફોકટ ઉજાવું ઉગરે, જે કંઠે પડીઆ કાંટ.
શાણા સન્ત સોહામણા !૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ટંકશાળે ટંકો પડે, તે માલે ખોટ ન ખાય,
ત્યમ જ્ઞાની ગુરુથી નીપજે, તેહેનો અનુભવ પાછો ન થાય.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

ઠંઠ સદા ઠાલો રહે, તું નમણુ, ખમણુ કર નેહ;
ઠરી ઠામે તો બેસીએ, જો હરિને સોંપીએ દેહ.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

ડાહ્યા શાણા સહુ કો કહે, વળી કહે તે ચતુર સુજાણ!
ડગમગતા ડેહેકયા ઘણા, ભાઈ! ગુરુ તે સારંગપાણ.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

ઢાંકયો પાવક છારીએ, તેહેની કૂંકય જ્યોત જણાય;
ત્યમ ગુરુકૃપાની લહેરથી, મૂળગું આપ લહેવાય.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

ણેણે નામ સંસારમાં, નથી નિરમ્યું નારાયણ;
ત્યમ મુજ વડે કામ કહો કશું! નવ નીપજે નિર્વાણ.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

તત્ત્વ સમજે તત્ક્ષણ સદા, તે મન પામે ત્યાગ;
ત્રાસ ટળે, ત્રિકમ મળે, જ્યારે સદ્દગુરુ કહે ગુરુભાગ.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

થોડા માંહે સ્થિર કરી, બ્રહ્મ થાપે જીવને ઠાર;
જોતાં હરિ કે સદ્દગુરુ, ભાઈ! થોભણ એ સંસાર.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દાસ થતે આશ પૂરીએ, આશાથી કરે નિરાશ;
નહીં દાની સદ્ગુરુ સમો, જે અહંતા કાપે પાશ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

ઘરથી તે ધૂર લગી ધામશું, મેળ કરે મહારાજ;
ધંધ મિટે ઘોખો ટળે, જ્યારે સદ્ગુરુ સારે કાજ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

નિરાલંબ નારાયણને, નયણે દેખાડે નાથ;
નર હરિ માંહાં વેહેરો ટળે, જ્યારે સાહે સદ્ગુરુ હાથ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

પૂજ્ય કરે ગુરુ ગુહ્ય કહે, બુદ્ધિ પામર ટાળે પાપ;
મિત ટળે, અમિત રહે, સ્વે સદ્ગુરુ કરે આપ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

ફૂટે અંગ વિહંગનું, આવે જ્યાહારે પર પાગ;
જડ ટાળી અજડ કરે, જ્યાહારે ગુરુ કહે ગુરુભાગ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

બોલ ન પહોંચે બુદ્ધિબળે, ભાઈ! ભાવનથી જે ઝ્હાલ્ય;
પ્રપંચથી પહરો પ્રભુ, ભાઈ! સદા સદોદિત રાજ્ય.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

ભેદે શું ભાષા વડે? ભાઈ, અભાષ્ય ભાસ્યું ભાસ્ય;
ભુવન ત્રણથી છે પરૂં, ભાઈ! સદ્ગુરુ દેખાડયું પાસ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મકર ચાલે મહાજળે, સાહામે દડેડે ગત;
ત્યમ ઉર્ધ્વ ગતિ ચાલે સદા, મહાનુભાવની સુર્ત.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

જથારથ જાણ્યે થકે, ભાઈ! જરાજનમભય જાય;
જીરણ રોગ જંતનો ટળે, ભાઈ! નર નારાયણ થાય.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

રવિને રેખે નવ મળે, ભાઈ! અંધારૂં કો કાલ;
આત્મ અર્ક ઉદય હવો, ભાઈ! જે છે નિલગ નિરાલ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

લિંગલેખ લેખે લહ્યા, પરબ્રહ્મ અલેખ અપાર;
લય વિલય, વિલય તે લય, ભાઈ! વસ્તુ શબ્દ વિના સાર.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

વક્તવ્ય તું વાણે કરી, પણ વાણી ન પ્હોંચે ત્યાંહ્ય;
સાર તણું જે સાર પદ, સદ્‌ગુરુ રમે છે જ્યાંહ્ય.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

શિવ તણે પદે શિવ સદા, જંત મિથ્યા આલાપ;
શ્રી ગુરુ મળિયા જેહને, ભાઈ! તે સમજ્યા નિજ આપ.
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

ખંવત્ પોતે થઇ રહ્યા, જયમ આપ માંહે અમ;
મહા અધ્યાસ એટલો ટળ્યો, જે જાણતા સોઽહમ્!
શાણા સન્ત સોહામણા! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્વ પ્રકાશ હોય સન્તને, ત્યાંહાં સદા સદોદિત રામ;
જ્યમ સદા સરખું સૂરને, ભાઇ ! સાવ નિરંતર ધામ.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

હું સમજ્યો હંકાર ભિન, સદ્‍ગુરુ સંત પસાય;
ક્ષમા, દયા, સંતોષ, સત, એ સર્વ આવ્યું એ માંહ્ય.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

खं વરતે છે ખં વિષે, ભાઈ ! મૂર્ધા માંહ્ય ઝંકાર;
ખટ ચક્રના વેત્તા ખરા, જે ખંના જાણનહાર.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

કક્કા એ પૂરણ થયા, ભાઈ ! શિખે, સુણે, જે ગાય;
પરબ્રહ્મ પદ ત્યાં તે વસે, પ્રીછે જે મહિમાય.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

એમાં જ્ઞાન, ભક્તિ, વૈરાગ્ય છે, માંહે ગુરુશુશ્રૂષા ભેદ;
શ્રી ગોવિન્દજીનાં ચરણ પામે, સત્ય માને વેદ.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

સદ્‍ગુરુને નયણે, અખા ! જોઈ કરજો વિચાર;
વિચાર કરતાં વસ્તુ પામશો, ભાઈ ! સુખે તરો સંસાર.
શાણા સન્ત સોહામણા ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

श्री अखाजीना बार मास

રાગ સામેરી

બારે માસ સ્વામી તે સરખો સદા,
 પણ જીવ જાણ્યા વિના ભવ ભટકે;
માસને ખાસ જાણે રખે માનવી,
 તો નિજ રામશું બુદ્ધિ અટકે.
 બારે માસ૦

કાં રે તકે તું ચેતે નહીં? જીવડા!
 નિત્ય અવસર એહવો નહીં જ આવે;
પંચ ઇન્દ્રિ તણું જ્ઞાન છે તુજ વિષે,
 કાં તેહને નીચ કૃત્યે ખપાવે?
શ્વાન, સૂકર, બિડાલ, ઉષ્ટ્ર, ખર,
 તે તણી વૃત્તિ લઇ શું રે જીવે!
વચન ગુરુનાં સુણી, ચિત્ત ચેતે નહીં,
 તે પડે અંધકૂપ હાથદીવે!
 બારે માસ૦

માર્ગ શીરે હશે સુખ ગુરુદેવથી,
 જે ગુરુ બ્રહ્મવિદ્યા જ પોષે;
આત્મા જાણ્યા વિના ભવ વિષે આફળે,
 આપ ઓળખ્યા વિના કાળદોષે;
ભક્તિ, વૈરાગ્ય ને જ્ઞાન સીડી સદા,
 વિના ગુરુગમ તે નવ પામે,

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હરિગુરુસંતનાં ચરણ સેવે સદા,
તે વરાંસો જે કો રહેશે ભામે.
બારે માસ ૦

પોષ તું તુજને મહા બ્રહ્મરસ વડે,
જો જડે હાથ તુંને વાત્તીતા,
જેહ રસ અરથે ઈશ અહર્નિશ રટે,
શ્રીમુખે અચ્યુત ગાય ગીતા;
સિદ્ધ, સંત, સાધુમાં તો જ પોષાઇશ જો –
આવશે હાથ તુંને હેત ગુરુનું,
જીવતો જીવ તે મુક્ત મ્હાલે સદા,
સમઝતે કાજ સરશે જ નરનું.
બારે માસ ૦

મહાજન જાણુ રે હાણુ નિત્યે હોયે,
કાળકરવત ત્હારૂં આયુ કાપે,
કામ ને ધામ, ધન દેખી શું ધસમસે?
સીપ સાટે રૂપા મહોર ના'પે;
માહાતમ જાણીયું નહીં જ મહારાજનું,
કાજને ઠામ અકાજ કીધું;
દેહાતીતને ઠામે તેં દેહ ભજ્યો,
અમૃત ઢોળીને વિષ પીધું!
બારે માસ ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ફાલ માંહે ગુણ છે ઘણા, જીવડા!
    ફાલ બોલે તેહને કાઢ શોધી;
તેહ જાણ્યા વિના ભટકે બહુ ભવ વિષે,
    મુક્તિનું દ્વાર તેં મૂક્યું રોધી;
કર્મ ન્હાનાં કરે, શુભ અશુભ આચરે,
    સ્વામી સમિપથો નવ દેખે;
શબ્દાતીત શબ્દે કરી ઓળખે,
    તે નર ન આવે નામ વેષે.

બારે માસ૦

ચિત્ર વિચિત્ર તે ચપલ માયા સદા,
    ચિત્ત દેઇ તું હૃદય જો વિચારી;
ઇન્દ્ર ને ચન્દ્ર, મુનિ સર્વ ખરવા તણા,
    મરવા તણા માન જે થયા સંસારી;
તું છે ક્રીડામૃગ કાલમાયા તણો,
    મૂઢ! મકલાય કાં મૂછ મરડે?
કેઇ નિદ્રાએ સૂતો બકે? પામરા!
    કાલ તુજ ગ્રસવા હાથ કરડે!

બારે માસ૦

વૈશાખે જોતાં થકાં તું કશો? જીવડા!
    જો પ્રિયવ્રત સરખા બહુ કેટિ ખાધા;
જે દિનકર સાથે બહુ કાલદાવે ફર્યા,
    કાલની દાઢમાં તે ન લાધ્યા;

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઐશ્વર્ય ને આયખું જો દશગ્રીવનું,
બગદાલમ્ય, લોમંશ સરખા;
ચિરકાલ જીવ્યા, પણ કાલ લેખે નહીં,
બિન્દુ લેખું કશું જેમ બિરખા!
બારે માસ૦

જેઠ પદ જોતાં એહ જ ભાસ્યું મુક્તને,
જે ઈશ્વર ઓળખીને આપ ગાળે,
હરિગુરુ સંતનાં ચરણ સેવે સદા,
બ્રહ્મઅગ્નિએ નિજ કર્મ બાળે;
જેઠ માસે જલ જયહાં ત્યહાં ઊમટે,
અવની અંકુર જ્યમ મૂકે નીલા,
ત્યમ અંગ અંગ માંહાં આત્મા પ્રગટે,
તું આદ્ય અહંકારના કાઢ ખીલા.
બારે માસ૦

આ બાડ માંહે પડયા દોહ્યલા નર નીકળે,
દેહ ગ્રેહ રૂપીયું ગરક મ્હોટું;
તેહમાં ગરકાવ થયા નર, નાગ, સુર,
સત્ય દીસે, પણ માંહે ખોટું;
આહુલાં વાહાતાં બહુ અધવચ ગયા,
ખટ દર્શન ખટપટ કરતા!
જેહેનો આવી અચાનક હાથ હરિએ ગ્રહ્યો,
તેહ નર નીસર્યા નેટ મરતા;
બારે માસ૦

શ્રાવણે સવતું સર્વ દીસે ખરૂં,
ક્ષણ ક્ષણે ક્ષય થતી જાય કાયા;
કાલનું ચક્ર તે સહુને સરખું દળે,
સુર, મુનિંદ્ર, દાનવ, રંક, રાયા;
આત્મા જાણે જે તે જ અળગો પડે,
જેયમ જાળ માંહાંથું મીન થાય પાણી,
એહવી અકલ કલા સદ્‌ગુરુ તણી,
મહાજન હોય તે રૂહેશે જાણી.
બારે માસ ૭

ભાદ્રવે સઘળો ભેદ પામ્યે થકે,
જીવ શિવ મળી રસરૂપ થાયે;
પિંડ બ્રહ્માંડ તે એક ભાસે યદા,
તદા કટાહ ભેદીને જંન જાયે;
જ્યાંહાં નહીં લોક, પરલોક કારણ નહીં,
વચન ઉચ્ચાર વિણ ધ્યે ને ધ્યાતા;
એહવો અચરજ ખેલ આપે લહે આપનો,
જગત જંજાળ નહીં શિવ ખ્યાતા.
બારે માસ ૦

આ સોઽહં પ્રમાણ પ્રત્યક્ષ રમે જેહને,
શ્રુતિ સ્તવી કહે જે પરપંચ પારે;
આપ ઉપાસે આપ આપે રહે,
કૃત્યને સાધ્ય નહીં, છે વિચારે;

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વસ્તુ ઇચ્છાએ વસ્તુ વિલસે સદા,
મન વિના છે મુદા, જંન ! જાણો,
અણુચવ્યું આપ સમજાયે થકે ઓળખે,
તે નર દેહમાં નથી બંધાણો.
બારે માસ ૦

બારે માસ પૂરણ થયા તેહને,
જે જને અર્થ એહનો જ પ્રીછયો,
વપુ વિમલ આકાશવત્ થઈ રહ્યો,
શિવ પદે લીન હવો, જીવ ન ઇચ્છયો;
શિખે સાંભળે જે જન અનુભવે,
તે નર ત્યાંહાં તદ્રૂપ થાયે;
પ્રત્યક્ષ રામ રમતાને ઓળખી, અખા !
સદ્‌ગુરુબાલ હોય, તે જ ગાયે.
બારે માસ ૦

॥ इति श्री अखाजीना बारे मास संपूर्ण ॥

श्री अखाजीना सात वार

રાગ મારૂ

આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે;
ઔઠ હાથમાં તે રહ્યો રે જેને નેતિ નેતિ શ્રુતિ ગાય,
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પહેલે સદ્‌ગુરુ સેવ રે પ્રાણી! જો અવસર મળ્યો આ વાર,
કૃપા કરીને કળ આપે ગુરુ, તેણે સદ્ય ટળે સંસાર;
ત્રેહે સમ ધાતુના દેહે, શું લાગો ટાળે તેહ ? !
તે માટે ગુરુચરણકમલને વંદીને પૂછો એહ.
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે.

શુક્ર પિતાનું દિવસ સકલનું ગયું અનારથ જેમ,
ધર્યે પિંડે જો હરિ નવ ઓળખ્યા તો તે જાણવું તેમ;
શિવવિરિંચ્યાદિક જેહને જુએ, તે હરિ તો રહે પાસ,
શું કરવાને ભટકે ભવમાંહાં ? ! તું કરને આત્મ અભ્યાસ.
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે.

શેની વા'રે શીરે તાણી લે તું, ભાર સકલ એ મન ?
શનૈઃ શનૈઃ તે મારગને લેહે, જ્યાંહાં ચાલ્યા મહાજન!
ધૂમ્ર માર્ગ ધૂંઆનો ધળહળ, ત્યાંહાં હરિ ન મળે લવલેશ,
આર્ચ માર્ગ ઉપાસી જોતે, દીસે સઘળે દિવેશ!
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે.

આદિત્ય વારે અર્થ થયો જે, કરતો અન્ય અભ્યાસ,
एकमेव अद्वैत જ આપે, કરતો દ્વૈતની આશ!
કરતો આશ! દાસ દેહ દમતો! પામર પીડતો પિંડ!
તે રવે ચઢયું મન ગયું ઉતરી, ગુરુએ જ્ઞાન કહ્યું પ્રચંડ.
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે.

सो मैं જાણ્યો બોલણહારો, જે પરાત્પર પરબ્રહ્મ,
દશ, ખટ, અષ્ટ, એકથી અળગો, તેહેનો લહ્યો મરમ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ત્યાહારે ઉગ્યો **સોમે** તે **સકલ** પક્ષનો અનુભવ કેરો **ચંદ** ,
નિજ આતમ નિર્મલ સુજ નિશ્ચય , આનન્દ કેરે. કન્દ .
આ વાર ઓળખો રે **આત્મા તમ** માંહે .

મંગલવાર આણીએ પામ્યું જે ઘણા દિવસનું બીજ ,
હરિગુરુસન્ત પ્રતાપસમાગમે , પરોવ્યું **મુક્તાબીજ** ;
મહા મંગલ રૂપ તે ભૂપ ભુવનનો , જાણ્યો જગદાધાર ,
જે જાણ્યે સંસાર સ્વપ્ન તુલ્ય , કેહેવા નહીં લગાર .
આ વાર ઓળખો રે **આત્મા તમ** માંહે .

બુધવારે પૂછયા ઘણા યે , મ્હોટા પંડિત જાણ !
પણ **મહા** કલા કો ન શકયો સુજ આપી , **જ્ઞાન** તણો **તે બાણ** ;
બાણ જાણ **અંતરનો આશય** , **પ્રગટયો ગુરુ** ઉદાર ,
ત્યારે તિમિર તદન ગયું ત્રણ ગુણનું , એ કહ્યા **સાતે** વાર.
આ વાર ઓળખો રે **આત્મા તમ** માંહે .

એ સાતે વાર સહુકો જાણો , આણો વસ્તુવિચાર ,
પણ આઠમો અંકુર **અનુભવ** કેરો , તેણે હોય નિરધાર ;
જયાંહાં રહી જોતાં જગત **ન** દીસે , **સ્વે સર્વ** ગગનાકાર ,
સચ્ચિદાનન્દસમરસસાગરમાં, લહેરી અખો અવતાર .
આ વાર ઓળખો રે **આત્મા તમ** માંહે .

॥ इति श्री अखाजीना सात वार संपूर्ण ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ૐ સદ્‌ગુરુ

શ્રી અખાજીનાં ભજન

ગુજરાતી

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧ जाणवुं एवुं रे

જાણવું **એવું** રે **જે નવ** જાણીયું રે –
જે જે જાણ્યું તે તો છે જાન ;
પંડિતપણું રે ત્યહાં **નવ** પાલવે રે –
જાણે તેને નહીં ટળે તાણ. જાણવું **એવું** રે૦

મુક્તિને માને રે માનને વશ પડયો રે –
નહીં તેને કોઈનો વિશ્વાસ ;
જાણપણે રે જે જન જીરણ થયા રે –
મોહ્યા તે દર્પણમનને કાચ ! જાણવું **એવું** રે૦

માન વહોણા રે તે તો **મ**હારાજ છે રે –
મનની વૃત્તિએ વરતે તે જીવ ;
જે જે દીસે રે સર્વે **મ**નનું ઘડયું રે –
તેણે કહીં નવ જાણ્યા શિવ ! જાણવું **એવું** રે૦

જાણપણે જેણે રે ભવ સાચો કર્યો રે –
અણજાણ્યા છે તે **આ**કાશ ;
માયાના પાશથી રે હીંડે જો છૂટવા રે –
ત્યમ ત્યમ ખરો થાય છે પાશ ! જાણવું **એવું** રે૦

અવળું **પદ** રે **સ**વળું ગ્રહે કરી રે –
એ તો વળી સર્વે છે **અ**ધ્યાસ ;

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અણુલિંગી રે અખોજી ઈમ કહે રે –
જ્યહાં નહીં સ્વામી ને વળી દાસ. જાણવું એવું રે ૦

૨ आप जाणीने रे

આપ જાણીને રે રહ્યો જે આપમાં રે,
તે તો છે વસ્તુ મૂળ નિધાન;
ઉત્પત્તિ લય રે ત્યાંહાં તો દીસે નહીં રે,
લિંગદેહ નહીં જ્યાંહાં માન. આપ જાણીને રે ૦

અન્ય જ થાતાં રે બંધન રહી ગયું રે,
તેમાં છે અસંખ્ય વળી ભાર;
અંકુર નહીં રે કાળ ત્યાંહાં શું કરે રે!
એહેવો છે તત્ત્વજ્ઞાન વિચાર. આપ જાણીને રે ૦

વણબોલ્યું રે સર્વે તે બોલિયું રે!
જે બોલ્યું તે તો છે મૌન!
કારણ નવ મળે રે કોણ કાર્ય કહું રે!
એ તો છે વાચારંભણ શૂન્ય! આપ જાણીને રે ૦

વસ્તુને વિષે રે ગુણ દીસે નહીં રે!
એ તો છે કાર્ય જ નિજ ધામ;
અનુભવ આપે રે આપ વિચારતાં રે!
અખો છે તે આરોપણ નામ. આપ જાણીને રે ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩ नित्यविहारी खेले वसन्त !

આ તો નિત્યવિહારી ખેલે વસન્ત!
જેની રમતનો નહીં આદિ અન્ત!
ઉપજે ખપે જ્યાંહાં સર્વે જન્ત!
એહવું જાણે તેહને કહીએ સન્ત! આ તો૦

જ્યાંહાં રે જેહેવો ત્યાંહાં તેહેવો થાયે!
વેષ, વહેવાર ન મૂકે ક્યાં યે!
ખાવા! કર્ત્તા – અકર્ત્તા તે કહેવાયે!
એમ જાણી આપોપું ભૂલી જાયે! આ તો૦

પંચરંગી વસન્ત થઈ જે –
મહા સુન્દરતા અચાનક નીપજે!
કહીં હારે અને કહીં વિજે!
પણ વિકાર ન પામે તું રજે! આ તો૦

ત્હારી રમતમાં એવી મોહિની –
તેણે શુદ્ધ ન રહી કોઈની!
જે કોઈ જાણનહારા જાણે છે,
અણલિંગી ઉરમાં આણે છે! આ તો૦

બ્રહ્માદિક માયા જોઉં ત્યાંહાં!
એણે ચિત્ર વિચિત્ર મોહોતાં!

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અખા આપોપું ખોયું ત્યાંહાં !
સ્વે સમરસ થયા રે **મરી** જોતાં ! આ તો૦

૪ अमे रे वैद्य अगम देशना !

અમે રે વૈદ્ય **અગમ દેશના** ! કહો તો, પડળ ઉતારૂં ;
સુરત **નૂરતની** નરેણીએ વૈકુંઠ દેખાડું !
અમે રે વૈદ્ય **અગમ દેશના** !૦

પડદા તે બાંધું **પ્રેમના**, લઈ ગોદે પોઢાડું ;
શીલ, સંતોષની લૂંચરી, **અમરત** ભેળાવું.
અમે રે વૈદ્ય **અગમ દેશના** !૦

સાત પડળ કાઢું સામટાં, લઈ દેખતો કરૂં ;
જો પાછો આવે અમ ભણી, તો હું વૈદ્ય ન કહાવું.
અમે રે વૈદ્ય **અગમ દેશના** !૦

વૈદ્ય મળ્યો મને **વિઠ્ઠલો**, **તેણે** ઔષધ દીધું ;
ગુરુને પ્રતાપે **અખો** કહે, તેનું કારજ સિધ્યું.
અમે રે વૈદ્ય **અગમ દેશના** !૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૫ सन्तो ! आवो जी देश हमारडे !

સન્તો ! આવો જી દેશ હમારડે ! જ્યાં છે સદા રે વસન્ત !
સ્વર્ણવાડીક વર્ણ ફૂલડે, તેનો ન આવે અન્ત !
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

સન્તો ! મૃદંગ બાજે અણુમઢયાં, વણુ મુખ ગાવે ગીત !
દિવસ, રજની, સન્તો ! ત્યાં નહીં, નહીં ઉષ્ણ ને શીત !
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

સન્તો ! ઇન્દ્રિય અગોચર તે સદા, ત્યાં નહીં કાળ ને કર્મ !
પવનપ્રવેશ, સન્તો ! ત્યાં નહીં, ત્યાં છે હરિ પરબ્રહ્મ.
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

ગુરુગમ હોય તે ચાલે એણે મારગે, વાટ વિહંગમ કેરી ;
પગ ન ટકે રે પિપીલનો ! ત્યાં છે સાંકડી શેરી !
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

સન્તો ! મુનિવર મેળો ત્યાં કરે, ત્યાં નહીં બિન્દુ ને નાદ ;
તુરિયાતીત, સન્તો ! ત્યાં રહે, જો જાયે અહંવાદ.
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

સન્તો ! મન રે મારી મજ્જન કરે, પ્રેમજ્યોતમાં ભળે,
ખગાકાર એ તો થઈ રહે, તે નર પાછો ના ફરે.
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સન્તો! **આ**કાશથી આઘેરડું ! તેનું રૂપ **નહીં** નામ !
સહજે શૂન્ય નિહાળતાં, દેખ્યું **પૂરણ ધામ**!
આવો જી દેશ હમારડે ! **સન્તો** ! ૦

સન્તો! જ્ઞાનહિમાળે જે ગળે, તે **નર** આવે **ન** જાય;
અખા! ગુરુ **બ્રહ્માનન્દ** ભેટતાં, **જ્યોત**માં **જ્યોત** સમાય!
આવો જી દેશ હમારડે ! સન્તો ! ૦

૬ निरंजन हो !

નિરંજન હો ! તે અંજને **નવ** રંજે ! –
અંજને રંજે તે જંત ! ભાઇ રે !
ઉપજે ને વિણસે હો ! વિણસે ને ઉપજે –
તેને માયાનો નહીં અંત ! ભાઇ રે ! નિરંજન હો ! ૦

નિરંજન નામ હો ! તે તેણે પરઠ્યું –
ગુણે તે **નવ રંજે** કોય ! ભાઇ રે !
ગુણના રંજ્યા હો ! તે જુગેજુગ રડવડે –
પદ નવ પ્રાપત હોય ! ભાઇ રે ! નિરંજન હો ! ૦

દીઠયે સાંભળ્યે હો ! દીસે જેટલા –
તે તો **માયા** કેરા તન ! ભાઈ રે !
ગ્રહવા ને ખોવા હો ત્યાંહાં કંઇ યે નથી,
પદ રહે નિરંજન ! ભાઇ રે ! નિરંજન હો ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

દેહ, દેહકૃત્ય હો! જ્યાંહાં મિલે નહીં!
સ્થૂલ નહીં તો શું સૂક્ષ્મ?! ભાઇ રે!
માયા કૃત્ય હો! તે માયા માંહે રહે!
યાંહાં તો જ્યમ છે ત્યમનું ત્યમ! ભાઇ રે! નિરંજન હો! ૦

એહેવું આપ હો! તે પોતા તણું!
જે જાણે તે તે! એ ભેદ! ભાઇ રે!
આરોપણ હો! કરી અખો કહે –
પણ એ બોલે છે તે વેદ. ભાઇ રે! નિરંજન હો! ૦

૭ मति विण मानवी रे!

મતિ વિણ માનવી રે! પડે જન્મ મરણની જાળ!
સદ્દગુરુને શરણ ગયા વિના, સાધે આળપંપાળ!
મતિ વિણ માનવી રે! ૦

દેહદર્શી દુર્બળ મતિ, તે શરીર જાણે સત્ય;
તે પિંડ પીડે પિંડને અર્થે! તેને કર્મ ઉપરે રત!
મતિ વિણ માનવી રે! ૦

તે પરમારથ પ્રીછે નહીં, જે પ્રાચે છે નિજ પોત;
કર્મ ગહનને વાદળે છાયો, ચૈતન્ય સૂર ઉદ્યોત!
મતિ વિણ માનવી રે! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સત્તાને સમજે નહીં, **એક સંસારી, બીજું શ્વાન;**
તે કર્મ દેખી રાતડાં! એ ન માંડે કાન!
મતિ વિણ માનવી રે!૦

અસ્થિ ચૂસે **આપનું,** મુખ રુધિર દેખી રંગ;
ત્યમ પશુબુદ્ધિ પ્રીછે નહીં, કાપે પોતાનું અંગ!
મતિ વિણ માનવી રે!૦

વક્તા ઝંખે રે વાણીને, શ્રોતા સાંભળવા જાય;
કથા સાંભળી કર્મની, પછી જીવ જાડેરો થાય!
મતિ વિણ માનવી રે!૦

જ્યમ સોજા આવ્યે શરીર ફુલે, હોયે આરોગ્યતાની હાણ;
ત્યમ કર્મફળ સુણી મન માતું, એ પંડિત કેરી વાણ!
મતિ વિણ માનવી રે!૦

જ્યમ પાને પોથે કોટિ લાખ લખીએ, પણ સરવાળો તે સાર;
ત્યમ પલકમાંહે પુરાણ પ્રીછે, જો આવે **બ્રહ્મવિચાર.**
મતિ વિણ માનવી રે!૦

એ તો શબ્દ પસર્યો બાવને, **ચૌદ** વિદ્યા, **ચાર વેદ;**
કવિશક્તિએ અક્ષર ગૂંથ્યા, **મંત્ર, યંત્ર, તંત્રના ભેદ!**
મતિ વિણ માનવી રે!૦

કામી, ક્રોધી શબ્દે મોહ્યા! તે આચરે ઉપાધ!
નાના કર્મ કરે કામના! ત્યમ ત્યમ વાધે વ્યાધ!
મતિ વિણ માનવી રે!૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સદ્ગુરુ આંજે આંખડી, તો અંધારૂં એ જાય;
અણલિંગી અનુભવ અખા! કો મહાજન સુણી સરાય.
મતિ વિણ માનવી રે! ૦

૮ जन ! तमो जाणजो रे

જન ! તમો જાણજો રે, ભાઈ! આણો બ્રહ્મવિચાર;
પ્રવૃત્તિ, નિવૃત્તિને કાં બારે બાંધો ? કરો જીવનો નિરધાર.
જન ! તમો જાણજો રે ૦

પ્રવૃત્તિ, નિવૃત્તિ બે નારી નરને, અર્ધાંગે આદ્ય અનાદ્ય !
તે ઢીલો ન મૂકે વાઘણી ! રાખે પોતાને સાધ્ય !
જન ! તમો જાણજો રે ૦

પ્રવૃત્તિનો પીડયો નિવૃત્તિને ઘેરે, આવી કરે આરામ;
પણ નિવૃત્તિ બાંધે બાંધણાં ! તે છૂટયાનો નહીં ઠામ !
જન ! તમો જાણજો રે ૦

નિવૃત્તિ નારનું નામ મ્હોટું ! તેણે પ્રવૃત્તિ લાગે પાય;
તે ઊંચે દેખે આપને ! ! જીવ જાડો થતો જાય !
જન ! તમો જાણજો રે ૦

જયમ આથમતો અર્ક દીસે પ્રૌઢો ! પણ કાન્તિહીણો હોય !
તે મધ્યાહ્નને હોય દાઝણો ! ત્યમ પ્રવૃત્તિ, નિવૃત્તિ જોય !
જન ! તમો જાણજો રે ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એ પક્ષ નોહે પરબ્રહ્મનો, તમો વિચારો, જન!
જીવ જતન જે જે કરે, તેણ્યે માતું થાયે મન!
જન! તમો જાણજો રે૦

મુક્તિ વાઞ્છે માનવી, પણ જુક્તિ વિના પડે જાળ!
અણછતું આપે કરે ઉભું! ત્યારે થાયે પૂંઠે કાળ!
જન! તમો જાણજો રે૦

ન્યાય્ય, પતંજલિ, મીમાંસા, વૈશેષિક અને સાંખ્ય;
એ વાદ કરે વેદાન્તશું! પણ અનુભવની નહીં આંખ!
જન! તમો જાણજો રે૦

તે જીવ જાણીને જુક્તિ લાવે! લૈકિકનો કરે લેખ!
પણ અલૌકિક અનુભવ અનુપમ! ત્યાંહાં પ્રપંચ ન મળે લેષ!
જન! તમો જાણજો રે૦

ભાઈ! કદળી વિષે જ્યમ કાતરો, ત્યમ પિંડે વાસનાલિંગ;
ત્યાંહાં અણછતો જીવ હુંહું કરે! પણ છતે તત્ત્વપ્રસંગ!
જન! તમો જાણજો રે૦

તો, કાયકલેશ કરવો કશો? અને કરવો તો સદ્‌વિચાર;
વાંઝપુત્રને મારવા, અખા! શો ઉપચાર?!
જન! તમો જાણજો રે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૯ विचार करंतां वस्तु पामीजे

વિચાર કરંતાં વસ્તુ પામીજે, વામીજે દેહભાવ રે !
નિરામય, નિર્લેપ, નિરંજન, જ્યાંહાં સર્વેતણો સમાવ રે !
વિચાર કરંતાં૦

આદ્ય ને અંત વિચારી જોતાં, હું નહીં નહીં નિર્વાણુ રે !
અણછતો હું થઇ તું તું કહું છું ! પણ હું તું રહિત હું જાણુ રે !
વિચાર કરંતાં૦

બોલતાં થાયે છે બીજું ! પણ વિણ બોલ્યે કયમ પ્રીછે રે ? !
લિંગ વિના સદ્ગુરુની ભાષા ! જ્યમ જલ જંત્રી વાણી છે રે !
વિચાર કરંતાં૦

દ્વૈત ટાળવા અનુભવી બોલે, જે દ્વૈત અણછતું ઉભું થાયે છે રે !
અગ્નિ જ્યમ દારુકને દહે નહીં, અને રૂપ મૂકાવી જાયે રે !
વિચાર કરંતાં૦

જ્યાં સંશય નહીં, ત્યાં સંસાર નહીં રે સંશય ટળવા વિચારો રે !
આપ થાતે, અખા ! વ્યાપ જ થાયે ! આપ ટળ્યે આવે આરો રે !
વિચાર કરંતાં૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૦ ब्रह्मभेद छे एवो !

ભાઈઓ રે ! **બ્રહ્મભેદ** છે એવો !
જ્યાંહાં જેવો ત્યાંહાં તેવો !
કહીં **આતમવેત્તા** પૂરો !
કહીં મન, કર્મ વચને શૂરો ! ભાઈઓ રે ! ૦

કહીં સંશયવાન, બુદ્ધિહીણો,
જાણે રાંક થયો લાખેણો !
તે કોટિ તીર્થ જો ન્હાયે,
તેનો સંશય કેમે ન જાયે ! ભાઈઓ રે ! ૦

જ્યમ જ્યમ મુંજ ઘણેરૂં ભીંજાયે,
ત્યમ ત્યમ કઠિન ઘણેરૂં થાયે !
બુદ્ધિ હીણો સંતમાં આવે,
તે વચન જ લાવે દાવે ! ભાઈઓ રે ! ૦

કને કુટિલ વચન ઘડી રાખે !
આણી સંતસભામાં દાખે !
હુંને કો જાણે અધિકો જાણે !
રેણુ ઘાલે પોતાને ભાણે ! ભાઈઓ રે ! ૦

જાણે કેદ કરીને બાંધું,
કેમ જીવે પરણાવ્યું માંદું ? !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તે તો કામણ અવળું વેઠે !
પાછું કરનારાને પીડે ! ભાઈઓ રે ! ૦

જો સંતમાં આવીને ઠરીએ,
જો વચન વિચાર જ કરીએ,
જે સંતમાં આવી ના પ્રીછ્યા,
તેને શઠ રહેવાની ઇચ્છા. ભાઈઓ રે ! ૦

જદ્યપિ અંશ છે રે હરિનો !
ટળ્યો છે એ કૈં પેરનો !
જો પય દધિ થઈ મથાયે,
તો ઘૃતરૂપે તે થાયે ! ભાઈઓ રે ! ૦

ભાગવત, ગીતા એમ બોલે,
અણજાણ્યે જીવ થઈ ડોલે !
એ સંત હશે તે લ્હેશે,
અખો બોલે હરિ આવેશે ! ભાઈઓ રે ! ૦

११ परब्रह्म बोले रे हो !

પરબ્રહ્મ બોલે રે હો ! ત્યાંહાં પ્રપંચ નવ રહે !
જેમાં છે બોધ અગાધ !
ઉગ્ર બુદ્ધિ હોયે રે તે ગ્રહી શકે !
જેણે ટળે વાસનાવ્યાધ ! પરબ્રહ્મ બોલે રે હો ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નમણુ, ખમણુ હો! જ્યાંહાં મિલે નહીં!
ના હોયે મોહોરખતી વાત!
ગુણુનાં કૃત્ય હો! ગુણુમાં શોભીએ!
નિર્ગુણુમાં નોહોયે રે ભાત! પરબ્રહ્મ બોલે રે હો૦

જે અણુલિંગી રે હો! તે લિંગ ન ઉચ્ચરે!
નિસ્પૃહી ને નિરાધાર!
જે લિંગધારી હો! તે ભવ નવ તરે!
ત્રણે ભુવન શીર ભાર! પરબ્રહ્મ બોલે રે હો૦

આપ મૂવે રે હો! સ્વર્ગ જ પામીએ!
એ ત્યાંહાં વેદવચન!
પરને મૂવે હો! પદ તે કયમ હોય? !
હું તે આ નહીં તન! પરબ્રહ્મ બોલે રે હો૦

પારો ને મૂવો હો! તેવો અનુભવી કરે –
તેની નૂતન કાન્ત!
અનુભવ અગ્ને હો! જે સિધ્યા, અખા!
તે નર આકારે ભગવાન! પરબ્રહ્મ બોલે રે હો૦

૧૨ જે પદ મગ્ન હવા યોગેશ્વર

જે પદ મગ્ન હવા યોગેશ્વર,
તે વીરલા જન જાણે રે!

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તે પદ તું જાણે પરમાત્મા !
જેને વેદ વખાણે રે ! જે પદ૦

પદ પ્રીછયે પામર મતિ ન રહે,
જે બુદ્ધિ જગતની નેતા રે !
વસ્તે અસ્ત પામ્યું જ્યાંહાં કારણ,
તો કારજનો કોણ વેત્તા રે ? ! જે પદ૦

વેત્તા વિગત કરે વ્યાપકથી,
પ્રાપ્તિ પ્રેમ પસારે રે !
ઝંખે જન્મ મરણ મન માને !
ગ્રોખે ધંધ વધારે રે ! જે પદ૦

મન મૂળે મળી, માંહિ રમે તો,
વાસ્યે મન વસાયે રે !
કંપે કાળ કર્મ કુલ મલતે,
વળતી વલ્લભ થાયે રે ! જે પદ૦

સંશય રહિત સિન્ધુ, શીતલતા,
ભૂતલ ભેદ નકારી રે !
અખા ! અર્ક ઉગ્યો અનુભવનો !
તે નિજ ગુરુની બલિહારી રે ! જે પદ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૩ ડાહ્યા! શાણા! તમે જુવો વિચારી!

ડાહ્યા ! શાણા ! તમે જુવો વિચારી !
ગુરુગમે તમે ભાળો રે !
નામ રૂપ સુણી જોઈ વળૂંધ્યા !
તે બુદ્ધિમાંથી ટાળો રે ! ડાહ્યા ! શાણા ! તમે૦

ભાતના મોહ્યા ભવે ભમંતા !
વંઠયા વાતે વળૂંધ્યા રે !
ભાત ને વાત ભાસે નહીં જ્યાં,
તે સ્થળ રહ્યા તે સૂધા રે ! ડાહ્યા ! શાણા ! તમે૦

જેને કાળ નહીં ને કર્મ ન લાગે !
અવસ્થા ચારેના સાખી રે !
તે પદ પરસ્યે જીવ ન રહીએ !
અને રહીએ તો દરસ્યા પાખી રે ! ડાહ્યા ! શાણા ! તમે૦

જેની આદ્ય નહીં તે અંત ન દીસે,
કાંઈ મધ્યે મન રચાયે રે !
મનમૂલ ગ્રહે, માનવમતિ ન રહે !
ત્યારે સિદ્ધ સ્થિતિ જ થાયે રે ! ડાહ્યા ! શાણા ! તમે૦

ૐકાર આદ્યે જ્યમ હૂતો ;
અર્વાકે છે એવો રે !

અખા અનુભવ પદ સાચું !
જો સેવાય તો સેવો રે ! ડાહ્યા ! શાણા ! તમે૦

૧૪ સગુરા સહુ મળે રે !

સગુરા સહુ મળે રે ! તે નગુરો નિરંજન નાથ !
તે ઉપદેશ પાખે એકલો ! તેનું હારદ ના'વે હાથ !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

જેણે વિણ નિમ્યું ને વિશ્વ નિરમ્યું ! વિણ મશાલે વીર !
અવનીદળ ક્યાંહાંથું કર્યું ? અને ક્યાંહાંથી કહાડયું નીર ? !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

તેજ તે તપતું કર્યું ! અને અનિલ કીધો અરૂપ !
આકાશ કીધું અટપટું ! તે નગુરો કહાવે ભૂપ !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

નગુરા વડે ગુરુઆ ગુરુ, બાંધે ગિરાના બન્ધ !
તે ખટ દર્શન થઈ ખટપટે ! પણ અનુભવ વિહુણા અન્ધ !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

તે સ્વે સગુરા સગુરો કરે, જે કો મળે આવી આશ !
જેમ મૃગ મરાવ્યું મલપતાં, પાડે પશુને પાશ !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નગુરો નિઃશેષે નિર્મળો ! જેને અંતર નહીં કશું આપ;
તે મણિની પેરે ઝળહળે , તેને તેજ, પણ નહીં તાપ!
સગુરા સહુ મળે રે !૦

એ તો દિનકર વડે દિન પરઠીએ !
નહીં તો દિવસ નહીં , નહીં રાત ;
નિર્વાણી પદ નગુરા તણું ! જ્યાંહાં મન વાણી નહીં , તાત !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

રચના તે રચતે રૂંધમાં , ભાઈ ! નભ ન આવે જેમ,
તે ગૂઢ રાખે ગોલકે! પોતે પસરતું તેમ !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

અધો , ઉર્ધ્વ શું ? શા થકું ? જો જમલી નહીં કો જોડ!
ત્યમ નગુરો નિર્દાવે રહે ! જ્યાંહાં ઘટ નહીં ! નહીં મોડ!
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

સન્મુખ થઈને સમજતાં, ભાઈ ! વોળે આવે વાત ;
પણ વાદે વળગણ વાધતી , ભાઈ! ધામ ન પામે ધાત !
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

નગુરો તે સ્વે નરહરિ! જ્યાંહાં 'દ્વૈત' નહીં! નહીં 'એક'!
જ્યમ છે ત્યમનું ત્યમ, અખા! નેતિ નેતિ ને શેષ!
સગુરા સહુ મળે રે ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૫ अनुभव एकलो रे!

અનુભવ એકલો રે તમો જોજો અંતરની આંખ !
તે પ્રાયે પ્રપંચથી પહરો ! તો સાથી વિના શી સાખ ? !
અનુભવ એકલો રે૦

આત્માથી સર્વે અહરૂં ! પરમાત્મા પેલે પાર !
તો ચોવીસનો ચારો કશો ! તમે જોજો કરી વિચાર !
અનુભવ એકલો રે૦

બાપ ! શ્રુતિએ સ્તવ્યા શબ્દે કરી, તે શબ્દ ગુણ આકાશ !
આકાશ તો મહત્તત્વથી, જેનો મહાકલ્પે હોય નાશ !
અનુભવ એકલો રે૦

ભાઈ ! મહાકલ્પે બ્રહ્માંડ ભાગે, વસ્તુ ત્યાં વળી તેમ ;
તો શબ્દ સાક્ષ તે દે કશી ! જો ઉત્પત્તિ એની એમ !
અનુભવ એકલો રે૦

તે માટે એ એકલો, પણ સુબુદ્ધિ જાણે સંચ ;
ત્યાં અનુભવી અટકે નહીં ! રૂડો કૂડો પ્રપંચ !
અનુભવ એકલો રે૦

શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ, ગંધનો, જકડયો થયો'તો જીવ ;
તેને આપ પ્રગટયું અંતરે, ત્યારે સ્વભાવે રહ્યું શિવ.
અનુભવ એકલો રે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જ્યમ તિમિર રહ્યું હતું, ત્રાહિ, ત્રાહિ! હવો અકસ્માત ઉદ્યોત!
ત્યારે સંશય સકલ શમી ગયા! વચ્ચે ખડખડતા ખદ્યોત!
અનુભવ એકલો રે૦

અદ્યાપિ અંધારૂં શોધતો! હીંડે તે સઘળે સૂર!
તેને રાત રંચ મળે નહીં, ત્યમ અનુભવી પ્રપંચ દૂર!
અનુભવ એકલો રે૦

ભાઈ! કાર્ય, કારણ પરઠવાં, એ તો અજ્ઞાનનો આભાસ;
દેહી નહીં, તો દેહ કશો! એ તો સ્વયંજ્યોતિ પ્રકાશ!
અનુભવ એકલો રે૦

લૌકિક બોલવું લાંપડું, અલૌકિકમાં નોહે અંગ;
જ્યમ વજ્રને વાગે નહીં, અને ભાગે તો ભૂભંગ!
અનુભવ એકલો રે૦

મહાસાગરની સંધ્યે રહ્યો! અખો કરે આલાપ;
જેને મરવું હોય તે માનજો! એ તો જડ ગયાનો જાપ!
અનુભવ એકલો રે૦

१६ जो रे जाणे तो तुं एम जाण

ભાઈ! જો રે જાણે તો તું એમ જાણ –
રામ તણાં સરવે પાદ પાણ;

ભાઈ ! ગુણ , ભેદ સરવે નામના –
અવયવ પસર્યા સરવે રામના . ભાઈ ! જો રે૦

ભાઈ ! જો રે વંદે તો તું વિશ્વ વંદ !
ચૈતન્યે મળી જોતાં સંધ !
ભાઈ ! જે વડે હાલે ચાલે કાય ,
બહુ વિધિ મળી એક થાય . ભાઈ ! જો રે૦

ભાઈ ! વાંકું વસમું સરવે હશે –
તે તો ચિદ્દશક્તિ વડે વિલસે !
ભાઈ ! તારે જોવો હોયે એક રામ –
તો બીજો જાણ્યે નહીં પામે ઠામ ! ભાઈ ! જો રે૦

ભાઈ ! બીજું ઇચ્છિયે સરવે હશે ,
તે તો સરવે મનને ગ્રસે !
જ્યમ જાગ્રત નિર્ગમ્યે સ્વપ્ન થાયે ,
જાગ્યો ત્યારે સરવે જાયે ! ભાઈ ! જો રે૦

ભાઈ ! પૂરણ બ્રહ્મ પોતે જ્યાં છો ,
તે ચિદ્દશક્તિ લીધે વહો !
અખા ! જાણે તો તું એમ જાણ –
બીજું કૃત્ય સરવે આપ હાણ ! ભાઈ ! જો રે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૭ आ जुवो जगजीवन जगमां रमे !

આ જુવો જગજીવન જગમાં રમે !
તું શાને કાજે દેહ દમે ? આ જુવો ૦

ત્હારી તુજને થઈ છે આડ !
તું સદ્દગુરુગમથી ખોળી કહાડ ! આ જુવો ૦

ત્હારે શાનું છે તન, મન ?
ત્હારે શાનું છે પાઠપૂજન ? આ જુવો ૦

ત્હારે શાની છે જાત, વરણ ?
ત્હારે શાનું છે જન્મમરણ ? આ જુવો ૦

જેણે કીધાં આ સહુ વ્યોમ –
તેજ, પવન, જળ કીધાં ભોમ ! આ જુવો ૦

જેણે કીધો આ વૈરાટ –
એ તો આદિ અંતનો ચાલે ઠાઠ ! આ જુવો ૦

જેણે કીધાં આ સૂર, સોમ –
અદ્ધર જળ રાખ્યું ધરતી વ્યોમ ! આ જુવો ૦

તમાં નોહોતું એકે બુન્દ –
તેને ભેદ પ્રપંચે પડીઓ ફંદ ! આ જુવો ૦

તું અંતર ઉતરી જોને ભેદ –
ત્યારે સંશય સઘળા ઉચ્છેદ ! આ જુવો ૦

પછી આપા વિના દીસે ન કોય –
કહે રે અખો વિચારીને જોય. આ જુવો ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૮ પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?

પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ? પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?
સ્વે આપ સંભાળે નાહીં ! બાહ્ય ક્રિયાને વળગ્યો !
પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?

જે વડે ધરી રહી ધરણી સર્વે, જે વડે પસરે પાણી,
જે વડે તેજ ત્રિભુવન વર્ત્તે, વાએ વિશ્વ વહે જાણી.
પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?

બાહ્યાભ્યંતર અધો, ઉર્ધ્વ, નભ, સકલ વિશ્વ એણી પેરે;
દેવ, નર, નાગ, સ્થિર, ચર એમાં, જોને વિચારી ઘેરે.
પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?

નીર વિના પરપોટા ન્હોયે, અગ્નિ વિના ન્હોય તણખા;
ત્યમ વસ્તુ વિના આ વિશ્વ ન હોયે, એમ જાણે શુક સરખા.
પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?

દિવ્યદર્શી દેખે છે એવું, સદા નિરન્તર સ્વે છે;
નામ માત્ર અખો કહેવાને, પોતે પોતાને કહે છે.
પ્રભુજીને કાં જાણે છે અળગો ?

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૬ જોતાં પૂરણથી કંઇ પર નથી !

જોતાં પૂરણથી કંઇ પર નથી !
જો જન જુવે એ ઘર થકી !
ઉદ્યો તેને પ્રલયકાળ !
જગ્યાને નહીં આળ જાળ ! જોતાં૦

છે સળંગ ! ને કડકા કહે !
તહાં આપોપુ લીધે વહે !
દિનકર વરે સરવે ફરે,
તહાં ઉલ્લૂક અથડાતો મરે ! જોતાં૦

મેઘ વૃષ્ટિ કરે રે સદા,
અખિલ ભુવન પાયે મુદા !
તેમાં જવાસાને ભોગ ન પડે !
નીકર જીવે પાણી વડે ! જોતાં૦

નાનાં કર્મ રે વેદ કહે,
તે દારુણીના પેટમાં વહે !
નીર સરિતા કૂપ રે જુવે,
તે તો વસ્તુ વિના ખાલી ઘૂઘવે ! જોતાં૦

સકલ ભાવમાં પૂરણ સદા !
સહજસિન્ધુના બુદબુદા !
ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, લય પૂર્ણ વિષે !
અખા ! પૂરણ હોય તે પૂરણ લખે ! જોતાં૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૦ आज आनन्द रे अंग न माय रे !

આજ આનન્દ રે અંગ ન માય રે સદ્‌ગુરુ સન્ત પધારીઆ રે !
પધાર્યા છે પૂરવાને મન કેરી આશ રે સુને દીન જાણીને કરી દયા રે !
આજ આનન્દ રે૦

સદ્‌ગુરુ સન્તે સામું જોયું ! ભવદુઃખ સરવે ખોયું રે !
જાડ્ય ભાગી રે જડ જન્તની રે ! આજ આનન્દ રે૦

હું પણ મ્હારા મનમાં હરખી ! સદ્‌ગુરુજીને નિરખી રે !
શી શી શોભા કહું સાચા સન્તની રે ? આજ આનન્દ રે૦

હરિહરબ્રહ્મા સ્તુતિ કરે જેહની રે – સ્તુતિ કરે જેહની રે –
તે સુખ આવ્યું, બ્હેની ! માહ્યરે રે ! આજ આનન્દ રે૦

સહજ સુખમાં મ્હાલતાં રે, હવું સ્વરૂપ સાક્ષાત્કાર ;
વિધિ – નિષેધ સંશય ટળ્યો, મન વિલસ્યું બ્રહ્માકાર !
આજ આનન્દ રે૦

બ્રહ્માકાર વિચારતાં રે, સરવે દ્વૈતભાવના જાય ;
સોઽહંબ્રહ્માનન્દ અનુભવ્યા રે વસ્તુ યથારથ થાય !
આજ આનન્દ રે૦

શુદ્ધ ભૂમિકા અસિ પદ આવે, ને મલીન માયા જાય ;
જીવ શિવ વિચારતાં રે પોતે પોતામાં સમાઇ જાય !
આજ આનન્દ રે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પોતામાં પોતે શમ્યો રે અદ્વૈત આતમરાય;
કલ્પના કાશળ ટળી, પામ્યું તે મન વિશ્રામ.
આજ આનન્દ રે૦

સુર, નર, મુનિ જેનું ધ્યાન ધરે રે નિગમ નેતિ નેતિ ગાય જેહ;
પુરુષોત્તમ પરમાત્મા રે અખેપણામાં પ્રગટ્યા છે તેહ.
આજ આનન્દ રે૦

२१ आनन्द म्हारे अति घणो !

જી રે આજ આનંદ મ્હારે અતિ ઘણો !
પામી હું તો હરિગુરુ કેરૂં શર્ણું !
ભ્રાન્તિ ભાગી રે ભવરોગની !
ટળી ગયું જનમ ને મર્ણું !
આનંદ મ્હારે અતિ ઘણો ! જી રે૦

આડ ભાગી રે ઇન્દ્રજાળની !
પામી મ્હારૂં નિજરૂપ નિજાનંદ !
સદ્‌ગુરુએ સન્મુખ ભાળીઉં !
ટળી ગયા દેહાદિકના દ્વંદ !
આનંદ મ્હારે અતિ ઘણો ! જી રે૦

પોતે પ્રકાશે પરમાત્મા !
અધિષ્ઠાન અનુભવ્યું આપ !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચૌદે લોક ચિત્તથી ટળ્યાં !
ટળી ગયું અણછતું આપ !
આનંદ મ્હારે અતિ ઘણો ! જી રે૦

વૃત્તિ જાતાં રે ગઈ વાસના !
ઊર્મિ કેરો આવ્યો છે કંઇ છેહ !
મહાવાચક કેરાં સરવડાં !
સદ્ગુરુશબ્દના વરસે મેહ !
આનંદ મ્હારે અતિ ઘણો ! જી રે૦

અખેપણું અવિલોકીઉં !
શુદ્ધ ચૈતન્ય નિરાલંબ રૂપ !
વસ્તુ યથારથ પામીએ !
વિલસી રહ્યો બ્રહ્માનંદ ભૂપ !
આનંદ મ્હારે અતિ ઘણો ! જી રે૦

૨૨ સાંભળને તું સજની મ્હારી !

સાંભળને તું સજની મ્હારી !
રસની રીત કહું એક સારી !
સુખ તણી શોભા ઘણી ભારી ! –
તો સદ્ગુરુનો સંગ કીજિયે રે ! સાંભળને૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સદ્‌ગુરુ સંગે રમીએ રંગે !
આનન્દઅનુભવ વાધે અંગે !
દેહબુદ્ધિ કેરો હોયે ભંગે ! –
તો જન્મમરણબંધન ટળે રે ! સાંભળને૦

સદ્‌ગુરુસંગે લ્હાવો લીજે,
બ્રહ્માનંદ મહારસ પીજે,
તનમનધન ત્યહાં અર્પણ કીજે –
તો આતમલાભને કારણે રે ! સાંભળને૦

આતમલાભ એ કોઈક જાણે !
સુર, બ્રહ્માદિક પાર ન આણે !
તે સુખમાં રે નિશદિન માણે ! –
તો સંતસાગરમાં ઝીલતાં રે ! સાંભળને૦

ભટ્ટ, પંડિત એ કાંઈ ન જાણે !
સ્વર્ગ તણાં બહુ સુખ વખાણે !
તુચ્છ સુખનાં કર્મને તાણે ! –
તો અણછતા ભવને માણવા રે ! સાંભળને૦

અભેપણામાં આનન્દ એવો !
ભાસે જ્યાં જેવો ત્યાં તેવો !
અજરામર મહાપદનો મેવો ! –
તો સદ્‌ગુરુ સાને સમજી રહ્યો રે ! સાંભળને૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૩ પતિવ્રતા પરિબ્રહ્મની રે !

સાંભળ સહિયર કહું હવે મ્હારી !
પૂર્વનું પુણ્ય પ્રગટ્યું અતિ ભારી ! –
તો જન્મ સુફળ કરું તાહારો રે ! સાંભળ૦

માયાનું સુખ તો મિથ્યા રે બાઈ !
ધન, દારા, સુત, બ્હેન ને ભાઈ! –
તો શમણાના સુખને શું કીજીએ રે?! સાંભળ૦

માયાના સુખને મૂકી રે દીજે !
પૂર્ણ હરિરસ પ્રેમે પીજે ! –
તો મગ્ન થઈને મહાલીએ રે ! સાંભળ૦

ઉત્તમ અવસર આવ્યો અતિ સારો !
પળમાં તે ભવનો આવે આરો ! –
તો જન્મમરણ દુઃખ વામીએ રે ! સાંભળ૦

સ્વર્ગના લોક ઇચ્છે છે રે હેલી !
વિશ્વંભર વરીએ ! અલબેલી ! –
તો નિજાનંદ હરિ ન્યાળીએ રે ! સાંભળ૦

હરિનાં થઈયે ને મહાસુખ લઈયે !
જીવપણું ટાળી જીવતાં જઈયે ! –
તો પુરુષોત્તમ પ્રેમે મળે રે ! સાંભળ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સજો શણગાર તે સહુ યે સાહેલી !
થાઓ તત્પર પ્રેમેશું પહેલી ! –
તો મોહનવરને ભેટીએ રે ! સાંભળ૦

મ્હેં, સખિ ! તુજને કહ્યું છે રે જેહ !
હૃદયામાં રાખીને રૂહેજો રે તેહ ! –
કોઈ દરદીઓ આગળ દાખજો રે ! સાંભળ૦

કહે અખો જેને હોશે રે નારી !
હરિ પર તન, મન નાંખશે વારી ! –
એ પતિવ્રતા પરિબ્રહ્મની રે ! સાંભળ૦

૨૪ મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે !

પ્રાણપંખીડા રે ! નહીં ત્હારો આ દેશ !
તું નહીં પામ્યો સુખ લેશ ! મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે !
વળતો હાથ ઘસેશ ! મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે !૦

આ કારમી વાડી કાળની ! તું ભુલ મા ! ભાઈ રે !
ભોગ દેખાડી ભવના ! તુંને લેશે સાહી રે !
મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે !૦

દરાખ, બીજોરાં, કેળાં, અનાર ! એ કરમની કુંડી રે !
ફળ ખાતાં ત્હને ખેદશે, ત્હારી મરડશે મુંડી રે !
મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે !૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સંત સરોવર પાસ છે રે! કલ્પતરુ રે!
ત્યાં કૃત્ય ન લાગે કાળનું! નહીં વાઘ ને વરૂ રે!
　　　　　　　　　　મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે! ૦

વાડી છે એ વિખની! ઘણી ઘેનની ગાઢી રે!
તું ઊડને અહીંથી, આંધળા! કહું બૂમ પાડી રે!
　　　　　　　　　　મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે! ૦

અભય પદ અપાર સુખ! માણને મોજું રે!
કહે અખો ત્યાં બેસને! અહીં શાને લોજું રે?!
　　　　　　　　　　મ્હારા પ્રાણપંખીડા રે! ૦

૨૫ વાણીમાં ના'વે રે

વાણીમાં ના'વે રે અક્ષરાતીત હરિ!
કલ્પીને કહેવું રે વાણ નવ ચાલે ખરી! વાણીમાં ૦

પરાપાર પરમાત્મા કહીએ, જ્યાં નહીં શબ્દોચ્ચાર!
એ હરિને જાણજો, ભાઈ! જે છે બોલણહાર! –
સમજીને સમજો રે એવી લક્ષણા કરી. વાણીમાં ૦

મન કલ્પીને મત કીધા છે, ન્હાના વેષવ્યવહાર!
તેનાં ચરિત્ર ભિન્ન ભિન્ન જોતાં, કદિ એ ન આવે પાર! –
બાહિર દૃષ્ટિ મૂકી રે જુવો ને પાછા ફરી. વાણીમાં ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.　　　Jin Gun Aaradhak Trust

ચૌદે લોક લગી વિસ્તાર છે, મનનો જીવશિવનો ભેદ!
મનાતીત મનમાં ના આવે, એમ કહે છે વેદ. –
એ પદ પાવે રે જીવતાં રૂહેજો **મરી**. વાણીમાં૦
બ્રહ્મદર્શી સદ્‌ગુરુને સેવે, તેને મળે તે ભેવ!
અખા અખંડ અદ્વૈત આનંદ! રહિત સકલ અહમેવ! –
વાણીમાં **ના**'વે રે અક્ષરાતીત હરિ! વાણીમાં૦

२६ देहदर्शी कां थाये ?

દેહદર્શી કાં થાયે?
દેહ કાં પ્રાણીદર્શી થાયે?!
વેષ, વર્ણ, આશ્રમને જોતાં,
હીરો હાથેથી જાયે! પ્રાણી!૦

સભર ભર્યો, પણ પાંચ ભૂતની,
ઓટે રહ્યો હરિ બોલે!
પંચાતીત પહોંચે સો સ્વતંતર,
તત્પર થઈને, જો! લે! પ્રાણી!૦

દેહ ને દેહનાં કૃત્યો જોતાં,
દ્વૈત પડે છે વસ્તે!
કુવિચારે બોલે ને પૂછે!
વિખ ખાઈ મરે હસ્તે! પ્રાણી!૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'પૂછયા કહ્યા વિના ન પ્રીછે,'
પૂર્વ પક્ષ કોઇ કરશે,
તેનો ઉત્તર સુણજો, સંતો !
'તે વેષ વિના ઉચ્ચરશે.' પ્રાણી ! ૦

માન વિસારે, વચન વિચારે,
તો હરિ મળે જોતાં પહેલો !
પાંચ ભૂત વળગ્યાં તે માટે,
અંબો જીવતે ઘેલો ! પ્રાણી ! ૦

૨૭ સદ્ગુરુ મળીઆ !

સદ્ગુરુ મળીઆ ! સાંસા ટળીઆ !
નિર્ભય નામ બતાયા જી !
લખચોરાસીનો રાહ ચૂકાવ્યો ને –
અખંડને ઘેર આણ્યા જી ! સદ્ગુરુ મળીઆ ! ૦

ગગને ગરજિયાં ને સરવણે સુણિયાં !
ધૂનમેં ધ્યાન લગાયા જી !
વણ વાદળીએ વીજ ચમુકે !
મતમતાંત મેલાયા જી ! સદ્ગુરુ મળીઆ ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ધૂને વરસે ને અમીરસે ભીંજે !
ઇમ **નીકે નીર** ચલાયા જી !
ચેતન પુરુષ ચારનવાલે સબ !
પાની **તીને** પીલાયા જી ! **સદ્દગુરુ** મળીઆ ! ૦
આપે ઉપન્યા ને આપે ના થા !
આપોઆપે જાયા જી !
અર્ધે મસ્તકે અમી ઝરત હૈ !
સબ ઘટ માંહે સમાયા જી ! સદ્દગુરુ મળીઆ ! ૦
કહે **અખો** હું તો કંઇ નવ જાણું !
મૈં તો હરિના ગુણુ ગાયા જી !
લખ ચોરાસીનો રાહ ચૂકાવ્યો ને –
અખંડને ઘેર આણ્યા જી! સદ્દગુરુ મળીઆ ! ૦

૨૮ अचिन्त्य रूप

(પ્રભાત)

અચિંત્ય આ ફૂલી ફાલીને સઘળે રહ્યું !
અચિન્ત થયા વિના (હરિ) હાથ ના'વે !
'આપ' ટાળ્યા પછી, જો કંઈ નવ રહે !
અદભદ માલ તે એમ ફાવે ! **અચિંત્ય** ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અચિંત્યની ઓટમાં, મૂળ સૌ યે તણું!
હાથ ના'વે રે બુધ બહાર ચાલી!
ફૂલ ફૂલ્યા તણી ટેવ સહુને પડી!
વસ્તુ પ્રત્યક્ષ ને પરોક્ષ ઘાલી! અચિંત્ય૦

ચિત્ત અચિત્તમાં અર્પી, નચિન્ત રૂહે,
(ત્યારે) સાવ નિરંતરે એક ભાસે!
કૃત્ય અકૃત્ય સર્વે જ સંશય ટળે!
સમરસ ખેલ શ્વાસે ઉશ્વાસે! અચિંત્ય૦

એવું એન અચિત્ત શ્રી કૃષ્ણજીએ ભોગવ્યું!
સોળ સહસ્રશું વિહાર કીધો!
ઋષિભોજન તણું નારે જોયું પારખું!
તત્ખેવ જમુનાજીએ માગ દીધો! અચિંત્ય૦

અચિંત્ય જાણ્યે થકે, જો દેવદત્તને!
ગોરખાયુધ ગ્રહી શક્તિ વાધી!
અછેદ્ય અભેદ્ય જે થાય તેહ જ, અખા! –
અચિંત્યનું રૂપ શકે જ સાધી! અચિંત્ય૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૯ आत्मातीर्थ

(પ્રભાત)

આતમાતીરથે ન્હાવ રે ! માનવી !
તીરથરાજ એવું વેદવચને !
ભરમે ભટકણુ કરે ! બેસતે ઉગરે !
પ્રીત આવે તુંને વાણીવચને ! આતમાતીરથે ૦

જેહનો મહિમા તે શેષ, શંકર લહે,
સ્મરણુ કરતાં સ્મૃતિવાણુ ખૂટે !
તેહને જાણુ રે ! તુજ પ્રત્યે કહું !
તાંદુલ નહીં મળે કુશકા કૂટ્યે ! આતમાતીરથે ૦

જેમાં મજ્જન કરે, તિમિર તત્ક્ષણુ ટળે,
ભેદી બ્રહ્માંડ ને જંન જાયે !
નિવૃત્તિ, પ્રવૃત્તિ, તજે ! ભજે ! ભોગવે !
એવાં પાખંડ ! એકે ન થાયે ! આતમાતીરથે ૦

કામનાં કલંક લાગ્યાં કણુધે કરી,
તેને પરતીત પાણી, પહાણે !!
અનુભવગંગ તે ગગનઘેરી વહે !
મૂર્ખ મજ્જન કરે માટીછાણે !! આતમાતીરથે ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બ્રહ્મરસ ઝીલવા અમર આશા કરે,
(પણ) તિમિરત્રિગુણ તે ન શકે ત્યાગી!
પરમ પાવન પરવાહ પૂરવ તણો!
અખા! અવિદ્યા તણી જાળ ભાગી! આતમાતીરથે ૦

૩૦ उदय हवो आत्मासूर्य

(પ્રભાત)

ઉદે હવો આતમાસૂર્ય સામો સદા!
અજ્ઞાનનિશા તે તો ગઇ અંધારી!
જેહ તમચર હતા, (તે) ત્રાસ પામી ટળ્યા,
સંશય વિકારો શમીઆ સવારી! ઉદય ૦

અર્ક ઉગ્યા પછી, ઉડુ, ઉડુપતિ રહ્યા,
તે છતે અણછતે જ્યમ પ્રમાણો;
(ઇમ) દેહ તણો ભાવ તે રહે નહીં જ્ઞાનમાં,
રહે તો રેણી છતમાં જ જાણો. ઉદય ૦

વારિજ વિકસીને વ્યોમ સામાં રહ્યાં,
હાવાં મળે નહીં પરિમળ! વિલસ્યો!
ભરમભમર ઊડી ગયો આળથી!
હાવાં તત્ત્વ દીસે ફર્યો સૂરસરસો! ઉદય ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સત્યસવિતા તપે ! સદોદિતે સ્વે સદા !
અસ્ત, ઉદય કહીં તે ન પામે !
પાંચ, પચ્ચીસનો ખેલ ચાલે જે વડે,
(તેને) દેશ વિદેશ નહીં પૂઠ સામે ! ઉદય૦

દિવ્ય અદ્વૈતમાં દૂર્ગ તે દિનમણિ !
પાર પતંગનો કોણ જાણે ? !
આપ ઇચ્છાએ ઉલાળો દીધો, અખા !
માથે મહાનિધિ જેને વેદ વખાણે ! ઉદય૦

૩૧ ગાઓ ગોવિન્દગુણ

(પ્રભાત)

ગાઓ ગોવિન્દગુણ ઘોર વાણી વડે,
ઓળખો ઈશ્વર સદ્ય સાથે;
ઓળખી અનુભવે અર્થ થાયે ખરો,
કમળભૂને કહ્યું આદિનાથે. ગાઓ૦

લક્ષ્યમાં લક્ષ લાગી રહ્યો લોકને !
ઈશ બોલ્યા હશે એમ આગે !
અદ્યપિ અંબુજનયન ઇમ ઉચ્ચરે,
સર્વ ઘટ માંહ્ય સોહંગ ગાજે. ગાઓ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભૂત ને ભવિષ તે ભરમ ભ્રમતો સદા !
　　સચ્ચિદાનન્દ તે સત્ય સૌમાં ;
બ્રિન્દરાબનમાં કૃષ્ણ દેખો તમે,
　　વ્હાર જાતી મતિ આણો સામાં. ગાઓ૦

જુગલકિશોરને જાણવા તપ કરે,
　　તપ કર્યે ત્રિકમો હાથ ના 'વે ;
તન તપાસી જુવે બુદ્ધિ તીવ્રે કરી,
　　તો જ નન્દલાલનો લક્ષ્ય આવે. ગાઓ૦

તન ટળતે તે સંશય જ સહુને પડે,
　　શ્યામનું સુખ કહો કોણ દેખે ?
દિવ્ય દેહવાસ પામે જ આનન્દમાં,
　　જો, અખા ! સમરપે 'આપ' શેપે. ગાઓ૦

૩૨ છે हरि आप आपे !

(પ્રભાત)

જે વડે જેને તું જોવાને જાય છે,
　　તે વડે આ રહ્યાં સર્વ શોભી !
સાર સિદ્ધાન્ત વસ્તુ જ જેણે લહી,
　　સદ્ગુરુસાનમાં સુરત લોભી ! જે વડે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.　　Jin Gun Aaradhak Trust

છતાની છોળમાં આણછતા બુદ્દબુદા !
બુધ વિના બ્હાર જોવાને જાયે !
આપ વિચારતાં અણુ યે અળગો **નહીં** !
સમજ આવ્યે સ્વયંરૂપ થાયે ! જે વડે૦

અગમ તે સુગમ થઇ , **રૂપ રમવા ધર્યાં** !
જેમ કોઇ કનકના ઘાટ દીસે !
(ઈમ) નામ ને રૂપ બહુધા થઈ **વિસ્તર્યાં** !
અનુભવી સંતનાં મંન **હીસે** ! જે વડે૦

બીજ, અંકુર વિલગી રહ્યાં જોગથી,
ડાળ ને પત્ર , ફળ , ફૂલ , છાયા !
ઇમ **આપ** આપશું , અનંત લીલા કરે ,
નામ તે દેઇને ! એ માન **માયા** ! જે વડે૦

છે સળંગ સૂત્ર **એક** આતમારામ **છે** !
ભિન્ન ભાસ્યું એ તો ભાત , છાપે !
થયું **નથી** ! ગયું **નથી** ! મૂળ વિચારતાં !
કહે **અખો , છે** હરિ **આપ આપે** ! જે વડે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩૩ જેહને જે વિના

(પ્રભાત)

જેહને જે વિના અધક્ષણ નવ સરે !
તેહને તે વિના કેમ ચાલે ? !
જલપતાં તારુણી ! ત્રણ ભાગે ધરી !
જીવ જોઈને કો ઘાત ઘાલે ! જેહને જે વિના૦

પ્રીતની રીત જાણે જ, પદ્માક્ષ ! તું,
પાર પરા તણે જે વિરાજે !
હારદહેત હૈલામાં પ્રીછે પ્રભુ !
વાણીવજે કોઈ વીર ન ભાજે ! જેહને જે વિના૦

ક્રૂર કટાક્ષ કરતે થકે કામિની !
જલજ જયમ જલ વિના જાય સૂકી !
પ્રેમનું પુષ્પ કરમાય કૃપા વિના !
ધામથી ધીરજની મીલ મૂકી ! જેહને જે વિના૦

એમ થાતું રે ! અબળા ! જ મ્હેં નવ લહ્યું !
સહજ વિનોદે શી વાત વાધી !
ભ્રમ ચડયે ભામિની કેવી ભાસી મુને !!
બીજની ક્ષીણતા મંન વાધી ! જેહને જે વિના૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઉચેલઅંગી કરી ! પ્રેમપુન્જે ભરી !
અધરઅમૃત હરિપ્રીત પોષી !
આનંદનો અર્ક ઉગ્યો જ ત્યાંહાં, અખા !
શોકનો દોષ તે લીધો શોષી ! જેહને જે વિના૦

३४ अवसरे अर्थ आवे नहीं !

(પ્રભાત)

અવસરે અર્થ આવે નહીં ! નાથ તું !
હાથ હોંસે કરી શીદ સાહે ? !
અમો અબળા જ ! આધાર તોરે ત્રિકમા !
ગરજુ ગોવિન્દના અંગ માંહે ! અવસરે અર્થ૦

વચન વિશ્વાસ પરમાણુ પામ્યે થકે,
ટેવ લાગે ! કહો ! ટેક રાખું ? !
વિશ્વમાં વાત ચાલી ગઈ ! વિઠ્ઠલા !
નવ ઘટે નાથને ! દીન ભાખું !! અવસરે અર્થ૦

મંન મ્હારે વિષે કયાં હુતું ? ! મ્હાવજી !
તંન તે કયાં હુતું ? કર્મ કયારે ? !
ચેહેન તે તોરડાં ! ચાનકો સુજને !!
છાંયના પુરુષને સાર મારે !! અવસરે અર્થ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હલા ! તું મુજમાં વસે ! લોક મુજને કસે !
મન તે ડસડસે ! “ નાથ નિરખું ! ”
કીરત નિવાર ! કે લોકને વાર ! કે ,
જેમ ત્યમ રાખ એ મન ફરતું . અવસરે અર્થ૦

જે જે વિનતિ કરૂં , વચન તુજથી અહરૂં !
અંતરે ઉર્મિ બહુ ! તુજ આશે !
ઉપાય અખો કહે ! અગ્નિ શીતે મરે ! !
લાજ લાગે તુને ! લોક હસશે ! અવસરે અર્થ૦

૩૫ भक्ति भगवंतनी पद्मिनी प्रेमदा

(પ્રભાત)

ભક્તિ ભગવંતની પદ્મિની પ્રેમદા !
(સહુ) લોકમાં સુન્દરી તે જ શોભે !
નાથ ગુણ અતીત તે ગુણ નિર્લોભતા !
લક્ષ્યલાવણ્યમાં તે જ લોભે ! ભક્તિ ભગવંતની૦

બુદ્ધિ પરકાશ તે તેજ ત્રૈલોકયમાં !
નીરખતાં રૂપનો પાર ના ’ વે !
વિવેક વૈરાગ્ય તે નિત્ય નિર્માલ્યતા !
બ્રહ્મ ભરથારનો ભોગ ભાવે ! ભક્તિ ભગવંતની૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શીલ સંતોષનાં ચીર શોભે સદા !
વિશ્વાસનાં પાય નેપૂર બાજે !
શમ અને દમ તણી ચૂડી સોહામણી !
(હરિ) નામનો ઉરમાં હાર રાજે ! ભક્તિ ભગવંતની૦

મુક્તિનો માર્ગ સૌભાગ્ય શોભે સદા !
મૃગમદ પ્રેમની ભાલ કીધી !
અંગ અંગ આભૂષણ ! ઓઘ આનંદનો !
"હરિ તણું મન હરૂં !" લાજ લીધી ! ભક્તિ ભગવંતની૦

કોટિ કંદર્પ ! મહાઅંકને જીતવા,
અનુભવી પ્રેમનો રસ પીધો !
જ્ઞાન અંજન, અખા ! નયન કટાક્ષમાં !
અભોગ્યને અજીતને સ્વવશ કીધો ! ભક્તિ ભગવંતની૦

૩૬ मानजे मन तुं !

(પ્રભાત)

માનજે મંન તું ! વાત ત્રિકુલ તણી !
નૃત્ય કરે નાથજી વિશ્વવ્યાપી !
ચલણ વલણ કરે ! ચેન ચિન્તન ધરે !
તેહને જાણ ! તુંને બુદ્ધિ આપી ! માનજે મંન તું૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જે વિષે તું રહ્યો, તેહને નવ લહે!
અક્ષરમાળ તુંને આ ગુંથી!
(તેહને) **આપ અર્પી** રહે! "**હું નથી! તું જ છે!**"
એટલું કાં નવ થાય તુંથી ? ! માનજે મંન તું૦

જંત ! સુણ ! જલદની પેર ! પામર મતિ !
સુરત રહી સૂરશું ! સગ્ર શોષે !
અંબુથી ઉર્ધ્વમુખ જેમ જામી રહ્યો !
તોય **કૃપા** કરી ખાંતે પોષે ! માનજે મંન તું૦

કમળદૃષ્ટાન્તે કરી, પેર કહી તાહ્યરી !
જે વિષે, જીવ ! તું જન્મ વરતે !
સચ્ચિદાનન્દસાગર વિષે તું સદા !
(તુંને) લાજ નથી આવતી બહાર ફરતે !
માનજે મંન તું૦

(એમ) **વેદવેદાન્ત** કહે, સાખ **સ્મૃતિ** પે દીએ,
આત્મા પરગટે, **આપ** બોલે;
આજ કહેજે કે શત જુગે કહેજે, **અખા** !
એમ સમજે તે કંઇ આપે ! વો લે ! માનજે મંન તું૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩૭ वालमा ! विनति कहुं

(પ્રભાત)

વાલમા ! વિનતિ કહું તુજ , વિઠ્ઠલા !
વનિતામાં ત્હારી વાત ચાલી !
" આજ હેલામાં હરિને હરાવશું ! ! "
કોઈ – કહે કે – રખે થાવ વ્હાલી ! વાલમા ! વિનતિ ૦

ભૃષુભાનતનયા તુજ કાજ ઘણું તપ તપે !
સજ્જ થઈ છે જ સંકેત સારૂ !
ભૂધરા ! ભરમ ત્હારો ધરે ભામિની !
રૂપકે રાખજો ! રાજ ! વારૂ ! વાલમા ! વિનતિ ૦

લાજ લાગી તે , લીલાધરા ! નવ ટળે !
અવસરે એવો તે નિત્ય ના ' વે !
સમય સંભાળે તે શૂર સાચો સદા !
બિરદ પાળી રમે ! બ્હાર આવે ! વાલમા ! વિનતિ ૦

સહચરીવચન સુણતે થકે શ્રી હરિ ,
કેસરી કંદરાથો જ સળકે !
ધસમસ્યો ધીર તે ! યૂથને જઇ મળ્યો !
ઉડુગણે ઉડુપતિ જેમ ઝળકે ! વાલમા ! વિનતિ ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સમસ્યા સાન સમજે સહુ સુન્દરી !
સમરના સુખને સૌ સહરાયે !
કુસુમના કુઞ્જમાં કેલિ કરતો, અખા !
નિરખીઓ જેહને નિગમ ગાયે ! વાલમા ! વિનતિ૦

૩૮ વિનતાવૃન્દ વીંટી વળ્યું !

(પ્રભાત)

વિનતાવૃંદ વીંટી વળ્યું વરવધૂ !
જેજેકાર કરે અને જશ બોલે !
સ્તુતિ કરે સ્વામિની ! મૂલમહિમા લહી !
નર કો જ નિર્મ્યો નથી તમ તોલે ! વિનતાવૃંદ૦

મિથુન માટ પધરાવીઆ પર્યંકે !
રુચિર મનોહરા ! દેવદયિતા !
બાલિકા વિમલ જીવન જશ ભાખતી !
દાખતી કવિતરસ કામસહિતા ! વિનતાવૃંદ૦

નેનવેણે રસ ચાખતી ! ગાયતી !
પાયતી ચાખકે રસ રમણે !
પ્રશંસતી પિયુને ! પ્રેમે પ્રમદા ઘણું !
દિવ્યરૂપા ! નથી દીઠી કરણે ! વિનતાવૃંદ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

યોગીના ધ્યાનની ધ્યેય ભૃણુભાનની!
નિગમ ને અગમ વસ્તુવિહારી!
ઝડ્યા રૂપવાન સ્તવતા હવા શ્રી હરિ!
ગોપિકા નામ! પણ તેજ ભારી! વિનતાવૃંદ૦

ભુજદંડ ભીડતો હવો ભામિની ભાગ્યનિધિ!
વારિજે વણુંધિઓ અલિ જ ઉરે!
અનન્ત આનંદ આવ્યો જ ઉરમાં, અખા!
સખી સહરાયે સહુ સુરતશું રે! વિનતાવૃંદ૦

૩૧ શ્રી હરિ શ્રીમુખે

(પ્રભાત)

શ્રી હરિ શ્રીમુખે એમ સ્તવતા હવા: –
" માનિની! મુગટમણિ તું જ મ્હારે!
" તુજ કારણુ, પ્રિયા! વૈકુંઠે વિરમીશ!
" વસિયો વૃન્દાવને કાજ ત્હારે! શ્રી હરિ૦

" માન મુજ કેરડું હું નથી જાણતો!
" શેષ, શંકર લહે બુદ્ધિમાને!
" તે જ હું! તારુણી! તુજ વિના નવ સરે!
" મુખથી જો મૂકું તો આણું ધ્યાને! શ્રી હરિ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

" માહરૂં મન માન્યું ! મૃગલોચની !
" હારદ પ્રીછયું ત્હેં, હેમવરણી !
" ચિંતની ! ચિત્ત માંહે જ ચમકી ગઈ !
" ભ્રાત ભાસે નહીં ! બ્રહ્મસરણી ! શ્રી હરિ૦

" જ્ઞાનવૈરાગ્ય ને ભક્તિ ને યોગથી,
" પ્રેમદા ! પ્રેમની વાત આઘી ! "
સત્ય આ વચનને સુણતી થકી સ્વામિની,
કામિની કૃષ્ણને કંઠ લાગી ! શ્રી હરિ૦

રમતાં ઝૂમતાં કુસુમસેજે ચડે !
રાજીવલોચન બહુ જ રંગે !
વપુવિલાસ તો જીવ જોવા લગે !
અખે અવિલોકીજ વસ્તુ અંગે ! શ્રી હરિ૦

સમરસંયોગ સાધે ખરૂં શ્રીધરા !

(પ્રભાત

સમરસંયોગ સાધે ખરૂં શ્રીધરા !
દેહ ધરે દેવ ! એ કામ મ્હોટું !
અવ્યક્ત હતો ત્યારે આળસ્યો ઈશ્વરા !
વ્યક્ત અવ્યક્તનું ચિહ્ન ખોટું ! સમરસંયોગ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'નેતિ નેતિ' નારાયણ નિગમ કહેતા હવા !
તેહ તું, ત્રિકમા ! જો વિચારી !
વણ વિચારે તું તો વિશ્વવત્ થઇ રહ્યો !
જીવજંજાળ મૂકો, સુરારિ ! સમરસંયોગ૦

સંશય પડયે શિવ થવા, સર્વ સાધન કરે !
નિઃસંશયે જેહ ! તે વસ્તુ બેઠા !
દાન્તનું સાર :– કૂટસ્થ કરુણાકરા !
અમલ તું ! આતમા તું જ, મીઠા ! સમરસંયોગ૦

જાગ્યો જગદીશ જ્યમ અર્ક ઉદય થયો !
અધમળ્યાં નેત્રથી આપ નિરખે !
સુન્દરીશ્રમ, અહા ! સફળ કર્યો શ્યામળે !
આપ આપે જોઈ આપ હરખે ! સમરસંયોગ૦

નિત્ય વિહારિણી નંદનંદન તણી !
સુન્દરી ! સુરતરસ સ્વે જ ઝૂકતી !
ભૂતભવિષ્યનો ભેદ ભાળ્યો, અબે !
લીતર નિત્ય તોરેપેં મંન ધરતી ! સમરસંયોગ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

राम दुर्लभ सदा !

(પ્રભાત)

રામ દુર્લભ સદા ! **રામ** દુર્લભ સદા !
'**રામ** દુર્લભ સદા !' સહુ જ કહે છે !
પેર પ્રીછ્યા તણી ! તે નથી જાણતા !
માટે તે **રામજી** દૂર રહે-છે ! **રામ** દુર્લભ સદા ! ૦

કોઇ વર્ણાશ્રમે પેટ ભરી રહ્યા !
'ઉત્તમ મધ્યમ અમો બ્રહ્મકાયા !'
'જગત તે નીચ ! ને ઉચ્ચ અમે ખરા !'
એહને **એ** રૂપે લાગી **માયા** ! **રામ** દુર્લભ સદા ! ૦

કોઇ કહે 'ભેખ ભગવંતનો છે ભલો !'
પૃથ્વી મધ્યે દે ઉપદેશ ડાહ્યા !
વૈરાગી વૈષ્ણવ કહે, 'અમ સમું કો નહીં !'
એહને **એ** રૂપે લાગી **માયા** ! **રામ** દુર્લભ સદા ! ૦

એવાં એવાં આવીને, આળ આડાં વળે !
ત્યારે તે **પંથ**નો પાર ના'વે !
નિર્દાવે જ નરને નારાયણ મળે,
તે તો જગતને મન ના રે ભાવે ! **રામ** દુર્લભ સદા ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.   Jin Gun Aaradhak Trust

શાહ હુતા તેઓ શત્રુ થઈ નીમડયા !
જેમ ઓલાવીઆ, વાટ પાડે !
આ જ પગલા વિના, આતમા નહીં મળે !
વાત મ્હોટી અખા છે, સરાડે ! રામ દુર્લભ સદા !૦

લોભે લાગ્યો –

(પ્રભાત)

લોભે લાગ્યો અભિલાખ ન્હાના ધરે !
ભોગ ઇચ્છે કે ભગવાન ઈચ્છે !
લોભનો મોભ તે જ્યારે ભાગી પડયો ! –
હું જ આકાશ ! તો ન્યૂન શી છે ?! લોભે લાગ્યો૦

વસ્તુ ના લીધું તેં વસ્તુ માંહે થકો !!
અળગો પડીને દારિદ્ર દાખે !!
(જ્યમ) પાણીપરપોટડો પાણી પેખે નહીં !!
શુદ્ધ ન્હોણો સુરત બ્હાર રાખે ! લોભે લાગ્યો૦

અર્થ ઇચ્છે તે તો ઓઘને ભોગવે !
અર્થ નહીં ત્યાં તો અનર્થ શાનો ?!
જે રહે બ્હાર તેને વ્યાધિ વાધે ઘણી !
પવઇને કાંઇ ના હોય પાનો ! લોભે લાગ્યો૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જીવ જાણે તે તો જતન કરવા ધસે !
  ઈશ્વર અળગો કરી આરાધે !
(પણ) જીવને ઈશ્વર બેઉ તેના ઘડયા !
  જેહને લેખું આવ્યું રે **બાધે** ! લોભે લાગ્યો ૦

બાધે રે બે નથી ! બ્રહ્મ યથારથી !
  ઉપજાણ **નહીં** ! તહાં આશ કેની ? !
આશના લીધા તે દાસ થયા ફરે !
  (પણ) **આખો ન બોલે** એવી વાત **બેની** ! લોભે લાગ્યો ૦

વસ્તુ ને વિશ્વનો

(પ્રભાત)

વસ્તુ ને વિશ્વનો **નથી** કશો આંતરો !
  અંતરદષ્ટિ અવિલોકી **જોજે** !
એ અટપટો **ખેલ** **જોનાર** ભક્તો **ભજો** !
  એહને ઇચ્છો તે 'આપ' **ખોળો**. **વસ્તુ** ને ૦

જ્યમ કૃષ્ણને કુંવર જાણી જશોદા રહી !
  તેહેને **બ્રહ્માશિવે** **બ્રહ્મ** જાણ્યો !
ત્યમ **વિદ્વજ્જન** **વિશ્વને** **વસ્તુ** જાણી ભજે !
  (જેણે) સમ, વિષમતા તણો ભેદ ના'ણ્યો ! **વસ્તુ** ને ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વહ્નિદર્શીનું દૃષ્ટાન્ત જોજો તમો !
અગ્નિ દેખીને જે દૂર ન્હાસે !
ચકોરની દષ્ટિએ અનલ આવે નહીં !
અમૃતપ્રાશ કરી તે જ ગ્રાસે ! વસ્તુ ને૦

જો રે જાણે તો સ્વે શિવરૂપ છો તમો !
ભૂપ થઇ ભરમનો ભેદ ભાજો !
વસ્તુનો ખોજ સૌ વિશ્વ વ્યાપી રહ્યો !
સમરસ થઇ તમે મધ્ય બિરાજો ! વસ્તુ ને૦

દેહધારી સહુ 'દેહ દેહ' દેખશે !
વિદેહીને સર્વ તે વસ્તુ ભાસે !
અન્તરદૃષ્ટિ અવિલોકી જોયું અખે !
જાગ જમલો નહીં કોઇ પાખે ! વસ્તુ ને૦

जोइता जोगीने

(પ્રભાત)

જોઇતા જોગીને ઘરમાં ના ઘાલશો !
ઘરમાં ઘાલશો તો હાણ થાશે ;
એને વરતો તે સર્વે કોઈ વરતજો !
એનો અનુભવ કોઈ ના જ કરશો ! જોઇતા જોગીને૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એ રે વરત્યા તે તો બહુ જ વિસ્મય થયા !
વાત વિકટ ! પડી ગાંઠ ગાઢી !
સદ્‌ગુરુસંગ મળી, સદ્વિચારે કરી,
મૂળ થકી એ તમે નાંખો કહાડી ! જોઇતા જોગીને ૦

જુવો ! એમ જોતે થકે, એ જ ભાસ્યું મુને !
છતે થકે અણછતા તે જ કહાવે !
વસ્તુવિચારે અખેપદે તે શમ્યા !
દ્વૈત ટાળીને અદ્વૈત થાયે ! જોઇતા જોગીને ૦

आज आनन्दना ओघ वरत्या !

(પ્રભાત)

જોગ ને ધ્યાન જંજાળ કરવો ટળ્યો !
મૂર્ત્તવન્તો જ્યારે માવ પામી !
ગુણ તણો નિધિ ગુરુવો જ ઘરમાં મળ્યો !
વેદની વેદના સકલ વામી ! ! જોગ ને ધ્યાન ૦

અન્યઆશય કરી લોકમાં આવીઓ,
કોટિ બ્રહ્માંડનો ઈશ કર્ત્તા !
નિર્ગુણ – સગુણ સંસાર સંભવ નહીં !
ભાળીઓ ભામિની ! વેદ વરત્યા ! જોગ ને ધ્યાન ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્વર્ગ – વૈકુંઠની વાત મુને નવ ગમે !
સમ કરી કહું છઉં સર્વ તુજને !
જગતનું જીવન તે હાથ આવ્યું હવે !
મન માને નહીં અવર યજને ! જોગ ને ધ્યાન ૦

લટકતા લાલની લટક ! તે શું કહું ? !
(હલા !) વર્ણ જોતાં અલખ લક્ષ્ય લાગે !
લલિત, ત્રિભંગી લઘુલાઘવી પ્રીછતાં,
અલખ લખમાં જઈને જ વાગે ! જોગ ને ધ્યાન ૦

જ્ઞાન ને ભક્તિ, વૈરાગ્ય, નેહ, તે સકલ –
એકઠાં સર્વ મેં આજ વરત્યાં !
જેમ જાણો જ ત્યમ લોક કહેજો, અખા !
આજ આનન્દના ઓઘ વરત્યા ! જોગ ને ધ્યાન ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ૐ सद्गुरु ॥

શ્રી અખાજીનું અવસ્થાનિરૂપણ

૧ : શરીર અવસ્થા

૨ : અજ્ઞાન અવસ્થા

૩ : જ્ઞાન અવસ્થા

૪ : કૈવલ્ય અવસ્થા

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्‌गुरु ॥

अवस्थानिरूपण

१

શરીરાવસ્થા

અવસ્થા **ચાર** જે શરીર જ તણી, **મિશ્રવર્તી** સૌ થોડી ઘણી;
સર્વ ન જાણે તેનું રૂપ, (એ) સમજ્યે **અનુભવ** થાય અનુપ-૧

જાગ્રત, **સ્વપ્ન**, **સુષુપ્તિ**, **તુરી**, તેનો વ્યવહાર કહું ઉચ્ચરી;
જાગ્રતમાં સંકલ્પતરંગ, એહ **સ્વપ્ન**નું જાણો અંગ. ૨

સંકલ્પે **ચિત્ત** જાડું થાય, ત્યારે શરીરનું સ્ફુરણ જાય;
સ્ફુરણ ગયું ત્યારે થઈ **સુષુપ્તિ**, હવે **તુરિયા** જોજો આવતી. ૩

અકસ્માત **નર** **ચેતી** ગયો, એ આવેશ **તુરિયા**નો થયો;
હવે **સ્વપ્ન**નું **જાગ્રત** ત્યાં એહ, પ્રગટ પ્રમાણ દેખીજે જેહ. ૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્વપ્ન માંહે સુષુપ્તિ કહી, જે વર્તે **સ્વપ્ન પણ** સૂઝે નહીં;
સ્વપ્ન લાધે તે સ્વપ્ન જણાય, એ તુરિયા સ્વપ્ન જ માંહે. ૫

એ સુષુપ્તિ માંહે **જાગ્રત**નો ધર્મ, જે હંભ્યાસી વિદ્યાનો રહે અનુક્રમ;
સુષુપ્તિ માંહેનું તેહ જ **સ્વપ્ન**, **એ અકસ્માત** ઉઘડેક તન. ૬

એ સુષુપ્તિના ઉદરની તુરી, જે વણ જગાડયો **જાગે** ફેરી;
હવે તુરિયાનાં ઉદરમાં ત્રણ, તેહ તણું તો એ આચરણ. ૭

તુરિયામાંનું એ **જાગ્રત**, જ્યાં લગી ભોગવે દેહવૃત્ય;
અહં ધ્યાતા ને ધ્યેયે કો અન્ય, એ તો તુરિયાનું જ **સ્વપ્ન**. ૮

તુરિયામાંની સુષુપ્તિ એહ, જ્યારે મરણ પામ્યો આ દેહ;
એ **ચારે** અવસ્થા વરતવા ભલી, **સદ્‌ગુરુ**દષ્ટે કાઢો કળી. ૯

જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ જે કહી, તે **સહજે** તુરિયા ઘર રહી;
અખો કહે તે તુરિયાતીત, એમ **સમજી** આણો **પ્રતીત**. ૧૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨

અજ્ઞાનાવસ્થા

અવસ્થા **ચાર** જીવ જ વિષે, તેનું વર્ણન **સદ્ગુરુ** લખે;
જાગ્રત, **સ્વપ્ન**, **સુષુપ્તિ**, તુરી, તે જોજો ગુરુદષ્ટે કરી. ૧

મિશ્ર વર્તે છે **એક**માં ત્રણ, તેનું કહું લક્ષણ આચરણ;
જાગ્રતમાં **સ્વપ્ન** ત્યાં એહ, "હું સત્ય ને મ્હારી સત્ય દેહ!" ૨

જાગ્રતમાં **સુષુપ્તિ** એ જાણ, જે **સ્ફુરણ** ગયું, થઇ **આત્માહાણ**;
હવે જાગ્રત માંહે જાણો **તુરી**, જેની **સુરત ચેતીને** ફરી. ૩

એ **જાગ્રત**માં **સ્વપ્નવૃત્તિ**, જે કર્મફલ ઉપર લાગે રતિ!
નિશ્ચે કર્મનો એ જ **સુષુપ્તિ**, કર્મજડ જીવ તે એટલા વતી. ૪

દેહની વૃત્તિ પહેરી બેઠો વેશ, એ **સ્વપ્ન**માં **તુરિયા**નો વેશ;
હવે **સુષુપ્તિ અવસ્થા ત્રીજી** અસી, જે સૂઝે નહીં કો કાલે કસી. ૫

મન્ત્ર જન્ત્ર ને દેવ ઉપાસ, એ **સુષુપ્તિ**માં **જાગ્રત**નો ભાસ;
તેની સિદ્ધિ કોઈ પામ્યો જન, એ તે **સુષુપ્તિમાંહેનું સ્વપ્ન**! ૬

ભજન ગોપ ભરૂસો ઘણો, એ આભાસ તે **તુરિયા** તણો;
હવે **તુરિયા**માંનું એ **જાગ્રત**, જે દેખે સત્ય ને હું ધ્યાતા સત્ય. ૭

તેની કૃપાએ મુજ વૈકુંઠવાસ, એ તે **સ્વપ્નાંતર** કેરો ઉલ્લાસ;
તુરિયામાંહે એ જ **સુષુપ્તિ**, જે જન્મોજન્મ લાગી **રતિ**. ૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સ્વપ્ન માંહે સુષુપ્તિ કહી, જે વર્તે સ્વપ્ન પણ સૂઝે નહીં;
સ્વપ્ન લાધે તે સ્વપ્ન જણાય, એ તુરિયા સ્વપ્ન જ માંહે. ૫

એ સુષુપ્તિ માંહે જાગ્રતનો ધર્મ, જે હંભ્યાસી વિદ્યાનો રહે અનુક્રમ;
સુષુપ્તિ માંહેનું તેહ જ સ્વપ્ન, એ અકસ્માત ઉઘડેક તન. ૬

એ સુષુપ્તિના ઉદરની તુરી, જે વણ જગાડયો જાગે ફરી;
હવે તુરિયાનાં ઉદરમાં ત્રણ, તેહ તણું તો એ આચરણ. ૭

તુરિયામાંનું એ જાગ્રત, જ્યાં લગી ભોગવે દેહવૃત્ય;
અહં ધ્યાતા ને ધ્યે કો અન્ય, એ તો તુરિયાનું જ સ્વપ્ન. ૮

તુરિયામાંની સુષુપ્તિ એહ, જ્યારે મરણ પામ્યો આ દેહ;
એ ચારે અવસ્થા વરતવા ભલી, સદ્‌ગુરુદષ્ટે કાઢો કળી. ૯

જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ જે કહી, તે સહજે તુરિયા ઘર રહી;
અખો કહે તે તુરિયાતીત, એમ સમજી આણો પ્રતીત. ૧૦

———

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨

અજ્ઞાનાવસ્થા

અવસ્થા **ચાર** જીવ જ વિષે, તેનું વર્ણન **સદ્ગુરુ** લખે;
જાગ્રત, **સ્વપ્ન**, **સુષુપ્તિ**, **તુરી**, તે જોજો ગુરુદૃષ્ટે કરી. ૧

મિશ્ર વર્તે છે **એક**માં ત્રણ, તેનું કહું લક્ષણ આચરણ;
જાગ્રતમાં **સ્વપ્ન** ત્યાં એહ, "હું સત્ય ને મ્હારી સત્ય દેહ!" ૨

જાગ્રતમાં **સુષુપ્તિ** એ જાણ, જે સ્ફુરણ ગયું, થઇ આત્માહાણ;
હવે જાગ્રત માંહે જાણો **તુરી**, જેની **સુરત** ચેતીને ફરી. ૩

એ જાગ્રતમાં **સ્વપ્નવૃત્તિ**, જે કર્મફલ ઉપર લાગે રતિ!!
નિશ્ચે કર્મનો એ જ **સુષુપ્તિ**, કર્મજડ જીવ તે એટલા વતી. ૪

દેહની વૃત્તિ પ્હેરી બેઠો વેશ, એ **સ્વપ્ન**માં **તુરિયા**નો વેશ;
હવે **સુષુપ્તિ** અવસ્થા ત્રીજી અસી, જે સૂઝે નહીં કો કાલે કસી. ૫

મન્ત્ર જન્ત્ર ને દેવ ઉપાસ, એ **સુષુપ્તિ**માં **જાગ્રત**નો ભાસ;
તેની સિદ્ધિ કોઈ પામ્યો જન, એ તે **સુષુપ્તિ**માંહેનું **સ્વપ્ન**! ૬

ભજન ગોપ ભરૂસો ઘણો, એ આભાસ તે **તુરિયા** તણો;
હવે **તુરિયા**માંનું એ **જાગ્રત**, જે દેખે સત્ય ને હું ધ્યાતા સત્ય. ૭

તેની કૃપાએ મુજ વૈકુંઠવાસ, એ તે **સ્વપ્નાંતર** કેરો ઉલ્લાસ;
તુરિયામાંહે એ જ **સુષુપ્તિ**, જે જન્મોજન્મ લાગી રતિ. ૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જયમ ધૂમ્ર અગ્નિથી અળગો જાય, ત્યમ મન કારણ સામું નવ થાય;
કદાચ કિંચિત્ **પાછું** વળે, ત્યારે રૂપ પોતાનું ટળે. ૪

પાછો વળ્યે **અલૌકિક** જુક્ત, **સહજે** સિન્ધુમાં **રેહે સુર્ત**;
સર્વેનું કારણ તે સહી, **અમન** મન **તે ઘર**માં રહે જઈ. ૫

અટપટી રહેણી તે ઘર તણી, ચવ્યાથી **મતવાલી** ઘણી;
અચવ્યા માંહે થઇ હું'ય, ત્યાં દ્યેયે-દ્યાતાનું ન રહે રૂપ. ૬

જે કહેવા સુણવા સરખું નહીં, તેની જ્હોળી પ્રવૃત્તિ કયમ હોય અહીં!
અને જેની પ્રવૃત્તિ પરપંચ માંહ્ય, ઉપજે ખપે તે મિથ્યા પ્રાય. ૭

અને મિથ્યા તે **સત્ય**ને કયમ ગ્રહે? અને **સત્ય** આવીને શામાં રહે?
આગળ કહી આવ્યા **અણચવ્યો**, તે **એમ** સમજ્યો **તેણે અનુભવ્યો**.

એ અનુભવ અદ્ભુત અમાન, દૌને હેડે કરે ઉપાન!
અવિરલ ધારા જ્યાં ઉતરે, લિંગ **વિના** શું ઉપજે મરે? ! ૯

પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ સત્ય નિત્ય સર્વેશ, પ્રપંચ મધ્યે **અવિદ્યા શેષ**;
અહં શબ્દ વિના **જેમ તેમ**, અખા સમજી લેજે **મર્મ**. ૧૦

॥ इति श्री अखाजीकृत अवस्थानिरूपणं संपूर्णमस्तु ॥

ॐ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्गुरु ॥

श्री अखाजीनी जकडी

हिन्दी

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ॐ

॥ अनुभवात्मने नमः ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧ ये मनका कैसा इतबारा रे ?

યે મનકા કૈસા ઈતબારા રે ?!
યે તનકે કોઈ મત રહો સારા રે!
યે મનકા કૈસા ઈતબારા ?! યે મનકા૦

છિન છિન ઢંગ પલટે યે મનકા!
છિન ઇતબાર નહીં યે તનકા!!
તાતેં અર્થ હોવે કયોં જનકા ?!
યે મનકા કૈસા ઈતબારા ?! યે મનકા૦

જા હી મશાલા હે વા, પાની,
તિસકો તો જીવ સકે ના જાની!
મોહે અજ્ઞાન કીરતકી બાની!!
યે મનકા કૈસા ઈતબારા ?! યે મનકા૦

કાય, કર્મ બાદલકી છાયા!
તિસકો 'સત્' માને મોહ માયા!!
કલ છટકી! ઔર બાય બિલાયા!
યે મનકા કૈસા ઈતબારા ?! યે મનકા૦

સત્ ઔર જૂઠ, ન હોવે થાપા!
તિસકો હું ના માનું આપા!
આપ અખા સમજ્યા રે અમાપા!
યે મનકા કૈસા ઈતબારા ?! યે મનકા૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨ अगम अगोचर आशय मेरा

અગમ અગોચર આશય મેરા,
નહીં ચારા મન, બુદ્ધિ કેરા!
અગમ અગોચર આશય મેરા! અગમ૦

યે સંસાર હૈ મનકા માન્યા,
તિસથેં નિજ ઘર જાત ન જાન્યા!
મન છૂટ્યા, તો નાહીં બેગાના.
અગમ અગોચર આશય મેરા! અગમ૦

સબકો ચલે મન કેરે પીછે!
તાતેં દુની દુનિયાકો ઇચ્છે!!
તો, કયૌં નિજ ઘર સો નર પ્રીછે?!
અગમ અગોચર આશય મેરા! અગમ૦

'આપા', 'પર' બિન જૈસા તૈસા!
તિસકો રસના કયોં કહે ઐસા?!
જ્યું સુપને બિન સૂતા જૈસા!
અગમ અગોચર આશય, મેરા! અગમ૦

જો ઘર નિજ ઉપજી પરતીતા,
સો કછુ જાને તહાંકી રીતા!
નાહીં સોનારા દ્વૈતાદ્વૈતા!
અગમ અગોચર આશય મેરા! અગમ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

३ सहजे सहजे सांसा सत्य हुवा !

સહજે સહજે સાંસા સત્ય હુઆ !
જૈસે નલીસેં બાંધ્યા સૂઆ !
સહજે સહજે સાંસા સત્ય હુઆ ! સહજે૦

ચાંચ, પાંવ, પર, કહીં નહીં બંધ્યા !
બિન બિચાર પુકારે અંધા !
ઐસે જીવ પડયા અંધ ધંધા !
સહજે સહજે સાંસા સત્ય હુઆ ! સહજે૦

પ્રગટ પારધિ સાંધ્યા પાશા,
ઈહલોક, પરલોકકી આશા !
ન સમજે સર્મ ! ન છૂટે સાંસા !
સહજે સહજે સાંસા સત્ય હુઆ ! સહજે૦

જે હી જ્ઞાન નાવે શીર સાટે,
કોઈ કહે 'અજ્ઞાની' સાટે ! —
(તો) કુબુદ્ધિ કીર તાકે કર કાટે !!!
સહજે સહજે સાંસા સત્ય હુઆ ! સહજે૦

સહજ ઉપદેશ કરે જન હરિકા !
સહજ સ્વભાવ પડયા સો નરકા !
પિયુ સોનારા નીર સહજ સાગરકા !
સહજે સહજે સાંસા સત્ય હુઆ ! સહજે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

४ मूरख बोध्या उलटा रे भाजे !

મૂરખ બોધ્યા, ઉલટા રે ભાજે !!
તિસકે હૃદે, સાજન કયૈં રાજે !
મૂરખ બોધ્યા, ઉલટા રે ભાજે ! મૂરખ બોધ્યા ૦

બાવન બાહ્ય બસે મુજ ન્યારા !
મન, બાણીકા નહીં તહાં ચારા !
તબ પાઇયે જબ જાઇ અહંકારા !
મૂરખ બોધ્યા, ઉલટા રે ભાજે ! મૂરખ બોધ્યા ૦

મૂરખ આપન કોટે પહિલા,
વાદ કરે ઉર લાવે જેલા !
ત્યું ત્યું મન હોતા જાઈ મૈલા !
મૂરખ બોધ્યા, ઉલટા રે ભાજે ! મૂરખ બોધ્યા ૦

સાચે સેંથી લાવે હાંસી !!
ગલે માયાકી બેડી ફાંસી !
યૂં બિચરે હોઝખકે બાસી !
મૂરખ બોધ્યા, ઉલટા રે ભાજે ! મૂરખ બોધ્યા ૦

સત્યા બાતાંસૂં આનાકાની !
જિનૂં પ્રીતમકી બાત ન જાની !
યે હી સોનારા દીઠ નિશાની !
મૂરખ બોધ્યા, ઉલટા રે ભાજે ! મૂરખ બોધ્યા ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૫ कुमतिया कच कूडी रे लावे !

કુમતિયા કચ કૂડી રે લાવે!
ઔર ઉવેખે! અપણા ગાવે!
કુમતિયા કચ કૂડી રે લાવે! કુમતિયા૦

મૂરખ મર્મ ન જાને સાચા!
ખેલ્યા ચાહે ન બૂઝે માંચા!
તિસથેં ખેલ પડે સબ કાચા!
કુમતિયા કચ કૂડી રે લાવે! કુમતિયા૦

પાર પાવનકી પેર ન બૂઝે!
મૂરખકો મતિ ઉલટી સૂઝે!
નમે નહીં ઔર સબસેં ઝૂઝે!
કુમતિયા કચ કૂડી રે લાવે! કુમતિયા૦

ગુણ છાંડે ઔર અવગુન થાપે!!
પરસુખ દેખી જલે સો તાપે!!
વો મૂરખ અપને પર કાપે!
કુમતિયા કચ કૂડી રે લાવે! કુમતિયા૦

યે લોકે દોઝખ હૈ તિસકો!
પિયુ પહિછાન હુઆ નહીં જિસકો!!–
ન જાને સોનારા સો હરિરસકો!
કુમતિયા કચ કૂડી રે લાવે! કુમતિયા૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૬ साचा साजन मेरा रे !

સાચા સાજન મેરા રે !
તુજ આવત ગયા અંધેરા રે !
સાચા સાજન મેરા રે ! સાચા ૦

જબ આયા મુજ લાલા રે !
પાયા પ્રેમકા પ્યાલા રે !
તબ નૌખંડ ભયા ઉજાલા રે !
સાચા સાજન મેરા રે ! સાચા ૦

જબ દેખ્યા મુજ પ્યારા રે ! –
તન મનસેં હિ પરવાર્યા રે !
હૂં ભૂલ ગઇ કરત જોહારા રે !
સાચા સાજન મેરા રે ! સાચા ૦

જબ દી પ્રીતમ ગલે બાંહાં રે !
સબ કામ રહ્યે ઠાંહાં ઠાંહાં રે !
હૂં દેખું તો પિયુ મુજ માંહાં રે !
સાચા સાજન મેરા રે ! સાચા ૦

અબ કછુ ઐસા હુઆ રે !
મૈં પ્રીતમ નહીં જૂઆ રે !
બિચે આખા કયા હુઆ રે ?!
સાચા સાજન મેરા રે ! સાચા ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૭ मेरा धूरत मीत सलूणा रे !

મેરા ધૂરત મીત સલૂના રે !
મૈં પાયા સાથી જૂના રે !
મેરા ધૂરત મીત સલૂના ! મેરા ધૂરત ૦

જબકા લાગ્યા હાવા રે !
હૂં હુઈ નિરદાવા રે !
તો પ્રીતમ લાગ્યા ચાહાવા રે !
મેરા ધૂરત મીત સલૂના રે ! મેરા ધૂરત ૦

યે સબ ઠણગણ, પિયુ ! તેરા રે !
તું ભાવ કરે બહોતેરા રે !
હૂં ભૂલું નહીં ! શી સેરા રે !
મેરા ધૂરત મીત સલૂના રે ! મેરા ધૂરત ૦

અબ હૂઇ ગઈ ! તુ મિલિયા રે !
પરગટીયા તું ગલીગલીઆં રે !
એકમેક કરૂં રલીઆં રે !
મેરા ધૂરત મીત સલૂના રે ! મેરા ધૂરત ૦

તુ ધૂરત ! તોહે મેરા રે !
તુ બાજીગર ! હું ચેરા રે !
(તો) અખા ભૂલે કયા તેરા રે ? !
મેરા ધૂરત મીત સલૂના રે ! મેરા ધૂરત ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૮ मेरा नेन सलूणा साथी रे !

મેરા નેન સલૂણા સાથી રે !
મેરા મલપતા મદગલ હાથી રે !
મેરા નેન સલૂણા સાથી ! મેરા નેન૦

પિયુ ! પલું પલ તુજ પર વારી રે !
તેરી બાત સુઝીકો પ્યારી રે !
હું તેરી યે મનોહારી રે !
મેરા નેન સલૂણા સાથી રે ! મેરા નેન૦

જિનકો પિયુ ! તું રાવે રે !
સો કયા કયા સાંવન પાવે રે !
જ્યાં તું સન્મુખ હો આવે રે !
મેરા નેન સલૂણા સાથી રે ! મેરા નેન૦

હું તો નાહીં ! તું હી સાંઈ રે !
મૈં તો તેરી ઉછાંહી રે !
યે દૂઈ ખેલન તાંઈ રે !
મેરા નેન સલૂણા સાથી રે ! મેરા નેન૦

સુણો ! લટકણજી ! મીતા રે !
મુજ બિના તું રીતા રે !
બાજી અખા કોણ જીત્યા રે ? !
મેરા નેન સલૂણા સાથી રે ! મેરા નેન૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

९ धन ! धन ! मेरा आजु रे !

ધન ! ધન ! મેરા આજુ રે !
લાડૂ દોનોં બાજૂ રે !
ધન ! ધન ! મેરા આજુ રે ! ધન ! ધન ! ૦

તું કીસી સરખા નહીં મીઠા રે !
મૈં તુજ સા કોઇ ન દીઠા રે !
સબ જગમેં તું જેઠા રે !
ધન ! ધન ! મેરા આજુ રે ! ધન ! ધન ! ૦

તું નેન સલૂણે મેરે રે !
ઔર છંદ ભાવ અનેરે રે !
સો સબ, મીતા ! તેરે રે !
ધન ! ધન ! મેરા આજુ રે ! ધન ! ધન ! ૦

મેરા વેષ તું લાયા રે !
તેં બહુવિધ સાંગ બનાયા રે !
હૂં તેરા લટકા પાયા રે !
ધન ! ધન ! મેરા આજુ રે ! ધન ! ધન ! ૦

જબ તુંહિ મીલ્યા મુજ માંહાં રે !
અબ તુંહિ હૈ ! હૂં નાહાં રે !
તો, કોહો ! અખા કિસ ઠાંહાં રે ? !
ધન ! ધન ! મેરા આજુ રે ! ધન ! ધન ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૦ मेरा ढोलन ढल कर आया रे !

મેરા ઢોલન ઢલ કર આયા રે !
હૂં દૂધે ધોવૂંગી પાયા રે !
મેરા ઢોલન ઢલ કર આયા ! ! મેરા ઢોલન૦

હૂં આપ સરીખી કીતી રે !
દોઉ જગમેં હું જીતી રે !
હૂં એકમેક કર લીતી રે !
મેરા ઢોલન ઢલ કર આયા ! મેરા ઢોલન૦

સબ સહીઊમેં મૈં રાની રે !
જબ લાલનકી ઠકરાની રે !
તેં રાખ્યા મુંહુકા પાની રે !
મેરા ઢોલન ઢલ કર આયા ! મેરા ઢોલન૦

જેસા થા મોહે હાવા રે !
શાહી રંગમે મિલી જાવા રે !
તુજ મિલતે ગયા દાવા રે !
મેરા ઢોલન ઢલ કર આયા ! મેરા ઢોલન૦

ઘૂઘરી મોતનકી ખાઈ રે !
જબ સાંઈ મિલ્યા મુજ ધાઈ રે !
તબ ઉમગ્યા અખા જગ માંહી રે !
મેરા ઢોલન ઢલ કર આયા ! મેરા ઢોલન૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૧ भल भीरू है री सदाका रे !

ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા રે !
ચતુર શયાના પાકા રે ! !
ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા રે !
ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા ! ભલ ભીરૂ૦

અચાનક હૂં જગાઈ રે !
સંજોગ કરી રસ પાઈ રે !
નેનં નેન મીલાઈ રે !
ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા ! ભલ ભીરૂ૦

નેન મીલ્યાં ! હૂં લાજી રે !
મેરે મન બસ્યા શાહ રાજી રે !
તબ ઊઠી નવ સત સાજી રે !
ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા ! ભલ ભીરૂ૦

અબ ઇસ ભાંતિ હૂં ખેલૂં રે !
ચિલૂં રે પ્રીતમકી ગેલૂં રે !
પલ હૂં પિયુકો ન મેહેલું રે !
ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા ! ભલ ભીરૂ૦

તું પ્યારા ને હૂં પ્યારી રે !
તું પલૂંપલ કરે મનુહારી રે !
ભાગ્ય બઢ્યા અખા ભારી રે !
ભલ ભીરૂ હૈ રી સદાકા ! ભલ ભીરૂ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૨ मुज कामिनका तुं कामी रे !

મુજ કામિનકા તૂં કામી રે !
તૂં બહુરૂપી ! ઘનનામી રે !
મુજ કામિનકા તૂં કામી રે !
મુજ કામિનકા તું **કામી** ! મુજ કામિનકા ૦

લટકાળા ! તૂં **મીતા** રે !
તેં બહુવિધ લટકા કીતા રે !
તેં સબમેં દરસન દીતા રે !
મુજ કામિનકા તું કામી ! મુજ કામિનકા ૦

હેજ દીઆ મુજ **સાંઈ** રે !
મુખેમુખ નેન મીલાઈ રે !
તબથે **લાલી** પાઈ રે !
મુજ કામિનકા તું **કામી** ! મુજ કામિનકા ૦

મુજ રૂપે **તું** બોલે રે !
ધન ફરતે **પિયુ** ડોલે રે !
કોન મુઝીકે તોલે રે ?
મુજ કામિનકા તું **કામી** ! મુજ કામિનકા ૦

મલપતડી હૂં ચાલૂં રે !
મનમોજે હૂં મહાલૂં રે !
પિયુ હૈ અખાકે ખ્યાલૂં રે !
મુજ કામિનકા તું **કામી** ! મુજ કામિનકા ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૩ પંચરંગી મેરા ચોલા રે !

પંચરંગી મેરા ચોલા રે !
સો પહિન્યા હે ઢોલા રે !
પંચરંગી મેરા ચોલા રે !
પંચરંગી મેરા ચોલા ! પંચરંગી ૦

સબ આભૂષણ મેરા રે !
સોલ સિંગારા સેરા રે !
તું હું'સી બહોતેરા રે !
પંચરંગી મેરા ચોલા ! પંચરંગી ૦

મેરા પ્રીતમ રસિયા રે !
મુજ વેસે તું વસીઆ રે !
મુજ દેખી લોકા હસીઆ રે !
પંચરંગી મેરા ચોલા ! પંચરંગી ૦

હું સાંઇયા ! તુજ સાથે રે !
તુંહિ મેરી આથે રે !
તેં ખેલ બનાયા હાથે રે !
પંચરંગી મેરા ચોલા ! પંચરંગી ૦

તેં સાધ અનેરી ચાહી રે !
તે તું [જરાવન તાંઈ રે !
કીઆ અખા ઓછાંઈ રે !
પંચરંગી મેરા ચોલા ! પંચરંગી ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१४ कोइ है रे सोहागन नारी ?!

કોઇ હૈ રે સોહાગન નારી રે ?!
પ્રેમગલીકી ખેલારી રે !
કોઇ હૈ રે સોહાગન નારી રે !!
કોઈ હૈ રે સોહાગન નારી ?! કોઇ હૈ રે૦

પ્રેમગલી હૈ ઐસી રે !
શીર સાટે પગ દેસી રે !
તો શાહી સુખડા જોસી રે !
કોઇ હૈ રે સોહાગન નારી ?! કોઇ હૈ રે૦

હોવે જોબનકી મતવાલી રે !
પિયુકી રૂખમેં ચાલી રે !
સો પાવે લાલનકી લાલી રે !
કોઇ હૈ રે સોહાગન નારી ?! કોઈ હૈ રે૦

પ્રેમ ખેલ હૈ ઐસા રે !
સો સીર જાત અંદેસા રે !
તો એક સીર તેરા કૈસા રે ?!
કોઇ હૈ રે સોહાગન નારી ?! કોઇ હૈ રે૦

તો ભી સાજાં સેં હેલા રે !
ના છોડું પ્રીતમ ગૈલા રે !
મસ્ત હુઆ અખા ઘેલા રે !
કોઇ હૈ રે સોહાગન નારી ?! કોઇ હૈ રે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१५ जो लाग्या प्रीतमका हावा रे !

જો લાગ્યા પ્રીતમકા હાવા રે –
તો તનમનકા કયા દાવા રે ?!
જો લાગ્યા પ્રીતમકા હાવા ! જો લાગ્યા૦

પિયુથેં કયા હૈ આછા રે !
સીર જાતે ન રહે પાછા રે !
જો રહ્યું તો રહેવે લાછા રે !
જો લાગ્યા પ્રીતમકા હાવા ! જો લાગ્યા૦

બહુરંગી લટકાળા રે !
સુરત બહુત જમાલા રે !
તિનકો છોડે અભાગી કાલા રે !
જો લાગ્યા પ્રીતમકા હાવા ! જો લાગ્યા૦

દાના દોસ્ત અઈયારા રે !
આ તનમન પિયુ પર વાર્યા રે !
વળી વળી પ્રાણ પિયારા રે !
જો લાગ્યા પ્રીતમકા હાવા ! જો લાગ્યા૦

સહિ સશીસહોરા મેરે રે !
સો સબ વારે ફેરે રે !
કોડ અખા બહોતેરે રે !
જો લાગ્યા પ્રીતમકા હાવા ! જો લાગ્યા૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१६ आज दूधे वूठया मेहा रे !

આજ દૂધે વૂઠયા મેહા રે !
ઓલા સાકર કેરા રે !
આજ દૂધે વૂઠયા મેહા રે !
આજ દૂધે વૂઠયા મેહા ! આજ દૂધે૦

પ્રેમ કરી પિયુ આયા રે !
મૈં કિસ કિસ ચાવું પાયા રે !
અબ મૈં છોડયા ન જાયા રે !
આજ દૂધે વૂઠયા મેહા ! આજ દૂધે૦

પિયુ દેખત રંગ ધૂલીઆં રે !
યૂં દૂધે નોબાતાં મીલીયાં રે !
તબ સહીઆંકી રળીઆં રે !
આજ દૂધે વૂઠયા મેહા ! આજ દૂધે૦

સુરિજન લાડ ઘેલા રે !
ચેલા લાલ હમેલા રે !
ઈસિ ભાંતિ ચાહ્યા પહિલા રે !
આજ દૂધે વૂઠયા મેહા ! આજ દૂધે૦

ધન વૈ સોહાગન નારી રે !
પ્રીતમ પ્રાણપિયારી રે !
જીત્યા અબખા હૂં હારી રે !
આજ દૂધે વૂઠયા મેહા ! આજ દૂધે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૭ सुरिजन सब ठांहां पूरा रे!

સુરિજન સબ ઠાંહાં પૂરા રે!
દેખો હાજર હજૂરા રે!
સુરિજન સબ ઠાંહાં પૂરા રે!
સુરિજન સબ ઠાંહાં પૂરા! સુરિજન સબ૦

મહિમાવંતા મદ ભરીયા રે!
મૌજી મૌજકા દરીઆ રે!
તેં ભેસ અનેરા કરીઆ રે!
સુરિજન સબ ઠાંહાં પૂરા! સુરિજન સબ૦

કહીં નારી! કહીં પુરુષા રે!
કહીં દીસો છોકર સરખા રે!
સબ ખ્યાલોં મૈં નિરખ્યા રે!
સુરિજન સબ ઠાંહાં પુરા! સુરિજન સબ૦

યે તુજથેં હૈ સબ, સાંઈ રે!
તૂં નાવે કીસી માંહી રે!
તેં ન્યારી રીત ચલાઇ રે!
સુરિજન સબ ઠાંહાં પૂરા! સુરિજન સબ૦

જે તુજે દેખ્યા ચાહે રે,
તે ખેલું બહ્યા ન જાયે રે—
તો તુજ દર્શન પાયે રે!
સુરિજન સબ ઠાંહાં પૂરા! સુરિજન સબ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१८ अलख पियुको लखीआ रे !

અલખ પિયુકો લખીઆ રે ! –
તો એ સાચી અખિયાં રે !
અલખ પિયુકો લખીઆ ! અલખ ૦

તૂં નેનું દેખણુહારા રે !
રાગ રંગ તુઝે પ્યારા રે !
તૂં ખાસકા લેવણુહારા રે !
અલખ પિયુકો લખીઆ ! અલખ ૦

તૂં મીઠા મધુરા ભાખે રે !
સાવ કોણુ ચખિ તુજ પાખે રે !
તૂં કયું સીર મેરે નાંખે રે ?
અલખ પિયુકો લખીઆ ! અલખ ૦

કયા ચારા હૈ મેરા રે ?!
સબ ખેલ રચ્યા હૈ તેરા રે !
મૈં જ નહીં મુજ કેરા રે !!
અલખ પિયુકો લખીઆ ! અલખ ૦

યૂં સમજયે પિયુ પાઇયે રે !
આપે વ્યાપ સમાઇયે રે !
એક અખા હો જાઇયે રે !
અલખ પિયુકો લખીઆ ! અલખ ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૯ पियु बोलंते मैं हि रे बोलुं !

પિયુ બોલંતે મૈં હિ રે બોલું !
સાંઈ બિના ઘૂંઘટ નાહીં ખોલું !
પિયુ બોલંતે મૈં હિ રે બોલું ! પિયુ બોલંતે ૦

અહનિશે ખેલું સાંઈ સેંતી,
બોલું બાત પિયુ કહે તેતી !
સો જાને જીસે બિચે એતી !
પિયુ બોલંતે મૈં હિ રે બોલું ! પિયુ બોલંતે ૦

ન્હાવકે શ્વાસું મેરા સાસા,
મુજ મીતમ બિચ નાહીં અકાસા !
ઐસે સમરસ ભોગ વિલાસા !
પિયુ બોલંતે મૈં હિ રે બોલું ! પિયુ બોલંતે ૦

સબ સહીઆં મુજ મીતમ કેરી,
મુજથી સબમેં લીલા ઘણેરી,
હું ગુણહીણી ઔરકી અધિકેરી !
પિયુ બોલંતે મૈં હિ રે બોલું ! પિયુ બોલંતે ૦

હુંપણા પિયુમેં ખોયા સારા !
જબ આપસ સેંતી કિયા બિચારા !
તબ આયુ બાદલ ગયા સોનારા !
પિયુ બોલંતે મૈં હિ રે બોલું ! પિયુ બોલંતે ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२० सहजे सहजे साजन घरूं आया !

સહજે સહજે સાજન ઘરૂં આયા !
જે બેદ કિતાબું નાહીં લખાયા !
સહજે સહજે સાજન ઘરૂં આયા ! **સહજે** ૦

મીઠી બાતાં **સુરિજન** કેરી !
ફરી ફરી જાણું સુણું ઘણેરી !
સો સાજાં સાધાં પૂરી મેરી !
સહજે સહજે સાજન ઘરૂં આયા ! **સહજે** ૦

અગમ અગોચર કહિતે સારે !
પઢતે પઢતે પંડિત હારે !
સો **સુરિજન** સુધ લીઇ રે **સવારે** !
સહજે સહજે સાજન ઘરૂં આયા ! **સહજે** ૦

સાથે આવત હું ગલે લાગી !
મેરે **શાહનેં** કીતી **સોહાગી** !
છોડી નિદ્રા ! **તબ ખરી જાગી** !
સહજે સહજે સાજન ઘરૂં આયા ! **સહજે** ૦

લાગે **ઢોલનકી** આંખ જિસ્કો,
ઉલઝત સારી લાગે **તિસકો** !
સો ઔર **સોનારા** કહિવે કિસકો ? !
સહજે સહજે સાજન ઘરૂં આયા ! **સહજે** ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૧ आज वनी शाह मेरे सेंथी !

આજ બની શાહ મેરે સેંથી !
ગઇ સો બાત પહિલીથી જેતી !
આજ બની શાહ મેરે સેંથી ! આજ બની ૦

મુઝમેં થા સો પ્રગટયા મેરા !
અબ સબ કરણા **સાથી** કેરા !
'હૂં' મીટતી ગઈ ! **પિયુ ઘણેરા** !
આજ બની શાહ મેરે સેંથી ! આજ બની ૦

કો કયા જાને ગત પરાઈ ? !
જ્યું લોહ ઉપરથી ઊતરી કાઈ !
જૈસા થા સુખ , દીઆ દિખાઈ !
આજ બની શાહ મેરે સેંથી ! આજ બની ૦

જ્યું પૂતલડી બહુ લટકેં કરતી !
સબકો દેખે હરતી ફરતી !
ત્યું **સાંઇયા** સાથસુ હે છે ભરતી !
આજ બની શાહ મેરે સેંથી ! આજ બની ૦

મુજકો આગે કરી કરી ઢોલા !
મીઠા , કડવા બોલે બોલા !
પહિન્યા **પિયુ સોનારા ચોલા** !
આજ બની શાહ મેરે સેંથી ! આજ બની ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૨ भला बिराज्या साथी मेरा !

ભલા બિરાજ્યા સાથી મેરા !
ભેસ લિયા તેં હું–તું કેરા !
ભલા બિરાજ્યા સાથી મેરા ! ભલા બિરાજ્યા૦

પિયુઈ નારને સબકો કલીઆં !
તીસમેં આડી અવડી ગલીઆં !
એક ઈંટ કેરાં પાની મિલિયાં !
ભલા બિરાજ્યા સાથી મેરા ! ભલા બિરાજ્યા૦

ઠેર ઠેર તું બાંધે દાવા !
હીંડે આપસ નામ સરાવા !
એ ભી પ્રીતમ તેરા ભાવા !
ભલા બિરાજ્યા સાથી મેરા ! ભલા બિરાજ્યા૦

વહમ ફહમ સબ તેરા પ્યારા !
તો કિસકો કહું હૈવાન બિચારા ? !
જો આપે આપ રચ્યા હૈ સારા !
ભલા બિરાજ્યા સાથી મેરા ! ભલા બિરાજ્યા૦

દૂઈ બિના યે ન ચલે ખેલા !
બહુનામી પણ હૈ તું અકેલા !
યૂં સોનારા સમજ્યા સહેલા !
ભલા બિરાજ્યા સાથી મેરા ! ભલા બિરાજ્યા૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૩ नोहे अकाज कदी सो धनका !

નોહે અકાજ કદી સો ધનકા !
જિસ પર પ્યાર સાજનકે મનકા !
 નોહે અકાજ કદી સો ધનકા ! નોહે અકાજ૦

જો આતશકા વરસે મેહા,
તો ભી ત્યાંહાં ન દાઝે દેહા !
 તો ઔર બાતકા સાંસા કેહા ?!
નોહે અકાજ કદી સો ધનકા ! નોહે અકાજ૦

ચારૂ ખૂંટકા બાયુ ઘમે,
બારૂ મેઘ આઈ જો ઝૂમે,
 તોભી તલક નહીં તીસ રૂમેં !
નોહે અકાજ કદી સો ધનકા ! નોહે અકાજ૦

સાંઈ મેરા તો સભરા ભરીઆ !
લોક તીન તીસ ભીતર ધરીઆ !
 દુઃખ દેનેકો કો ના કરીઆ !
નોહે અકાજ કદી સો ધનકા ! નોહે અકાજ૦

ટૂક ભી જીવ સાજનકા હોવે,
તો બિન લાલન સો ઔર ન જોવે !
 તો સેહેજે સોનારા સુખસોં સોવે !
નોહે અકાજ કદી સો ધનકા ! નોહે અકાજ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२४ वात बडी जो सुरीजन सूझे !

બાત બડી, જો સુરીજન સૂઝે !
નહીં તો લોકા ઊલટા લૂઝે !
બાત બડી જો સુરીજન સૂઝે ! બાત બડી૦

ટેઢી સો સબ હોવે સીધી,
જબ પ્યારેને બાંહા દીધી !
નહીં તો બારે કાચી કીધી !
બાત બડી જો સુરીજન સૂઝે ! બાત બડી૦

પઢતે પિયુ ન પાયા કોઈ !
જ્યું પઢીએ ત્યું દીસે દોઈ !
ત્યું ત્યું લૂઝ ઘણેરી હોઈ !
બાત બડી જો સુરીજન સૂઝે ! બાત બડી૦

२५ फूदडी खाते फेर घणेरा !

ફૂદડી ખાતે ફેર ઘણેરા !
સબકો દીસે ફરતા ફેરા !
ફૂદડી ખાતે ફેર ઘણેરા ! ફૂદડી ખાતે ફેર૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અસનુંકા મન ફિરને માંહાં !
તબ સુખ પાવે ફિરે જે વાંહાં !
સો નર સુખસેં બૈઠે કાંહાં ? !
કૂડડી ખાતે ફેર ઘણેરા ! કૂડડી ખાતે ફેર૦

બાલક ઝોલીમેં ઝુલાવે,
જૂઠ કહાણી હાલો ગાવે !
બુદ્ધિ વિહોણા સુણતા નિર્દાવે !
કૂડડી ખાતે ફેર ઘણેરા ! કૂડડી ખાતે ફેર૦

કાંકરે પથરે દેખી રીઝે !
જે મેલાવે તીસ પર ખીજે !
તીસસેંથી બોલી કયા કીજે ? !
કૂડડી ખાતે ફેર ઘણેરા ! કૂડડી ખાતે ફેર૦

બોધપણે કાટે ઘન બોધા !
નાહીં સોનારા આતમભોગા !
પિયુ પિછાન્યે જાવે રોગા !
કૂડડી ખાતે ફેર ઘણેરા ! કૂડડી ખાતે ફેર૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२६ अजब खेलारा लाल हमारा !

અજબ ખેલારા લાલ હમારા !
ખેલે ખેલ, ન્યારેકા ન્યારા !
અજબ ખેલારા લાલ હમારા ! અજબ ખેલારા૦

ખેલે સો દો રૂખ ખેલે મીતા !
જીત ખૂશી કંહી હારકી ચિંતા !
કાલભૂત પર બોલ સો દીતા !
અજબ ખેલારા લાલ હમારા ! અજબ ખેલારા૦

એકપણામેં કરતી દૂઈ !
સબકી ચાલાં જૂઈ જૂઈ !
ખેલ રહી જયુંકી ત્યું હૂઈ !
અજબ ખેલારા લાલ હમારા ! અજબ ખેલારા૦

જીસમ ઇસમકા કરી કરી પર્દા,
ભાંત દીઈ ! માદા ઔર મર્દા,
પણ ભેસકા ભાવ ન જોડે હર્દા !
અજબ ખેલારા લાલ હમારા ! અજબ ખેલારા૦

હુંપણા વાર્યા તુજ પર, સાથી !
ખેલ ચરિત સાજનમેં કાંહાંથી ? !
કહે સોનારા સાંઈયામાંથી !
અજબ ખેલારા લાલ હમારા ! અજબ ખેલારા૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૭ फूल हू आपण ! फूली कलियां !

ફૂલ હૂ આપણ ! ફૂલી કલિયાં !
દો દિન વાસ કિયા ! ફિર મિલીયાં !
ફૂલ હૂ આપણ ! ફૂલી કલિયાં ! ફૂલ હૂ૦

વાસ કલીકા ફૂલૂં માંહાં !
શાહી, સફેતી રંગ જે વાંહાં !
પણ, કલી વિના કછૂ હોવે નાંહાં !
ફૂલ હૂ આપણ ! ફૂલી કલિયાં ! ફૂલ હૂ૦

જે થા બાસ કલીમેં ભરીઆ,
તબ મેહેકયા જબ ફૂલ પસરીઆ !
મૌજ મિટી ! તબ નિજરૂપ કરીઆ !
ફૂલ હૂ આપણ ! ફૂલી કલિયાં ! ફૂલ હૂ૦

ફૂલ, કલી ના દેખૂં દોઈ !
બહોત બિચાર્યાં જોઈ જોઈ !
હૂં આપ સારા ! આપે વોહી !
ફૂલ હૂ આપણ ! ફૂલી કલિયાં ! ફૂલ હૂ૦

કલિયાં મીત ! સાધ સો બાસા,
ફૂલ સોનારા કીયા રાસા !
જગકે ભેસોં ભોગ-બિલાસા !
ફૂલ હૂ આપણ ! ફૂલી કલિયાં ! ફૂલ હૂ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૮ सो धेन सुख साजनका जाने !

સો ધેન સુખ સાજનકા જાને,
જો પહિલે અપના આપ પહિછાને !
સો ધેન સુખ સાજનકા જાને ! સો ધેન૦

મૈલી મીતમકો ના ભાવે,
જીસમેં ખાસ ખુદીકી આવે,
તીસકો પ્યારા ક્યોં રંગ રાવે ? !
સો ધેન સાજનકા સુખ જાને ! સો ધેન૦

પડે પડ કેળ ઉખેળી દેખે,
તીસ ભીતર ગર ના હોવે રેખે !
ઐસે આપ પખાળે લેખે !
સો ધેન સુખ સાજનકા જાને ! સો ધેન૦

ઐસી જે કો નિર્મલ નારી,
એકું સેજ સદા સુખકારી,
પલ ભી પિયુથેં ન રહે ન્યારી !
સો ધેન સુખ સાજનકા જાને ! સો ધેન૦

કુલવંતી તન પહેલાં ત્યાગે,
પીછે કરણા, સો કરે આગે;
તો જ સોનારા પિયુ ભોગ લાગે.
સો ધેન સુખ સાજનકા જાને ! સો ધેન૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૯ क्या जाने लोका काला रे ?!

ક્યા જાને લોકા કાલા રે ?!
ઘેન ભરી સો લાલ ગુલાલા રે !
ક્યા જાને લોકા કાલા ?! ક્યા જાને ૦

મોહે પિયુ સેજું પર મીલીયા રે !
તબકી બહોત મૈં રળીયા રે !
ઉમગી સો રસ ઉજળીઆ રે !
ક્યા જાને લોકા કાલા ?! ક્યા જાને ૦

લાલન ! તું રાતા ! મૈં માતી રે !
લાલન ! તું દીપક ! મૈં બાતી રે !
તું તો ન્યારા ! નહીં સંગાથી રે !
ક્યા જાને લોકા કાલા ?! ક્યા જાને ૦

લાલન ! તુજ ચલતે મૈં ચાલું રે !
લાલન ! તુજ હલતે મૈં હાલું રે !
મૈં તો એકમેક હોય મહાલું રે !
ક્યા જાને લોકા કાલા ?! ક્યા જાને ૦

લાલન ! તું મૈં મૈં તુજ માંહી રે !
તબ જીત પડી આ દાંહી રે !
તબ અખા આપ સરાહી રે !
ક્યા જાને લોકા, કાલા ?! ક્યા જાને ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

३० जिस घर न्हाव आपे चली आवे !

જિસ ઘર ન્હાવ આપે ચલી આવે !–
સો ધેણુ સુખ કું ક્યું પાવે !
જિસ ઘર ન્હાવ આપે ચલી આવે ! જિસ ઘર૦

મહારાજાકી સબકો નારી !
સારી જાને મૈં હું પ્યારી !
માંગ ભરી રહે અંગ સમારી !
જિસ ઘર ન્હાવ આપે ચલી આવે ! જિસ ઘર૦

સબ શણગાર સજે ઢોલનકા !
નખ સીખ ભારી બહુ મોલનકા !
નહીં અધિકારી સુખ બોલનકા !
જિસ ઘર ન્હાવ આપે ચલી આવે ! જિસ ઘર૦

કોઇકો ધન જોબનકા જોરા !
કોઇકો પઢે ગણેકા તોરા !
ઇનથેં મન ભીંગે નહીં ! રહે કોરા !
જિસ ઘર ન્હાવ આપે ચલી આવે ! જિસ ઘર૦

જો મન ઉતરે ભરમ જંતરસેં !
તો દૂર નહીં પિયા તલ માતરસેં !
મિલે સોનારા શાહ અંતરસેં !
જિસ ઘર ન્હાવ આપે ચલી આવે ! જિસ ઘર૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩૧ છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે !

છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે ! ! –
સાચી સોહાગન કંથ ન મેલે ! લાલ !
છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે ! ! છોકરીઆં ૦

ગુડિયાંકો પહિનાવે ગહેનાં !
જાને યહ બોલેગી બેનાં ! –
યું જન્મારો ખોવે રેનાં ! લાલ !
છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે ! છોકરીઆં ૦

કંથ બિછોહી કાગદ બાંચે !
બચન સુણે ઓર મનમેં રાચે !
(પણ) પ્રત્યક્ષ ભોગ ન હોવે સાચે ! લાલ!
છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે ! છોકરીઆં ૦

પિયુ સોહાગન નારી હોવે !
પિયાસંગે રહેવે ! પિયાકો જોવે !
હઁસત ખેલત ફિર પિયાસંગ સોવે ! લાલ!
છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે ! છોકરીઆં ૦

અસનપણેમેં ભોગ ન ભેટે !
તબ પિયા પાવે જબ ખેલ સમેટે !
સાચી અખો કહે પાવે નેટે ! લાલ !
છોકરીઆં ઢીંગલીઆં ખેલે ! છોકરીઆં ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

३२ लाजु ! लाज न रहीए ! सहीओ !

લાજુ ! લાજ ન રહીએ ! સહીઓ !
ઐસા લાગ ગયા ફિર ન આવે રે !
નીડર હોય કે જો જાય લાગી –
સાંઇ અનેરા પાવે રે !
લાજુ ! લાજ ન રહીએ ! લાજુ ! ૦

ચલે સહીઓમાં હરતી ફરતી,
લ્હાવા લે પણ લૂખી રે !
આછા અંગ દેખાવે લોકા !
ભોગ વિના રહે ભૂખી રે !
લાજુ ! લાજ ન રહીએ ! લાજુ ! ૦

લટકા લાલનજીકા લ્હાવા–
લીતા નહીં જસ ન્યારા રે !
સો રે ભૂલી ભરમમાં ભટકે !
તો કહેત અખા સોનારા રે !
લાજુ ! લાજ ન રહીએ ! લાજુ ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૨ हलकी बात न कीजे ! सहीओ !

હલકી બાત ન કીજે ! સહીઓ !
ગુરુઆમાં ગુણ ભારી રે !
નિશદીન કામ કરે બહુ બાંદી,
પણ, બીબી સો બહુત પિયારી રે !
હલકી બાત ન કીજે ! હલકી બાત૦

મનડા એક હુવા પ્રીતમસેં !
તન બિના રહ્યા ન્યારા રે !
તન પીડે ! મન એક ન હોવે !
દલકા ભેદ હૈ સારા રે !
હલકી બાત ન કીજે ! હલકી બાત૦

પાતું પાત ચલે જ્યું પાની !
જો તું પેડ ! કૌન પોખે રે ?
પાત ભીગોવે ને થડ તળે કોરા !
યું તું દેહકો દોખે રે !
હલકી બાત ન કીજે ! હલકી બાત૦

સેજ એકકી તું રમનારી !
કહા તું આપ લજાવે રે !
કંચન કહા કથીરો સાજા !
તુઝે એકપના ના આવે રે !
હલકી બાત ન કીજે ! હલકી બાત૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સાજનસંગ સદા સુખકારી !
સુખ ફિરાયે ક્યા બૈઠી રે !
સન્મુખ હોય કે દેખ અખો કહે !
બાત રહી સબ હેઠી રે !
હલકી બાત ન કીજે ! હલકી બાત૦

૩૪ पूरण सोल कलाका देखे !

પૂરણુ સોલ કલાકા દેખે,
સો બીજી, તીજી ન ગણે લેખે ! !
પૂરણુ સોલ કલાકા દેખે ! પૂરણુ સોલ કલાકા૦

જે પહિલી પીછલી આથમે, ઉગે,
પૂરા ચાહિયે, તીસે ક્યોં પૂગે ?
મેરા ચાંદ તપે યુગ યુગે !
પૂરણુ સોલ કલાકા દેખે ! પૂરણુ સોલ કલાકા૦

મુજ ચાંદાકે ચાંદણે માંહાં,
ખટ દર્શન ખેલે તિલ છાંહા –
પણ કોન જુએ કે ચંદર કાંહાં ? !
પૂરણુ સોલ કલાકા દેખે ! પૂરણુ સોલ કલાકા૦

જે કો અચાનક ઊંચા જોવે,
તીસકે નેન ન નીચે હોવે ;

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તેજ રહે, ને આપા ખોવે
પૂરણ સોલ કલાકા દેખે ! પૂરણ સોલ કલાકા ૦

સૂરકા સૂર ! ચાંદેકા ચાંદા !
નિશ દિનકા તહાં ન રહે વાંધા !
દેખ સોનારા ભાગી વ્યાધાં !
પૂરણ સોલ કલાકા દેખે ! પૂરણ સોલ કલાકા ૦

૩૫ ભેસ ઘણા !

ભેસ ઘણા ! પણ એક જ દાણા !
રૂપ ફિરાને આપ છિપાણા !
ભેસ ઘણા ! પણ એક જ દાણા ! ભેસ ઘણા ! ૦

શીરીઆં, સાંઠા, મૂલ, પાનોઠાં,
બીજ તપાસ્યા, તબ નાહીં દીઠા !
સ્વાંગ ફિર્યાં, તું આયા, મીઠા ! ભેસ ઘણા ! ૦

છુપ દેખ્યા, પણ છુપ્યા ન પાયા !
એક છુપ્યા ! ને બહોત હો આયા !
સાવ ઘણેરા – જેતી કાયા ! ભેસ ઘણા ! ૦

જૈસા દાણા ભૂમેં બોયા,
તૈસા ફિરને ટોચે સોહ્યા !
મૂરખ સોચ મુઆ ! કહે ખોટા ! ભેસ ઘણા ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જૈસેકા તૈસા તું, મીતા!
આવણા જાવણા લોક વદિતા!
સમજ સોનારા સુધારસ પીતા! લેસ ઘણા! ૦

૩૬ पहिली पीछली सत्रे बरवाने

પહિલી પીછલી સબે બખાને!
પણ, જ્યુંકા ત્યું મીતમ નહીં જાને!!
પહિલી પીછલી સબે બખાને! પહિલી પીછલી ૦

કો ઉંચા, કો તાકે નીચે!
હાજર દેખી, અખીઆં મીચે!!
ઇસ બાતે સો કયૌં ન બિગુંચે!
પહિલી પીછલી સબે બખાને! પહિલી પીછલી ૦

સબકો રાતા ભુઝણ કેરા!
જાણે જ્યું ત્યું હોઉં અદકેરા!!
ત્યું ત્યું લૂઝે આપ ઘણેરા!
પહિલી પીછલી સબે બખાને! પહિલી પીછલી ૦

'હું' 'હું' કરે પણ હું ના ઢુંઢે!
જ્યું હાથી પગ ઢાંપ્યા કુંડે!
પણ, હુંકા અમલ ન જાન્યા ભૂંડે!!
પહિલી પીછલી સબે બખાને! પહિલી પીછલી ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પિયુ મેરા વહદતકા દરિયા !
તીસમેં જગ પંપોટા કરીઆ !
સમજ સોનારા આપા બિચ ધરીઆ !
પહિલી પીછલી સબે બખાને ! પહિલી પીછલી૦

૩૭ जिस्को तो शाहसेंथी बातां !

જિસ્કો તો શાહસેંથી બાતાં,
તીસકા કેશ ખસે નહીં નહાતાં !
જિસ્કો તો શાહસેંથી બાતાં !
જિસ્કો તો શાહ સેંથી ૦

જિસ્કો શાહકા સુખડા ભાવે,
ઔરૂંકા ગુન સો કયોં ગાવે !
લોક અજાણ્યા ભેદ ન પાવે !
જિસ્કો તો શાહસેંથી બાતાં !....જિસ્કો તો શાહ સેંથી ૦

ચલે દોહાગન રોતી નારી,
સબકો કહેવે અનાથ બિચારી !
સો દુનિયાકો ભાવે ભારી !
જિસ્કો તો શાહસેંથી બાતાં !....જિસ્કો તો શાહ સેંથી ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અહર્નિશ ખેલે નહાવ જિસ સેંથી,
સો કયૌં ન કરે ચાહે તેતી!!
કયા લોકોંકી પરવા એતી?!
જિસ્કો તો શાહ સેંથી બાતાં!....જિસ્કો તો શાહ સેંથી૦

હું મેરે ઢોલનકો લેઈ,
સુખસેં બૈઠી સંગ સનેહી!
અબ કહે સોનારા જાનો યે હી!
જિસ્કો તો શાહસેંથી બાતાં!....જિસ્કો તો શાહ સેંથી૦

૩૮ છંદ ભયેંકો છંદડે ભાવેં!

છંદ ભયેંકા છંદડે ભાવે!
છંદ કિયે બિન રહ્યા ન જાવે!!
છંદ ભયેંકા છંદડે ભાવેં! છંદ ભયેંકા છંદડે૦

પાઉ આધા રે ચંદપણા આખા!
તીનકા આધુ! આધન ઝાંખા!
પડવે ઇતના ભી ગોપ રાખા!
છંદ ભયેંકા છંદડે ભાવેં! છંદ ભયેંકા છંદડે૦

જગ જગકી ચાલાં સબ જૂઈ!
કહીં અધિકી! કહીં ઓછી હૂઈ!
જાત હી એક! સફાતાં દૂઈ!
છંદ ભયેંકા છંદડે ભાવેં! છંદ ભયેંકા છંદડે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાત બિના રે સફાત ન હોવે,
જાત ચહે સો સફાત ન જોવે,
સો વહદતકા દરિયા ડોહોવે !
છંદ ભયેંકો છંદડે ભાવે ! છંદ ભયેંકો છંદડે ૦

જીસમ ઈસિમકે કીતે મહોરે !
'હું' 'હું'કે બિચ બાંધે દોરે !
યે ભેદ સોનારા જાને કો રે !
છંદ ભયેંકો છંદડે ભાવે ! છંદ ભયેંકો છંદડે ૦

૩૯ छाना परगट हूवडा मीता !

છાના પરગટ હૂવડા મીતા !
સાવ અપણુડા આપે બીતા !
છાના પરગટ હૂવડા મીતા ! છાના પરગટ હૂવડા ૦

જે છાના જાણી ઢૂંઢન જાવે,
સો ગગન પતાલ કહીં ના પાવે !
પરગટ હોથ કીસીકા સાહાવે !
છાના પરગટ હૂવડા મીતા ! છાના પરગટ હૂવડા ૦

બાતિનમેં હી કરે કોન બાતાં ? !
જયાંહાં હૈ જ્યુંકી ત્યું હી જાતાં !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વેષ ઘણેરા ! હુઇ સફાતાં !
છાના પરગટ હુવડા મીતા ! છાના પરગટ હુવડા ૦

ગું સબ પડીયા ઘાંઘર ઘોલે !
કરણે લાગ્યા, ટાલે ટોલે !
દેખે નેન સદ્‌ગુરુકે બોલે !
છાના પરગટ હુવડા મીતા ! છાના પરગટ હુવડા ૦

હું કે થોથે જયું જયું કહાડે,
તબ ચાવલ અપણા રૂપ દેખાડે,
યે સમજ સોનારા બાત સરાડે !
છાના પરગટ હુવડા મીતા ! છાના પરગટ હુવડા ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्गुरु ॥

श्री अखाजीना झूलणा

हिन्दी

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.   Jin Gun Aaradhak Trust

श्री अखाजीना झूलणा

(पंजाबी)

દેખો ! ચમડે કેરી પૂતલી મીને
કયા ખ્યાલીને ખેલ રચ્યા હૈ !
દેખતે, સુનને, જાને, મીને
સો હિ ખેલે જો આપ સચ્ચા હૈ !
દો દિન પૂતલડી લટકે કર,
ફિર કર સો જ્યુંકી ત્યું હોવે !
મકરાએકે છંદ દેખો –
પીઠ પુકાર કર આપ રોવે ! ૧

જો ! ચમડા દેખતે ચમડા નાહીં !
કોઈ કામ હૈ મજાૂર કેરા !
કુદરત તેરીકો દેખતેમેં
ફિર ગેબ ગયા હૈ મન મેરા !
આબ, આતશકો એકઠે કર !
ખાક, વાયુકા પૂતલા રાસ્ત કીતા !
વારણે ઈસ કિરતારકે, અખા !
સાનાં સબ અખણા જ દીતા ! ૨

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કયા તેરા, કિરતાર ! કામાનું !
મૈં મતા કોઈ ઔર પાયા !
ચૈન ચરિત્ર સબ હૈ જ તેરે !
મૈં સો જૂઠા હોઉં જ સાચા !
જબ લડે તબ તાંઈ રાખે –
મૌજ મિટી તબ નાંખ દિયા !
'મૈં' સો મુજમેં હું જ નાહીં !
ઔર નામ અખા મેરા જ કિયા !! ૩

કાતકા આબ આતશ, કીતા ?
ઔર કાતકા કીતા ખાક, બાયુ ?!
કૌન મશાલા ઉસ ચાક્ કેરા ?!
ઉસે ઢંઢ કાઢો જો એન ચાહુ !
ગૈન નઝરકો ગૈર હૈ રે !
ઔર સાફ નઝરકો સાંઈ સારા !
કયા પંડિત પૂછે ? અખા !
આયા આપો આપકા પતિહારા. ૪

પઢા આલિમ ઉસકો કયા કહે ?!
આંખી ન આયા આપો આપસેંથી !
કિરતાર આગે કબૂલ પડી –
સો નેહ નિભી બડી બાત તેતી.
માસેકા ભલા મન રીઝે,
મોતી મણુકા ના કોઈ કંઠ લાવે !
વારણે ઉસ કિરતારકે ! અખા !
જો બોલે સો ભાઉ જાવે. ૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આલમ મીને પિયુ ઈસ ભાંતું –
જ્યું પાનીકા ઓલા જ હુઆ ,
ભુઠયા પથ્થર સો પ્યાસા જ રહેવે ,
જિનું નીર ભુઝયા , ઘટઘટ પીઆ .
પૂરવ પચ્છમ કો કયા નમે ? !
જિનું અવજુદ મીનેં મૌજુદ દેખા,
ઐન દી અખલ અપણી જી !
અખા ! ઉઘડી ભાગ્યરેખા . ૬
પિયુ પ્યારા , સો સબ કોઈ કહે ,
પણ પિયુકો પ્યારી ઘણી ભલી !
જહિં જહિં ખેલે સાંઇસેંથી ,
ઐસી અન્તરસું એકમેક મિલી .
જ્યું આરસી મીને ફારસી સી !
એકકા દો હોય આપ ઝાંખે !
કાલબૂત મીને કોઈ કલ કીતી !
સમજ અખા કેતીક ભાખે ? ! ૭
ઝાંખતેમેં ઝોખાઝોખ હુઈ !
મુખ ભાખતેમેં ભલી બાત બની !
રાવતેમેં રંગ રેલ ચલી !
એક સો દો દો એક ગની .
ધૂર્ત કેરે તુમ ઢંગ દેખો !
કિસ કહું આપો આપ ખેલે !
જ્યું જેવરી જલતી દેખ ! અખા !
કુંડાલા ફિર તેજ મેલે . ૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભલ ભીરૂતે ભાવતી કીતી !
    નાહિં તો બહેથી બોદુ જ મીને
હકે ઔર ગૈર કહેણુા જ રહ્યા
    અબ કોણુ પતિજે લોક બેને !
જ્યું સુપનેમેં સુખ દુઃખ દેખા ,
    સો જાગતમેં જરા જ નહીં ;
દેખ કલા કિરતાર અખા ,
    જે દૂર સૂણ્યા દેખ્યા જ અહીં . ૯
મન પાયા જિનું મૌલેકા ,
    સો તનકે બોલડે ક્યું આખે ?
જ્યું પૈસા પરસા પારસું જી !
    સો ક્યું તાંબાકા મોલ રાખે ? !
તબ તૈસા ઔર અબ ઐસા ,
    જ્યું જાન્યા ત્યું તેં જ કિયા ;
બીચ પડા થા ' હું ' જ , અખા !
    સો સાંઇયા આપમેં જ લિયા . ૧૦
ન્હાવકે નેનકી કયા કહૂં ? !
    સો જાને જિસ પર આવ પડે ,
બાતું બેદન બાત જેતી ,
    સો બૂઝે બિછુ આપ લડે ;
પ્રેમકા કાંટા જિસે ચૂગ્યા ,
    સો ફિર ન જીવે જીવપણે ;
ચાંદ દેખા પૂનમ , અખા !
    સો દુજી તીજી કયોં ગણે ? ! ૧૧

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શરીઅતકી હૈડ હૈ હીરોં કી !
આવ હવા હીરસકા પાંઉ પડા ;
ના મન છૂટે ના માલ ફાવે !
જ્યૂં કીચ મીને ગાડા જ અડયા !
હકીકતકા હાંસિલ જો હોવે ,
તો કહુ જીવડા પાર પાવે ;
નહિ તો સુડલા જ્યૂં નલી જ કેરા ,
બિન બાંધ્યા ભી બંધાવે ! ૧૨
હું નિકલી પિયુજી ઢંઢનેકો ,
જાય ઇટ પથ્થરમેં ખોજ દેખ્યા ;
પૂછયા પૂરવ પચ્છિમકે નમનારેકો ,
વો ભી કહે , હમ નાંહિ પેખ્યા !
હાર પડયા ! હાંસિલ હુવા ,
જબ મુરશિદને કુલ કહી ;
રહ્યા આપોઆપ સાંઈ જ , અખા !
ઇતની સો તિનું કહી . ૧૩
કુલ બલકો જીવડા છોડ બૈઠે ,
તો હૈરાન મીને હાંસિલ હોવે ,
કયા કિરતારકો હૈ જ કાયા ?
જે હાથ પકડે કે નૈન જોવે !
ઐસો ભેદ ! ઐસા અખા !
આપ આપણા નક્કેજ કરણા ;
જ્યું મોમકા કાલબૂત જલ જાવે ,
સોના ઉસકી ઠોર ભરણા . ૧૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખાલિકસેંથી ખરાખર હુઈ,
ખેલ, મીને સો ના ભૂલે;
ગુરુ કુતબકા મરતબા દેખનેં,
ટૂક ના ઉસકા મન ફૂલે.
ખલલ હૈ રે ખુદાઈ મીને!
નાહતકે ઘરમેં ના ખપે,
વાજબ નહિ કોઇ બાત, અખા!
હોય અકેલા જાપ જપે. ૧૫
પિયુકી બાત જિસે પૂછ દેખૂં,
સો જીવકી બાત આગે કરે.!
ઐસા દેખું નાંહિ, અખા!
જો મરતે પહેલે આપ મરે.
સુએકે સુકામ મીને કછુ પાવે,
તો વહાં જ પાવે;
હવાહીરસસું છુટ સકે,
સો વહદતકી સીઢી ખોલ જાવે. ૧૬
પેચ પકડ તું પ્રેમ કેરા,
જો સાંઈયાકો સાવ ચહાવે,
દેખ જ્યું પારેવા પાસ મીને,
માદા દેખતે નર આવે.
ઇલમી લાયકીન હોવે જ હોવે,
ઔર એન યકીનકી બાત બડી,
જોડ લાગ્યા, અખા! પ્રેમ કેરા,
તિસકુ ગુનકી ગાંઠ પડી. ૧૭

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

યકસાનકે મહલમેં એકપના થા,
જગ ના જાનતા એક ઘડી,
અલહસ્ત કહેતેમેં આપ હુઆ,
તબ મન ખુદીકી જડ જડી.
જાહિર હુઆ તબ જાત ખોઈ,
ઔર એન મસ્તી વહાં જ રહી,
પિછે દીન દુનિયાસુ દૂર હોવે,
તબ અખા મૂલગી બાત લહી. ૧૮

જીવડા પડિયો જંજિર મીને,
અકલ ખોઇ ઉસ ઠોર કેરી,
કૌન સો મૈં? ઔર કહાંસૂં આયા?
આગે સો કયા ગત હોય મેરી?!
યેહ તો ટપકે કરને ગૈન હુઆ હૈ!
એનપણા સબ ભૂલ ગયા!
ફિર ટપકા ખોવે જબ ખુદીકા,
તબ, અખા! આપોઆપ રહ્યા. ૧૯

જાહિર મીને બાહિર હુઆ!
બાતિન કેરી સબ બાત ભૂલી,
જાહિર કો ભી બાતિન દેખે,
તબ જાત સફાત સો એક મિલી.
જ્યું બીજ ખોયા થા એક, અખા!
પેડ, પાત, ફલ, પુલ હુવા,
આરિફકો તો આપોઆપ સાંઇયા,
ગાફિલકો ગૈર જુવા જુવા. ૨૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પાણી પવનકે કોહ્યડે મીને,
આપો આપસેંથી સો કિસ કલે,
જ્યું આતશબાજીકા ઘોડલા મીને,
મરદ ખેલે સો નાહિ જલે!
ભડ ભડ સો ઝગા જ્યોત દીપી!
જલ જલ કર ફના હોય ગઈ,
બીચ ખાલી જ્યુંકા ત્યું! અખા!
યહ બૂમસા બાજી હોય રહી! ૨૧
કેલ બૂઝી કિરતાર કેરી,
પરગટમેં છાના હોય છુપ્યા!
બોલે બોલાવે આપ તુંહી!
આપ તસ્બી લે જાપ જપ્યા!
જહાં દેખૂં કહીં કોટિ કલૂં!
ઘટ ઘટ મીને રંગ જુવા જુવા!
ગાફિલ હુઆ, ગમ ખોઈ,
અબ અખા કહે તું જ હુવા. ૨૨
જીવકો કયા કુમત લાગી!
ફેર ફેર, સો જ્યુંકા ત્યું હોવે,
કુદરત સબે કિરતાર કેરી!
જીવ 'હું'કા રોણા નિત્ય રોવે!
ખુદાઈ મીને ખલલ કીતી!
હીરસ હવાકે હાથ આયા,
ખુદી છોડ સો ખાલી ઘર કિયા,
તબ અખા શાહી સુખ પાયા. ૨૩

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

'હું' કહેણેમેં પેચ પડયા ,
ઉલટા અમલ કર બૈઠા !
હું પિછાણી જિસ ઘડી ,
તબ મૂલગે ઘરમેં જાય પેઠા !
ગેબ હુબિયત જાત મીને !
ખીચ આવ પડા થા ખતરા જી !
યું જાને મીને જાત જડી !
અખા જાવે કિન જાતરા ? જી !! ૨૪

હજ્જ તીરથ હજાર હુવે ,
ઐન અખંડ જિસ ઘટ આયા ,
ઇસ બીન ફિરતે બહુત સુવે ,
કુહાં ? કિનું ? કિસ ઠોર પાયા ? !
તે કયાસ કિયે બિન તપ કરે ,
જાપ જપે ! ઔર જાત કુહાં ? !
જહાં ઉલાળા 'આપ' દિયા ,
સાંઈસાંઈ અખો કહે જહાં તહાં ! ૨૫

બારીકસું બહુત બારીક બના !
જો બારીક હોય કંઠ લાગે !
તારીફ નહીં ઉસ ઠોર કેરી ,
જહાં ઐન મસ્તીમેં જાત જાગે .
અજબ કલા કોઈ જાણ જાને !
ગાફિલકી વહાં ગમ નાંહિ !
દૂર જાને તિસે દૂર હૈ રે !
અખા ! ઝોબાઝોબ આંહિ . ૨૬

ઈનસાન મીને કયા કલ રચી,
જ્યું ફિરે ફિરાવે વાચુ ચકી!
કી ઈશારત સો અલગા રહ્યા,
આપ કિસ આગે ના બાત બકી!
કોહ્યડે મીનેં કલ ભરી,
સો ભાંતકી ભાંત ચલી જ જાવે!
કુદરત તેરીકો દેખ, અખા!
બોલતે સુખસું બોલ નાવે. ૨૭

ખાંખત લગી તુજે ખ્યાલ કેરી!
પ્યારે! નિત્ય કરે, ઔર નિત્ય ભાંજે!
કચ્ચે પક્કે એકુએક જડે,
યે હી ના બૂઝી કોઈ દાને!
રાખે તબ તાંઈ રંગ રાવે
જે જે આપ ઉમંગ ઉઠે,
કૌન કહેવે તુઝીકો જ, અખા!
જો કોઈ ના રહેવે પહલપૂઠે. ૨૮

તુજ પહેલે કોઈ નહીં જ, પ્યારે!
ઔર સાથી ભી કોઈ નહીં તેરા!
કુરાન પુરાન કેતે કતાઈ–
સબ કિયા હૈ આકિલ કેરા!
અત અકલ જિસકો હુઈ,
સો કછુ તેરા પેચ પાયા,
મીઠી સબકી બાત! અખા!
સુણ્યા સુણાયા સબ ગયા! ૨૯

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કાંહાં જાઉં ટાલનકો, ઢૂંઢનકો,
જો જહાં દેખૂં વહાં આપ ગની!
તુંમાં જ મીને હું તુજ માંહાં!
ઐસી મુજકો આવ બની!
જ્યું દરિયાવકી મછલીકો;
નૈન બૈન ખેલે સો નીર માંહાં –
યું મુઝકો બની રહી, અખા!
સો સાંઈ ગલોગલ હૈ જ બાંહાં. ૩૦
ધોયે ધોયે કયા ધબ ધોવે! –
જો મેલ પેઠા જાય મન માંહાં!
આપણા ખાસ ઔર સો બૂરા!
ઈસિ બાતું **સાંઈયા** જ કાંહાં?!
હાડમાંસ ઔર નખ નિમાલા,
મૂછ, દાઢી પર હાથ બહાવે!
મૂરખ મન ચેતે નહીં!
તો, જક **અખા** કેતીક લાવે?! ૩૧
સમજ બરાબર બાત નાહીં!
જો સોચે આપસ આપસેંથી,
મૈં સો ભલા ઔર સો બૂરા!
દેખું બીચ તવત હૈ જ કેતી?!
જેહી જહાં ઘડયા સોહી તહાં જ સોહ્યા,
તો ભાંજફોડ જીવ કયા કરે?!
જે હી સમજે સો હી સલૂજ ગયે,
ઔર **અખા** લડતે જ મરે. ૩૨

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કયા આબ આતશ ચિરકીન હુએ ?
કે ખાક વાયુમેં ફેર પડયા ?!
સબ મશાલે એકઠે કર
આદમ ઇદમ સબ ઘડયા ;
મત તાણો, **મઝહબ** એંચો,
કમ જ્યાદા ટૂક ભિ નાંહિ !
દિલકે દીદે જબ દેખેં,
તબ **સાંઈ અખા** મિલે જ આંહિ ! ૩૩

સુણ્યે શબ્દ પર સબ ચલે !
ઔર દામકે દીદે મુંદ રાખે !
રંગ, લઝ્ઝત, ખૂશ્બો જ બોઈ–
જબ બીડે પાન પીંગલે જ આખે !
નેનવાલા નિશદિન ચલે,
ઔર અંધા અટકે સૂર ચઢે !
અર્શકી અસલ જે હી, **અખા** !
કદિ ન આવે બહુત પઢે ! ૩૪

ભાવતી હોતેં ભલા હુવા,
કીયા કરાયા ઠોર પડયા,
પિયુ ધોરીને ધુર ખેંચ્યા !
કાઢયા ગાડા જે હી થા જ અડયા !
'હું–મેરા' સબ જાનતા થા,
સો અમલ હુવા ધૂલધાની !
અખા પિયુનદીમેં મિલ ગયા–
સો કિતું ધકેલી કિતું તાની !! ૩૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પિયુકે હો કર પડ રહીએ,
 ઔર જીવપણે જંજાલ ઘણા,
દીન દુનિયાકે દાવે મીને
 કદિ ન આવે એકપણા;
જ્યું ગર્ભ પડા થા પેટ મીનેં,
 નામ ન ઉસ્કા કોઇ ધરે,
અલગ પડે તબ આવ લાગે,
 બિન માર્યા નિત નિત મરે! 		૩૬
ગત ન હો ઈસ ગાફિલકો,
 પિયુ આપમેં જાણી ના બુઝે!
એન સાંઈ સો આશકોરા,
 હક બોલતા ડોલતા ના સુઝે!
વહમકો ફ્રેમ મન માન બેઠે
 વો ખેત બઝુકા કયા ઝુઝે!
હક હકીકત હાથ ના આઈ
 ફિર ફિર અખા મન ગેન લુઝે! 		૩૭
ચટપટસું ચમક આવ લાગી
 ચિત્ત ચેતા ઔર ચમક મિટી!
ધરસું ધોખા ધૂલધાણી હુવા
 અબ પીઠ સકે કીસ ભાંત કટી?
દિલ હાજર નાજર જાંહાં–
 ગેરકી ખતરા જાય વટી,
ગેબકી બાત સો હાથ ગેબી જ કે,
 અખા! કુદરત કયું જાય જટી! 		૩૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. 		Jin Gun Aaradhak Trust

તો જ ઈશ્ક સાચા , અખા ! ,
જો માશૂક બગેર આશક મરે ,
તબ માશૂક સો ફિર આશક હોવે ,
આવ તાલી મીને આપ ધરે !
ઉપદેશકા આતશ તબ લાગે ,
જબ પ્રેમદારૂ સાંઈ ઠોક ભરે ,
આશક ગોલા સો ગેબ હોવે ,
પીછે નાલ રહી આવાઝ કરે . ૩૯
આપસકા દોષ આપસે લાગ્યા ,
દૃક આવરણકા ઔર ઠોર ન થા ,
ખાક ઔર નૂરત ફાર્શ દેખા ,
આખર અવલકી થી જ કથા !
બાજ તુઝી કોઇ થા જ નહીં ,
તો ગેર કાંહાંસુ આવ પડયા ! !
મેં તૂંકા ભેસ સો તુંહી જ લાયા ,
અખા અસમાનકા ફૂલ જડયા . ૪૦
પ્યારે ! કિસ કહું તું 'હું' હુવા હે ? !
હું જાણતા થા કે હું જ સહી !
હુંકો હું જબ ઢુંઢ દેખૂં --
તબ મેરી ઠોર સો મેં જ નહીં !
નિત કસી કસી યે હી ચલે ,
પ્યારે ! કિ તુઝે યે ખ્યાલ લાગા ,
કસરત મીને મુઝે કલ પાઈ ,
સુઈ સાંઈયા , અખા જ ધાગા . ૪૧

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખોજતે ખોજતે પાર પાયા !
આવ નિકલા ઇનસાન માંહાં !
બોલણા ડોલણા તુજસું રે,
ઢંઢ ઢેખ્યા તબ હું જ કાંહાં ?!
કહીં કોટિ દિનોંકા રહ્યા જ અખા –
સો દિલ દરેદર હાલ પહોંચ્યા !
થા સપને, સો સાચા હુવા,
અબ સાચી–સપનેં નાહીં સોચ્યા. ૪૨

હૈ કિસકા ? કોઇ અમલ કરે !
યે હિ ગફલતકો કોન મેટે ?
હક હાઝર હર હાલ માંહાં,
પીવ જીવ કાગદકે નાહીં છેટે !
જ્યું તખ્તેકા કોહ્યડા સા !
કલ ઉલટા સુલટી હોય ફિરે,
હૈ સંચ સાંઇયાકે દોરડુંકા,
તું ફોક અખા બિચ આપ ધરે ! ૪૩

કરામત ચલે કહીં કોટિ કલા,
જીવ ! તૂં કયા બિચમેં સિર બહાવે ? !
હૈ બાતિન ઔર ઝાહિર દેખે !
ઝાહિર બાતિન હોઈ જાવે !
તું દાવા ધરે સાંઈસેથી !
તેરે મૂલ, મૂરખ કેતે ? કતાઈ ? !
લુકમાનસે બહુત ગુમરાહ ગયે !
તું અખા નાહીં પડછાંઈ. ૪૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કરામત હુઈ વહાં કેહેર આયા ,
કેહેર તાંહાં **સાંઈકી મેહેર** નાહીં ,
મેહેર વિના ખુદી હોય જાવે ,
જાયે દૂર દરાજ પડયા જ કહીં !
જ્યું આરસી પર ચિત્તર લિખા ,
રંગ રૂપ દેખા , મૂલ **તેજ** ગયા ,
સો આપા ખોવે **સાંઈ** જ માંહાં
જિન **અખો** કહે **ભેદ** લહ્યા . ૪૫

ગેબ દરિયાવકે સબ પંપોટે ,
ફાટે **ઔર** ફિરફિર હોવે ,
આપ કારીગર **અપણા જી !**
આપોઆપ સમાર કર **આપ** જોવે .
આબ , આતશ , ખાક , વાયુ **તું**હિ ,
ભેસ ફેર કર **તું** હિ આયા ,
છંદડે કર કર છુપ જાતા થા !
અબ **અખા** ન જાયે વાહ્યા ! ૪૬

ફેર ફેર સો ચંદા **એક** આવે ,
કદિ અધિક ઓછી હોય કલા ,
તું પરદાપોશી કર ખેલે !
ટૂક જાતમેં નહીં બૂરા ભલા !
સફેત **મીને** કંઈ કોટિ ભાતાં ,
ઔર આપ સો જ્યુંકા ત્યું **ધની** !
ટાંક ઔર સેર પાસેર બહુતેરે !
અખા આખર સો **એક મની** ! ૪૭

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સર શુરૂ સરદાર હોઇયે !
    ઔર ભાંજણા નાંહિ ભંગાર, ભૂંડે !
સાંઈ બિના સુખ નાહીં જ પાવે,
    લે ઝંડા ઉતર કુંડે !
બાંધ બાકરી લઠ મેદાનમેં,
    જીત ખટી, અવસર આયા !
ખાઈ ગુપ ઓર ચુપ રહ્યા જ અખા !
    નાહીં તબે ન જો મન નાયા. ૪૮
ખરાખરી કીઆ ખરાબ હુવા,
    ખાલિકકી તુઝે ખબર નાહીં,
આ વૈતાલ હુવા સો હુવા !
    કયા જાણીએ કે કેસી જ ગ્રહી !
તેરા દિલ દુનિયા પર હે જેતા,
    હોવે ખીસમા બુખરા સાંઇસેથી,
ગેન ગેન જાવે એન એન આપે હોવે,
    કહે ન સકે અખા બાત તેતી. ૪૯
સાંઈકે હોકર સુખ સાઈયે,
    કામ નહીં ઓર બાત કેરા,
રજક સો હાથ રજાકકે હે,
    સો તો હે ખાવંદ તેરા;
બાંક તેરા તુજમાંહાં જ, અખા !
    હીરસ હવા હર દિલ દમે !
આનાકાની બાત સાંઈસેંથી,
    તુઝે લાફ દુનિયાકી મન ગમે ! ૫૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગઈ ફિકર સો ફકીર હુવા,
કછુ પેવંદમેં પિયુ નાહીં પેઠા,
ચાંદ દેખણે ગરજ હે રે,
કોણ ઉઠ જોવે જો દેખે જ બેઠા ?
દિલકી મજલ પહોંચે, અખા !
ઔર સોક અન્ત તૂં મત કરે,
આફ્ ફકીર ઈસ રાહ પહોંચે,
તૂં મનકે પીછે મત ફિરે. ૫૧

મનકે શિર મદાર સારા,
તન તાઈ કયા બાત તુઝે,
મન મારા તબ મૂલ પાયા,
દાના ફકીર એતના બુઝે;
સાંપ મારનેસુ ગરજ હે રે,
દર તોડયા, ના નાગ મરે !
સીધી બાત સમજ, અખા !
આડા અવળા કયા જાતા ફિરે ? ૫૨

સાંઈ તો હાઝરા હુઝૂર હે રે,
જો કોઈ હોય તાલીબ સાચા,
લલોપતોસું રીઝ જાવે,
એસા કાહાં હૈ કાદર કાચા ?!
તાલીબકો સાંઈ તુરત મિલે,
જો હમેશ તલબ લાગી રહે,
અખા ! મનીકો છોડ દેવે,
સાંઈ કદમકો નિત સેવે. ૫૩

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તકબ મિલે તાલીબ બિગડે,
ઈસિ બગેર ના એન હોવે,
મનકો મેલ મલામત લાગી,
કયા હાથપાંવ મલમલ ધોવે?
બિન હોવા હાંસલ નહીં,
હાય! કેતેમેં મન મરે?
અખા! અર્વાક વહાં લોભ કેસા!
જો જીવ ખોયા તે ભક્તિ એમ કરે. ૫૪

અખે સો આપ બિચાર દેખા,
મુજકો જીવ અવલ કહાં થા?
સૂરત સો સાંઈ સહેજું સહેજ યું જ કીતી,
જાણપણા દીયા આપમાંહાં!
જીસમ ઈસિમ ભિ તેરડા હે,
ઈસ્મેં મેરા કયા લાગે?
એન ઈશારત ઈતની હે,
જો સુનતે મીને જાત જાગે. ૫૫

મન લાગે તબ મૌલા મિલે,
લાખ બાતુંકી બાત યેહી,
મન ભટકા દહૂંદિસ ફિરે
તો કયા કસે મૂરખ દેહી!
જ્યું આંખોકા કાચ ફિરા,
તો સૂર સો તિસકો કયા કરે?
અખા નેન નિર્મલ હોવે
તબ સબમેં મીને આપ ધરે. ૫૬

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સાંઈ મીલન મુશ્કેલ હે ! રે !
    ઔર પ્રેમીઓંકો હે સ્હેલા ,
વિરહસરાણ , ઔર આપ હીરા ,
    નેહકી રજ લે ઘસ પહેલા ;
પ્રગટે જોત ભીતરમેંસુ ,
    તબ હીરાકા મોલ જાણી ,
ઐસી ઉપજ બિન , અખા !
    બહુત ખોવે આપણુ જ પાણી ! ૫૭
ઘાતકી ઘાત હોવે જ અખા !
    ઓર કાઠ પથરકા ના હોય સોના ,
પ્રેમ પ્રીછા કર પિયુ મિલે ,
    ઇસિ બિન ઔરહ લાખ હોના !
દૃધ શરબત હઝાર પીવે ,
    ઔર પ્યાસ ન ભાગે બિન પાણી ,
બોલતે કો બુઝયા વિના ,
    ઓર સબ ઐસા જ જાણી . ૫૮
'આપ' મિટા ઔર આપ રહેવે ,
    આપ બઢયા વ ધૂલધાણી ,
સાંઈ સદા સભર ભર્યા ,
    તિસમેં દૂજા ગેર જાણી ;
અવલ આખર આપ ભર્યા –
    તો બીચમેં દૂજા કો કહીએ ?
ખેંચાતાણી છોડ દે કર ,
    અખા ! યૂં સમજ રહીએ . ૫૯

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સારે દીનકા દીન ચેહી :–
    જે આપ બીચમેં સું ટલ જાવે,
ટલતે અખા ઔર હોવે,
    દીનકી માહાત તબ પાવે;
ભેદુકી લાહારસુ ભેડ બલે,
    યૂં અખા ના ઠર બેઠે,
ભેદુ બિના ભેદ હાથ ના આવે,
    આપ છોડે પિયુમાં પેઠે. ૬૦

આપકો અત કૅમઈ જેતા,
    સાંઈ પાસ સબ નેગ માગે,
ભેદુ સો ભેદ ઉલટા પાયા,
    દ્વઈસુ કાટા ચાલ આગે;
બેટેકો ઉમડે બાપકા સબ,
    પીગલે સો આ હોય ધણી;
અખા! સૂજકી બાત ન્યારી
    ઔર બાતુંસું હોય મની. ૬૧

આરફાનકા ગ્રહા કોઈ નહીં,
    જિસકો હોવે સો હિ જાને,
અકલ જાયે, કુલ એન મિલી,
    જ્યૂં નીરમેં નીર એક સાને;
તબ સબ કરણા ઉસકા હે,
    જિસકા કિયા સબ હોવે,
'શય' કી ઠોર સાંઈ હુવા,
    અબ અખા કયા ઔર જોવે?! ૬૨

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

તેરા "જાણુપણા" ફેરાવણા હે,
'શય' કી ઠોર "વહદત" દેખી,
"ગેર" "ગેર" સુણી, સોહી જાણુ બેઠા!
"ગેર" કી ઠોર તૂં "હક" લેખી;
જો હૈ સો આપુઆપ હૈ રે!
તું દુસરા હોય ટકટક કરે!
અખા! "એન" જાનેસુ "ગેન" જાવે,
બિન બૂઝયા બહુત મરે. ૬૩

સબસેં ઔર બાના સરકી,
ઔર તાસમેં કુદરત કીસકી?!
એતના બુઝ કર, બૈઠ રહેવેં,
તબ સબ જાવે ભાવઠ તીસકી;
કરણા, મરણા તબ તાહી!
જબ "હું" હોય સિર તાણ લેવે,
ક્રૈં કોટિ ઢુંઢું, ચાંદ એક દેખા!
સો અખા ના ગેર કહેવેં. ૬૪

આપ જીવ હોકર, પિયુ દૂર કીતા!
આપ જીવ નહીં, પિયુ દૂર નહીં;
જાય પંખેરૂ સૂર ઢુંકા,
તબ પરછાંહિ ગેબ ગઈ;
એ ઉપર ટાલા આકરા હે,
કોઇ ભલ ભેદુ શૂરા ચાહીએ,
અખા! દેખ આરફાનૂસેં થી,
અલગા ઢુંઢને કાહે જાઇયે?! ૬૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સાંઈ સો સત્યસું મિલ રહ્યો હે,
બિન ખાલેક ઠોર નાહીં ખાલી,
અલગા હોય, સો આવ મિલે!
બિચસું મની હૈ ડાલી!
જ્યું હાર ભૂલા થા કંઠ મીને,
ફ્રામ હુઈ તબ પાસ પાયા,
આપુ આપકો ભૂલ ગયા થા!
સો અખા ફિર ઠોર આયા. ૬૬
જાણુ બુઝતે છલ ઉછંદ કરે!
આપ સ્વાદકું હોય ઘેલા!
વહેમ ઓર ફ્રામ સબ ઢંગ તેરે,
ઉસ્તાદ ન થા કોઇ તુજ પહેલાં;
ખ્યાલ કરે ખલ્કતમેં સું,
જ્યું છાંય એડે મેં નટ બાજી,
આપોઆપ ડેહેકે! હેરાન હોવે!
હે અખા ઈસ બાત રાજી! ૬૭
આપસકી બાત સો આપ જાને,
કે ટૂક બુઝે ભેદુ જ કોઈ,
દૂઈકા ભેસ ખેલાર ચે કીજે,
રૂપ નામ બહોતેરે! એક હોઈ!
સાંઈ કહેતે ના બોલ દેવે!
સબસોં 'મેં-હૂં-હૂં' કહે!
કુરાન પુરાન કહે માપમેં કી,
અમાપ અખા ભેદુ જ લહે. ૬૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચુપકા ભેશ ભિ લે રહ્યા હે!
ઓર કોઈ ઘટમેં બોલતા હૈ!
બિન હે ઘર ખામોશી ચુપ નહીં!
ઓર બોલે, સો ના બોલતા હૈ!
જહાં જૈસા, વહાં તૈસા હૈ જ તૂંહી,
ટુક જરા ભેદ માલૂમ!
સો ભિ ઈશારત તેરડી હૈ,
યે તન, ત્યું અખા! આલમ. ૬૯
કોઈ પંડિત, મૂરખ કોઈ,
કોઈ ગુની, કોઈ હૈ જ દાનો,
કંઈ ખ્યાલ ખુશીસૂં કરતા હે;
ઓર સાફેસૂં રહેં છુપ છાનો!
સૂરજકા તેજ સબપર પડે,
ઔર સૂરજ પર કોઈ નહિ સાયા!
ઐસે ઢંગ ધૂરત કેરે!
સો અખા તેરા પેચ પાયા! ૭૦
યે હિ અજબ કલા તેરી,
તૂં પકડાવે નાહીં જ 'આપા',
ખેલે ખેલાવે આપ તૂં હિ!
ઓર શિર મેરે પર હોય થાપા!!
જ્યૂં બાજીગર ખેલ ખેલે,
સો કાઠકે નર સિર ઠોક દેવેં,
ટ્રક ભિ સામ હોયે તેરા,
તબ અખા નર સબ લેવેં. ૭૧

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ચેક ઠોરા ના તાણુ, પ્યારે !
બહોત તાણેસું ટૂટ જાવે,
ટૂક ખેંચે, નરમ છોડે,
તબ દોનોંકો સ્વાદ આવે;
તૂં હક સદા, મેં નાહીં સા હૂં,
તો નાહીંકા કયાસ હુવા,
હૈ દર્પનમેંકી છાંહિ ! અખા!
ઓર મુખ ચંગા, ઉસ સૂઝ હુવા. ૭૨
ચેક સો અવ્વલ થા હિ થા,
ઓર સાવ ચાહ્યા, તબ 'દૂઇ' કીતી;
છાના સો પરગટ હુવા,
તબતેં આગે દૂઇ દીતી!
ચેક સો **દો, ઓર દો ચેકી જ,**
જાંહાં જેસા, વ્હાં **તૂં જ, મીઠા!**
ખાલેક – ખલક આપે હિ !
અખા ! અગ્નિ સો હિ દીપક દીઠા. ૭૩
અવલ સો ફામ ફિકર કરો,
સાંઈ કૈસા હૈ ? ઔર કહાં રહેતા હૈ ?
મૈં સો કયા ? અવજુદ સો કયા !
ઔર કિસ કલૂં આવાઝ હોતા હૈ ?
આપ વિચારે સો હિ આલિમ,
દર્વેશ ભિ દાનેશમંદ સહી,
બંદા સો હિ બતૂલ જાને,
અખા ! ઝાહેર સો સબ કહી. ૭૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કોઇ પૂરવ પચ્છમ નમે,
કયા ઔર એક દસ હે જ ખાલી ?!
ખૂનકાર સો સબ વહાં હે જ પૂરા,
અજ્ઞાન અક્કલ ધાંધલ ઘાલી;
મિરઘકે પાસ કસ્તુરી હૈ,
સો જાયે પથરકો સૂંઘતા હે!
અખા ! આપ પિછાન બિના,
સબ કોઇ ઐસે ભૂલતા હે! ૭૫
જ્યૂં હે ત્યૂં દૂરસ હે રે,
જેસા તેસા રાસ્ત જાણી,
ખલેલ ન કર ખુદાઇમેંને,
તેરા કરણા ધૂલધાણી!
પંડિત દાના હોય, હોય ગયે,
ઉન આકિલ હોય અમલ કીઆ,
આખર, એન તબે હુવે,
અખા! જબ નફીકા કરાર દીઆ. ૭૬
જીત દમામાં બહુત દેવે!
ઓર મેં સો છૂટયા હાર ખાઈ,
જીતણેમેં જંજાલ દેખ્યા,
હારણે મીંને મૌજ પાઈ;
આપણે જોરૂં જે જીતતા હે,
તીસકો, અખા! કાલ ખાવેં,
સો વાંહાં અમલ ન કર સકે,
હાર ગયા, સો હાથ ના આવે. ૭૭

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક હારણેમેં ભિ જીત હે, રે !
જો માશૂકસું હાર જાણે,
હારતે મેં હાક જ હોવે,
અપની સો ના તરફ તાણે;
જ્યૂં પારા સહી મરણા હે,
સો રોગ ગુમાવે જીવતોંકા,
ત્યૂં, અખા ! સહી હારણા હે,
હાર્યા દેવ હૈ દેવતોંકા. ૭૮

ઉરસોંદા દુનિયાજકા હે,
કદિ જીતતા હે, કદિ હારતા હે !
હરદમ સો હાલ હોવે જ નયે,
કદિ મરતા હે, કદિ મારતા હે !
કસરત કરતે કરામત ચલે,
કદિ મલામત આવ લાગે !
પાસબાન પચી મચી ફેર પડે,
અખા ! એન સો સબ આગે. ૭૯

સો સાંઈ સો એક હૈ, રે !
કોઈ જાનેમેં જંજાલ પડયા !
'હૂં' હો કર જબ દેખતા હે,
તબસેં દૂઈમેં મન ગડયા;
તીસમેં ગમ જબ હોત હૈ, રે —
હોય લાલચકી લાક પ્યારી,
એનસું અવલા ફિરતા હૈ,
વહાં અખા હૈ જીવ ભારી. ૮૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અસમાન મીને જે ફિરતા હૈ,
    કીચ્ચડ કાંટા ના તીસેં,
પાઈ વસ્ત હોવે સો પિયુસેંથી,
    મૂલગા ભેદ પાયા જીસે;
દરિયાવકો આગ લગતી નાહીં,
    જો લગે સો ઉપરછલી,
ત્યું, અખા! ભેદુ આવ મીને –
    જ્યું જલે નહીં મછલી. ૮૧
કેહ કુસરતમેં આવતી નાહીં,
    સૂઝ, સમઝ ઉપર ચલે,
જ્યૂં સાયા દેખીએ જાલ મીને;
    ઓર આ પંખેરૂ નાહીં તલે;
હું હોવે તબ હાથ આવે,
    'હું' બિના, કાલ કયા કરે?
અખા! સૂઝકી બાત ન્યારી,
    ઉપજે નાહીં, સો કયું મરે?! ૮૨
જ્યૂં સો સૂઝ હુર હુ આવૈ હે,
    યેહિ જલવા વહદતકા હે,
યે હિ બૂઝ્યા તાસેં વસ હુઈ,
    ઓર કરણા મદતકા હે;
હુંકા ખતરા બિચમેં થા,
    તિનૂં માન્યા થા આપ દૂજા!
અખા! આપ સો એન હૈ, રે!
    આપુ આપકી કર પૂજા. ૮૩

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જ્યૂં કરે ત્યૂં તૂં હિ કરે,
    કલમ તો જ્યૂં હરફ લિખે,
જબ હાથ ચલે દૂરસ ખરા;
    મેરા ચારા નાહીં જરા,
મેં કલમ, તૂં હાથ, પ્યારે!
    મેં કરૂં, સો તેં જ કીઆ,
અવ્વલ આખર તૂં જ, અખા!
    બિચમેં મેરે સિર દીઆ! ૮૪

સ્વર્ગ પાતાલ તપાસ દેખ્યા!
    સબસેં ખેલે છુપ છાના!
આપ ઈશારત સાંઈ મીને,
    ઓર સો બોલી ઔર બાના!
જ્યું સૂર તપ્યા મહલ કાચકે પર,
    સબ દેખાને રંગરૂપ જુદા,
ચૌદહ તબકમેં તૂં હિ, મીઠા!
    ઔર અખા સૂર કીતા હલ સુધા. ૮૫

અલગસા હૈ, ઔર સલગ સહી,
    કોઇ પ્રેમદીવાના જાનતા હૈ;
ના ઉસકી બોલી ઔર બુઝે!
    વો સબકી પિછાનતા હૈ!
ચીજ મન લીઈ, જિનું નૈન ધરી,
    સો દૂરકા સબ નજીક દેખે,
કુલ બગેર આલમ, અખા!
    પાસે કો ભિ ના પેખે!! ૮૬

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અજાણસું તો સુજાણ ભલી હે,
 ઔર જાણ આખર અજાણ જેસા;
એકસેં એક આકિલ મિલે,
 તેસો હોવે, થા તેસા!
જાણપણેકા ફલ વેહે,
 જબ જાણનહારેકો જ જાણે,
વહાં સો, **અખા** હે ઐસા:—
 આકિલ, અપઢ સો **એક** થાને. ૮૭

આકિલ સો ઈતને કતાઈ,
 જે ઈલિમ **પઢાવે**, **પઢ** જાને,
કહ્યે, સુન્યેસું **વો** હે **જુદા**,
 જે **સબમેં** બોલે હર બાને;
સો હિ સો આપ અજાણ હૈ રે!
 સો હિ લેવે જે લે સકે,
અખા! "આપ" **ફ્ના** હોવે,
 કછુ ઇશારત **સો** હિ બકે. ૮૮

પઢતે બહુત પંડિત હોવે,
 ઔર બાત **મહોબતકી** બહુત બડી,
પલ **ન** રહે ન્યારા પિયુ,
 અવ્વલ **મહોબતકી** રાહ જડી;
જ્યું મેહ દેખ્યા લૂન હોય પાની,
 સો નીરમેં નીર હોવે જ હોવે,
અજબ આરફાન હોવે, **અખા**!
 સો અવ્વલ **મહોબત** સું "આપ" ખોવે. ૮૯

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અવલ સો ઉલઝણુ ચે હિ ભારી,
જે એક, કે દોઉ, ઠેહેરાવ નહીં,
ચે આરફોંને અટકલ કીતી!
દૂઈકા ભાવ રાખ્યા, સો સહી!
જ્યૂં કપડે મીને ઝાડ બન્યા,
પેડ, પાત, ફલ, ફૂલ ન્યારા,
ડાલકા ભાર ના પેડ લગે,
અખા! હૈ કપડા જ સારા. ૯૦
આપુ આપસેં ઉગી નિકલ્યા હૈ,
તહરે સમેત વોહિ જ સદા,
આપ સો જમીં, બીજ ભિ આપે,
દેખતેં નાહીં કિરતાર જુદા;
નિત ઝડે નિત આવતા હૈ,
હૈ પુરાના, નિત્ય નવા!
'બાબા' આદમ કહો, અખા!
કે કોઈ કહો 'માં–માં' જ હવા. ૯૧
જગકા ચે હિ જંજાલ બડા,
કે અવલ આખરકો જ ચહાવે,
છાના સોહિ પરગટ હુવા જહાં,
તહાં, જહાં કયા હાથ આવે?!
સસતા હો કર સોચ દેખે,
તબ નીર પંપોટા નાહીં જુદા,
અખા! ખુદકો મત મારે!
માર 'ખુદી' મિલે જ ખુદા. ૯૨

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અવલ સો યે હિ વિચાર દેખો :–
કે કયા ન હોવે બંદેકા ?!
કરે કોઈ, કોઈ પેજ બાંધે !
કામ દેખો ઇસ ગંદેકા !
હાથ જોડસીં હાર બૈઠે,
તબ તુરત મિલે પાસે જ પિયા,
અખા ! એ જ ભલા બડી :–
જે ચહાવેં ' અપણે ' સિર લિયા ! ૯૩

જાત, સફાત દો યેક હૈ, રે !
જ્યૂં પૂતલડી નેન મીંને –
બિંબ વિના લોચન નહીં,
ઓર બિન લોચન ઠોર નહીં રહેને ;
સો સાંઈયા, દોઉ નામ કહેનેકો,
જયું હૈ ત્યું તૂં રાસ્ત જાણી,
છાનાં સો પરગટ, અખા !
મનમેં કિસીકો ગૈર ના'ણી. ૯૪

કોઈ ઊંચા અસમાન તાકે !
ઓર કોઈ કહે પિયુ પાતાલ પેઠા !!
હરદમ હાઝર હુઝૂર કહેવેં,
કૈસે ન લાગે સો મીઠા ?!
દૂર કહેવેં, સો દિલ ભાવેં !
પાસ કહ્યા પ્રતીત નહીં !
કયા કહેણા તિસકો જ ? અખા !
તૂં જ તેરે મન જાણ રહી ! ૯૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સૂઝ, સમઝ ઔર નેહ બિના,
પિયુસી બસ્ત ન હાથ આવે,
દેહ પથર, ઔર સાંઈ સોના,
અલગા પડે, જો તાપ ખાવે,
બિરહકી આગ, ઓર પ્રેમ સોહાગા,
ગુરુ શબ્દ લે, ઘમ વહેલા,
ભવકી ભાવઠ તબ જાવે,
રીઝે, અખા! ચેતે જ પહેલા. ૯૬

જિસકો નેહ નિત નિત નવા,
સીધી રાહ સો નર પાવે,
જે કોઈ નીર મિલે જ નદી,
સો સારા સમન્દર મિલ જાવે;
નેહનદીકો ના મિલે,
સોહિ સૂકે જોહ જહાં પડયા,
લાખ બાતું કી બાત, અખા! :–
ભાયગ ઉસ્કા જીસે નેહ જડયા. ૯૭

બંદગી સો બહુત કરત હૈ,
સો રાસ્ત કરાસ્તકી રાહ ચલી!
નેહકા ભૂત જિસેં લાગ પડયા,
વો ના છોડે ટક વલી;
ઉસ્કે જીવણે ભૂત જીવે!
આખર લેવે આપ માંહાં,
નેહકી બાત ઐસી જ અખા!
જિસ્કી પકડી સાંઈ બાંહાં. ૯૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કમાઈ કરે તિસે કછુ ભલા,
  કોઈ દિનૂં કરામતે ચલે,
જ્યૂં કુવા ખોદતેં સીહીર આવે,
  આડા અવલાં નીર મિલે;
પ્રેમપાતાલ જાહાં ફૂટતા હૈ,
  નીકટેં **નહીં** સો નીર કદિ,
અખા! સો આખર એન હોવે,
  સબસૂં નેહકી બાત બઢી. ૯૯

છાની છતકા **છાક ચડે,**
  જે લાગ્યા હોય **નેહ** છાના,
જ્યું ઘાસ ઘસોટી આગ ન રૂહેવે,
  સુલગતે સુલગતે જગ જાન્યા;
પ્રેમકા નાગ જિસે ડસતા હૈ,
  લીમ ઔર લૂણ તિસે હોય **મીઠા,**
સું સારા આલમ, **અખા!**
  પ્રેમ લાગ્યા તિનું આપ દીઠા. ૧૦૦

તીર કરડી કમાનમેંકા,
  કસરત નૂરત નિશાન **મારે,**
બિરહ કમાન, ઔર સૂરત સાડા,
  પિયુ પાયે બિન રહે ન બારે;
બિરહકા કમ **કિરતારકા** હૈ,
  કદિ **બંદે** પર આવ પડયા,
અખા! સો નર **એન** હોવે,
  જ્યૂં **લોહા પારસ** અડયા. ૧૦૧

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નેહ બિરહા પહેલવાન પિયુકા ,
  છોડે નહીં જિસે આવ લાગે ,
નૂરસું જાય નિકાહ કરે ,
  બનાબની હોય એક જાગે ;
રંગકી રેલ સો તો જ ચલે ,
  જો દોનૂં અયારી હૈ ભલી .
સૂઝ , સમઝ ઉસ ઠોર હોવે ,
  અખા ! પહેકી વહાં કયા ચલી ! ૧૦૨
સબકો દૂર દરાજ પિયુ ,
  ઔર સૂઝ , સમઝકો દૂર નહીં ,
સૂઝ , સમઝ વહાં જ હોવે ,
  નેહ બિરહા લાગ્યા જહીં ;
મુર્શિદકી મહેનત ઠોર પડે ,
  જો મુકૈઅદ હોય તેસા ,
અખા કરમ કિરતાર કરે ,
  તબ સબ પાઇયે સાજ ઐસા . ૧૦૩
મત મઝહબકો ખેંચતા હે ,
  ઓર ઢંઢતા નહીં કિરતાર કોઈ !
હો ખુદા , કિસ્માત હોવે નાહીં –
  આવણેં જાવણેં ઠોર દોઈ ;
ખિચમીને સબ ઉલઝતા હૈ ;
  માન મની કર હીરસ હવા ,
અખા ભીતર પેઠ દેખે ,
  કછુ બિ કહેણા નાહીં હુવા ૧૦૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ના સરમેં ઘટ બઢ હોતા,
કે હોતી નૂરમેં જ કમી,
જવ ઘટે ના તિલ બઢે,
ઉમંગને અસ્માન જમી;
આપ બેહિસ્ત, દોઝખ દૂજે,
યે ખતરા સો મનકા હૈ,
કયા મુસલમાન, કયા હીન્દૂ,
અખા! વિચારે તિસકા હૈ. ૧૦૫

પઢતે આયા પેચ મીંને!
અટકાવ હુવા ઈલ્મ કેરા!
આદિ અંતકી સીદી બોલણી થી,
વહાં ખુલાસા હૈ જ તેરા;
નઝર કરે, સો નિહાલ હોવે,
દિલકે દીદે જબ દેખે,
પઢા હો કે અપઢ, અખા!
"આપ" ટલ જાણા રેખરેખે. ૧૦૬

જૈસા તૈસા સો હી જ હૈ રે!
જિસકા કિયા સબ હોવે,
અવ્વલ આખર 'તૂં' જ નહીં,
બિચ દૂજા હો કર સિર લેવે!
આખર "હું" મિટાવણા હૈ,
આલિમ હોય પઢ રહે!
જબસેં, અખા! મનં મિટ્યા,
તબ સકે સાંઈયાં કોણ કહે?! ૧૦૭

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પઢે ગણે બોજ ચડે,
હે કહુ હલકા જ હોણા,
અજ્ઞાનકી જીદ મિટાવણી હે,
જ્યૂં ત્યૂં મૂલગા આપ જોણા;
દારૂકા દર્દ હોવે તો,
મૂલગા રોગ સોકું જાવે,
અખા! "મેં" જો મિટ જાવે,
સો સાંઈયા તુરત પાવે. ૧૦૮

'હૂં-તૂં' સું સબ મરતા હે!
બિન 'હૂં-તૂં' મરણા જ નહીં,
માલ પરાયા, પિંડ તેરા,
તું માને 'મેરા' જ મેં હી!!
પઢ પઢને કયા પેચ બાંધે?!
ગામ નહીં તો સીમ કેસી?!
રાહા ઉપરછલા હોવે,
કરમ સાંઈકા, સો માન લેસી. ૧૦૯

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्‌गुरु ॥

श्री अखाजीना कुंडळिया

हिन्दी

१ – २५

ज्ञान , भक्ति अरु जोगके
मारग तीन , अरु तीन लक्ष .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

श्री अखाजीना कुंडळिया

તત્ત્વવેત્તા તત્ત્વ જાનકે, પદ આરૂઢ ભયે એન,
પદ આરૂઢ ભયે એન, બેન ઐસે સેવાકે,
સૂર સુભટ ભડે ભોમ, સબસ્થ બોલત વાકે,
'આપા' ગયા બિલાય, કાયાકા કછુ ન કારન,
'લિંગી' બિનાકી બાચ, સાચ! નહીં તરન, ન તારન!
સહજ સુભાવ, 'આપા' બિના, અખા! ઐસીસી સેન,
તત્ત્વવેત્તા તત્ત્વજ્ઞાનકે પદ આરૂઢ ભયે એન. ૧

તજ્ઞ પુરુષકા સંગ લિંગકા લેષ ન રાખે,
લેષ ન રાખે લિંગ, રંગ વાકે સબ ફિરહી,
જ્યૂં મની મનીહાર નારુકા મૂલ સોર રહી,
જેસો હીંગકો બાસ કણુકડો સત્ત્વ ગુમાવે,
મણી લાગે તે દંષ, મોહોર સુખ ઝહેર ગુમાવે,
બીજમંત્ર સારે, અખા! પૂરા નર જે જે ભાખે,
તજ્ઞ પુરુષકા સંગ, લિંગકા લેષ ન રાખે. ૨

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જીવ અપનો અજ્ઞાન, માન બેહેત હૈ મિથ્યા,
મિથ્યા બહેત હૈ માન, કાન ગુરજ્ઞાન ન લાયગો,
ભયો ના મૂલ ઉદ્યોત જ્યોતિ આત્મ નહીં જાયગો,
ભમ્યો ભુવન સો તીન! કીનો નહીં કબહૂ બિચારા,!
મૈં સો કૌન, કુવન સો યે હૈ પિંડ ચલાવનહારા?
બિના બસ્તુબિચાર, અખા! દર્શન બહુ પંથા!
જીવ અપનો અજ્ઞાન, માન બેહેત હૈ મિથ્યા! ૩

ઔર નહીં ઉપાય, સહાય્ય બિના ગુરુ જ્ઞાની,
જ્ઞાની હૈ તો સહાય્ય, કલા સો દેત અનેરી,
જ્યૂં બૈદ્ય શલાકા મેલી, પડલ ઉતારત ફેરી,
નેનાં નિરમલ હોત, ઉદ્યોત આત્મ હોય ઐસે,
અનુભવ હોત સાક્ષાત, પાતપક્ષ રહેત ન લેશે,
નિજ પ્રતીત ઉપજે, અખા! પૂર્ણતા અપની માની,
ઔર નહીં ઉપાય, સહાય્ય બિના ગુરુ જ્ઞાની. ૪

કરનો શુદ્ધ બિચાર, પાર નર તત્ક્ષણ પાવે,
પાર પાવનકી બિદ્યા, શુદ્ધ યે હિ અનુભવ કીજે,
જેતો દેહિવિકાર, ભાર સબ દેહશિર દીજે,
મૈં તો અવ્યય, અનુપ સદા, અલેપક સાક્ષી,
પંચ, પચીસ સેના યે ચાલત મુજ આખી,
પ્રકૃતિપુરુષ વિવેક, છેક લૂં નીકે આવે,
અખા! યે પરનાલિકા, પાર નર તત્ક્ષણ પાવે. ૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

બંધ મોક્ષ નહીં પ્રાય, ભાર અપને શિર લેવે,
અપને શિર લેવે એહ હૈ સબ દેહકો કરનો,
પાયા બિના બિબેક માનત 'અપનો' આચરનો,
દેહ મલિન જડ રોગ ભોગ સુખ દુઃખકો ભાંડો,
આત્મ અખંડ, અવ્યય, અવિનાશ, પ્રકાર કછુ છુપ્યો ન છાનો,
અખા! બાત બિચાર :- દેહદોષ દેહશિર દેવે,
બંધ મોક્ષ નહીં પ્રાય, ભાર અપને શિર લેવે! ૬

સ્વે સ્વરૂપ ભલી ભાત, કાન્ત નર યે હિ બિચારે,
બિચારે ઐસે :- ધરણુ-ધરણુસે સૂક્ષ્મ નીરા,
નીરતેં સૂક્ષ્મ તેજ તેજસેં સૂક્ષ્મ સમીરા,
સમીરતેં સૂક્ષ્મ વ્યોમ, વ્યોમતેં સૂક્ષ્મ સુભાવા,
સુભાવતેં સૂક્ષ્મ અર્ધમાત્રા, માત્રાતેં સૂક્ષ્મ અવાચ્ય કહાવેં,
યે હિ પરિપાઠી આપતેં, અખા! સત્ કરકે ધારે,
સ્વે સ્વરૂપ ભલી ભાત, કાન્ત નર ઐસે બિચારે. ૭

દેહી-દેહકા વિવેક, છેક લૂં કરે સો જ્ઞાની,
જ્ઞાની કરત વિવેક, આપ બિચારત ન્યારો,
સબકો જીવન આપ, આપકો ના કોઇ સહારો,
ઇન્દ્રિય દશ, દશ દેવ, ભૂત પંચ, ચતુષ્ટ યે માયા,
તન્માત્રા સમેત, કહ્યો સબ કારન કાયા,
પ્રવર્તક સબનકો, અખા! હોત ન કબહુ માની,
પ્રકૃતિપુરુષ વિવેક, છેક લૂં કરે સો જ્ઞાની. ૮

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ऐसे करत बिचार, सोहि नर जठर न आयो,
जठर आया सो कौन? अवनीए अवनीने जन्मी,
नीरे जन्म्यो नीर, तेज तेजकी करणी,
पवने जन्म्यो पवन, गगन कीनो आकाशा,
अचरज सो है येह, 'देह' देखत भयो सांसा!
अखा! शुद्ध बिचार बिन, ऐसे सब बोल्यो गायो,
ऐसे करत बिचार, सो हि नर जठर न आयो. ९

आप पूर्णता चिन्हे बिना, कल्पे दूजी बातां!
कल्पत दूजी बात, आप भूलेकी बानी!
दृष्ट पदारथ जेह, सूरत हि जे जे ठानी,
चित्त चेतनको अंश, घेन तामें गरकावे,
मणु तांबेमें हेम, पडयो एक हाथ न आवे,
अंतर आपा भूलके, कुसफासासूं राता!
अखा! पूरनता चिन्हे बिना, कल्पत दूजी बातां! १०

मूल, तोल, रूप, रंग, चिकनता कछु न जातो,
कछु न जातो हेम, ऐम नित अपनो औरु,
घडत भांजत है घाट नित्य दुःख पावत भोरू!
कारज, कारण एक, नेकता होत न न्यारी,
कारज दुःख सबरूप, कारण सत्ता तिहारी,
'चित्त', चिद्! भिन्न ना होत., पोतको देखत नातो,
मूल, तोल, रूप, रंग, चिकनता कछु न जातो. ११

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અંતરની અવિલોક, બાહેર રૂપકે લાલ સબ!
બાહેર રંગકે લાલ, નામ અરુ રૂપ કે રાગી!
ભયો ના પોતપ્રકાશ, **પરાતીત** દેખ્યો ન જાગી,
કલ્પત દૂર **કિરતાર**! આપ કર્મકે વશ જંતા!
એસી ચલી અનાદિ!! નહીં કો કાલે અંતા!!
શિખ શૂરા પૂરા ગુરુ મિલે, **અખા**! યોગ હોય તબ,
અંતરની અવિલોક, બાહેર રૂપકે લાલ સબ!! ૧૨

જ્ઞાની નર **પરમેશ્વરસું**, **રસબસશે** વરતે **સદા**,
સદા રહે **રસરૂપ**, આપ **ના** દેખે અલગુ,
મુકુર મધ્ય ભાસ્યો **તૂં** જ, **બિંબ ના** અલગુ વલગ્યૂં,
તુજ ચલણે મુજ ચાલ, **ફોલ** તુજ બોલે બોલૂં,
સબે **તેરા** ચેન, ઘેનગતે કરી ભૂલૂં,
નિત્યાનિત્ય જાણે **અખા**! **તન્ન** પુરુષ માને **મુદા**,
જ્ઞાની નર **પરમેશ્વરસું** **રસબસસેં** વરતે **સદા**. ૧૩

સહી કરી **સાક્ષાત્**, **પૂરા નર તે પદે** રહ્યા,
પદે રહ્યા **પરમાણુ**, અદ્રિવત આશય અચલ,
લોક ચૌદ લગી **માય**, પૂર્ણ પદ તે નિશ્ચલ,
જ્યમ **પારસ** પરસે ધાત, સાક્ષાત તે **સોનું** થાયે,
તેમ **પ્રકૃતિ** કરે **ચૈતન્ય**, અંતે તે માંહી સમાયે,
માયા કેરા રંગ, માયા માંહ્ય થયા ગયા,
અખા! **આપોપૂં એન**,. **પૂરા નર તે પદે રહ્યા**. ૧૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સકલ કૃત્યનૂં સાર, ભાર **સમજણમાં** જાણો,
સમજણમાં બહુ વાત, મત હોય પુરુષ જનની,
બોલણહારો **આપ**, બીજૂં સર્વ શંકા **મનની**,
જાણી રહે **સાક્ષાત** પાત કર સંશય સુણીયા,
ભરમ કવચ કર દૂર, જે જે ઋષિ મુનિજન ભણીયા,
જન **સ્વે** થઇ વર્તે **અખા**, એ નેડો દૂર આણો,
સકલ કૃત્યનું સાર, ભાર **સમજણમાં** જાણો. ૧૫

વિના કરે **વિચાર**, ભાર બંધન નર પામે,
બંધન પામે જન્તુ, **તન્તુ** નવ પામે **અંતર**.
હતા ન પિંડબ્રહ્માંડ, પ્રોયા રહે **અભ્યંતર**,
દેખીતો સ્થૂલ હાર, સાર સૂક્ષ્મ મધ્ય બેસે,
ત્યમ તે ત્રિગુણવ્યાપાર, સાર **પ્રવર્તક** તેસે,
અખા! એને એન છે, જો ગુરુવચન ઉર જામે,
વિના કરે **વિચાર**, ભાર બંધન નર પામે. ૧૬

બીજો નથી બોલણહાર, અજ્ઞાનરૂસે બંધાણો!
રૂસે બંધાણો **જન્ત**, ફરી નિત નિત પાશે,
શાને વાવે પોસ? રહે ખસખસને આશે,
ઉગ્યે થાય અફીણ, જ્યાહારે જડતા આવે,
કાચી ખસખસ ખાય, ના તો ઝેર જણાવે,
આત્મબીજે રહે, **અખા! સ્વે સચરાચર** જાણો,
બીજો નથી બાંધણહાર, અજ્ઞાનરૂસે બંધાણો! ૧૭

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આત્મઅર્ક ઉદિયા બિના, કહો, ઉદ્યોત કીનકો ભયો?!
ભયો **નહિ** ઉદ્યોત, ત્યજીને શ્રેષ્ટની સ્વારી,
ભયો **નહિ** ઉદ્યોત, સૂર્યસેં અર્ધ્યા ધારી!
ભયો **નહિ** ઉદ્યોત, જીને આગે જુગજુગ બિચરણો!
ભયો **નહિ** ઉદ્યોત, જીને અર્ણવ ઘૂંટ આચરણો!
ભયો **નહિ** ઉદ્યોત, જીને કૈલાસ અંકમેં લિયો!
અખા! આત્મઅર્ક ઉદ્યા બિના, કહો ઉદ્યોત **કીન**કો **ભયો**?! ૧૮

બ્રહ્મકવચ પહેન્યે બિના, કાલ લતાડે કો બચ્યો?!
બચ્યો **ના શિવ**, **બ્રહ્મા** ય, ઉડાયણ **નવ** ગ્રહ **તારા**,
શેષ, ગણેશ, દિનેશ, યક્ષ કિન્નર, **નર સારા**,
ઈંદ્રિ, **ચંદ્ર**, **નરેંદ્ર**, ઠોર દિવીકે કેત્તે,
વીર દશ દિગ્પાલ, જાહેર **પેગંબર** જેત્તે,
જે ધરી આયો કાય, સો સબ **માયારંગ** રચ્યો,
બ્રહ્મકવચ પહેન્યે બિના, **કાલ** લતાડે કો બચ્યો?! ૧૯

સર્વ અંગ શમે બિના, જીવ જંજાલ જાતો **નહીં**!
જાતો નહીં જંજાલ, માન બડાઈ મનમેં,
અંતર રહત લુકાઇ, જયું દામિની છુપે ઘનમેં!
અવસર દેત દિખાય, જબ પાવત પ્રસંગા,
સ્થૂલ લિંગી નર એહ, દેહીકે આવત સંગા!
અંતરમેં ભયો લીન, **સો** અંગઅંગ આતો **નહીં**,
સર્વઅંગ શમે બિના, જીવ જંજાલ જાતો **નહીં**. ૨૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખરી રતિ ઉપજે બિના, ખરો કારજ સરતો નહીં,
સરે ખરો તબ કાર્ય, વિરહ અંતરમેં ધીકે,
જ્યું પજાવા આગ્ય, લાલ રંગ હોવે નીકે,
જ્યું ઉધાઇ ખાત કાષ્ટ, મલીઆગર હોત તૈસે,
જેસે પારા શુદ્ધ, ભ્રદત થાન ઉજાગર,
વિરહ વૈરાગ્ય આતુર ખરા, તાકે બિન પાય ટીકે નહીં,
ખરી રતિ ઉપજે બિન, અખા! ખરો કારજ સરતો નહીં. ૨૧

પરમેશ્વરકો પાયેબો, ઐસો સો જાણત નરા,
નર જાણો નિરધાર, અહંકાર પલાયે અંતર,
કથની હોય, કે ના હોય, **શિથિલ** ગત હોયે **અંતર**,
ઉપજત નહીં અંદેશ, ગ્રહે બિન જેસો તેસો –
ન કહે, ઈશ્વર–જીવ, અંતર ગયો અંદેશો,
અખા! બેનકો બાજવો, છેડે સો બાજત **ગિરા,**
પરમેશ્વરકો પાયેબો, ઐસો સો જાને નરા. ૨૨

પિંડ પિંડ **પરતીત**, માને સો હિ મૂઢ નર!
નર કરે **નિરધાર**, જીવત હિ એ દેહકો,
તત્ત્વરતિમેં સાર, સમુદાયે એહ છેહકો,
ઉપજત વિણસત કાય, પ્રાયે પિંડકો **હૈ** ધરમ,
યે તો ઇન્દ્રિસુભાવ, **આપે** તો **પદ હૈ પરમ**,
ઐસો જાનત **હૈ, અખા!** દેહ છતે હિ એહ **પર**,
પિંડ પિંડ પરતીત, માને સો હિ મૂઢ નર. ૨૩

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અજબ, અખા! સો જાન હે, ઐસે હિ વરતત સદા!
વરતત નહીં દેહસંગ, ધ્યાન નહીં રાખત દૂજો,
અદ્દર રહત અમાન, અકલ કોઇ અનુભવ સુઝ્યો,
દેહ, ઇન્દ્રિવ્યાપાર, આપતેં દેખત ન્યારો,
ધૂલી ધ્રૂમ દીન હોત સૂર, સૂર લગે નહીં બિકારો,
દેહબિકાર દેહશિર દીયો, નહીં શોક, માનત મુદા,
અજબ, અખા! સો જાન હે, ઐસે હિ વરતત સદા. ૨૪

જ્ઞાન, ભક્તિ, અરુ જોગકે મારગ તીન, અરુ તીન લક્ષ!
તીન લક્ષ ઉર ધાર, સંસારથેં રહત બેરાગો,
અંતર 'આપા' ટાર, તત્ત્વસું રહત હૈ લાગો,
યોગી 'આપા' ટારત, જો હદે લાગત તારી,
ભક્તકુ 'દયે દયાતા'ય, જળ હિ મીલત બનવારિ,
જ્ઞાનીકુ સબે બિચાર, અખા! ના રહત પક્ષાપક્ષ,
જ્ઞાન, ભક્તિ, અરુ જોગકે, મારગ તીન અરુ તીન લક્ષ. ૨૫

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्‌गुरु ॥

श्री अखाजीनी एकलक्षरमणी

हिन्दी

पूरण ब्रह्म गाइए हो !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ अथ श्री एकलक्षरमणी ॥

જગત ' કહો! જગદીશ કહો! માયા કહો કોઇ ' કાલ '!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ''દ્વૈત'' નહિ કોઇ કાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

સત્, ત્રેતા, દ્વાપર, કલિ ચારે ન્યારે ચાલ!
સદા મતે વિજ્ઞાનકે, રામ રમત એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

ઉત્તમ, મધ્યમ, અધમાધમ, ગૌ, બ્રાહ્મણ, ચંડાલ!
સદા સ્પરસકે મતે, સાતું બાત એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

મદ્ર, મરુવાડ, વણારસી, શ્વપચગૃહ, દેવાલ;
સદા મતે આકાશકે, શુદ્ધ, અશુદ્ધ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

આઠમ, ચૌદશ, એકાદશી, નહીં ગણુત દેશ કાલ!
સદા મતે જ્યું મૃત્યુકે, સકલ તિથિ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

માણિક્ય, મોતી, હેમ, વીંટ, ઉત્તમ, મધ્યમ, નિર્માલ્ય!
સદા અર્ણવકે મતે, ત્યાગ, જોગ, એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઘૃત, દાવાનલ, હિમગિરિ, ઘાટ, ઉઘાટ, જાલ, માલ;
સદા **અનિલકે** મતે, સબ અવની એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

ઘટ બઢ હોય દિન, રેણકી, ગ્રીષ્મ ઋતુ, શીત કાલ;
સદા મતે જ્યું **અર્કકે**, સકલ ઋતુ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

નીલ, પીત, મરકતમણુ! શ્વેત, મિશ્રિત અરુ લાલ;
સ્ફટિકકે મતે સદા, અસંગતા એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

રિપુ, હિતકારી સબકો દહે, શઠ, શહાના, બાલ!
સદા **હુતાશનકે** મતે, સકલ વપુ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

ઉઠત શબ્દ ઉત્તમ, મધ્યમ, સ્વરવીણા, સ્તુતિ, ગાલ!
સદા મતે જ્યું **ઘોષકે**, સકલ કાન એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો! ૦

શ્યામ, સફેદી, પીત પટ, અરુણ ભાત, હરિયાલ,
સદા મતે **ઓછાંહિકે**, સકલ રંગ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

ખડ્ગ હણે શાહુ, ચોરકો! સબકો ઉગારે ઢાલ;
સદા મતે **આયુધકે**, રક્ષા હનન એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અમૃત , હલાહલ , ગંગજલ , હૈ મૂત્ર , મશી , ગલીચાલ !
સદા મતે **ઈન્દુબિમ્બકે**, ભાસનકો **એક** સાલ !
પૂરણ **બ્રહ્મ** ગાઈએ હો ! ૦

ચંદના ચોર ચોરી કરે ! ચંદના ખોજી નિહાલ !
સદા મતે દો **દીપકે**, દિખાવનકો **એક** સાલ !
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો ! ૦

ચંદ , સૂર , ગિરિ , ગહ્વરાં , શાર્દુલ , સર્પ , મરાલ ;
સદા **દર્પણકે** મતે **પ્રતિબિંબનકો** **એક** સાલ !
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો ! ૦

શર્કરાકા શ્રીફલ કીયા , કુછ ખોપરા ખાલ !
સદા **રસનાકે** મતે , સકલ ખાંડ **એક** સાલ !
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો ! ૦

ખજૂકા કરી મૃગ ડેહેકીઆ, ખટાયો ખેતપાલ !
કર્ત્તવ્ય નરમતે સદા , પુરુષ , પશુ **એક** સાલ !
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો ! ૦

સૂર્ય પ્રકાશત જગતકો , તિમિર કરત બેહાલ !
જન્માન્ધ મતે સદા , રેન , રવિ **એક** સાલ !
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો ! ૦

સર્પ ડસ્યો કોઉ અંગકો , પાદ , પાણિ , ગુદ , ભાલ !
સદા મતે જ્યું **ઝહરકે**, ચડનેકો **એક** સાલ !
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો ! ૦

કર્મ , ધર્મ , મન માનીનતા , ચર્મ , ચરિત્ર સબ ચાલ !
તત્ત્વદર્શી મતે સદા , સબ **હૈ આલ પંપાલ !**
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઇએ હો ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અંડકટાહ ભેદી ચલી, નિર્મલ સુરત નીરાલ!
ઐસા મતા તત્ત્વજ્ઞાનકા, તાથેં સબ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

દશોં દશા જા ભીતરે, અન્યતાથેં બિશાલ!
તહાં મતામત કાહેકા?! તાથેં સબ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

જ્યાંહાં અંકુર ઉગ્યા નહીં, તો પત્ર, પેડ કહા છાલ?!
સત્ મતામત બાહેરા! તાથેં સબ એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

મુખ નહીં! મનસા નહીં! તો કહા બૈખરી ફાલ?!
તહાં કૌન કહે કૌનકો?! ઐસાસા એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

દ્રષ્ટ, દ્રષ્ટા, દર્શન નહીં! ત્યાંહાં ચક્ષે ચાલ!
સ્વસંવેદ્ય ભી કેહનકો! ઐસાસા એક સાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

ચયે દ્દષ્ટાન્ત સબ હી દીયે! અચયે લક્ષ અટાલ!
અખા અચયે લક્ષકો, ગ્રહણેવાલા નિહાલ!
પૂરણ બ્રહ્મ ગાઈએ હો! ૦

॥ इति श्री अखाजी कृत एकलक्षरमणी संपुर्णमस्तु ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्‌गुरु ॥

श्री अखाजीनां भजनो

हिन्दी

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्गुरु ॥

अनुक्रमः–

१ अंधधंध तब भागे
२ अजब कला हरिजनकी !
३ आपे सो गैवी अवाच्य !
४ आलम फुल असमानका !
५ आली ! अबको फाग !
६ इस नगरीमें ना सुखे सोणा !
७ इसी विधि धोखा भाजे !
८ एक अचरज ऐसा !
९ ऐसे गैन गँवाया
१० ऐसे वस्तु विचार्या
११ खेलत जोगी जोगणी हो !
१२ खेलो खेल आपमें हो !
१३ गैन गया , ऐन सूझा !
१४ जनम मरणशंका सब भागी
१५ जागो जागो रे म्होटा मुनिवरा !
१६ जिन जान्या , तिन प्रपंच जान्या
१७ जीवनको पाया वस्तुविचारा

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१८ तुम मत जानो हरि दूर है
१९ तुं हि तुं हि तुं हि राम
२० तूं हि तूं हि भरपूर है
२१ बावा सोहि पंडित सांई दाना
२२ बूझे बात बनी सब आवे
२३ भेदु कोइक जाणनहारा
२४ मत कोइ मरो भरमके धोखे
२५ मताभत छांड रमे नर ज्ञानी
२६ सब कहे मान तज्या हरि
२७ सुमरन कौन करे? कहाको?!
२८ स्वपद संभाले विना
२९ हम सोही नगरके वासी
३० हार.बडी महाविद्या!
३१ हुं हेरत गई हेराई!
३२ संशयदहन
३३ अखा! ए पूरण पद!
३४ गगनगंगामां न्हाये छे!

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧ अंधधंध तब भागे

મનુવા! અંધધંધ તબ ભાગે –
જબ સદ્ગુરુકે સુહ લાગે;
ના, તો પચી મરે સંસારા,
આતમજ્યોત ન જાગે!
મનુવા! અંધધંધ તબ૦

ચ્યાસી લાખ હજાર નવ્વાણુ –
નવસેં ઔર નવ્વાણુ;
બિન હરિ જાણ્યે સકલ સરીખા!
તો મનુષ્ય અધિક ક્યોં જાણું?
મનુવા! અંધધંધ તબ૦

આહાર, નિદ્રા, ભય અરુ મૈથુન,
બોલી ચાલી ચરણા;
માનવ દેહકી યે હી બડાઈ:–
કે રામ જાણિકે તરણા.
મનુવા! અંધધંધ તબ૦

રામ ન જાણ્યા, 'આપા' છાણ્યા,
તો સકલ પશુતેં નીચા;
કહેત અખા, એક રામ જાણ્યે બિન –
લીંબ દૂધશું સિંચ્યા!!
મનુવા! અંધધંધ તબ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२ अजब कला हरिजनकी !

અજબ કલા હરિજનકી –
હોવે અજબ કલા હરિજનકી !
તાકા ભેદ ન પાવે દુનિયા ! –
જાકો તીક્ષ્ણતા તનકી ! હોવે અજબ૦

જાકી જડ પાતાલ લગી હૈ,
સો પીએ ધૂરકા પાની ;
સો તરુવર કૌન હોવે હરિયા ? –
જાકો હરિ સાથે એકાની ! હોવે અજબ૦

જ્યું જલ જામે નર માદેકા,
મન એક, તન દોઉ દેખે ! !
પિંડ વિહીન રહે યહ લોકા –
તાકી સૂરત રહે ! યે કહાઈ ! હોવે અજબ૦

તજોંકા તન ભિન્ન ન હરિસું,
જ્યું તંતુકા પટ કીન્હા ;
જ્યું કપડાતેં સૂત જ્યુંકા ત્યું !
ઐસે આપા ચિહીન્યા ! હોવે અજબ૦

યે પદકો જે ખોજે – બૂઝે,
અર્થ બેઠાવે લેખે ;
વસ્તુ વિચારે વસ્તુ અખો રહે,
મત કોઈ રીઝે ઉવેખે ! હોવે અજબ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

३ आपे सो गैबी अवाच्य

આપે સો ગૈબી અવાચ્ય ! નામ વાકો કર્યોં ધરૂં ?!
બોલત બોલાવે આપે ! જાને મૈં હિ ઉચ્ચરૂં !
આપે સો ગૈબી૦

મારુત જ્યું ફિરાવે ધ્વજા, ઐસે હિ મૈં ફિરૂં હરૂં !
મોહેમેં મેરા હૈં કહા ?! ગ્રહું કે મૈં પરહરૂં ?!
આપે સો ગૈબી ૦

સિન્ધુમેં ચલત નાવ, જાત કોઈ અંદરૂં !
સકલ વાયુકો જોર ! ઐસે મૈં હિ સંચરૂં !
આપે સો ગૈબી ૦

રામકો મૈં પકડું તબ, આગે 'આપ' સહી કરૂં !
લવણ ઘટમેં નીર – કહો ! કૈસે લે ભરૂં ?!
આપે સો ગૈબી ૦

મૈં તો જૈસે ઘનસાર ! મારુતકો કયું અંક ભરૂં ?!
રંચ આપા રહે નાહીં ! ઐસે હું દેખ્યાં મરૂં !
આપે સો ગૈબી ૦

ઇત, ઔરૂં મૈં રંચ નાહીં ! ઉત ઔરૂં કેહેતાં ડરૂં ! –
ઇત, ઉત કહેવેકો અખા ! સહજે શૂન્ય જબે વરૂં !
આપે સો ગૈબી ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૪ आलम फूल असमानका

આલમ ફૂલ અસમાનકા !
ખીલે ! ખર જાવે !
અવ્વલ, આખિર નહીં કેહેનેકો !
ગૈબી આપ સહરાવે ! આલમ ફૂલ૦

પુતલી બની હે બરાસકી !
છનુ છનુ ઉડ જાવે !
તોલ તફાવત હો રહા !
ઢુંઢયા ઠોર ન પાવે ! આલમ ફૂલ૦

નઝરે ન આવે નિરખતાં !
કારીગર કોઈ !
અનાસુરસેં સબ નીપજ્યા !
ફીર અનાસુર હોઈ ! આલમ ફૂલ૦

એ રે અસમાનકે ઉરમેં,
છુપા સાંઈ દેખ્યૂં !
અટકલ સી આઈ મુઝે !
મીલતા હૈ લેખું ! આલમ ફૂલ૦

ઢંઢત મેરા મન, અખા !
વહાં જાઈ લાગ્યા !
અબ તો છોડયા ન છુટીએ –
સૂઈ પરોવ્યા ધાગા ! આલમ ફૂલ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

५ आली ! अबको फाग

આલી ! અબકે ફાગ ! મેરો મન સહરાત !
નહિ તો , જોબન મેરો યૂંહિ જાત ! ! આલી ! અબકો ફાગ !
સકલ ઋતુમેં ધન્ય વસન્ત ! –
સબકો સાર મૈં પાયા એકાન્ત ! આલી ! અબકો ૦

સમજ કેસર , કુંકુમ ગુલાલ –
ઉમંગે ઉડત નભ ભયો હે લાલ !
ઐનસેં સખી કરત કલ્લોલ !
મેરે પિયાસંગ હે ઝક્કોલ ! આલી ! અબકો ૦

અખિલ મંડલ ભરી રંગભોમ !
દીપક દિવાકર ધરત હે સોમ !
અનંત કોટિ ઐસે હે રવિ સાક્ષાત્ !
હોત નહીં જયહાં ઝંઝાપાત ! આલી ! અબકો ૦

પ્રીત કઠિન , કાટે બહુ બાંહ્ય –
આપે અમૃતરસ ! મોહે અચાહ્ય !
મૈં ચહૂં પીચકારી લેના
પિયુ ન ચાહે નીકસ દેના ! ! આલી ! અબકો ૦

સબ સખિયન મિલી ગાવે ગાન ,
અંતર આપ મિલાવે તાન !
કહત અખા પહુંચી ઉમંગ મોરા !
પિયા પ્યારી હે નવલ કિશોરા ! આલી ! અબકો ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

६ इस नगरीमें –

ઈસિ નગરીમેં ના સુખે સોણા –
નિત ભાંગે ! ઔર નિત હોય રોણા ! !
જિસ નગરીકા રાજા નઢંગા –
સર્વે લોક ચલે "આપ" રંગા !
ઈસિ નગરીમેં ના સુખે સોણા .

કાલમેવાસી નિત્ય સો લૂટે –
પાડે કોટ , દરવાજો તૂટે ;
રાજા સદા યે રેહે અબુધા ! !
વઝીર સ્વતંત્ર ! ન ચાલે સૂધા !
ઈસિ નગરીમેં ના સુખે સોણા .

શાહલોક છુપા રહે છાના –
ફિરે નગરમેં લોક ગુમાના ! !
તુજ લગતા જાય પેર ઘણેરા ! !
કરે ફેલાવ તું નિત્ય નવેરા ! !
ઈસિ નગરીમેં ના સુખે સોણા .

આપ સમેટી , રહે તું જુટા ,
તુઝકો કયા જો જાવે લૂટા ? !
આખે આખા હમ કિયા બિચારા ,
નગર અવિનાશી કિયા અધવારા .
ઈસિ નગરીમેં ના સુખે સોણા .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૭ इसी विधि धोखा भाजे

ઈસી બિધિ ધોખા ભાજે,
સન્તો ! ઈસી બિધિ ધોખા ભાજે.
કરકે પંચભૂતકી રચના, આપે આપ બિરાજે !
સન્તો ! ઈસી બિધિ ધોખા ભાજે.

ના સો જીવ, ઈશ્વર પુનિ નાહીં !
ના સેવક ! ના સ્વામી !
ના હમ બદ્ધ, મુક્ત, કહો ! કૈસે ? !
જ્યું હી ત્યું હી અનામી !
સન્તો ! ઈસી બિધિ ધોખા ભાજે.

દિનકર તેજ કૈસે હો કહીએ ? !
સહજ સુભાવ હૈં વાકે !
વસ્ત્વાભાસ, તત્ત્વ ત્યમ જાનો,
રમે, શમે જે જાકે.
સન્તો ! ઈસી બિધિ ધોખા ભાજે.

કૌન બૂડે ! કૌન તારે ? કહાં ? કૌન ?
અદબદ આપ નિધાના !
યે હિ બિધિ અખા મરમ ગત બૂઝે –
જ્યુંકા ત્યું હી સમાના.
સન્તો ! ઈસી બિધિ ધોખા ભાજે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૮ एक अचरज ऐसा !

સન્તોં ! એક અચરજ ઐસા !
ઘટ મેરેમેં ઔર ખેલે કો !
કિન્હા નિશદિન વાસા !
સન્તો ! એક અચરજ ઐસા !

જબ લગ મૈં થા તબ તૂં છાના !
અબ રગરગમેં સો આપે !
બોલે ચાલે સુણે સો દેખે,
શીર મેરે હિ થાપે ! સન્તોં ! એક૦

મુજ ટેરત બોલ વો હિ દેવે,
મૈં જાણું : – હું બોલૂં ! !
ઐસા ખેલ ભયા તન ભીતર !
વ્યાખ્યા અંશે સોલૂં ! સન્તોં ! એક૦

જૈસે ' પેસા હેમ હોત હૈ,
પિંડ રહ્યા, લિંગ છૂટા !
તાંબાપણા ખોજ્યા ના પાવે !
તોલ ન આયા તોટા ! સન્તોં ! એક૦

મુજમેં તૂંહિ હૂં તુજ ભીતર !
તામેં નહીં કછુ સાંધા !
યે હિ બિધિ સાવ નિરંતર જુગ હૈ –
નહીં, અખા ! કછુ વાંધા. સન્તોં ! એક૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૬ अवधू ! ऐसे गेन गँवाया !

અબધૂ ! ઐસે ' ગેન ' ગઁવાયા ! –
જૈસેકે તૈસા હોય રહીએ ,
આપે આપ સમાયા !
અબધૂ ! ઐસે ગેન ગઁવાયા ! અબધૂ ! ૦

ગેબ ખેલ ! ગેબી ખેલારા ! –
ગેબી ગેબકા મેલા !
મૈં નહીં , મૈં નહીં મધ્ય નિરંતર !
આપે આપ અકેલા ! અબધૂ ! ૦

પરમેં પંચ , પંચમેં પર હૈ ,
હૈ સમરસ , નહીં આના ;
ભિન્ન પયૌં કૌન ? કહો , કહાતેં ? !
જ્યું નભમેં દીપ સમાના ! અબધૂ ! ૦

કહત બાહ્ય , અભ્યંતર કહાતેં ?
કહાતેં દૂર ? ન નેડા !
કહાતેં સ્થલ ? સૂક્ષ્મ , કહો ! કહાતેં ? !
યે હિ સમઝે , ભરમ નિવેડા ! અબધૂ ! ૦

કારજ શૂન્ય , શૂન્ય સો કારન !
કૃત્ય અકૃત્ય સો શૂન્યા !
ભૂત , ભવિષ્ , વર્ત્તમાન સ્વતંતર ! –
સૂન , અબા ! ઉનમુના ! અબધૂ ! ૦

૧૦ ऐसे वस्तु विचार्या

સન્તો ! ઐસે વસ્તુ વિચાર્યા : –
ના મોહે આત, એત નહીં કબહૂ
જાનો ભેવ હમારા !
સન્તો ! ઐસે વસ્તુ વિચાર્યા.

આતમ ગગન, ગગનમેં આતમ,
ઐસે સમરસ વાસા !
તહાં કછુ વધે ઘટે, કહો ! કૈસે ?!
વસ્તુ વરતે સમાસા !
સન્તો ! ઐસે વસ્તુ વિચાર્યા.

જૈસે દ્રુમ સરિતા ઉપકઠે –
વહેતે દેત દિખાઈ,
સ્થલ તે ચલ વિચલ નવ હોયે,
જૂઠી શંકા પાઈ !
સન્તો ! ઐસે વસ્તુ વિચાર્યા.

અદભદ ખેલ યે હિ વિધિ બૂઝો !
ના આવે, ના જાઈ !
બ્રહ્મસાગરકી લહરી સબ યે –
અખખા ! અનક બની આઈ !
સન્તો ! ઐસે વસ્તુ વિચાર્યા.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૧ खेलत जोगी जोगणी ! हो !

ખેલત જોગી જોગણી હો ! હો મેરે લલના !
દેખત હૈ હરિ આપ !
ખેલત જોગી જોગણી હો ! હો મેરે લલના !

આપે સો માયા ભયી હૈ જોગણી,
જોગી ભયે સો કાલ ;
નવ સત આઠ શણગાર સજા કર –
કામિની લાલ, ગુલાલ !
ખેલત જોગી જોગણી હો ! હો મેરે લલના !

ભેખ મચ્ચો મન મોહન માની –
તીનું લોક વશ કીન્હે !
જહાં જૈસી, તહાં તૈસી માયા !
લાગી ગઈ, લૌ લીન !
ખેલત જોગી જોગણી હો ! હો મેરે લલના !

કૌતુકકો દેખન જો લાગે –
બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ !
જિને દેખ્યા સો પાશ પડત હૈ –
તનુ તનુ કછુ હૈ ભેષ !
ખેલત જોગી જોગણી હો ! હો મેરે લલના !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સૂર, નર, નાગ, મુનિ સબ મોહે!
તહાં તૈસી તદ્રૂપ!
ચૌદ ભુવન લગ ખેલ રચ્યા હૈ –
અટપટી અંગ અનુપ!
ખેલત જોગી જોગણી હો! હો મેરે લલના!

પંડિત, જાણ, ચતુર, ચિતેરા –
સો કંકની કીન્હે પાઈ?!
તાકે શબ્દ સબ મોહન લાગે!
તે નિત્ય નવો નેહ ચાહી!!
ખેલત જોગી જોગણી હો! હો મેરે લલના!

હાવ, ભાવ, છંદ, ભેદ, મૂર્છના,
લલિત તાન આલાપ!
યે હિ બિધિ નાચ જુગોજુગ નાચત!
હેત સબે સીર થાપ!
ખેલત જોગી જોગણી હો! હો મેરે લલના!

અહં, મમત કર, ગેંદ ગ્રહ્યો હૈ!
તીનું લોક ઉછાલ!
ઐસે ખેલ અખિલ હોઉ ખેલત!
ક્રીડત ખોવેગી કાલ!
ખેલત જોગી જોગણી હો! હો મેરે લલના!

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઠગ ઠગનીને ઠગે સબ ઠાકુર ! –
ચાકરકી કહા બાત ? !
યહ રામ સાંહે અખો કહે ખેલત –
સો દેત માયા શીર લાત !
ખેલત જોગી જોગણી હો ! હો મેરે લલના !

૧૨ खेलो खेल आपमें हो !

ખેલો ખેલ આપમેં હો ! હો ! મેરે સાધો ! –
આયો હૈ ફાગુન માસ ! –
ખેલો ખેલ આપમેં હો ! હો મેરે સાધો ! ૦

નહીં દૂર આત્મા હૈ આગે,
મત ભટકો બન કુઞ્જ ;
જાકો શ્રુતિ ગાવે સત્ સેના –
દેખ સકો તેજઃપુઞ્જ .
ખેલો ખેલ આપમેં હો ! હો મેરે સાધો ! ૦

રત આઈ બન મોરે ! મધુકર –
કરત ગુંજારવ આય ;
રૂપ બિના રૂપ આય જો પ્રગટ્યો હૈ –
કૈસે અન્યકો ધ્યાય ? !
ખેલો ખેલ આપમેં હો ! હો મેરે સાધો ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાકો રંગ રૂપ નહીં રેખા,
સો તો જાણો યે કલ;
નિર્ગુણ સો ગુણરૂપ ભયો હૈ,
લોક સકલ લોકપાલ!
ખેલો ખેલ આપમેં હો! હો મેરે સાધો! ૦

પંચ પંચકી પખ હમ દેખી,
યે આપે ઉપાવનહાર;
આપ અકાસ ઉત્પત્તિ લે પાવે,
આપમેં આપ વિસ્તાર!
ખેલો ખેલ આપમેં હો! હો મેરે સાધો! ૦

મન સો મન નહીં, ચિત્ત સો ચિત્ત નહીં!
નહીં બુદ્ધિ, નહીં અહંકાર;
પંચ સો પંચ નહીં, હૈ આપે,
દેખો તુમ સોચ બિચાર.
ખેલો ખેલ આપમેં હો! હો મેરે સાધો! ૦

નહીં વિષય પંચભૂત નહીં ઇન્દ્રિય,
હૈ હરિ આપોઆપ;
સુરત ચલી આપે ઉર અન્તર,
તબ હી રેહે અમાપ!
ખેલો ખેલ આપમેં હો! હો મેરે સાધો! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કોટિ પચાસ ફિરે જીવ બુદ્ધિ ! –
રટે કલ્પનાકી કોટ !
ગગન પતાલ ભટકે જ્યું ભૂલે !
આત્મા હૈ આપ ઓટ !
ખેલો ખેલ આપમેં હો ! હો મેરે સાધો ! ૦

અંધાધંધ આત્મા બિન જાણ્યો !
દેખી ખોયો ગઁવાર !
બહોતુંમેં સબ સન્ત અખો કહે,
આપમેં આપ કો પાર !
ખેલો ખેલ આપમેં હો ! હો મેરે સાધો ! ૦

१३ गैन गया , ऐन सूज्या !

સન્તોં! "ગૈન" ગયા, "ઐન" સૂજ્યા !
મૈં સો તું, નહીં દૂજા !
મૈં ગુલતાન ભયા તુજ ભીતર !
યે હી સેવા પૂજા ! સન્તોં ! ગૈન ગયા, ઐન ૦

'મૈં' થા, તબ તો તું નાહીં થા,
"મૈં" ગયા, તૂં હી બિરાજા !
આપે આપ તું ભયા સ્વતંતર ! –
ગયા દૂરકા સાજા ! સન્તોં ! ગૈન ગયા, ઐન ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાત , ભાત , કુલ , કરમ બિલાના !
હરિસાગરમેં પૂતા !
અગલી પિછલી લીન ભયી સબ ! –
જ્યું સુપને બિન સૂતા ! સન્તોં ! ગૈન ગયા , ઐન ૦

અર્ભક ચેતન ચંચલ ન સ્થિર ,
ના દેવા ! ના દાના !
ઐસી ગતિ મતિ ભયી હૈ જીયાકી !
સહેજે મંન શમાના ! સન્તોં ! ગૈન ગયા , ઐન ૦

ગગનું ગગન પવનું પવન મિલ્યા !
તેજું તેજ નીર સારા !
વસુધા વસુધા હૈ સ્વતંતર !
ઐસે , અખા ! અલ્પાના ! સન્તોં ! ગૈન ગયા , ઐન ૦

૧૪ जनममरण शंका सब भागी

જનમમરણ શંકા સબ ભાગી ! –
જબ મેરી સુરતા સુજસેં લાગી !
ના કછુ ગ્રહું – છોડું કહા ત્યાગી ? !
સહજે હૂં મેરા અનુરાગી !
જનમમરણ શંકા સબ ભાગી !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ના મૈં ગુરુ! ના સેવક કહાવું!
ના કરૂં પૂજા! ના તીર્થ ન્હાવું!
ના મૈં ધ્યાની! કે ધ્યાન સમારૂં!
ના મૈં જ્ઞાની! કે જ્ઞાન બિચારૂં!
જનમમરણ શંકા સબ ભાગી!

ના મૈં ચતુર કે મૂર્ખ અજાના!
ના મૈં પંડિત જાન સુજાના!
ના મોહે પાપ – પુણ્ય ન ધારૂં!
ના મૈં જીતું! ના મૈં હારૂં!
જનમમરણ શંકા સબ ભાગી!

કયા કોઇ કહેવે? સમુઝે કૈસા?! –
હથકંકનકો દર્પણ જૈસા!
સહજ પંથ યે હૈ હાર્યેકા! –
અખા! પદ નહીં દમ માર્યેકા!
જનમમરણ શંકા સબ ભાગી!

૧૫ જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા! સહજેસદ્‌ગુરુ પાયા....જી!
રેણુંકારની ધૂનમાં, મનવા તામેં મિલાયા....જી!
જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

નાભિકમલ પર નેજાં ફરફરે! ઉઠે શબ્દ સવાયા....જી!
તહાં અવિનાશીકા ધામ હૈ! હંસે વાસા વસાયા....જી!
જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

ઇંગિલા, પિંગલા, સુખમણા! ત્રિવેણી રસ લાયા....જી!
વંકનાલ ઉલટી વહે! દશમે દ્વાર સમાયા....જી!
જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

સૂન પંથી! સૂન આકાશ હૈ! સૂન સંતકી છાયા....જી!
તન તૂટયે, મન કહાં ગયા?! નિજ કહાં રે સમાયા....જી!
જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

ગગન મંડલકો મૈં કયા કરૂં? કયા કરૂં સૂન સવાયા....જી?!
કયા રે કરૂં એ હંસકો?! એક દિન સબ પ્રલાયા....જી!
જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

અવિનાશી વણસે નહીં, વણસે સોહી માયા....જી!
કહે રે અખોજી અગ્રાહ્ય છે! આતમ વિરલે પાયા....જી!
જાગો જાગો રે મ્હોટા મુનિવરા!

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૬ जिन जान्या तिन प्रपंच जान्या !

જિન જાન્યા ! તિન પ્રપંચ જાન્યા !
કેછુ ન જાન્યા, સો સહજ સમાના !
દષ્ટાદષ્ટ ભાવ હૈ જેતા, માયાખિલાસ જાનો સબ તેતા !
જિન જાન્યા ! તિન પ્રપંચ૦

દૂજા હો કર એક ઉપાસે !
દૂજા હો કર ધ્યાન અભ્યાસે !
દૂજી દુનિયા ! દૂજા ધ્યાવે !
તાથેં પ્રપંચ પાર ન આવે !
જિન જાન્યા ! તિન પ્રપંચ૦

અછતા આપ કરે સો થાપા !
તાથેં લાગે પુણ્ય રુ પાપા !
કુર્મી જીવ ! કરમ જડ અંધા !
વસ્તુવિચાર વિષે સો અંધા !
જિન જાન્યા ! તિન પ્રપંચ૦

આપ પ્રકાશે દિનમણિ સોહી !—
જાકો દહુંદિશ છાયા ન હોઈ !
ઐસા જ્ઞાન બિચારો, જ્ઞાની !
નોહે સોનારા આવાજાની !
જિન જાન્યા ! તિન પ્રપંચ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

१७ जीवनको पाया वस्तुविचारा

જીવનકો પાયા વસ્તુવિચારા ! –
સો નર અમર અછેદ્ય અવિગત –
ગગનખેલ ખેલારા ! જીવનકો પાયા ૦

તત્ત્વ ચોવીસ, પ્રકૃતિ તિન ગુન –
આપ આધાર રહાઈ !
સહજ સ્વભાવ ! રમે શમે આપે !
સહજ બનક બની આઈ !
જીવનકો પાયા વસ્તુવિચારા !

તત્ત્વ ગૈબતે ! પ્રકૃતિ ગૈબતે ! –
ભૂત ભવિષ્ય બર્ત્તમાના ! –
કાલ કરમ યે સબ હિ ગૈબતે !
ઉપજ્યા ગૈબ શમાના !
જીવનકો પાયા વસ્તુવિચારા !

ના વે સત્ય ના વે મિથ્યા ! –
ઐસા અચરજ ખેલા !
દોઉ સંધિ મધ્યે મહેલ માંહે –
આપે અચરજ અકેલા !
જીવનકો પાયા વસ્તુવિચારા !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૮ तुम मत जानो हरि दूर है !

તુમ મત જાનો હરિ દૂર હૈ !
જો સમજ પડે, તો હુઝૂર હૈ !
હરિ વ્યાપી રહ્યો સબ ઘટકે માંહિ !
જહાં દેખું તહાં દૂજા નાંહિ !....તુમ મત જાનો હરિ૦
પંચ કર્મેન્દ્રિ, પંચ ઇંન્દ્રિ જ્ઞાના,
પંચ તન્માત્રા વિષે કહો માના;
અંતઃકરણ ચતુષ્ઠય પંચ ભુતા –
એ લિયે સર્વે માયા કે તૂતા !....તુમ મત જાનો હરિ૦
યે પાંચ બિષયકા અનુભવ કરે,
તબ રામ રહે ને આપે હરે !
'આપ' ઓગાળી કરે બિચારા,
અનુભવ વાધે અંગ અપારા !....તુમ મત જાનો હરિ૦
ચૌદે લોક માયાકે માંહી !
સંતકો માયા લેપે નાંહી !
સંત ભયે હરિમેં લૌ લીના ! –
સંતકે આગે માયા અધીના !....તુમ મત જાનો હરિ૦
કોટિક બ્રહ્માંડ વ્યાપક હૈ હરિ !
સબ ઘટ માંહે રહ્યો વિસ્તરી !
ગુરુકો ભાવ જિને હૈ લહ્યો,
વો તો રામરૂપે અખા ભયો !....તુમ મત જાનો હરિ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૧૯ तूं हि तूं हि तूं हि राम !

તું હિ તું હિ તું હિ રામ ! નિશ્ચે કીજે આપતેં;
પિતાકો અંશ હૈ પૂત ! અન્ય નાહીં બાપતેં.
તું હિ તું હિ તું હિ રામ !

આતમા ઐસે વિચાર ! છાંડ અન્યાલાપ તેં;
દેહકો સકલ સાજ; હોત હૈ અમાપસેં.
તું હિ તું હિ તું હિ રામ !

પાદ, પાણ, નેન, કાન, કિન્હો કબ નાકતેં?!
પિંડકા સકલ પેચ ! દેખે નાહીં છાકતેં?!
તું હિ તું હિ તું હિ રામ

અદ્ભુત ચરિત્ર અંગ ! કૈસે હોય ખાકતેં?!
ઇતિની વિચારે નાહીં ! ન કરે ક્યૌં તાકતેં?!
તું હિ તું હિ તું હિ રામ !

સકલ ભયો ચેતન ! લોક ચૌદ વ્યાપતેં !
યાહીમેં તેરો હૈ કહા?! છાંડ ઔર લાફતેં !
તું હિ તું હિ તું હિ રામ !

હૈ સબે ખ્યાલીકો ખ્યાલ ! માન પુણ્ય – પાપતેં !
અખા ! ઓર બિલય માન ! ભયો બ્રહ્મછાપતેં !
તું હિ તું હિ તું હિ રામ !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૦ तूं हि तूं हि भरपूर है

તૂં હિ તૂં હિ ભરપૂર હૈ, મૈં નહીં નહીં નેતા !
મુજ બદલે, પિયા ! તું જ હૈ, શીર મેરે દેતા !
તૂં હિ તૂં હિ ભરપૂર હૈ ! ૦

મ તો પાણીકા પરપોટડા ! કયા બોલે ને ચાલે ?!
મૌજ મટી, પિયા ! તેરડી, હલા ! આનન્દ હાલે !
તૂં હિ તૂં હિ ભરપૂર હૈ ! ૦

ચાંદા, સૂરજ આપે તૂં હિ, મેહા હોય આવે !
આપ હિ આપકે કારણે, બહુવિધિ ભોગ બનાવે !
તૂં હિ તૂં હિ ભરપૂર હૈ ! ૦

ફલ, ફૂલ, વાસ તૂં હિ, તૂં હિ ! ભોગી તૂં પ્યારા !
યે લટકે લ્હાવ હૈ તેરડા ! ફેર ન્યારેકા ન્યારા !
તૂં હિ તૂં હિ ભરપૂર હૈ ! ૦

શુદ્ધ વિચારે શોધીઆ, અખ્ખા નહીં પાયા ;
નિઃશંક આયા તૂં ઉપરે, તબ તૂં હાથ આયા !
તૂં હિ તૂં હિ ભરપૂર હૈ ! ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૧ बावा सो हि पंडित , सांई , दाना !

બાવા સો હિ પંડિત , સાંઈ, દાના –
જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ તુરીયા –
ચારૂ એક સમાના !
બાવા સો હિ પંડિત , સાંઈ, દાના .

ના વે કૃત્ય કરે , ના ત્યાગે ,
ના વે સ્થિતિ વિચારે ;
ગગન ખેલ સહજે હોય નીમડે ,
કૌન ડૂબે ? કૌન તારે ? ! બાવા સો હિ પંડિત ૦

જ્યું ગૈબી આદર હોય અંબરમેં ,
ઉપજી વૃત્તિ વિલાવે ;
ત્રિગુણાભાસ ઈસી વિધિ બૂઝે ,
સો નર જાય ન આવે . બાવા સો હિ પંડિત ૦

ચિત્ર વિચિત્ર યે ભાસે વસ્તુ !
અખા ! યે હિ નિરધારા ;
અમિતમેં લીન ભયે વિધિ બૂઝે –
સહિત સકલ સંસારા ! બાવા સો હિ પંડિત ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૨ बूझे बात बनी सब आवे

બૂઝે બાત બની સબ આવે ! –
સોચ બિચારી દેખો, સન્તો ! ચતુઃશ્લોકી કહાવે !
બૂઝે બાત બની સબ આવે.

આદર્શ પુરુષ આપે હૈ ઐસા
મધ્ય અન્ત નહીં દૂજા ;
ભિન્ન પડે કૌન ? કહો કહાંથે ? !
(જિતું) યે બિધિ આપે બૂઝા !...બૂઝે બાત બની૦

તત્ત્વ ચોવીસ, અવતાર ચોવીસ –
સો સદાકાલ બિરાજે ;
યહ બિધિ ખેલ અખિલ યે ખેલત –
ઉલઝણ સારી ભાંજે !....બૂઝે બાત બની૦

નિરાકારકા દેહી આકારા,
આકાર શમે હૈ ઐસા ;
અજર, અમર, અછેદ્ય સો યે હી ! –
કલ્પિત કહો કોઇ કૈસા ! !....બૂઝે બાત બની૦

આઠે અંગે જો વિચારો,
(તો) ગગનવત્ હૈ પહેલા ;
શબ્દાતીત જાનો સો જાનો ! –
યે હિ અખા હૈ અકેલા !....બૂઝે બાત બની૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२३ भेदु कोइक जाणनहारा

ભેદુ કોઈક જાણનહારા !
ઔર સબન બાતનહારા !
ભેદુ કોઇક જાણનહારા !

જૈસે દોર ચડત હૈ નટણી,
તાકો બાંસ આધારા;
બ્રહ્મખેલ કઠિન હૈ તૈસે,
જે ચડના નિરાધારા ! ભેદુ કોઈક૦

રાજપુત્ર સ્વભાવે ઐસા,
કોઈકો શીષ ન નામે;
જાચક જગત પ્રણામે, પ્રશંસે ! –
કબહૂ રાજ્ય ન પામે !! ભેદુ કોઈક૦

જ્યું દિનકરકો દીપ ન ચાહીએ,
ઉનકો આપપ્રકાશા;
ચિત્રજ્યોત, તબ તાંહી દીસે,
જબ લગી સૂરઉજાસા ! ભેદુ કોઈક૦

ઐસા ખેલ આનંદમુગટમણિ !
જાણે કોઈ એક શૂરા;
સહજે નીમડે, બહોતાં નીમડે !
(કોઇ) પાયા અખા પદ પૂરા. ભેદુ કોઈક૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૪ मत कोइ मरो भरमके धोखे

મત કોઈ મરો ભરમકે ધોખે ! –
સો જ્ઞાની, જે 'માયા' શોષે ;
જે પરપંચ રહે રજ માને,
તો પસરે જ્યું અગ્નિ સમાને !
મત કોઈ મરો ભરમકે ધોખે ! સો જ્ઞાની જે૦

જ્યું જાદવ કુલ ગયા ઘસા ! રે !
રંચ લોહા સો હુવા પસારે !
રજ રહી તો ભી તિનું કુલ ખાયાં !
સો કર્યાં જાય પખાલ્યા – ધોયા ? !
મત કોઈ મરો ભરમકે ધોખે ! સો જ્ઞાની જે૦

દુનિયા અંધેરા પાની ધોવે ! !
તિમિર ન જાય, રુ કીચડ હોવે ! !
દીપક જ્ઞાન હોવે જો પ્રકાશા,
ઘેન ઘટયા અરુ તિમિરવિનાશા !
મત કોઈ મરો ભરમકે ધોખે ! સો જ્ઞાની જે૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૨૫ मतामत छांड़ रमे नर ज्ञानी

છાંડ રમે નર જ્ઞાની –
મતામત છાંડ રમે નર જ્ઞાની .
બાવન બહાર સૂરતકી લગના ,
ઐસી અકથ કહાની !
મતામત છાંડ રમે નર જ્ઞાની .

મનકી લગન લગત હૈ જયાં ત્યાં ,
તબ લગ આવા–જાની ;
સોચ બિચાર સમાવે યે મનકો ,
યે હિ દશા ઉર આની .
મતામત છાંડ રમે નર જ્ઞાની .

અપની આદ્ય બિચારો ! હો તજ્ઞા !
છાંડો નાના બાની ;
યે સબ હી હૈ મનકી રચના ,
ઐખરી જાત બિખાની !
મતામત છાંડ રમે નર જ્ઞાની .

તામેં ઉલઝ રહે સો જન્તા ,
લંઘે સો વિજ્ઞાની ;
સો હિ અતીત અખા યે પરાત્પર !
સુણતામાં સત્ માની !
મતામત છાંડ રમે નર જ્ઞાની .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

२६ सब कहे मान तज्या हरि

સબ કહે માન તજ્યા **હરિ** પાએ!
યેહિ બાત બિચારો આગે, પોષક વિહીન નહીં એ!
સબ કહે ૦

કૌન સુને? કહો! કૌનસું કહીએ? **દેહાતીત** કહાની;
કહો જાને રાજલ, **હૈ** લીલા દાસીસુત રાજધાની?!
સબ કહે ૦

કોઈ કહે **પતીતપાવન**, **દીનબન્ધુ**, અખિલ ભુવનકો **હૈ ઈશ**;
આપે '**હમ હમ**' ભીતર બોલે! ન્યારો **નહીં** જગદીશ!
સબ કહે ૦

કૈસા માન ધરે? કૌન? કહાંસું? હૈ **આપે આપ** ગુસાંઈ;
માન, ધ્યાન વિના ચતુરાઈ, **અખા**! **સહજ શુધ પાઈ**!
સબ કહે ૦

२७ सुमरन कौन करे? कहाको?

સુમરન કૌન કરે? કહાકો?!
યે હી **સમજ** મીલ્યો તુમ હી જ્યું, **નામ** ધરે કોઇ વાકો?
સુમરન કૌન ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સોતે નિમિષ ન હોત નેત્રકો ; એક શ્વાસ લિયા ના જાવે ;
કૈસે બોલું વાકો મૈં દૂજા ?! હોવે જે તુજ ભાવે !
સુમરન કૌન ०

પક્ષ, પત્ર દૃષ્ટાન્ત દેખતે, સબ મીલિકે દ્રુમ સારા ;
હૈ પત્ર, રૂપ, રસ વોહી સાંઇયા ! ઐસા ભેદ હમારા !
સુમરન કૌન ०

દીપ, અગ્નિ કૈસે દો કહીએ ? દોઉ નામ ! નહીં આના ;
યે બિધિ બૂઝે અખા અક્ષર હૈ ! ના ઉપન્યા ! ના સમાના !
સુમરન કૌન ०

૨૮ स्वेपद संभाले विना

સ્વેપદ સંભાલે વિના, ભજે પદ નીચકો !
ત્રિગુણી પડી હૈ કંઠ ! વહે જન્મ મીચકો ! સ્વેપદ ०

સુપનેમેં કોઉ રાજા, માંગત જ્યૌં ભીખકો !
દેહકો અધ્યાસ ભયો ! માનત ન સીખકો ! સ્વેપદ ०

રતન ગુમાયો લાલ ! ગ્રહે થૂંક પીકકો !!
રૂપાકે ભરોંસે જન, સંચત હૈ સીપકો ! સ્વેપદ ०

મોહકો માર્યો હૈ મન ! ફિરે ખંડ દ્વીપકો !
કોકબાન કીસી નાંઈ, ઉઠે ખાઈ હીકકો ! સ્વેપદ ०

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પંચકો સવાદ ચાહે ! અધિક અધિકકો ! !
ચોરૂંકે સંગમેં મીલ્યો ! ભૂલ્યો શાહી રીતકો ! સ્વેપદ ૦

જ્યુંકો ત્યું ચિન્યો જબ રામ , નિશ્ચે લોહા લીકકો !
આદ્યન્ત સંભાલે વિના , ધરત હૈ બીકકો ! સ્વેપદ ૦

અટલ પદ અનુપ ! ચાહે નવનીતકો !
આપમેં આપા સમાવે ! ઔર ભજે કીતકો ? ! સ્વેપદ ૦

કોઈ તેરો ઔર ઈશ , દેવે બંધ મુક્તિકો ? !
સમજ , અખા ! યે હિ સેના , યથારથ યુક્તિકો . સ્વેપદ ૦

---

૨૬ हम सोही नगरके वासी

બાવા ! હમ સોહી નગરકે વાસી –
જ્યાં સુખદુઃખ નહિ પ્રવેશ ! –
જ્યાં દ્વંદ્વ નહીં લવલેશ ! બાવા ! હમ સોહી નગરકે ૦

કાલ , કર્મકી તહાં ગત નાહિં !
કૃત્ય નહીં કો સાધ્ય ;
કરત ઉપાય યહ નગર હૈ ન્યારા ,
ઐસા પદ દુઃસાધ્ય ! બાવા ! હમ સોહી નગરકે ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નિજ છાયા જ્યું દીર્ઘ હોત હૈ,
સંધ્યા ઔર વહાણુ;
ઔર ઉપાય ઘટત નહિં પ્રતિબિંબ –
(જબ લૌં) શીશ ન આવે ભાણુ! બાવા! હમ સોહી નગરકે ૦

બિચાર અર્ક અપણે હી અગોચર,
તબ 'ગેન' મટે અંધકાર;
સુખસાગર અમૃતવત્ પૂરણ!
કોઈ જાનત જાણનહાર! બાવા! હમ સોહી નગરકે ૦

જે પદ દૂર નિકટ નહિ કૈસા! –
સો પદ જિન હિ વિચારા;
સો નર વિહંગમ ભયે સુનિશ્ચલ!
વે પદ અખા હમારા! બાવા! હમ સોહી નગરકે ૦

३० हार बडी महाविद्या

હાર બડી મહાવિદ્યા!
સન્તોં! હાર બડી મહાવિદ્યા!
જે કોઈ પાવે નવનિધા! સન્તોં! હાર બડી ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જીતનહારેં બહોતોં દેખેં, હારેં બરાબર ના'વે ;
જો રે જીત્યા વાકો કાલ લતેડે , હાર્યા હરમેં જાવે.
સન્તોં ! હાર બડી મહાવિદ્યા !

જેત્તે જપ , તપ , સંયમધારી , જેત્તે ભક્ત સબ સ્વાંગી ;
હાર્યકા નહીં નામ નિશાના , બન્ધ , મુક્તિ નહીં માગી !
સન્તોં ! હાર બડી મહાવિદ્યા !

તન કર હાર્યા , મન કર હાર્યા, હાર્યા કરકે વિચારા ;
માલ જાહીકા , ભોક્તા સોહી , કૌન કહે માલ "હમારા"?!
સન્તોં ! હાર બડી મહાવિદ્યા !

આગે ના થા , પીછે ના થા , બિચ ભી નહીં સે સારા ;
જયુંકા ત્યું એક રામ સ્વતંતર ! કહત અખા સોનારા !
સન્તોં ! હાર બડી મહાવિદ્યા !

૩૧ हूं हेरत गई हेराई !

હૂં હેરત ગઈ હેરાઈ ! અજબ ગતિ તેરિયાં !
તું મનસા , વાચા , કાય ! ગલી શૂન્ય મેરિયાં !
હું હેરત ગઈ હેરાઈ ! અજબ ગતિ તેરિયાં !

બાહિર ભીતર તૂં હિ દશોદિશ ! હે હરિ હાજર હુઝૂરા !
હદકા સ્વાંગ, બેહદકી કરણી ! જ્યૌં ત્યૌં આપા પૂરા !
હૂં હેરત ગઈ હેરાઈ ! અજબ ગતિ તેરિયાં !

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હદકે ખોજે તૂં નહીં, મીતા! બેહદ કહાં લૌં ધ્યાવે?!
દો બિચ રચી પચી મુવા સંસારા! પિયુકા પાર ન પાવે!
હૂં હેરત ગઈ હેરાઈ! અજબ ગતિ તેરિયાં!

સકલ ઝરૂખે તં હરિ ઝાંખે, ભાંતા, ભેસ અનેરા!
ગગન પતાલ સબૈ કો ઢૂંઢે! ક્યોં ન પડે ફેરા?!
હૂં હેરત ગઈ હેરાઈ! અજબ ગતિ તેરિયાં!

વહમ, ફેહમ તુઝીકા, મીતા! આપે આપ ભૂલાવા!
તૂં હી તં રહ્યા ભરપૂરા! નાહીં દૂજા દર દાવા!
હૂં હેરત ગઈ હેરાઈ! અજબ ગતિ તેરિયાં!

પાયા પેચ સબ તેરા, પ્યારા! તબ હૂવા લયલીના;
નખસીખવ્યાપક તં હિ! સોનારા! ભાવ દૂજા દૂર કીન્હા.
હૂં હેરત ગઈ હેરાઈ! અજબ ગતિ તેરિયાં!

૩૨ संशयदहन

જાન, જિયા! યે હિ જાન! માન, મન! અન હે;
સદ્ગુરુ પ્રીછયા નહીં, તબ લગી ગહેન હે.
જાન જિયા! યે હિ જાન૦

ગુરુ જો મિલે ગોવિન્દ, તાહીકુ તો સેન હે;
હાજરા હુજુર હરિ, જાકુ હૃદયનેન હે.
જાન, જિયા! યે હિ જાન૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જે કો જન આપા ખોજે, તાહીકુ મહા એન હે;
.ઔર કોઇ કૈસે જાને ? ! જાકુ સદા રૈન હે !
જાન, જિયા ! યે હિ જાન ૦

સકલ આનન્દ હરિ, શ્રુતિકો એ કહેન હૈ;
સોઽહમ્ શબ્દ બોલે સો, આપે નારાયેન હૈ.
જાન, જિયા ! યે હિ જાન ૦

સકલ સિદ્ધાંત દેખો :– જ્ઞાનસુગટ "મૈં ન" હૈ;
પિંડે હરિ પ્રતીત નાહીં, સોહી સદા જૈન હૈ !
જાન, જિયા ! યે હિ જાન ૦

આત્મસાગર સબે તરંગ બુદ્બુદ ફેન હૈ;
યે હી, અખા ! જાનિ રહો, સંશેકા દહેન હૈ.
જાન, જિયા ! યે હિ જાન ૦

३३ अखा ! ए पूरण पद

આત્મઅનુભવ વિના, બીજું જે જે ભ્રમણા;
પૂરણ પિછાણ્યા વિના, આરાધી છે કર્મણા !
આત્મઅનુભવ વિના ૦

દેહનો અધ્યાસ બ્હોળો, મોહ્યા ફરે ચર્મના;
માંહે તે માનને ધરે, 'અમો પાલક ધર્મના'!!
આત્મઅનુભવ વિના ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

રાગદ્વેષ ટાળે નહીં, માંહે હિરદે ગરમના,
પ્રાણનાથ પ્રીછ્યો હોય તો, ચાંપ્યા રહે શર્મના.
આત્મઅનુભવ વિના ૦

સચરાચર **સ્વામી** દીઠો – નહિ ઠામ ઠાલો **હરિ** વિના;
પૂરણ **પદ**ની પેર મોટી, પ્રીછે નહીં **સદ્‌ગુરુ** વિના.
આત્મઅનુભવ વિના ૦

માયાના ઉદર માંહે, મારગ સ્વર્ગ નર્કના;
એહથી અલગો નિકાલ જાને જ્ઞાની અર્કના.
આત્મઅનુભવ વિના ૦

દેહનું અભિમાન વહે, માર્યો શોક હર્ષના;
દેહથી અલગ રહે – વરતે, જાણુ પ્રકૃતિ – પુરુષના.
આત્મઅનુભવ વિના ૦

સ્વપદના **સિદ્ધાન્ત** વિના, જો જીવે કોટિ વર્ષના,
તોહે તે ટળે નહીં બીક, કાલ કેરી થથરના.
આત્મઅનુભવ વિના ૦

પસર્યું તે પાછું સંકેલે, જયમ ગલે પાલા બર્ફના;
અખા! એ પૂરણ પદ! જાણે જ્ઞાની અર્કના.
આત્મઅનુભવ વિના ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩૪ ગગનગંગામાં ન્હાયે છે !

સાચો શો દીસવા ખેલ !! મિથ્યા થઇ થઇ જાયે છે !
ન જાણું ચાલે છે કેમ ! કોણ બેઠો માંહે છે ?!
સાચો શો દીસવા ૦

ખટે જે પરઠે દર્શન , તે ત્યાં મરી જાયે છે !
એહવાનું એહવું દીસે છે, તે તો પૂરણ પ્રાયે છે.
સાચો શો દીસવા ૦

આપ આપણું ભણ્યું સહુએ , મનનું ગમતું ગાયે છે ;
મનના મોદક મીઠા મીઠા , મેળે મેળે ખાયે છે !
સાચો શો દીસવા ૦

શત વર્ષ પહેલાંનો કોઈ નાદે વાતે સુહાએ છે ;
શબ્દના વળગ્યા સહુ એ છે , રુઐ છે ! શા ધાએ છે !
સાચો શો દીસવા ૦

એટલું ત્યાં પ્રત્યક્ષ છે જે, પંચભુતની કાયે છે ;
આપ આપણું રમણ રમીને પાછા સઉ સુઇ જાયે છે .
સાચો શો દીસવા ૦

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઉપજ્યું તે અવશ્ય ટળે, પાછું પેદા થાયે છે;
જોવાને જે જાયે આઘો તે ત્યાંનો **ત્યાં વિલાયે** છે.
સાચો શો દીસવા૦

અદષ્ટ માંહેથી દષ્ટ પદારથ અદ્દ્ભુત આ, ભાઈ! છે;
મૂળે ત્યાં દીસે છે એહવું, બાકી **માયા વાહે** છે.
સાચો શો દીસવા૦

જો સમજો તો, **અખા**! સરાસર માંહે વહેવાયે છે;
ચેત્યા તે સમરંતે **ચિદ્રૂપ** થયા! **ગગનગંગામાં** ન્હાયે છે!
સાચો શો દીસવા૦

ૐ ૐ ૐ

સમાપ્ત

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

सद्गुरु

यतः सर्वाणि भूतानि प्रतिभान्ति स्थितानि च।
यत्रैवोपशमं यान्ति तस्मै सत्यात्मने नमः ॥१॥
श्री यो. वा.

टीका

आधा शब्द गुरुदेवका, ताका अनन्त विचार ;
ऋषि मुनि ज्ञानी थक गये, वेद न पाया पार.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्‌गुरु ॥

जाम्या सागर ब्रह्मका, बिच प्यासा मरे संसार !
'आपा' फेड पाणी पीए, सो सद्‌गुरु मिले सोनार.

*　　　*　　　*　　　*

सांइयाको सब सारिखा, अपणा पर नहीं कोय;
घर घर वह्नि ज्युं, अखा! किया सो दीपक होय.

बिना ईश्क हरि ना मिले, ए शिर साटेका खेल;
भोगका रसिया हिम गले, तिनसुं सांइया रहेल.

भक्त मिले, ज्ञानी मिले, पण आशक विरला कोय;
ज्युं रण न छांडे सूरमा, टूक टूक तन होय.

जो तुं चाहे पीवको, तो लोक, वेद, डर छोड;
तन मन मत अटके, अखा! सांइया सेंती जोड.

ज्ञान, भक्ति, वैराग्यकृत, सब है जाको अंग;
सो पद तब पाइये, अखा! जब सद्‌गुरु मिले सुचंग.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S.　　Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्गुरु ॥

॥ श्री अक्षय्यात्मने नमः ॥

सब को पूछे : – " सुण , अखा ! कोण गुरु ? तेरा पंथ ?
" कोण घरले बोलिया ? तुं ईश्वर ? के जंत ? "

गुरु मेरा पुरुष बोलता , त्रिगुणके सीर पंथ ;
निरालंब घर मेरडा , नहीं ईश्वर , नहीं जंत .

ना मूवा , ना जीवता , अजरायल गुरुदेव ;
स्थावर , जंगम सब , अखा ! करे गुरुकी सेव .

गुरु मेरा सभरा भर्या , सब नामे दे बोल ;
सब नेनुं देखे , अखा ! है वे किमत अमोल .

अपना नाम गुरु मुजे दिया , तब न रहे हम दोन ;
नखसीखव्यापक गुरु , अखा ! तो माला जपे सो कोन ? !

गुरु गुरु गुरुदेवकी जय... जय जय गुरुदेवकी जय ! गुरु गुरु गुरु ०

આ અદ્‌ભુત સાખીઓ સદ્‌ગુરુ શ્રી અખાજીની છે અને તે ઉપરથી તેના વસ્તુસ્વરૂપની ભવ્યતા , દિવ્યતા અને મહત્તા સહેજ જ સ્પષ્ટ થાય છે . શ્રી અખાજી પૂર્ણ પુરુષ છે . પરમાત્માના અખંડ સાક્ષાત્કારને પરિણામે તેની સાથે પૂર્ણ અભિન્નતા અનુભવતા સંત પુરુષ છે . ब्रह्मविद् ब्रह्मैव भवति । એ શ્રુતિવચનનો તત્ત્વાર્થ લક્ષમાં લેતાં , શ્રી અખાજી બ્રહ્મ છે. પૂર્ણ પુરુષ એટલે બ્રહ્મનું – સચ્ચિદાનન્દ પરમાત્માનું વા નિર્ગુણ આત્માનું સગુણ સ્વરૂપ .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગીતા, ભાગવત અને રામાયણ તેમ જ યોગવાસિષ્ટ જેવાં તત્ત્વશાસ્ત્રને સુદ્ધાં **યથાર્થ** વાંચનાર તેમ જ **'મસ્નવી'** જેવી કલમ માર્ફત ઇસ્લામી **શાસ્ત્રોને** અને **સ્વીડનબોર્ગ** જેવા દૃષ્ટા માર્ફત ખ્રિસ્તી **શાસ્ત્રને** સમજનાર બરાબર જાણે છે, કે આવા **બ્રહ્મરૂપ પૂર્ણ પુરુષનું** લૌકિક વિશ્વમાં તો કોઈ જ બાહ્ય લક્ષણ બદલાતું નથી; પરન્તુ, તેનું **આન્તર** જ એવું **પારવર્તિત** હોય છે કે **અલૌકિક વિશ્વની સાથે તે અહર્નિશ** વણાઈ જ ગયેલું રહે છે. બાહ્યમાં તે **સર્વસાધારણ છતાં, આન્તરમાં તે અસાધારણ** હોય છે.

દરેક દેશમાં, દરેક પ્રજામાં, દરેક યુગમાં આવા પૂર્ણ પુરુષો – આવા **સંતમહાત્માઓ અવતરે** છે એ ઇતિહાસ અને પુરાણ-પ્રસિદ્ધ **સત્ય** છે. ગતિ અને કૃતિમાં દરેકનો અનેકવિધ ભેદ દેખાવા છતા, સર્વ **સંતપુરુષોની બ્રાહ્મી** મતિનું **લક્ષ એક જ** હોય છે.

બાહ્ય જીવનમાં કોઈ **સંતજી આચાર્યને** અનુરૂપ તો કોઈ **સંતજી અવધૂતને** અનુરૂપ પણ **હોય છે.**

શ્રી **અખાજી, તત્ત્વદર્શી મહાપુરુષની** વ્યાખ્યા સમજાવતાં, શ્રી **શુકદેવજી**, શ્રી કૃષ્ણજી, શ્રી રામચંદ્રજી; શ્રી જનકરાજા અને શ્રી વસિષ્ટજીનાં દૃષ્ટાન્ત આપીને કહે છે :–

લક્ષ એક ને વિચરણ અલગ, આય ધીમંત તે ગ્રહે સળંગ.
(મુક્તમુમુક્ષુલક્ષણ, તૃતીય ખંડ, ગુરુશિષ્યસંવાદ.)

શ્રી અખાજી જેવા **પૂર્ણ** પુરુષને **આચાર્યકોટિના સંતજી** ગણવા કે **અવધૂતકોટિના સંતજી** ગણવા, એ **પ્રશ્ન** તો તેઓ શ્રીની આ તેમ જ પૂર્વે પ્રસિદ્ધ થયેલી **સંપૂર્ણ અક્ષયવાણીના** અભ્યાસીનો, તેના મનનનો અને તેના **નિદિધ્યાસનનો** છે – બલ્કે – તેના **સ્વાનુભવનો જ છે.**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આ **નવીન અક્ષયવાણીમાં** એવી એવી **અદ્દ્ભુત વસ્તુ** અનેક રૂપે પ્રસિદ્ધ થાય છે, કે જેના ઉપરથી **શ્રી અખાજીનું** કોઈ અવનવું, કેવળ જ **નવીન સ્વરૂપ** દશ્ય થઈને અભ્યાસીને આકર્ષે છે અને તેથી પરિણામે એવું લાગે છે કે જાણે આજ સુધી "કેવળ શુષ્ક વેદાન્તની જ મૂર્તિ" જેવા જણાયલા અને એવા જ મનાયલા **અખાજી** ક્યાં! અને આ **અક્ષયવાણી** દ્વારા દશ્ય અને પ્રત્યક્ષ થતા **સર્વાંગસિદ્ધ** અને **સર્વતોભદ્ર શ્રી અખાજી** ક્યાં!

પૂર્વે પ્રસિદ્ધ થયેલી **શ્રી અખાજીની** તમામ વાણીમાં જાણે **ઢાલની એક જ બાજૂની** પેઠે, **માત્ર વેદાન્તજ્ઞાનની** એક જ દિશા, પ્રાયશઃ, દેખાય છે. **આ** અક્ષયવાણીમાં **શ્રી અખાજીનું** **સર્વાંગી – સર્વરંગી – સર્વતોમુખી** સ્વરૂપદર્શન **છે.**

શ્રી અખાજીના કક્કા એ આ પુસ્તકમાં સૌથી **પ્રથમ ગ્રન્થ** છે.

આપણી ભાષામાં કક્કા ઘણા ઘણા **ભક્તોએ – સંતપુરુષોએ** લખ્યા **છે.** શ્રી **પ્રીતમદાસજીના** કક્કા અતિશય **લોકપ્રિય છે.** (કક્કા! કર **સદ્ગુરુનો સંગ**, હૃદયકમલમાં લાગે રંગ. વગેરે). **સંતસમાગમવાળાં** ઘણાં ભાઈબ્હેનોને આનો **મુખપાઠ** હોય છે. **પંજાબીમાં** આવી જ રીતે મહાત્મા **બુલ્લાશાહની સી હર્ફી** એટલે કક્કા ત્યાંના **હરિજનોમાં** પ્રખ્યાત છે.

કક્કામાં **બ્રહ્મજ્ઞાન** નિરૂપવાનો વા **ભક્તિનું** કવન રચવાનો વિધિ છેક **પ્રાચીનકાલથી – ઋષિમુનિઓના** સમયથી એટલે કે **પરાપૂર્વનો** લાગે છે અને આપણા **ગુર્જર સંતપુરુષોએ** કક્કા લખવામાં **શ્રુતિકારોનું** જ અનુસરણ કર્યું દેખાય છે.

જુવોઃ – ઉપનિષત્માં अक्षमालोपनिषत् – એમાં **સોળ સ્વરનું** અને **ક થી હ ળ** અને **ક્ષ** સુધી **વ્યંજનોનું** નિરૂપણ છે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જેમ જેમ કાળપ્રવાહ વધતો ગયો, તેમ તેમ કક્કામાં પણ ફેરફાર થતા ગયા, એ ઉપનિષતની રચના અને આ રચનાઓ ઉપરથી પ્રતીત થાય છે – પરન્તુ વિશેષ પ્રસ્તાવ અત્રે અપ્રસ્તુત છે.

આજ સુધી પ્રસિદ્ધ થયેલા બધા કક્કામાં **શ્રી અખાજીના** કક્કા વળી ઔર જ છે! **શ્રી અખાજીના** કક્કામાં શું શું છે? છેલ્લી ત્રણ કડીમાં **પોતે** જણાવે છે તેમ :–

આ કક્કામાં **જ્ઞાન** છે, **ભક્તિ** છે, **વૈરાગ્ય** છે અને **પરમાત્માના સાક્ષાત્કારમાં** એ ત્રણે આવશ્યક અને ઉપયોગી તત્ત્વોની ઉત્પાદક વૃત્તિ ગુરુશુશ્રૂષા, તે પણ **આ** કક્કામાં છે. **પરમાત્મપ્રાપ્તિ** માટે **મુમુક્ષુ** અભ્યાસીને જે જે જોઇયે, **તે તે** બધું જ **આ કક્કામાં છે.**

આટલા માટે સ્પષ્ટ છે, કે **પરમાત્માને પામવાની** જેને **ખાસ ગરજ** છે, તેને જરૂર જ **ભણવા** માટે **આ શ્રી અખાજીના** કક્કા છે.

સંતસેવા – સંતસમાગમ – ગુરુશુશ્રૂષા એ વૈરાગ્યને **પ્રકાશક** અને **પોષક** છે.

વૈરાગ્ય ભક્તિનો ઉત્પાદક અને પોષક છે. **ભક્તિ જ્ઞાનનું લક્ષણ**, ઉત્પાદન અને પોષણ છે. **જ્ઞાન મુક્તિનું** લક્ષણ અને **સ્વભાવ** છે.

આ પ્રમાણે, **શ્રી** અખાજીના કક્કા મનુષ્ય માત્રને **પરમાત્મા સુધી પહોંચવામાં નીસરણી રૂપ** છે. **અક્ષર** વાંચવાનું ભણવામાં સૌથી પહેલાં કક્કા જેમ **મૂલાક્ષર** છે, તેમ **બ્રહ્મના અક્ષરશાસ્ત્રમાં આ** કક્કા પણ **પ્રારંભે જ ભણવાના** જાણે **મૂલાક્ષર** છે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ૐ નમો પરમાતમા – ૐકાર અથવા પ્રણવમંત્રને શ્રી અખાજીએ મૂલમંત્ર તરીકે – શબ્દ તરીકે પ્રાધાન્ય આપ્યું છે :–

कोइ ज्ञानी जानत ज्ञान यह, जिनुं लक्ष लिया ॐकार ;
शब्द एकमें नीपजे, अखा ! क्यौं पची मरे संसार ?

ओंकारेवेदं सर्वम् ॥ છાન્દોગ્ય ઉપનિષત્, ૨ : ૨૩ : ૩.
ओमित्येतत् सर्वम् ॥ કઠ ઉપનિષત્, ૧ : ૨ : ૧૫.
ओमिति ब्रह्म । ओमितीदं सर्वम् ॥ તૈત્તિરીય ઉપનિષત્, ૧ : ૮.
परं चापरं च ब्रह्म यदोंकारः ॥ પ્રશ્નોપનિષત્, ૫ : ૫.
ओमित्येतदक्षरं परं ब्रह्म । तदेवोपासितव्यम् ॥
તાર–સાર ઉપનિષત્, ૧: ૨૭.
ओमित्येतदक्षरमिदं सर्वं तस्योपव्याख्यानं भूतं भवद् भविष्यदीति सर्वमोंकार एव। यच्चान्यत् त्रिकालातीतं तदप्योंकार एव॥ માણ્ડૂક્ય ઉપનિષત્, ૧ : ૧.

આ સર્વ ઉપનિષદોમાં તેમ જ વેદોની બીજી શ્રુતિઓમાં પણ આ પ્રણવમંત્રનો – ૐકારનો જ મહિમા વેદોએ નિરૂપ્યો છે.

મુણ્ડકોપનિષત્ તો આ ૐને જ ધનુષ્ય અને જીવાત્માને જ તીર બનાવીને બ્રહ્મને લક્ષ્ય કરવાનું ઉપદેશે છે :–

प्रणवो धनुःशरोह्यात्मा ब्रह्मतल्लक्ष्यमुच्यते ।
अप्रमत्तेन वेद्धव्यं शरवत्तन्मयो भवेत् ॥

શ્રીમદ્‌ભગવદ્‌ગીતા પણ ૐને જ એકાક્ષરી બ્રહ્મ કહે છે :– ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म । (अ. ८ ॥ योगशास्त्रेऽक्षरब्रह्मयोगः) ॥

શ્રી અખાજીએ પણ પોતાની લગભગ બધી જ વાણીમાં પ્રણવના આ મૂલ મંત્રને જ આદિ શબ્દ તરીકે સ્થળે સ્થળે પ્રાધાન્ય આપ્યું છે :–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ૐકાર આદે જ્યમ હતો , અર્વાકે છે એવો રે;
અખા એ અનુભવ પદ સાચું — જો સેવાય તો સેવો રે!
ડાહ્યા શાણા ! તમે જુવો વિચારી . ૫ - ૩૨ .

જુવો શ્રી અખેગીતા , કડવું પહેલું જ :—

ૐ નમો ત્રિગુણપતિ રાયજી ! સર્વે પહેલા જે પૂજાય જી !
અગમ અગોચર જેને શ્રુતિ ગાય જી !
ચરણ ચિંતવી હું લાગું પાય જી ! વગેરે .

જુવો શ્રી અખાજીનું પંચીકરણ , ચોપાઈ ૪થી :—

વસ્તુ વિષે સ્વભાવે શૂન્ય , તેમાં પ્રણવની ઊઠે ધૂન્ય ;
તે ૐકાર જાણો ત્રિવર્ગ , તત્ત્વ બધાં તેનાં ઉપસર્ગ . વગેરે .

જુવો શ્રી અખાજીની બ્રહ્મલીલાનો પ્રારંભ :—

ૐ નમો આદિ નિરંજન રાયા ,
જહાં નહીં કાલ કર્મ અરુ માયા ,
જહાં નહીં શબ્દ ઉચ્ચાર ન જંતા ,
આપે આપ રહે ઉર અંતા .

જુવો શ્રી અખાજીના અતિશય લોકપ્રિય છપ્પા , ભાષાઅંગ :—

ભાષાને શું વળગે ભૂર , જે રણમાં જીતે તે શૂર ;
સંસ્કૃત બોલે તે શું થયું ? કંઇ પ્રાકૃતમાંથી ન્હાશી ગયું ? !
બાવનનો સઘળો વિસ્તાર , અખા ! ત્રેપનમો જાણ્યે પાર .

આ ત્રેપનમો અક્ષર તે ૐકાર , માટે તે આદિ શબ્દ પ્રણવ છે . ભાવાર્થ કે : —

આ ૐ – ઓરમ્ = એટલે પરમાત્માનું વા અનાદ્દ અનન્ત સત્ , ચિત્ , આનન્દઘન બ્રહ્મનું નિરૂપણ કરનાર પ્રતીક મંત્ર ; અખ્યક્ષર ; *Initial of God* .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આ ૐ એટલે **મનુષ્યનું** વ્યષ્ટિરૂપ અને **સમષ્ટિસ્વરૂપ** યથાર્થ રીતે સંપૂર્ણ સમજાવનારો **વેદોક્ત મંત્ર** ; Om = Aum = Yes.

આ ૐ એટલે **આત્મા** પરમાત્માની વસ્તુતાએ **તત્ત્વતઃ** એકતાને પ્રતિપાદન કરનારો **વેદમંત્ર** – Sign of *Affirmation*.

આ ૐ એટલે **સાંખ્યયોગનો**, વેદાન્તજ્ઞાનનો તેમ જ દ્વૈત – અદ્વૈત તમામ **ભક્તિનો** તેમ જ **તંત્ર**, પુરાણાદિ સર્વ કર્મકાણ્ડનો શાસ્ત્રોક્ત **મહામંત્ર** – Symbol of Eternal Existence.

આ ૐ એટલે અસ્તુ = **તથાસ્તુ** = Amen.

तस्य वाचकः प्रणवः तदुपास्यम् । એવા **વેદવચનને** **જૈન** અને **બૌદ્ધ શાસ્ત્રકારોએ** પણ સ્વીકારેલો જણાય છે, કેમકે, તેમનાં શાસ્ત્રોમાં પણ **પ્રણવમંત્રને** આવું જ અદ્વિતીય મહત્ત્વ આપવામાં આવે છે. **જુવો** :– ૐ मणिपद्मेहम् – વગેરે બૌદ્ધમંત્રો અને જૈનશાસ્ત્રનો **નવકાર મંત્ર**.

આથી પણ આગળ વધીને, **ઈસ્લામી શાસ્ત્રમાં** જોઈએ તો તેમાં પણ **આ** ૐકારનો જ **અદ્ભુત** મહિમા **અજબ** રીતે દેખાય છે. જુવો કુરાને **શરીફ**, **સુરતે બકર** :– **૨**.

અલિફ, લામ અને **મીમ** અક્ષરો મળીને **અલ્લાહનું એવું** ગુહ્ય **નામ** થાય છે, કે **જેનો ખરો** અને **પૂરો અર્થ માત્ર ફિરસ્તાઓ** જ જાણી શકે છે. જલાલુદ્દીન અસ્સયુતી કૃત ઈતકાન ; વિશેષ માટે, જુવો, પૃ. ૪૭૦.

આ **અલિફ**, **લામ** અને **મીમમાં** વચ્ચેનો **લામ**, તે **અલિફ** અને **મીમની** વચ્ચેનો હોવાથી, **આરબ્બી** ભાષાના **નિયમાનુસાર અનુચ્ચરિત** રહે છે, અને **તેથી અલ્લાહનું આ** ગેબી નામ :–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ઓ . . . મ

એવો શબ્દ ધારણ કરે છે! સરખાવો :–

मात्रालिंगपदं त्यक्त्वा शब्दव्यंजनवर्जितम् ।
अस्वरेण मकारेण पदं सूक्ष्मं हि गच्छति ॥

अमृतनादोपनिषत् ॥ १ : ४ ॥

વાસિલે હક યાને પરમાત્માનો સાક્ષાત્કાર અનુભવવા માટે ઈસ્લામી દર્વેશો સૂરતનૂરત સાથે આ ઓ...મના જ જપમાં અને તેના જ ઝિક્રમાં – ચિન્તનમાં દમ બ દમ લાગ્યા રહે છે.

ઓમેગા એવો શબ્દ ગ્રીક ભાષામાં અંતિમ વ્યંજન માટે વપરાય છે અને તેનું સ્વરૂપ મહાશૂન્યનું 0 છે. આ મહાશૂન્ય એટલે पूर्णम् = स्वंब्रह्म. આ મહાશૂન્ય તે ૐકારના પ્રતીકમાં અર્ધમાત્રા – શૂન્ય.

બાઇબલ કહે છે :–

"આરંભમાં શબ્દ હતો – જ્યારે કશું જ ન હતું, ત્યારે શબ્દ હતો; પ્રભુ પોતે શબ્દ છે – શબ્દ પોતે પ્રભુ છે."

અને, આ શબ્દ તે ૐ એવું આપણે તો માનીએ જ છીએ.

આ ૐ માટે ઘણું સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ થયેલું છે તેમ જ પરિચિત છે; તથાપિ વિશેષ કરીને તો એટલું જ સમજવું આવશ્યક છે, કે પ્રણવમંત્ર વિષે કેવળ જ જ્ઞાન જાણવાથી કે માત્ર ઓમ્–ઓમ્, કરવાથી જ પરમાત્માનો સંપૂર્ણ સાક્ષાત્કાર શક્ય નથી; કેમકે 'ભોજન – ભોજન' કહેવાથી જ ક્ષુધાનાશ થતો નથી અને 'અમૃત – અમૃત' રટવાથી જ મૃત્યુનું નિવારણ કદાપિ થતું નથી. ભગવાન્ શંકરાચાર્યજી યથાર્થ જ કહે છે કે :–

न गच्छति विना पानं व्याधिरौषधशब्दतः ।
विनाऽपरोक्षानुभवं ब्रह्मशब्दैर्न मुच्यते ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પરન્તુ મુમુક્ષુએ, વૃત્તિપૂર્વક તેમ જ

(૧) વિધિપૂર્વક
(૨) પ્રક્રિયાસહિત
(૩) નાદાનુસંધાનયુક્ત

આ ૐકારનો જાતે જ અનુભવ કરવાની જરૂર છે. **શ્રી અખાજી આ બ્રહ્મવિદ્યાને અનુભવવાનો વિધિ** પોતાના પ્રસિદ્ધ **પંચીકરણ**માં બતાવે છે તે બહુ ઉપયોગી છે :–

> સોહં શબ્દ વૈરાટને વિષે, એક સૂત્ર પિંડ માંહી લખે;
> લેતાં શ્વાસથી હકે સકાર, મૂકયે શ્વાસે થાય હકાર.
> સકાર હકારનો થાયે લોપ, ત્યાં ૐકાર રહે વણ ઓપ;
> તે ૐકાર અચિન્ત્ય અંકોર, ત્રિધા થાય અવાચ્યને જોર.

વિશેષ માટે, જુઓ : – પરિશિષ્ટ (૧). પૃ. ૨૩૪ – ૨૩૫.

આ પ્રમાણે વેદોએ, કુરાને, બાઇબલે અને જૈન બૌદ્ધાદિએ બતાવેલો અને કબૂલેલો **આ ૐ એ જ પરમાત્મા છે. ૐ એ જ પ્રભુ છે**, અને આ **સર્વમાન્ય મૂલ શબ્દને જ** – ૐને જ **પરમાત્મા**ના પ્રતીક તરીકે **પ્રારંભમાં શ્રી અખાજી** નમન કરે છે. બ્રહ્મનું અક્ષરશાસ્ત્ર ઉકેલતાં મંગલાચરણમાં જ **તેઓ શ્રી** કહે છે કે, **તે પરમાત્મા – તે ૐ – તે પ્રભુ – આદ્યનિરંજન દેવ છે.**

નિરંજન = માયાનું અંજન જેને લાગતું જ **નથી** તે; જેમાં માયાનો લેશ પણ **નથી તે.** જુઓ :–

> पञ्चभूतात्मकं विश्वं मरीचिजल सन्निभम् ।
> कस्याप्यहो नमस्कुर्यामहमेको निरंजनः ॥
> ॥ श्री अवधूतगीता ॥

શ્રી અખાજીના આ ગ્રન્થમાં જ. જુઓ **પૃ. ૨૨** મે :–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ॐ सद्‌गुरु

ॐ = प्रणवब्रह्म = પરમાત્મા = ॐ प्रभुજી

પરિશિષ્ટ : – (૧)

લામ

મીમ

અલિફ

OMEGA

अकार	रजस्	ब्रह्मा	सर्जन	जाग्रत विश्व स्थूल	सत्	શરીઅત
			भक्ति	मंत्रयोग		(હાલ દીવાની)
ऋग्वेद	EXISTENCE	मन	*Creative*	जगद्‌ब्रह्म भोगलिंग	અલિફ	ફના ફિ શય
उकार	सत्त्व	विष्णु	पालन	स्वप्न । तैजस सूक्ष्म ।	चित्	તરીકત
			ज्ञान	राजयोग		(હાલ પીરાની)
यजुर्वेद	KNOWLEDGE	बुद्धि	*Positive*	योगलिंग जीवब्रह्म	લામ	ફના ફિશેખ
मकार	तमस्	रुद्र	संहार	सुषुप्ति । प्राज्ञ कारण ।		હકીકત
		चित्त	योग	हठयोग	आनन्द	(હાલ નૂરાની)
सामवेद	BLISS		*Negative*	ज्ञानलिंग ईश्वरब्रह्म	મીમ	ફના ફિર્રસુલ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

◡ अर्धमात्रा नाद	शून्य PEACE	शक्ति माया अहंकार	अनुभव	तुरिय लययोग મોક્ષલિંગ	महाकारण कूटस्थब्रह्म	● अद्वैतब्रह्म	મારિફત (હાલ રૂહાની) ફેના ફિલ્લાહ વાસિલે હક
● बिन्दु	महा शून्य ETERNAL ॐ	सदाशिव INFINITE अपरिमित	खंब्रह्म	तुरियातीत અણુલિંગી ब्रह्म	अक्षर ब्रह्म पूर्ण पुरुषोत्तम	घनचक्र ब्रह्म	બકા બાદ ઉલ્ ફેના ॐ ॐ

ॐ = प्रणव = उद्‌गीथ = અલ્ – અમા . यस्मात् उच्चार्यमाण एव प्राणान् ऊर्ध्वम् उत्क्रामयंति तस्मात् उच्यते ॐकारः । જેનું ઉચ્ચારણ પ્રાણોને ઉંચે ચડાવી દે છે, તે ॐકાર મંત્ર છે; અને प्राणान् सर्वान् परमात्मनि प्रणानयति इति एतस्मात् प्रणवः ॥ બધા પ્રાણોને પરમાત્મામાં પૂરેપૂરા શમાવી દે છે, તેથી કરીને તે પ્રણવ – પરમાત્મા છે – ॐ પ્રભુજી છે . ॐ ॥

॥ ॐ અથર્વોપનિષત્ ॐ ॥

श्री સાગરાશ્રમ, ચિત્રાલ,
તા. પાદરા, જિ. વડોદરા.
તા. ૨૨ : ૮ : ૩૨.

ॐ सागर ॐ

નિરંજન હો ! તે અંજને નવ રંજે ! –
અંજને રંજે તે જંત ! ભાઈ રે !

* * *

નિરંજન નામ હો તે તેહ્યે પડયું –
ગુણે તે **નવ રંજે** કોય ! ભાઈ રે !

* * *

ગ્રહવા ને ખોવા હો ત્યાંહાં કંઇ યે નથી ! –
તે પદ રહે નિરંજન ! ભાઈ રે ! વગેરે.

એટલે **ત્રિગુણાતીત** – સત્ત્વ, રજસ્ અને તમસ્ એ ત્રિગુણી માયાના ત્રણે ગુણોથી **પર, તે નિરંજન;**

આથી ઉલટું, ત્રિગુણાત્મક માયાના દેહરૂપી પુરમાં પુરાયલો તે **પુરંજન = જીવ** અને તેથી મુક્ત તે **નિરંજન = શિવસ્વરૂપ = शिवोऽहम् ॥** ભગવાન શ્રી શંકરાચાર્યજી निर्वाणषट्कમાં જે સ્વરૂપાવસ્થા નિરૂપતાં કહે છે કે :–

चिदानन्दरूपः शिवोऽहं शिवोऽहम् ॥ **તે નિરંજન. તે ॐ – તે પરમાત્મા – તે પ્રભુ આવા નિરંજન** છે તેને **નમન** હો ! प्राणान्सर्वान्परमात्मनि प्रणामयतीत्येत स्मात् प्रणव : ॥ ॐ ॥
અથર્વોપનિષત્. ૧.

અગોચર ગોચર થવાને = મુદ્રણદોષથી 'આગેચર' છપાયું છે તે **અગોચર** વાંચી લેવાનું છે.

પરમાત્મા અથવા **બ્રહ્મ** ઇન્દ્રિયને **અગોચર** છે – મન, બુદ્ધિ, ચિત્તને – ઇન્દ્રિય માત્રને ત્યાં જવું અશક્ય છે; આવું બ્રહ્મ **ગોચર** એટલે **ગમ્ય** થઇ શકે તે માટે **આ** કક્કાનો **ભેવ** –

ભેવ = ભેદ (Mystery) કહું છું = **પરમાત્માનું સ્વરૂપ** જે નિર્ગુણ, નિરંજન, નિરાકાર અને તેથી **અગોચર**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

(Mysterious) છે, **તે બ્રહ્મસ્વરૂપ – તે પરમાત્મા** સરળ રીતે ગમ્ય થવા માટે, તેનો **ભેવ** – તેનો **ભેદ** – તેનું **ગુહ્ય સ્વરૂપ** પ્રકટ કરું છું. **શ્રી અખાજી** કહે છે કે આ કક્કો **બરાબર ભણવાથી**, પરમાત્મા અદ્રશ્ય છતાં, તેનું પ્રકટીકરણ (Revelation) અવશ્ય જ થાય છે.

પ્રારંભે જ, આ કક્કામાં સંસારનું મિથ્યાત્વ સમજાવે છે અને તે માટે કેળના કેન્દ્રનું દૃષ્ટાન્ત – કેવળ **યથોચિત** તેમ જ અતિ સુન્દર દૃષ્ટાન્ત આપે છે.

ભારેમાં ભારે કેળના થડને પણ જેમ જેમ ઉકેલતા જઇયે તેમ તેમ સ્પષ્ટ થતું જાય છે, કે તેમાં **કાષ્ટપણું** તો જાણે સમૂળગું જ નથી! અથવા દ્રશ્ય માત્ર છે – આભાસ માત્ર છે.

સંસારમાં પણ, જીવાત્માને આકર્ષણ કરીને બાંધી રાખનારાં અનેક પ્રકારનાં વિલક્ષણ માયાવી દ્રશ્યો અનુભવમાં આવે છે; પરન્તુ, **પારપક્વ મુમુક્ષુ**, **સન્તસમાગમ** વડે સમજે છે કે વસ્તુતાએ, સંસારને ઉકેલતાં તેમાં પણ કશો જ **સાર નથી** – કશું જ **તત્ત્વ** નથી. **ભાવાર્થ** કે :— કેળમાં જેવું કાષ્ટ હોય, તેવો જ **સંસારમાં સાર** હોય. સરખાવો :–

> मनोविकल्पसंजातं तद्विकल्पपरिक्षयात् ।
> क्षीयते दग्धसंसारो निःसार इति निश्चितः ॥
> महोपनिषत् ॥ २ : ३४ ॥

સંસારનું **અલ્પકાલિત્વ** અને સગાંસંબન્ધી, સ્નેહી, કુટુમ્બ પરિવાર વગેરે સંસારી જનોનું ખોટાપણું જીવાત્માના લક્ષમાં જ્યાં સુધી પૂરેપૂરું ઉતરતું નથી, ત્યાં સુધી તેના આન્તરમાં **પરમાત્મ-વૃત્તિનો** ઉદ્યોત કદાપિ સંભવિત નથી; પરન્તુ, **પરમાત્મસાક્ષા-**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પ્રકારમાં વૈરાગ્ય એ પરમાવશ્યક અંગ છતાં, વૈરાગ્ય એકલો જ બસ નથી. વૈરાગ્ય – **તીવ્ર વૈરાગ્યની સાથે જ અભ્યાસ** – સતત અભ્યાસની આવશ્યકતા **શ્રી** ભગવદ્‌ગીતાદિક શાસ્ત્રોએ તેમ જ ભગવાન્ શંકરાચાર્યજી જેવા આચાર્યોએ સુદ્ધાં સ્વીકારેલી છે; કેમકે, **વૈરાગ્ય** અને **અભ્યાસ** અન્યોન્યાશ્રિત છે.

મુમુક્ષુની પરિપૂર્ણ પક્વાવસ્થાને માટે, આ પ્રમાણે શાસ્ત્રોએ અને આચાર્યોએ **વૈરાગ્ય** અને **અભ્યાસ એ બે** પરમાવશ્યક લક્ષણો બતાવ્યાં છે અને એ બન્ને લક્ષણો મનુષ્યજીવનમાં ઓતપ્રોત પ્રકટ થવા લાગે છે, ત્યારે તેનું પ્રાકૃત જીવન **સંસ્કૃતિ** પામવા માંડે છે અને તેવે ખરે અણીને સમયે **તીવ્ર મુમુક્ષુ**ને **સન્તસમાગમની – સદ્‌ગુરુની અપેક્ષા** – અભિરુચિ થવા માંડે છે – ચાલતા – થાકતા અને માર્ગ શોધતા આર્ત પ્રવાસીને પંથદર્શકની ગરજ પડે તેમ.

શાસ્ત્રો કહે છે, કે શ્રોત્રિય અને બ્રહ્મનિષ્ઠ **ગુરુ** મુમુક્ષુને મહાપદાર્થે **સેવ્ય** છે. ભગવાન્ શંકરાચાર્યજી જેવા પૂર્ણ જ્ઞાનપ્રધાન આચાર્ય શ્રી પણ આવા ગુરુની સેવા – તેની શુશ્રૂષા અને તેના સમાગમની **આવશ્યક્તા** તથા **સ્તુતિ** અદ્‌ભુત ભક્તિભર્યા ચિત્તે પ્રકટ કરે છે :–

षडंगादि वेदो मुखे शास्त्रविद्या
कवित्वादि गद्यं सुपद्यं करोति।
गुरोरंघ्रिपद्मे मनश्चेन्न लग्नम्,
ततः किं ततः किं ततः किं ततः किम्?! ॥ ३ ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

विदेशेषु मान्यः स्वदेशेषु धन्यः
सदाचारवृत्तेषु मत्तो न चान्यः ।
गुरोरंघ्रिपद्मे मनश्चेन्न लग्नम्
ततः किं ततः किं ततः किं ततः किम् ? ! ॥ ४ ॥
વગેરે – શ્રીમચ્છંકરાચાર્યજી કૃત શ્રીગુર્વષ્ટક.

આટલા માટે જ, **શ્રી અખાજી સન્તસમાગમને** અને **સદ્‌ગુરુસેવાને** પોતાની તમામ વાણીમાં સૌથી પ્રથમ અને અગ્રપદ આપે છે. જુઓ **શ્રી અક્ષયગીતાનું** પ્રથમ કડવું :–

ગુરુ ગોવિન્દ ગોવિન્દ ગુરુ નામ યુગલ રૂપ એક ;
તેને સ્તવું નીચો નમી કરૂં બુદ્ધિમાને વિવેક. વગેરે.

આ કક્કામાં પણ **શ્રી અખાજી** મુમુક્ષુને માટે કહે છે કે :–

ગુરુરૂપી પરમાત્માનું શરણ ગ્રહીને, નિર્મળ અંત:– **કરણથી સ્તુતિ** કર અને ગુરુદેવનાં સાચાં વચનને **અમૂલ્ય સમજીને, હૃદયમાં સાચવી રાખ.**

અન્યત્ર પણ **શ્રી અખાજીનું** જ સૂત્ર છે કે :–

સદ્‌ગુરુસેવા, આતમલક્ષ, અખા ભગતનો એવો પક્ષ.

આ કક્કામાં કહે છે કે :–

જેના ઉપર **પરમાત્માની** પરમ કૃપા થાય તે આ અને આવાં જ્ઞાનવૈરાગ્યનાં – **સંતનાં – સદ્‌ગુરુનાં** વચનોને અંતઃકરણમાં ધારણ કરે અને **તેનાં તત્ક્ષણ ટળી** જાય ઉષ્ણ = તેના **ત્રિવિધ** તાપનું નિવારણ થાય અર્થાત **પરમાત્મપ્રાપ્તિમાં** તેને **આધિભૌતિક, આધિદૈવિક** કે **આધ્યાત્મિક** એકે પ્રકારનો તાપ (આધિ, વ્યાધિ કે ઉપાધિ) અંતરાયરૂપ થાય નહીં.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જે જીવાત્મા ગુરુદેવનો જગાડેલો – ખરેખર જ જાગ્યો છે, તે અજ્ઞાનનિદ્રામાં ફરી કદાપિ ઊંઘતો **નથી;** કેમકે, આ સંસારનું મૃગજલવત્ રૂપ તેણે કાયમને માટે **સમજી** લીધેલું જ હોય છે. તે તો પાકેપાકું જ જાણે છે કે :–

નિઃશેષે ત્યાં નવ મળે, ભાઈ! નીર તણી, નર! છાંટ;
ફોકટ ઉજાગું ઉગરે, જે કંઠે પડીઆ કાંટ!
શાણા સંત સોહામણા! પૃ. ૨

નિઃશેષ = અખિલ વિશ્વમાં – સંસાર આખામાં – તે મૃગજલવત્ છે. એક છાંટો પણ પાણી મૃગજળમાં મળવાનું સંભવિત નથી – અને જેને કંઠે પાણી વિના કાંટા જ પડ્યા હોય તેણે ત્યાં પાણી શોધવા જવું એ કેવળ વ્યર્થ છે. ત્યારે, તૃષિત અને મુમુક્ષુ જીવાત્માએ ક્યાં જવું? શું કરવું?

શ્રી અખાજી સૂચવે છે કે :–

પ્રભુતરસ્યો જીવાત્મા ખરી અને પૂરી તૃપ્તિ તો **સદ્‌ગુરુ વડે – સંત વડે** જ પામે છે અને તેથી **મુમુક્ષુ પ્રવાસીએ સદ્‌ગુરુને – સંતને શરણે** જ જવું જોઈએ : કારણ કે :–

જ્ઞાની ગુરુથી નીપજે, તેનો અનુભવ પાછો ન થાય.
શાણા સંત સોહામણા! પૃ. ૩.

પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન અને **પરોક્ષ** જ્ઞાન એ બે સ્થિતિઓ જુદી જુદી છે.

સદ્‌ગુરુને મુખે **શ્રવણ** કરીને, **મનન** અને **નિદિધ્યાસનપૂર્વક અભ્યાસ** વડે **મુમુક્ષુને** થયેલો પૂર્ણ સ્વાનુભવ, તે **પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન;**

માત્ર **મન** અને **બુદ્ધિએ** જ જાણેલું, પણ **અંતરંગે** પૂર્ણ સ્વાનુભવ વિનાનું જ્ઞાન, તે **પરોક્ષ** જ્ઞાન.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જેને **પ્રત્યક્ષ જ્ઞાનાનુભવ** છે, **તે ગુરુમુખી** કહેવાય છે; પોતાની મેળે જ જેને **ગ્રન્થવાચનથી** અને **મન્દ** વૈરાગ્યથી જ્ઞાન થયું હોય છે, તે **મનોમુખી** કહેવાય છે.

દેશમાં **મુદ્રણકલાના**, **પુસ્તકાલયોના** અને **વિજ્ઞાનના** સાંપ્રત યુગમાં ગુરુમુખી **જ્ઞાની** કરતાં, **મનોમુખી** જ્ઞાનીનો જ ફાલ **વિશ્વ-ક્ષેત્રમાં** મ્હોટો ઉતરે એ **સ્વાભાવિક** છે; પરન્તુ, **શ્રી અખાજી** તો કહે છે કે:–

ગુરુમુખી જ્ઞાની એટલે જાણે **સરકારી ટંકશાળની છાપવાળો સિક્કો;**

અને, આવા ગુરુમુખી જ્ઞાનીનો **પરમાત્માનો અનુભવ** ત્રણે કાલમાં **અબાધિત** જ રહે છે.

આ સંબન્ધમાં **શ્રી અખાજીની** આ સાખી પણ છે:–

गुरुको पूजे गुरुमुखी, न्हाना पूजे साध;
खटदर्शनको जे पूजे, वाका मता अगाध.

શુચિનાં શ્રીમતાં ગેહે – એવાં **શ્રી ભગવદ્ ગીતાનાં** વચનોમાં યોગભ્રષ્ટ પુરુષને પૂર્વજન્મના **બ્રાહ્મી** સંસ્કારાનુસાર **અલ્પ** અભ્યાસે અને **અલ્પ** આયાસે જ **પરમાત્મસાક્ષાત્કારનું તત્ત્વ** સ્વભાવતઃ જ **અનુભવાય** છે; અને, **આ** બતાવવાને જ આ સાખીનું ઉત્તરાર્ધ કહે છે કે:–

ખટદર્શનકો જે પૂજે, વાકા મતા અગાધ.

નમણુ = નમન.

ખમણુ = ક્ષમિન્ ઉપરથી = સહિષ્ણુ; तितिक्षु.

નેહ = સ્નેહ; સ્નેહભક્તિ. **Love** and **Bear** એ ભાવ છે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગુરુ તે સારંગપાણ = ગુરુ તે જ વિષ્ણુ – તે જ સારંગપાણિ = જેના હાથમાં સારંગ નામનું ધનુષ્ય છે, એવા વિષ્ણુ; ગુરુગોવિન્દ – ગોવિન્દગુરુ.

ઢાંક્યો પાવક છારીએ = પાવક = અગ્નિ; છારી = રાખ.

જેવી રીતે રાખોડીમાં ઢંકાયલો અગ્નિ, હોવા છતાં પણ, દેખાતો નથી, તે પવન ફૂંકવાથી ઝળકી ઊઠે છે, તેવી જ રીતે પરમાત્મા પણ, મન ઉપર, બુદ્ધિ ઉપર અને ચિત્ત ઉપર અનેક પ્રકારનાં આવરણરૂપી છારી હોવાથી જ, પોતામાં હોવા છતાં પોતાને જ દેખાતો નથી! મહાત્મા કબીર સાહેબ કહે છે, તેમ પાણીમાં જ રહેવા છતાં, માછલું પાણીની જ તરસે મરી જાય છે! શ્રી અખાજી કહે છે કે :–

જો ગુરુકૃપારૂપી પવનની લહરી એને લાગે તો જ

સૂળગું આપ લહેવાય = નિરુપાધિક સ્વયંબ્રહ્મનું દર્શન થાય.

સૂળગું આપ = કેવળ શુદ્ધ સ્વરૂપ – આત્મા.

તત્ત્વ સમજે તત્ક્ષણ સદા તે નર પામે ત્યાગ =

ચોવીસ તત્ત્વોના બનેલા આ પિંડતંત્રને તથા વિરાટ્ તંત્રને જે યથાર્થ રીતે ઉકેલીને પૂરેપૂરું સમજે છે, તે નિર્વેદ પામે છે :–

૫ ભૂત = પૃથ્વી, પાણી, તેજ, વાયુ અને આકાશ = ૫
૫ કર્મેન્દ્રિય = પાદ, હસ્ત, ગુદા, લિંગ અને મુખ = ૫
૫ જ્ઞાનેન્દ્રિય = કર્ણ, ચરણ, નેત્ર, નાસા, જિહ્વા = ૫
૫ વિષયો = શબ્દ, સ્પર્શ, રૂપ, રસ અને ગંધ = ૫
૪ અંતઃકરણ = મન, બુદ્ધિ, ચિત્ત, અહંકાર = ૪
આ ૨૪ તત્ત્વો. ૨૫મી પ્રકૃતિ; ૨૬મો પરમાત્મા;

રૂછ્યું મહાશૂન્ય =

અનિર્વાચ્ય અનન્તાદ્વૈત બ્રહ્મ – અપરિમિત ઘનચક્ર ॥ ૐ ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

થોડા માંહે સ્થિર કરી – વગેરે =
દાસ થતે આશ પૂરીએ – વગેરે =
ધરથી તે પૂર લગી – વગેરે = આદિથી અંત સુધી .

શ્રી સદ્ગુરુને શરણે જવાથી , તેમના દાસ થવાથી , જીવના જીવપણાનો **વિલય** થાય છે .

ફરી ફરી ઉભા થતા આ સંસારરૂપી **માનસિક** અને **માયાવી** વૃક્ષનો સમૂળગો નાશ કરનાર કાં તો **શ્રી હરિ** છે કે કાં તો **શ્રી સદ્ગુરુ** છે .

બધી આશાઓને અંતે જ્યારે **એક જ** મહાન્ આશા **શ્રી હરિને** મળવાની **આન્તરમાં** ઉદય પામે છે , ત્યારે જ **શ્રી સદ્ગુરુ** મળે છે અને **શ્રી હરિને** મળવાની આશા **તેઓ પૂર્ણ** કરે છે . **શ્રી સદ્ગુરુ** એવા **મહાન્** દાતા છે , કે જેમના વડે સચરાચર-વ્યાપ્ત **શ્રી** હરિનો સ્વાનુભવ થાય છે અને **તેથી** કોઈ પણ ઇચ્છા જીવને બાકી રહેતી નથી .

નિરાશ = **અનાશ** = આશાનો લેશ જેનામાં રહ્યો નથી તેવો ;
સર્વકામસિદ્ધ ; પૂર્ણકામ – **ગત**કામ .

મિત ટળે , અમિત રહે વગેરે =

મિત = વ્યક્તિ ; પિંડ ; Microcosm ; જીવ ; ન્હાનું 'હું'.
અમિત = સમષ્ટિ ; વિરાટ્ ; Macrocosm ; શિવ ; મ્હોટું 'હું.'

ભાવાર્થ કે :–

દેહાભિમાનનો **લય** થાય અને **પરમાત્મવૃત્તિ**નો પ્રદ્યોત થાય = 'હું' જતું રહેવાથી **માત્ર પરમાત્મા જ** રહે .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ફૂટે અંડ વિહંગનું – વગેરે = ' અંગ ' નહીં પણ અંડ જોઇયે. ભાવાર્થ કે :–

જ્યારે પંખીના બચ્ચાને પાંખો અને પગ આવે ત્યારે ઇંડું આપોઆપ જ ફૂટી જાય અને પંખી ઉડવા તથા ચાલવા માંડે.

આવી જ રીતે, સદ્ગુરુકૃપા વડે, જીવાત્માને જ્યારે **ચેતના** જાગે, ત્યારે તેની જડતા જાય, **પરમાત્માનો સ્વાનુભવ** થાય અને ભૌતિક ભાવનાઓનો **સ્વભાવતઃ વિલય થાય.**

બાવનથી જે બહાલ્ય = બાવન અક્ષરો ૩૬ વ્યંજન + ૧૬ સ્વર = ૫૨. એ **બાવન** અક્ષરોમાં ન આવી શકે તેવું = **પરમાત્માનું રાજ્ય બાવનથી** બહાર – **વાણી**ના પ્રપંચથી પાર છે. **ભેદ શું ભાષા વડે ? ભાઈ !** = સરખાવો :–

यतो वाचो निवर्तंते अप्राप्य मनसा सह વગેરે – ॥ श्रीमद्भागवत ॥

ભુવન ત્રણથી છે પરૂં = ત્રણ ભુવન – ભૂર્, ભુવર્, સ્વર્ –

ત્રણ લોક – સ્વર્ગ, મૃત્યુ, પાતાલ.
ત્રણ ગુણો – સત્ત્વ, રજસ્, તમસ્.
ત્રણ શરીરો – સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ અને કારણ.
ત્રણ સ્થિતિઓ – જાગ્રત્, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ.
ત્રણ દેવો – બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને શિવ – તે તમામથી **બ્રહ્મ પર છે – અતીત** છે = ત્રિગુણાતીત છે.

મકર ચાલે મહાજળે = સરખાવો **શ્રી**મદ્ભગવદ્ગીતામાં :–

या निशा सर्व भूतानां तस्यां जागर्ति संयमी । એ **ભાવાર્થ** છે. **મકર** = મગર – **સામે દરેરે ગત** = સામે પ્રવાહે દોડનાર છે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મગરનો સ્વભાવ જ છે કે તે પાણીમાં સામે પૂરે જ ચાલે, તેવી રીતે આવા પુરુષો પણ પ્રાકૃત જીવોની પેઠે નહીં, પણ સદૈવ ઊર્ધ્વ ગતિએ જ ચાલે.

આત્મઅર્ક ઉદય હવો, ભાઈ ! જે છે નિલગ, નિરાલ =

હૃદયરૂપી આકાશમાં પરમાત્મારૂપી એવા સૂર્યનો ઉદય થયો કે જે ઓતપ્રોત હોવા છતાં અલગ છે, ન્યારો છે – નિરાળો છે.

લિંગલેખ લેખે લહ્યા – વગેરે = **આત્મા અણલિંગી** છે = **બ્રહ્મ** નિર્ગુણ છે – જાતીયતાથી **પર** (Beyond Sex) છે.

પોતાના **અનુભવબિન્દુ**માં **શ્રી** અખાજી સ્પષ્ટ કહે છે કે :–

> અખા ! એ જ અનુભવ ખરો, જેણે **મહાજન** નીપન્યા ;
> લિંગભંગ થયા વિના, સૌ સાધન કાળની સેવના.
> (છપ્પો ૩૪ .)

જ્યાં સુધી જીવાત્માનું જીવપણું પુરેપૂરું જતું નથી એટલે કે **વાસનાનો શેષમાત્ર** પણ તેનામાં રહે છે, ત્યાં સુધી તેનું **વાસના-લિંગ લય પામ્યું ગણાતું નથી.**

સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ, કારણ અને મહાકારણને સુદ્ધાં **લિંગ** ગણવામાં આવે છે.

ભોગ, યોગ, જ્ઞાન અને **મોક્ષલિંગ** એવાં નામથી પણ તે સ્થિતિઓ ઓળખાય છે.

શાસ્ત્રકારોએ કાર્ય, ઇચ્છા, વાસના અને ભાવનાનાં લક્ષણો ઉપરથી આ નામોની ક્રમિક યોજના કરી છે. શ્રી **અખાજીનું તાત્પર્ય** એવું છે કે :–

આ **સર્વલિંગથી પર** તે **અણલિંગી – તે જ** કૈવલ્યરૂપ. આટલા માટે જ **તેઓ શ્રી** કહે છે કે :–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અણલિંગી અનુભવ વિના, સાધન સર્વે જે કહ્યાં,
આકનું ફળ શોભે, અખા ! પણ તૂલ થઈ ઉડી ગયાં.
(અનુભવબિન્દુ.)

જેમ **રાજયોગ** અને **હઠયોગ** એ યોગના **પ્રસિદ્ધ** બે પ્રકારો છે. તેમ **મંત્રયોગ** અને **લયયોગ** પણ યોગના **પ્રકારો** છે.

આ **વિરાટ્ બ્રહ્મ**માં લય, વિલય, પ્રલય અને **મહાપ્રલય** એ **લય**ની ક્રમિક અને સાંકેતિક અવસ્થાઓ છે અને, पिण्डे तद् ब्रह्माण्डे ॥

રાજયોગ જેમ માનસિક ધ્યાનધારણાદિને પ્રાધાન્ય આપે છે, **હઠયોગ** જેમ **પંચપ્રાણ**ને પ્રાધાન્ય આપે છે, તેમ **લયયોગ** **ઘનીભૂત** અને **એકીકૃત** ચિત્તવૃત્તિને જ પ્રાધાન્ય આપે છે.

સ્થૂલનો સૂક્ષ્મમાં, સૂક્ષ્મનો કારણમાં અને કારણનો **મહા** કારણમાં **લય** કરવો યાને મનનો **લય** બુદ્ધિમાં, બુદ્ધિનો **લય** ચિત્તમાં અને ચિત્તનો **લય** અહંકારમાં તથા અહંકારનો **લય** વસ્તુમાં – **બ્રહ્મ**માં કરવો. જુવો :– પરિશિષ્ટ ૧; પૃ. ૨૩૪ – ૩૫.

આ પ્રકારે (*through Concentration*) ધ્યાનમાએ પોતાના " હું "નો પૂરેપૂરો **વિલય** કરવો એ **લયયોગ**નું **લક્ષ્ય** છે.

શ્રી અખાજી કહે છે કે **વૃત્તિમાત્રનો આવો પૂરેપૂરો લય** (Self-Annihilation) તે જ **લયયોગ** છે – તે જ **વિલય** છે – 'ફના' છે – **આત્મસમર્પણ** છે. જુવો :– પરિશિષ્ટ ૩.

વસ્તુ શબ્દ વિના સાર !
શાણા સંત સોહામણા ! પૃ. ૫૭

ભાવાર્થ કે :–

વસ્તુનો અનુભવ તો **શબ્દાતીત** છે – અમુક શબ્દે કરીને તેનું પૂર્ણ નિરૂપણ સંભવતું જ નથી; કેમકે, **તે તો અનુભવ** –

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

માત્ર અનુભવરૂપ જ છે અને અનુભવના અંગમાં તો પોતાની જ જાતનો અભ્યાસ મુખ્ય છે.

શ્રી સદ્દગુરુ જે ભૂમિકા ઉપર વિહરે છે, તે ભૂમિકા આ અનુભવની છે અને તે ઉપરથી આ શબ્દાતીતનું અને આ અવસ્થાનું દર્શન થાય છે.

આ અવસ્થા – આ શબ્દાતીત દશા કેવી છે?

શ્રી અખાજી વર્ણવે છે કે :–

ખ'વત્ પોતે થઈ રહ્યા = गगनोपमोऽहम् ॥ શ્રી અવધૂતગીતા.
મહા અધ્યાસ એટલો ટળ્યો, જે જાણતા સોઽહમ્ ।

ચારે વેદોનાં ચારે મહાવાક્યો અનુસાર, પોતાના સ્વરૂપનું શોધન, વિશોધન, પૃથક્કરણ અને પૂર્ણદર્શન કરવાનું સૂચવનાર સોઽહમ્ એવો શબ્દ – પ્રત્યેક આન્તરમાં સ્વભાવત: ઊઠતો નાદબ્રહ્મરૂપ શબ્દ – શ્રી સદ્દગુરુએ સાધના માટે સાધકને આપેલો અને તે તેને સાધવાનો હતો.

कोऽहं को संसारः ? થી દેહાધ્યાસી પંચવિષયી જીવાત્માએ પરમાત્માનો પ્રવાસ આરંભ્યો હતો અને ધીમે ધીમે મુમુક્ષુ પરિપક્વ થઇને શ્રી હરિરૂપ સંતને શરણે – શ્રી સદ્દગુરુને શરણે તે આવ્યો હતો, તેને શ્રી સદ્દગુરુએ વેદાન્તજ્ઞાનનો મહામંત્રોપદેશ આપ્યો હતો અને આ કક્કામાં કહેલા વિધિ અનુસાર શ્રી સદ્દગુરુની સેવાશુશ્રૂષા વડે, તે મહામંત્રોપદેશની અભ્યાસ વડે તેણે સાધનાસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હતી.

પ્રત્યેક શ્વાસોશ્વાસે – પ્રતિ દિનરાત્રિ એકવીસ હજાર અને છસો વાર – નિરંતર ત્યાં જ સુરતા રાખીને બિલકુલ ઉચ્ચાર કર્યા

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વિના આ શબ્દમાં વૃત્તિ રાખીને **શબ્દની સાધના** કરવાની હતી. **આ સોડહંમાં જ** તે **શમી** ગયો.

અભ્યાસ વડે **આ** પ્રક્રિયાને **અનુભવનાર** જોઇ શકે છે અને જાણી શકે છે, કે **સોડહમ્**નું ૐ કયે કયે પ્રકારે થાય છે અને કેવે કેવે રૂપે અનુભવાય છે.

આ **શબ્દની – સોડહમ્‌ની – ૐની સાધના** વડે દેહાધ્યાસનું મૂલ બીજ **લય** પામે છે અને **આત્મસાક્ષાત્કાર – બ્રહ્મદર્શન** થાય છે.

પ્રણવના આવા સ્વાભાવિક જપમાં પ્રત્યેક શ્વાસોશ્વાસે સુરતા રાખવાની યૌગિક પ્રક્રિયાને **અજપાજાપ** કહે છે.

વિશેષ માટે જુવો, **પરિશિષ્ટ (૧)**; પૃ. ૨૩૪ – ૨૩૫.

શ્રી **અખાજી** અન્યત્ર કહે છે :–

બિન નેનુંકા દેખણા, બિન શ્રવણુંકી ધૂન;
બિન રસનાકા બોલણા, એકું **અખા!** નહીં ચહ્'ન.

સરખાવો :–

देहेन्द्रिय मनोबुद्धि प्राणादिभ्यो विलक्षणः ।
सच्चिदानन्द सत्यात्मा तमोंकारं भजाम्यहम् ॥१॥

કોઈ જ્ઞાની જાનત જ્ઞાન યે, જિનું લક્ષ લિયા ૐકાર;
શબ્દ એકમેં નીપજે, અખા! **કયોં પછી** મરે સંસાર?!

જાપ જપો **જીભ્યા વિના**, અને **શ્રવણ વિના સુણો** ધ્વન;
નેત્ર વિના નિરખો નિરંજન, રાખો મન **સહજ શૂન્ય**.
(જ્ઞાનગીતા, **શ્રી** નરહરકૃત.)

સુમરન સુધી યું કરો, મુખસેં કછુ ન બોલ;
બાહેરકે પટ દેઇકે, ભીતરકે પટ ખોલ. ૪

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

સુમરન સુધી યું કરો, જૈસે દામ કંગાલ;
ઘડી ઘડી વિસરે નહીં, પલ પલ લેત સંભાલ.

અમલીકે ચિત્ત અમલ હૈ, લોભીકે ચિત્ત દામ;
કામીકે ચિત્ત કામિની, યું દાદૂકે ચિત્ત **રામ**.

મુખસેં જપે સો માનવી, **હિરદે જપે સો સાધ**;
સુરતાએ જપે સો **સંતજન**, તાકા મતા **અગાધ**.

ચિત્ત આપકો **સ્થિર** કરો, **સ્થિર** કરી રાખો **નેન**;
શ્વાસા દેખો **સુરતસેં**, તબ પાવો સુખચેન.

સબ વેદનકો ભેદ હૈ, સર્વ શાસ્ત્રકો જ્ઞાન;
સબ પુરાણકો સાર હૈ, – **સુરતશ્વાસકો** ધ્યાન.

તન મન આસન જીતકે, કર એકાન્તે વાસ;
જનકો સંગ કરે નહીં, કરે **ભજન અભ્યાસ**.

ઇન્દ્રિય, પ્રાન, મન બસ કરો, તજો કામના કામ;
સુરત શ્વાસકી કરો **એકતા**, ભજો **એક સત નામ**.

બિના પંખનો, **એ છે પંખી**, બિન ઇન્દ્રિયનો, **ભોગી** રે!
બિના અંગનો **એ છે** પ્રાણી, બિના જોગ **સંજોગી** રે!
રામ નામ તું રાખ હૃદયમાં – વગેરે (**મહાત્મા નીરાંત**.)

પરન્તુ, શ્રી **અખાજી** કહે છે કે આટલેથી બસ નથી; કેમકે, હવે – **સોઽહમ્**નો અનુભવ નાદમ્‌ના **અનુભવમાં આગળ** વધે છે અને હું – તું – તે એ સર્વનો પૂર્ણ **વિલય** થઈને **કૈવલ્યનું મહાપદ** અનુભવાય છે. જુવો પરિશિષ્ટ **(૨)**; પૃ. **૨૬૨**.

શ્રી અખાજી પોતાનો **અનુભવ** કહે છે કે:–

જેણે **સં બ્રહ્મ**ને જાણ્યું છે તે તો **યોગીને** ઉપાસ્ય છ **ચક્રોને** પણ જાણી જ ચૂક્યો છે; કેમકે, **પરબ્રહ્મ** તો એ **ષટ્ચક્રો**થી પણ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અતીત છે. શરીરમાં નીચેનાં ષટ્ચક્ર પ્રત્યેક ચક્રનાં સ્થાન, અધિષ્ઠાન અને તેના ઉપાસ્ય દેવતા સાથે હોવાનું યોગશાસ્ત્રમાં વર્ણવ્યું છે :—

આધાર, સ્વાધિષ્ઠાન, મણિપુર, અનાહત, વિશુદ્ધ અને આજ્ઞાચક્ર.

યોગશાસ્ત્રનું સમજવું એવું પણ છે, કે મનુષ્યના શરીરમાં **સર્પાકારે** રહેલી **કુણ્ડલિની** નામની સુષુપ્ત રહેલી **શક્તિને** જાગ્રત કરવા માટે આ **ચક્રોની ઉપાસના** આવશ્યક છે.

પરન્તુ, **શ્રી અખાજી** કહે છે કે **બ્રહ્મ** તો **ચક્રાતીત** છે અને **ચક્રાતીતનું** સ્થાન તો **સર્વત્ર** છે. તે તો કૈવલ્યાદ્વૈતનું **મહાપદ** છે — તેને રૂપ, રંગ કે નામ નથી. તે તો खं ब्रह्मनो **અનુભવ** જ છે. વેદોએ કહેલા खं ब्रह्मना અનુભવસાક્ષાત્કારનાં લક્ષણો શ્રી અખાજીએ ઘણે સ્થળે વર્ણવ્યાં છે. જુવો :—

> યે ચિદ્ જ્યુંકા ત્યું હી સદાઈ —
>
> જિહાં આપાપર ન મલે અહર્નિશ —
>
> બેહદ હદ **ન** કહાઈ ! યે ચિદ્ — ૦

* * *

> **લક્ષાલક્ષ**, અખા ! જિહાં નાહીં !
>
> **સદા સદોદિત સાંઈ !** યે ચિદ્ — ૦

અનાદિ અનન્ત **પરમાત્માના સનાતન બ્રહ્મજ્યોતિનો સાક્ષાત્કાર** કરાવનાર **શ્રી** અખાજીના **કક્કા** આ પ્રમાણે સંપૂર્ણ થાય છે.

એમાં **ભક્તિનાં**, **મુક્તિનાં** તેમ જ **મુમુક્ષુનાં** અને **મુક્ત પુરુષનાં સ્વરૂપ** તથા લક્ષણો છે તેમ જ જીવના, જગતના અને બ્રહ્મના **અદ્વૈત** અનુભવનું નિરૂપણ છે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આ અક્ષયવાણીનો **બીજો ગ્રન્થ શ્રી અખાજીના બાર માસનો છે. પૃ. ૭.**

આરંભમાં જ **ખાસ ધ્યાન** ખેંચીને કહે છે કેઃ—

વાચ્યાર્થમાં જો કે **બાર માસ** લખ્યા છે, પરન્તુ, **એકલા વાચ્યાર્થને જ જો ખાસ** ગણવામાં આવશે, **તો લક્ષ્યાર્થમાં** રહેલા **રામનો અનુભવ** રહી જ જશે.

પ્રથમ માસ કાર્તિકને
"**કાં રે તકે** તું ચેતે નહીં? જીવડા!"
એમ કરીને લખે છે તે ઉપરથી જ, **વાચ્યાર્થ કરતાં લક્ષ્યાર્થ** ઉપર જ ખાસ ઝોક છે, એ સમજાઈ જાય છે.

વસ્તુને જાણવું અને **વસ્તુને પામવું**, એ **શ્રી અખાજીના બાર માસનો લક્ષ્યાર્થ છે.**

પશુ કરતાં મનુષ્ય અધિક છે, તે અધિકતા જો **રામને** જાણે, **તો જ સિદ્ધ થાય.**

રામને **જ** જાણવાને અને **રામને જ પામવાને** આ મનુષ્ય-જન્મની તક સર્વથી **અધિકતર** યોગ્ય છે.

આ **મનુષ્યજન્મની સર્વોપરિ તક ઓળખી** લઈને, ગુરુ-દેવનાં – **સન્તનાં** વચનો **અનુસાર જીવાત્માએ** પશુવત્ – જડ જીવન માંથી **જાગીને ચેતી** ઊઠવું જોઈયે. **સંતની** – ગુરુની **સેવાશુશ્રૂષા** વડે તેણે **ભક્તિ, વૈરાગ્ય** અને **જ્ઞાનની નીસરણીએ** ચડીને, **આત્મા – પરમાત્માની એકતાના** મુકામે ઠેઠ પહોંચવું જોઈયે; કારણ કે, જીવાત્માની **ભ્રમણાના નિવારણનો ઉપાય શ્રી હરિગુરુસન્તના શરણ** વિના બીજો કોઈ જ **નથી.**

તે વરાંસો = તે વિના. **ભામે** = ભ્રમણામાં.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

મહાબ્રહ્મરસ = વેદોમાં કહેલું **બ્રહ્મજ્ઞાન ; પરમાત્મરસ ; रसो वै ब्रह्म ॥**

વાગ્તીતા = વાણીથી **અતીત** ; પરાત્પર સ્વરૂપ.

ફાલ = વૈખરી. વાણીના **ચાર પ્રકારો** છે :–

પરા = નાભિનો ધ્વનિ.

પશ્યંતિ = હૃદયનો શબ્દ.

મધ્યમા = કંઠનો નાદ.

વૈખરી = મુખની વાણી.

શબ્દાતીત પરમાત્મા શબ્દ વડે જ ઓળખાય છે ; અને પરમાત્માને જે **યથાર્થ** ઓળખે છે, તે **નિર્વાણ** પામે છે, અર્થાત્ જન્મમરણરહિત થાય છે.

માયાનાં બે ખાસ લક્ષણો છે :–

ચિત્રવિચિત્રતા = એકરંગી **નહીં** પણ અનેકરંગી હોવાપણું

ચપલતા = અસ્થિરતા ; ચંચળતા.

ઇન્દ્ર = સ્વર્ગનો રાજા ઇન્દ્ર અને **ચંદ્ર** પણ **નાશવંત** છે, તો મનુષ્ય કોણ માત્ર ? આ પ્રમાણે હૃદયપૂર્વક વારંવાર વિચારવું.

રાજા **પ્રિયવ્રત**, **દશમુખી** રાવણ, **ઋષિવર** બ્રહ્મદાલભ્ય અને **લોમશ** જેવાઓ અગણિત વર્ષો જીવ્યા હતા, પરન્તુ, **અનન્ત કાલને** હિસાબે જોતાં તો તેઓ વરસતા વરસાદમાં પાણીના ટીપા જેટલા પણ નથી. વારંવાર આવો વિચાર કરીને **ઈશ્વરને** ઓળખવા મથવું અને દેહાધ્યાસનો **વિલય** કરવો.

પ્રિયવ્રતરાજા = સ્વાયંભૂ મનુના પુત્ર અને **વિશ્વકર્માના** જમાઈ – આ **રાજાએ એક અબજ અને એકવીસ** કરોડ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વર્ષો સુધી સપ્તદ્વીપનું રાજ્ય કર્યું હતું અને પોતાના **એકચક્રી રથમાં** બેસીને **સૂર્યની સાથે સાત દિવસ સુધી** સ્પર્ધા કરી હતી.

બગદાલભ્ય = બગદાલભ્ય એવો પાઠ પણ છે. આ ઋષિને વડનું પાંદડું માથા ઉપર મૂકીને તપશ્ચર્યા કરતા જોઈને અર્જુને એમને પર્ણકુટી બાંધવાને કહ્યું હતું.

તેઓએ કહ્યું કે **શા** જીવ્યા માટે ઘર બાંધવું જોઈયે ? !

પોતે કેટલા કાળથી આવું તપ કરે છે — એવા **અર્જુનના** પ્રશ્નના ઉત્તરમાં આ **ઋષિવરે** કહેલું કે :–

" બ્રહ્માના વીસ રાત્રિદિવસથી . "

(બ્રહ્માનો એક **રાત્રિ દિવસ** એટલે **આ લોકનાં ચાર લાખ બત્રીસ હજાર વર્ષો .)**

લોમશ = આ બ્રહ્મર્ષિએ શ્રી યુધિષ્ઠિરાદિ **પાંડવોને** સંપૂર્ણ તીર્થયાત્રા કરાવી હતી, તેમ જ તેઓને **ધર્મોપદેશ** કર્યો હતો.

આ સંસાર રૂપી **ખાડામાંથી વિરલા નર** જ નીકળે છે; કેમકે, એમાં શરીરરૂપી અને ગૃહરૂપી મ્હોટાં કળણો છે.

ગ્રેહ = ગૃહ — ઘર.

ગરક = ગળી જવાય એવું — કળણ.

આહુલાં વાહાતાં બહુ અધવચ ગયા, **ખટ દર્શન** ખટપટ કરતા ! **પૃ . ૬૦ .**

આહુલાં વાહાતાં = નિષ્ફળ પ્રયત્ન કરતાં.

સાંખ્ય, **યોગ**, **ન્યાય**, **વૈશેષિક**, **પૂર્વમી**માંસા અને ઉત્તર**મી**માંસા — **વેદાન્ત** એ **છ દર્શનશાસ્ત્રો** છે અને **ભગવાન્**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

કપિલદેવ, **શ્રી** પતંજલિ, **શ્રી ગૌતમ ઋષિ**, શ્રી કણાદ ઋષિ, **શ્રી** જૈમિની અને **ભગવાન્** વ્યાસજી એ **મહર્ષિઓ** ક્રમશઃ આ **ષડ્‌દર્શનના** પ્રણેતાઓ છે.

નામ માત્ર **નાશવંત** છે, પરંતુ, જેણે **આત્માને** જાણ્યો છે, તે તો **અલગ** જ છે – પાણીની અંદર જાળમાં સપડાયલું માછલું જેવી રીતે જાળમાંથી પાણીમાં પાણી થઇને ભળી જાય છે, તેવી જ રીતે **શ્રી સદ્‌ગુરુએ** આપેલી **અકલ કળા** વડે **મુમુક્ષુ જીવાત્મા** પણ સંસારની જાળમાંથી **બ્રહ્મસિન્ધુમાં બ્રહ્મરૂપે** ભળી જાય છે.

"**ભાદવે** સઘળો **ભેદ** પામ્યે થકે,

"**જીવ શિવ** મળી **રસરૂપ** થાયે;" **પૃ. ૧૧.**

ભક્તિ અને **જ્ઞાન** બન્નેની કેવળ **અભિન્નતાનો સંપૂર્ણ સ્વાનુભવ** એટલે જ रसो वै सः એ શ્રુતિનો **સ્વયંસાક્ષાત્કાર**, અને पिण्डे तद् ब्रह्माण्डे। એ શ્રુતિવચનનું **સર્વકાલ** અને **સર્વત્ર સ્વાનુભવદર્શન**.

પરિપક્વ મુમુક્ષુને હવે **મુક્ત પુરુષનો સ્વાનુભવ** થાય છે અને **શ્રી અખાજીએ** જેમ ઘણે સ્થળે તેમ **આ બાર માસમાં** પણ **મુક્ત પુરુષનાં લક્ષણોનું** નિરૂપણ કર્યું છે. **તેઓશ્રી** કહે છે:-

મુક્તાવસ્થાનો અનુભવ થાય, એટલે **જીવ**, **જગત્** અને **ઇશ્વરની એકતાનો ભેદ આપોઆપ જ ઉકલી જાય** – **તે સ્વરૂપસંસ્થિતિનો સ્વાનુભવી છે**. જ્યારે આ **પરમ અભેદનો** ગૂઢ ભેદ ઉકલ્યો ન હતો, ત્યારે **જીવ** અને **શિવ** એ બે જુદાં જણાતાં હતાં; પરંતુ, જીવનું પૂરેપૂરું જીવપણું (એટલે વેદાન્ત શાસ્ત્રમાં જેને 'દેહાભિમાન' કહે છે તે દેહાભિમાન) **શિવમાં વિલય** થવાથી रसो वै सः। એ શ્રુતિની **ઋચાનો – રસરૂપતાનો** તેને **અખંડ સ્વાનુભવ** થાય છે. **તે** જાણે છે કેઃ–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પિંડ એટલે ન્હાનું હું – વ્યક્તિ ; *Micro-cosm*

અને

બ્રહ્માંડ એટલે મ્હોટું હું – સમષ્ટિ ; *Micro-cosm*. આ બન્ને વચ્ચેનો **અભેદી સંબન્ધ નિત્યનિરંતરનો** તેમ જ **અનુભવગમ્ય** છે. **પરિપક્વ**. **મુમુક્ષુ** જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને અભ્યાસ વડે **મુક્તાવસ્થામાં** એ **અગમ્ય** કોયડો ઉકેલી અને અનુભવી **શકે છે.**

કટાહ – કઢાઈ. બ્રહ્માંડને ઊંધી કઢાઈના ઘાટનું ગણીને તેને **કટાહ** કહેવામાં આવે છે. પિંડપક્ષે સમજતાં તાળવાના શિરોભાગને **કટાહ** કહેવાય છે.

પિંડ = ન્હાનું – ન્હાનામાં ન્હાનું બ્રહ્માંડ ; તેવી જ રીતે :–

બ્રહ્માંડ = મ્હોટામાં મોટો પિંડ – વિરાટ્નો પિંડ. જે **મુક્ત** પુરુષે આ બન્નેની **એકતાનો** સ્વાનુભવ કર્યો છે, તે તો પિંડબ્રહ્માંડ ભેદીને એવી **મહામુક્તની** ભૂમિકામાં વિહરે છે, કે જ્યાં આ લોક કે પરલોકના કારણનો ઉદ્ભવ જ **નથી**, તેમ જ, વાણી વડે એ ભૂમિકાનું નિરૂપણ સંભવતું નથી ; કેમકે '**દયે**' અને '**દયાતા**' એવું બેપણું જે પૂર્વે હતું તે હવે **લય** પામ્યું છે. જગત્ કે જગત્ની જંજાળ જ્યાં **છે જ નહીં**, એવા કાયમના **સ્વરૂપની સંસ્થિતિમાં** આ **લયયોગી બ્રહ્મ**માં બ્રહ્મરૂપે ભળી જાય છે :–

વસ્તુઇચ્છાએ **વસ્તુ વિલસે** સદા –
મન વિના છે **મુદા** જંત ! જાણો ;
અણચવ્યું **આપ** સમજ્યે થકે **ઓળખે**,
તે નર દેહમાં **નથી** બંધાણો. પૃ. ૧૨.

જેવી રીતે **મુમુક્ષુના પરમ ધર્મમાં સાધનચતુષ્ટય** એટલે (૧) વિવેક, (૨) વૈરાગ્ય, (૩) ષડ્સંપત્તિ અને (૪) મુમુક્ષુતા

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આવશ્યક લક્ષણો છે, તેવી રીતે **મુક્ત પુરુષના પરમ ધર્મ**માં પણ :-

(૧) मैत्री, (२) करुणा, (३) मुदिता, અને (૪) उपेक्षा એ **ચાર આવશ્યક લક્ષણો** છે :-

મુદા = मुदिता = **આનન્દ** = **બ્રહ્માનન્દ** =

સ્વરૂપાનન્દ = **પરમાત્માના** સમાગમનો આનન્દ =

સચ્ચિદાનન્દ = **મૌજે હકીકી**.

મૈત્રી = શ્રી હાર, ગુરુ, **સંત**, હરિજન અને સમગ્ર **સજાતીય પ્રવાહ** પ્રત્યે **મૈત્રી**.

કરુણા = શિષ્ય, મુમુક્ષુ, આશ્રિત, અને **આપ્ત** પ્રત્યે **કરુણા**.

ઉપેક્ષા = માયા પ્રત્યે; મૈત્રિ, કરુણા અને **મુદિતા**માં જેનો સમાવેશ ન થાય **તે સર્વ** પ્રત્યે **ઉપેક્ષા**.

શ્રી અખાજી કહે છે કે :-

જ્યાં સુધી "મન" મરતું નથી એટલે કે વૃત્તિ **સંકલ્પ**-વિકલ્પથી **રહિત થતી નથી**, ત્યાં સુધી **બ્રહ્મા**નન્દનો સ્વાનુભવ થતો નથી. મનનો સંપૂર્ણ વિલય એ જ **બ્રહ્મદર્શન** અથવા **મોક્ષ**;

"વિષયાનન્દ સંસાર હૈ, ભજનાનન્દ હરિદાસ;
"બ્રહ્માનન્દી જીવન્મુક્તા, ભયી વાસના નાશ."

વૃત્તિની **પરિપૂર્ણ વિલીનતા** માટે **અમનસ્કાવસ્થા** જાતે **અ**નુભવવી જોઈએ; [જુઓ :- **अमनस्कखंड, लय परिच्छेद**.] અને, **તો જ શ્રી** અખાજી કહે છે તેમ :-

મન વિના છે મુદા -

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એ અનુભવાય અને

અણુચવ્યું આપ સમજ્યે થકે ઓળખે –

ચવ્યું = ચાવેલું – જેનો સ્વાદ ચાખ્યો છે તેવું = અનુભવેલું.

અણુચવ્યું = નહીં ચાવેલું = જેનો સ્વાદ ચાખ્યો નથી તેવું = કદાપિ નહીં અનુભવેલું તેવું = **અપૂર્વ**.

आत्मसत्यानुबोधेन न संकल्पयते यदा ।
अमनस्तां तदा याति ग्राह्याभावे तदग्रहम् ॥ श्री गौडपादाचार्य ॥

જેણે **પોતાના સ્વરૂપનું** દર્શન કરીને **અપૂર્વ** બ્રહ્માનન્દ અનુભવ્યો છે તે જીવભાવથી છૂટેલો હોવાથી

पुनरपि जननं पुनरपि मरणम्

એવી જન્મમરણની સ્થિતિ તેને કદાપિ અનુભવવી પડતી નથી.

આ પ્રમાણે, **શ્રી અખાજીના બાર માસનો** ગ્રન્થ અહીં સમાપ્ત થાય છે.

શ્રી અખાજી કહે છે કે:-

જે **આ બાર માસનો ખરો અર્થ** પિછાને છે, તે જીવપણાની ઇચ્છાનો **વિલય** કરીને શિવસ્વરૂપ અનુભવે છે.

જે **આ બાર માસ** શિખે અને શ્રવણ કરે તેમ જ એનો અનુભવ કરે, તે **તેરૂપ જ** થાય.

જે સદ્ગુરુબાલક છે અર્થાત્ જે **ગુરુમુખી જ્ઞાની છે**, તે તો **બોલતા પુરુષને – પ્રત્યક્ષ રામને** વિશ્વવિહાર કરતા ઓળખી લે છે અને જે એ પ્રમાણે **ઓળખીને** ગાય છે, તે **મુક્તિ** અનુભવે છે :–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

એક રામ દશરથઘર ડોલે –
દૂજા રામ સકલઘટ બોલે –
તિસરા રામકા સકલ પસારા –
ચૌથા રામ સબનસેં ન્યારા !

આપણે પણ આપણા રામને ઓળખીને શ્રી સદ્‌ગુરુ દ્વારા તેમાં લીન થઇયે અને તદર્થે આ અક્ષયવાણીના ત્રીજા ગ્રન્થને અર્થાત્ શ્રી અખાજીના સાત વારને ગાઇએ અને વિચારીએ :–

આ અક્ષયવાણીનો ત્રીજો ગ્રન્થ :–

३ श्री अखाजीना सात वार पृ. १२-१४.

કક્કાની અને બાર માસની પેઠે વાચ્યાર્થમાં સાત વાર લખ્યા છે, પરન્તુ લક્ષ્યાર્થમાં વૈરાગ્ય અને જ્ઞાનભક્તિ દ્વારા પરમાત્મસાક્ષાત્કારના સ્વાનુભવનો જ હેત્વર્થ છે; અને તેથી જ પ્રારંભ ગુરુવારથી અને સદ્‌ગુરુસેવા કરવાના ઉપદેશથી થાય છે.

આ વાર = અબઘડી; હમણાં જ. Instantly.

આઠ હાથમાં = સાડા ત્રણ હાથના આ શરીરમાં.

ગ્રેહે સપ્ત ધાતુના દેહે શું લાગો ટાળે તેહ?! વગેરે =

આ પંચભૂતનું શરીર સાત ધાતુઓનું બનેલું છે:– રસ, રાધર, માંસ, મેદ, મજ્જા, અસ્થિ, અને વીર્ય એ સાત દેહની ઘટક ધાતુઓ ગણાય છે.

શ્રી અખાજી કહે છે કે:–

આ સપ્ત ધાતુઓના દેહને વારંવારનો જન્મમૃત્યુનો લાગો એટલે સંબન્ધ વળગ્યો છે, તે શી રીતે ટળે? તેનો ઉપાય

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રી હરિરૂપ સન્ત – સદ્‌ગુરુને ચરણે વન્દન કરીને પૂછો કે જેથી **અબઘડી જ આત્મા ઓળખાય.**

શુક્ર = વીર્ય.

શુક્ર પિતાનું દિવસ સકલનું વગેરે = જો મનુષ્યશરીર ધારણ કરીને **શ્રી હરિને** ઓળખ્યા નહીં, તો પ્રજોત્પત્તિ કરવાનો પિતાનો શ્રમ વ્યર્થ જ થયો છે એમ જાણવું.

શિવ વિરિંચ્યાદિક = શિવબ્રહ્માદિક.

ધૂમ્રમાર્ગ અને **અર્ચિસ્** માર્ગ = **વેદોના ચૌદ** કાણ્ડ છે, અને તેમાં **તેર** કાણ્ડ કર્મકાણ્ડ તથા ઉપાસનાઓના છે; ચૌદમો કાણ્ડ – બૃહદારણ્યક ઉપનિષદ્‌ના **શતપથ** બ્રાહ્મણનો – **જ્ઞાન** કાણ્ડ છે, અને તે અર્ચિસ્ માર્ગ કહેવાય છે.

"આર્ચ" છપાયું છે તે અર્ચિ વાંચી લેવાનું છે.

દિસે સઘળે દિવેશ = सर्वं खल्विदं ब्रह्म એવો **વેદવચનમાં** કહેલો **સ્વાનુભવ** થાય.

ચાર વેદોનાં ચાર મહાવાક્યો આ પ્રમાણે છે :–

सामवेद – ॥ तत्त्वमसि ॥ = તે તું છે.

यजुर्वेद – ॥ अहं ब्रह्मास्मि ॥ – હું બ્રહ્મ છું.

ऋग्वेद – ॥ प्रज्ञानमानन्दं ब्रह्म ॥ બ્રહ્મ પ્રજ્ઞાનરૂપ અને આનન્દરૂપ છે.

अथर्ववेद – ॥ सर्वं खल्विदं ब्रह्म = આ બધું બ્રહ્મ છે.

પરમાત્માના સ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન પામતાં, સ્પષ્ટ થયું કે જીવને અન્ય અભ્યાસ હોવાથી જ દ્વૈતની – બીજાની આશા રહેતી

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હતી – દેહને દમવાથી શાન્તિની અપેક્ષાએ પિંડને કષ્ટ દેતો હતો ! તે હવે ચડેલું મન = તે નાદે લાગેલું મન ઉતરી ગયું કેમકે **શ્રી સદ્ગુરુદ્વારા પ્રચંડ બ્રહ્મજ્ઞાનની** પ્રાપ્તિ થઈ.

દસ, ખટ અષ્ટ, એકથી અળગો = ચોવીસ તત્ત્વો અને પચ્ચીસમી પ્રકૃતિ, તેથી અલગ તે पुरुष = ब्रह्म.

निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन। એ **શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના** વચનાનુસાર સત્ત્વ, રજસ્ અને તમસ્ એ ત્રણ ગુણોના આવરણરૂપી અંધકારથી જીવાત્મા નિવૃત્ત થયો.

આ પ્રમાણે **આ સાત વારનું જ્ઞાન** સર્વ કોઈ પામો અને બ્રહ્મવિચાર આણો. **વસ્તુ = બ્રહ્મ.**

આ સાતે વાર ઉપરાન્ત, **આઠમા અનુભવરૂપી** અંકુરની સૌથી વધારે અગત્ય છે, કેમકે **તેણે** જ એટલે **અનુભવ વડે જ** એવા **પરમ** પદની પ્રાપ્તિ થાય છે, કે **જે** ભૂમિકા ઉપરથી, **શ્રી** અખાજી કહે છે તેમ :-

જ્યાંહાં રહી જોતાં જગત ન દીસે, હવે સર્વ ગગનાકાર;
સચ્ચિદાનન્દ સમરસ સાગરમાં, લહેરી અખો અવતાર.
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે.

આવો **તુરિયાતીત** અવસ્થાનો સ્વરૂપાનુભવ થાય છે. **આ અનુભવ અબાધિતપણે – નિત્યનિરન્તર** બન્યો જ રહેવો, એ **જીવનમુક્ત** મહાપુરુષનું સ્વયંસિદ્ધ – **સ્વાભાવિક** જ લક્ષણ છે. **શ્રી** અખાજીના તત્ત્વજ્ઞાનાનુભવને અને **તેની** ભૂમિકાને સમજવાને સાથેનું **સપ્તભૂમિકાદર્શક પરિશિષ્ટ** પણ ઉપયોગી છે; કેમકે **સાત વાર** એટલે જ સાધક જીવાત્માનું **સપ્ત જ્ઞાન**ભૂમિકાનું **ક્રમિક ઉર્ધ્વારોહણ**. જુવો :– **પરિશિષ્ટ ૨; પૃ. ૨૬૨ – ૨૬૩.**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

આ ઉપરથી તેમ જ મથાળે મૂકેલી **શ્રી અખાજીની સાખીઓ** તેમ જ બીજી **વાણી** ઉપરથી પ્રતીત થાય છે કે તુરિયાતીત અવસ્થાના **અનુભવમાંથી** જ પોતાની **વાણી સ્વભાવત:** પ્રેરાયલી છે. **આ** દશામાં જગતનું અસ્તિત્વ જ અનુભવાતું **નથી**.

શ્રી યોગવાસિષ્ટ, શ્રી અવધૂતગીતા, અને વેદોની શ્રુતિઓમાં અજાતવાદ અથવા **પ્રૌઢીવાદ**માં આ **દૃષ્ટિસૃષ્ટિવાદ** જ કહેલો છે.

મુક્ત પુરુષના **સ્વાનુભવે** કરીને **જ આ** સિદ્ધાંત સમજાય છે. **વૃત્તિવિલય** અને **મનોનાશ** દ્વારા **સ્વરૂપસંસ્થિતિ** જ્યારે અનુભવાય, ત્યારે તેના લક્ષણ તરીકે **જ** આ **અજાતવાદ** અથવા **પ્રૌઢીવાદ** પ્રત્યક્ષ **અનુભવાય** છે.

न त्वं नाहं जगच्चेदं सर्वमात्मैव केवलम्

એવો **અપરોક્ષ** અનુભવ **સિદ્ધ** કરનારને જ આ **અદ્વૈતબ્રહ્મ**નો **અંતિમ** સિદ્ધાંત સહજ ગમ્ય થાય છે; કેમકે, તુરિયાવસ્થાનો એટલે **સાતમી** ભૂમિકાનો અથવા તેથી પણ પર તુરિયાતીત અવસ્થાનો **આ સ્વાનુભવ** છે.

અહીં તો જગત્ જેવું ત્રણે કાળમાં પણ સંભવતું જ **નથી**. 'માયા' જેવું કશું **વસ્તુતાએ** વિદ્યમાન જ નથી. **આ** વેદવચન :–

सर्वं खल्विदं ब्रह्म । नेह नानास्ति किंचन ॥

'જગત્' **નહીં**, 'માયા' **નહીં**, **તો** 'જીવ' – ?

પરન્તુ, 'જગત્' **નહીં**, **એ** દૃષ્ટિ – **એ સ્થિતિ – એ નિર્વિકલ્પતા**માંથી **સ્વરૂપસ્થ પુરુષબ્રહ્મ** જ્યારે જરાક 'ઉત્થાન' પામે છે, ત્યારે આ બ્રહ્મચૈતન્ય જ તેને જગત્‌રૂપે દૃષ્ટિગોચર થાય **છે** – ભાસે છે; વસ્તુતાએ **છે નહીં, છતાં, અવિદ્યાને લીધે, આભાસ માત્ર – મિથ્યા પ્રતીતિ**રૂપે અનુભવાય છે – **માયા** રૂપે. **જુવો પરિશિષ્ટ (૨).**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જ્યાંહાં રહી જોતાં જગત ન દીસે , સ્વે સર્વ ગગનાકાર ;
સચ્ચિદાનન્દ સમરસ સાગરમાં લહેરી અખો અવતાર .
આ વાર ઓળખો રે આત્મા તમ માંહે .

॥ सप्त भूमिका ॥

ज्ञानयोग
હકીકત

॥ ॐ ॥

अनादि अनन्त अद्वैत ब्रह्म
अजातवाद – प्रौढीवाद

તુરિયાતીત – ब्रह्मरूप – जीवन्मुक्त
નિર્વિકલ્પતા – શાન્તિ

केवलाद्वैत – मायावाद
ब्रह्म विवर्तवाद

સમાધિ
તુરિય
(૭)

शुद्धाद्वैत
परिणामवाद

(૬)
પદાર્થાભાવિની

विशिष्टाद्वैत
अविकृत परिणामवाद

(૫)
અસંસક્તિ

भक्तियोग

(૪)
સત્ત્વાપત્તિ

તરીકત

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

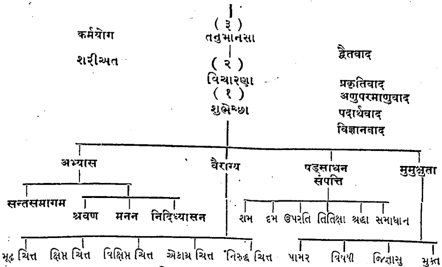

વિશેષ માટે જુઓ :- શ્રી યોગવાસિષ્ટ; તથા શ્રી અનાથદાસજીની વિચારમાલા. } શ્રી સાગરાશ્રમ, ચિત્રાલ; ઈ. સ. ૧૯૧૬. }

ॐ सागर ॐ ||

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભગવાન્ વ્યાસજી, ભગવાન્ શંકરાચાર્યજી વગેરેનો આવો અભિપ્રાય છે. તે केवलाद्वैत – **विवर्तवाद** અથવા માયાવાદના નામથી પ્રચલિત છે.

અજાતવાદ અને **કેવલાદ્વૈતવાદ** બન્ને વચ્ચે ખાસ મહત્તાની ભિન્નતા નથી, કેમકે, પહેલામાં

જગત્ અથવા માયા છે જ નહીં, એમ **સ્વાનુભવ** કહે છે અને બીજામાં

જગત્ અથવા માયા **જીવની અવિદ્યાએ કરીને** છે, પણ, **વસ્તુતાએ કેવળ જ મિથ્યા છે**, એમ **સ્વાનુભવ** કહે છે.

શ્રી. અખાજીએ આ બન્ને સિદ્ધાંતોને ખૂબ વિસ્તાર કરીને વારંવાર સ્પષ્ટ કર્યા છે.

સ્વામી શ્રી **વિવેકાનન્દ**જીના **જ્ઞાનયોગનો** અભ્યાસ કરનાર જોશે, કે **સ્વામી શ્રી**એ બીજા સર્વ આચાર્યોને તેમ જ સર્વ ધર્મોને યથોચિત માન આપીને આ **અજાતવાદનું** જ **પ્રતિપાદન** કર્યું છે.

સ્વરૂપ સર્વદા અવિકારી જ રહે છે, પણ, **બ્રહ્મ**ની જ **સત્તા – તેની જ શકિતથી, જીવ** અને **જગત્** બન્ને સર્વદા **ઉત્પત્તિ, લય – વૃદ્ધિ** અને **હ્રાસ** પામ્યાં કરે છે:

જેમ **બ્રહ્મ અવિનાશી** છે, તેમ **તેની આ શક્તિ – શ્રી હરિની માયા** પણ **વિકારી છતાં, પ્રવાહરૂપે અવિનાશી** છે.

આ विशिष्टाद्वैत અથવા अविकृत परिणामवाद કહેવાય છે અને **ભગવાન્ શ્રી** રામાનુજાચાર્યજીનો અભિપ્રાય આ પ્રકારનો છે. **(જુવો પરિશિષ્ટ ૨.)**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ભગવાન્ શ્રીમદ્ વલ્લભાચાર્યજી અથવા **મહાપ્રભુજીનો સિદ્ધાંત** એવો છે, કે આ જગત્ બ્રહ્મનું જ પરિણામ છે તે એવી રીતે કે **બીજમાંથી વૃક્ષ અને દૂધમાંથી દહીંની પેઠે – વૃદ્ધિ સંકોચ** (ઈવોલ્યુશન્ – ઈન્વોલ્યુશન્)ના નિયમાનુસાર **આવિર્ભાવ – તિરોભાવને લઇને બ્રહ્મ જ જગદ્‌ભાવને પામ્યું** છે અને **લય સમયે, તે જ બ્રહ્મભાવને પામે છે.**

આ સિદ્ધાંત શુદ્ધાદ્વૈત અથવા પરિણામવાદ કહેવાય છે. જુવો પરિશિષ્ટ ૨.

આ વિના **અણુપરમાણુવાદ – પદાર્થવાદ – વિજ્ઞાનવાદ – દ્વૈતવાદ** વગેરે સર્વ પ્રકૃતિવાદોનું ખંડન અને **એક અનંતાદ્વૈતનું** જ પ્રતિપાદન શ્રી અખાજીની વાણીમાં સ્થળે સ્થળે આવે છે.

શ્રી અખાજીનાં જુદાં જુદાં ગુજરાતી અને **હીન્દી ભજનો** ઉપરથી એક મહત્વની અને ખાસ મુદ્દાની બાબત એ દેખાઇ આવે છે કે **અજાતવાદ** અથવા **પ્રૌઢીવાદ શ્રી અખાજીની વાણીનું** મૂલભૂત **તત્ત્વ** છે – એ જ **તેઓ** શ્રીનો **સિદ્ધસિદ્ધાંત** છે; છતાં, **વિવર્તવાદને** એટલે **કેવલાદ્વૈતના શાંકર મતને સમરૂપ** સિદ્ધાંતપ્રતિપાદન તેમની વાણીમાં અગ્રપદે આવે છે. આ ગ્રન્થમાંના **હિન્દી પંજાબી** ઝૂલણા, **મારવાડી હિન્દી જકડી** અને ગુજરાતી પ્રભાતિયાંનો **સ્નેહથી અભ્યાસ** કરનાર એ પણ અવશ્ય જ જોઇ શકશે કે **શુદ્ધાદ્વૈત** અથવા **પરિણામવાદને** તેમ જ **વિશિષ્ટાદ્વૈત** અથવા **અવિકૃત પારણામવાદને સમરૂપ પ્રવાહ** પણ શ્રી **અખાજીમાંથી** વહે છે અને **તુરિયાતીત અવસ્થાના સ્વાનુભવી સંતજી** દ્વારા જ્યારે **સ્વભાવતઃ જ** વાગ્પ્રવાહધારા વહે, ત્યારે તો **સર્વપ્રકારે સર્વદેશીયતા** એમાં ઓતપ્રોત હોય એ દેખીતું જ છે. કિં બહુના?

હવે, **શ્રી અખાજીનાં** બીજાં થોડાંક **ભજનો** જોઇશું :–

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ગુજરાતી ભજનો પૃ. ૧૫ થી ૯૨.

૧. जाणवुं एवुं रे – પૃ. ૧૭ ૨. आप जाणीने रे પૃ. ૧૮

બન્ને ભજનો **મહાપદની સ્થિતિ**માંથી લખાયલાં સ્પષ્ટ છે.

માત્ર જાણવું એ **ખરૂં જાણવું નથી**. જાણ્યું, પણ માણ્યું નહીં, એ જાણ્યું જ **નથી**. આજ સુધી એવું જે જે જાણ્યું તે તો માત્ર **જાન = નુકસાન** જ છે. માત્ર જાણવાથી – મગજમાં જ્ઞાનનો ભાર લાદવાથી અપૂર્ણતા જતી નથી, કેમકે, **આત્માના અનુભવ**-પ્રદેશમાં પંડિતપણું ચાલતું **નથી**.

મુક્તિને માને રે = માને = માપે. અમુક પ્રકારની, અમુક લક્ષણોવાળી, અમુક સિદ્ધિશક્તિઓવાળી, એવી **મુક્તિ**ની અમુક સ્થિતિની લક્ષણા બાંધીને પછી શોધવા જાય; તેથી પરિણામ એ આવે, કે કોઈ પણ સ્થાને **શ્રદ્ધા** કે **વિશ્વાસ** ઉત્પન્ન થાય **નહીં**.

પોતે 'જાણે છે', એવું માનનારાઓ જીર્ણ થઈ જાય છે, કેમકે, सत् वस्तुने **નહીં**, પણ માત્ર **તેના પ્રતિબિમ્બને જ** જોઇને તેઓ મોહ પામે છે – **ખરો સ્વાનુભવ** – सत् वस्तुनुं **પૂર્ણ** દર્શન રહી જ જાય છે!

દેહાધ્યાસ દૂર કરીને, **મનોનાશ** અને **વાસનાલય** દ્વારા **એવા અદ્વૈતપદના સ્વાનુભવી** થવું, કે જ્યાં દેશ, કાળ, સ્થિતિ અને લિંગભેદ છે જ નહીં, તેમ જ સ્વામીસેવકનો **ભેદ** પણ **નથી**.

આપ જાણીને રે = જીવના હુંપણાને જાણીને, તેનો – વ્યક્તિના ન્હાના "હું" નો **અપરિમિત** હુંમાં પૂરેપૂરો વિલય કરવો, એ **બ્રાહ્મીદશા**નું લક્ષણ છે. જે મૂળ સ્થિતિમાંથી જીવાત્મા વ્યક્ત **થયો** છે, તે મૂળ અવ્યક્ત સ્થિતિના સ્વાનુભવ માટે કારણ શરીરનો – લિંગદેહનો પૂરેપૂરો **વિલય થવો** જોઇયે.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વણબોલ્યું રે સર્વે બોલિયું રે = સરખાવો શ્રીમદ્ ભગવદ્‌ગીતાની કર્મમાં અકર્મની તત્ત્વદૃષ્ટિ.

વાચારંભણ = વાણીમાં કહેવા માત્ર; માત્ર વાણીવડે જ જેનો આરંભ થયો છે તેવું.

३. आ तो नित्यविहारी खेले वसन्त ! पृ. १९

નિત્યવિહારી = અનાદિ અનન્ત બ્રહ્મ = The Eternal Infinite.

વિજે = વિજય.

બ્રહ્માદિક માયા જોઉં ત્યાં = નિસ્ત્રૈગુણ્યની સ્થિતિનું – ત્રિગુણાતીત દશાનું નિવેદન છે. સરખાવો :–

त्रैगुण्या विषया वेदा निःस्त्रैगुण्यो भवार्जुन ॥ श्री भ. गी.

સ્વે સમરસ થયા રે વગેરે = **આ સ્થિતિ** સમજવા માટે સરખાવો :–

समरसमग्नो भावित पूतः प्रलपति तत्त्वं परमवधूतः । અને,
शून्यागारे तिष्ठति नग्नो शुद्ध निरंजन समरसमग्नः । तथा,
सहजो विरजः कथमिह योगी शुद्ध निरंजन समरसभोगी ।
વળી, एवं कथमिह सारविसारः समरसतत्त्वं गगनाकारः ॥
श्री अवधूतगीता.

४. अमे रे वैद्य अगम देशना पृ. २०

પડળ = અજ્ઞાનાવરણ – અજ્ઞાનનો પડદો.

સુરત = સુરતા = લક્ષ્ય = લખ – સગુણ બ્રહ્મ.

નૂરત = પ્રકાશ = જ્યોતિ = અલખ = નિર્ગુણ બ્રહ્મ.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

પડદા તે બાંધું પ્રેમના = સરખાવો :–

સાંઈ ન ચાહે ચાતુરી, રૂપ, વરણ, કુલ, જાત;
ભાવ ભરૂંસા દેખે, અખા ! તબ **પિયુ** પ્રગટે આય.

સાત પડળ કાઢું સામટાં = જુવો સપ્તભૂમિકાનું **પારિશિષ્ટ ૨.**

५. सन्तो ! आवोजी देश हमारडे પૃ. ૨૧

હમારો દેશ = સંતોનો દેશ સરખાવો :–

The Native place of the Soul is in the Spiritual World. *E. Swedenborg.*

આત્માની **જન્મભૂમિ** આધ્યાત્મિક વિશ્વમાં છે.
ઈમૅન્યુઅલ સ્વીડનબૉર્ગ.

આ પદ્ધતિએ ઉકેલવાથી, **શ્રી અખાજી**નાં બધાં ભજનો **સ્પષ્ટ** થશે.

श्री अखाजीनी जकडी तथा झूलणा

પૃ. ૮૧ થી પૃ. ૧૬૨

जकडी

પ્રીતિનું – ભક્તિનું બંધન – प्रेमयोग – भक्तियोग **પરમાત્મા** સાથેના **પ્રેમયોગ**નું વિલક્ષણ ચિત્ર આ કાવ્યોમાં રજૂ થાય છે. વિસ્તારભયથી **ટીકા** લખવાનું બનતું નથી, પરન્તુ, **અભ્યાસીને** એટલી સૂચના ઉપયોગી થશે કે આ **जकडी**માં रसरूप भूमाब्रह्मनું **અદ્‌ભુત નિરૂપણ** છે. **પરિશિષ્ટ ૩** જોવાથી આ કાવ્યોમાં દેખાતી કઠિનતા દૂર થશે. **મીતા, ઢોલન, સાંઈ, પ્રીતમ, લાલન, નહાવ, સાજન, શાહ, સુરિજન, સાથી** અને **મહારાજ** વગેરે શબ્દો **પરમાત્મા માટે** – भूमास्वरूप **માટે**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

વપરાયા છે. જાત, સફાત, વહદત, બાતિન વગેરે શબ્દો આત્માની અવસ્થાસૂચક છે અને આ ઝૂલણાની ટીકામાં એનું સ્પષ્ટીકરણ છે.

શ્રી અખાજીના ઝૂલણા : – આને 'ઝૂલણા' એવું નામ દરેક હસ્તલિખિત પ્રતમાં આપવામાં આવ્યું છે – જો કે ઝૂલણાને એટલે પ્રભાતના ઢાળને આની સાથે મળતાપણું નથી.

આ ઝૂલણા ઉર્દૂ – હિન્દી – પંજાબી એવી મિશ્ર ભાષામાં છે. વેદાન્ત અને સૂફી ઈશ્કની એકવાક્યતા એમાં બહુ સ્પષ્ટ છે. શ્રી અખાજી દ્વારા આવું સૂફીશાહી સાહિત્ય શી રીતે ઉદ્ભવ પામ્યું એ પણ કૌતુક જાણવા જેવું છે.

પોતે સદ્ગુરુ સ્વામી શ્રી બ્રહ્માનન્દજી પાસેથી વેદાન્તશાસ્ત્રનું શ્રવણ અને અધ્યયન કર્યું, એ વગેરે ઇતિહાસ શ્રી અખાજી વિષેનાં આજ સુધીનાં પ્રસિદ્ધ લખાણો ઉપરથી જાણીતો છે.

તત્પશ્ચાત્ પોતે શ્રી કાશીપુરીમાં જ નિવાસ કરતા હતા; જે જે વેદાન્તશાસ્ત્રોનું શ્રવણ અને અધ્યયન પોતે કરેલું તેને જ સમરૂપ: કવન, ગ્રન્થગુન્થન અને ભજનકીર્તન પોતે શ્રી મુક્તિપુરીમાં જ વસીને કરતા હતા.

આવી રીતે શ્રી કાશીપુરીમાં મણિકર્ણિકાને ઘાટે નિવાસ કરતા મહાત્મા શ્રી અખાજીની સેવામાં અને તેમના પરિચયમાં ઘણા ભગવદ્ભક્તો, ઘણા સન્ત પુરુષો અને ઘણા હરિજનો આવતા હતા અને તેમના ગ્રન્થોનું ભક્તિભાવપૂર્વક શ્રવણ અને અધ્યયન કરતા હતા.

કહે છે કે, શ્રી કાશીપુરીના તે સમયના બ્રાહ્મણ પંડિતોને તેમ જ તત્રસ્થ દણ્ડધારી સંન્યાસીઓને શ્રી અખાજીની વેદશાસ્ત્રને સમરૂપ કૃતિઓ તથા તેમની આ ખ્યાતિ અને તેમનું આ વર્ચસ્વ અશાસ્ત્રીય લાગ્યાં; કેમકે, તેઓ દેહે કરીને સોની અને તેથી – 'શૂદ્ર' – અને, શૂદ્રને હાથે વેદાન્તશાસ્ત્ર રચાય તો, તેમના મત પ્રમાણે, સનાતન ધર્મની પુરાણી પ્રણાલિકાનો નાશ થાય અને તેથી શ્રી કાશીપુરીના કેટલાક અતિ આગ્રહી બ્રાહ્મણ પંડિતોએ તથા દણ્ડી સંન્યાસીઓએ મળીને શ્રી અખાજીના કેટલાક હસ્તલિખિત ગ્રન્થો ગંગાજીમાં ડૂબાડી દીધા! પરિણામે, તેમણે શ્રી કાશીપુરી તજી દીધું.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રી કાશીપુરીના **પંડિતવર્ગે** અને **સંન્યાસીવર્ગે શ્રી અખાજીની** સાથે આવું વૈમનસ્ય ધારણ કર્યું, ત્યારે બીજો એક વર્ગ એવો પણ ત્યાં હતો. કે જે **શ્રી અખાજીને મહાત્મા – ગુરુ** અથવા **આચાર્યરૂપે** માનીને પૂજતો હતો. આ વર્ગ તે **પંજાબી – મારવાડી મુમુક્ષુ હરિજનોનો** હતો. આ **પંજાબીઓ શ્રી અખાજીને સન્માનપૂર્વક** પોતાના **દેશમાં** તેડી ગયેલા અને ત્યાંના હરિજનોની વચ્ચેના વસવાટ દરમ્યાન **પોતે** આવી **હિન્દી – પંજાબી – ઉર્દૂ** મિશ્રિત ભાષામાં **પોતાનો પરમાત્માનો** સાક્ષાત્કાર વ્યક્ત કર્યો છે. આ ઝૂલણાની **સૂફીશાહી** ઇબારત તેનું જ પરિણામ છે. વિશેષ માટે જુવો : – **પરિશિષ્ટ ૩**.

દેખો ચમડે કેરી પૂતલી વગેરે = જુવો કે આ માનવ શરીરરૂપી ચામડાની પૂતળીએ પોતાની જ સંકલ્પસૃષ્ટિ વડે કેવું કેવું કલ્પનાત્મક વિશ્વ રચીને કેવી કેવી રમત માંડી છે!

મીને = એટલે; જાણે; કે. (**પંજાબી**.)

કાતકા કીતા = શેનું કર્યું? (**પંજાબી**.)

આબ, આતશ, ખાક, વાયુ = પાણી, અગ્નિ, પૃથ્વી અને વાયુ એ ચાર **તત્ત્વ**.

એન = **એન** અને **ગૈન** એ બે અક્ષરોમાં માત્ર એક ટપકાનો જ ફરક છે. "અહં"નું જરા પણ

ગૈન =} સ્ફુરણ જેમાં નથી, એવું શુદ્ધ **નિર્વિકલ્પ**,
ઘેન =} નિરુપાધિક બ્રહ્મ તે **એન**; "અહં"ની ઉપાધિ વડે થયેલું જીવરૂપ દર્શાવવાને **ગૈન** વપરાય છે. જુવો આ ગ્રન્થમાં પૃ. ૧૯૩ તથા પૃ. ૧૯૯. **"અબધૂ! ઐસે ગૈન ગઁવાયા"** તથા **"ગૈન ગયા! ઐન સૂજ્યા!"**

ગૈર = બીજું તે; નહીં તે; અસત્ તે; જૂઠું. *(Without)*.

સાફ નઝર = બ્રહ્મદૃષ્ટિ. **સાંઈ** = પરમાત્મા.

પતિહારા = પ્રતીતિ, ભરૂસો. પવન અને અગ્નિ શેનાં

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

અન્યાં છે ? શુદ્ધ બ્રહ્મસ્વરૂપનો સ્વાનુભવ ચાહો તો એ શોધી કહાડો – અરે – જીવની દષ્ટિએ તો બધું જ અવળું દેખાય છે – અસત્ દેખાય છે; પણ શુદ્ધ બ્રાહ્મી દષ્ટિને તો બધું જ **પરમાત્મા છે. ઓ અખા!** પંડિતને શું પૂછવું છે ? પોતાને પોતાના સ્વરૂપની સ્વાત્મપ્રતીતિ થઈ. (૪.)

આલિમ = જ્ઞાની ; પંડિત ; 'ઇલ્મ' ઉપરથી – અરબ્બી.
ઓલા = બરફનો કરો.

અવજૂદ = વજૂદ = વઝૂદ = **વાઝિબ્** – ઉલ્ – વુઝૂદ = હસ્તિ એ મુતલક = **અદશ્ય – આન્તર** – સૂક્ષ્મ **તત્ત્વરૂપ** – ચૈતન્યરૂપ ; *The Real Existence ; The Invisible ; The Realm Within*.

મૌજૂદ = પ્રત્યક્ષ ; હાજર ; દશ્ય ; સ્થૂલ , *The Visible ; The External*. જેણે **અદશ્ય ચૈતન્યતત્ત્વનું પ્રત્યક્ષ** દર્શન કર્યું છે અર્થાત્ –ગુણ માત્રમાં જેણે **નિર્ગુણ બ્રહ્મનો સાક્ષાત્કાર** કર્યો છે, તે શું પૂર્વને નમે ? કે પશ્ચિમને નમે ? (૬.)

હક = સત્ ; **બ્રહ્મ ; અલખ** ; *The Absolute Realty - The Eternal Truth*.

કાલબૂત = શરીર ; માટીનું પૂતળું ; મૂર્ત્તિ.

મન પાયા જિનું મૌલેકા = જેણે **પરમાત્માનું** મન જાણ્યું – અર્થાત્ જે **પરમાત્મામાં** પૂરેપૂરો ભળી ગયો. (૧૦.)

શરીઅતકી હેડ હૈ હીરૂંકી = કર્મકાણ્ડનાં બંધનો હીરામાણેકની બેડી સમાન છે. શરીઅત = જુઓ પરિશિષ્ટ – ૩

હવાહીરસ = ઇન્દ્રિયજન્ય સુખની ઇચ્છા ; વૈભવની ઇચ્છા ઉપભોગની લાલસા ; આવું જેનામાં છે તેને પગે કર્મરૂપી – પુણ્યપાપ ઉભય કર્મરૂપી હીરામાણેકની બેડી બંધાય છે. (૧૨.)

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

॥ ॐ सद्गुरु ॥ परिशिष्ट (३).

[શ્રી અખાજીની જકડી , ઝૂલણા તથા હિન્દી ઉર્દૂ વાણીના સ્પષ્ટાર્થ માટે]

જીવાત્માનો પ્રવાસ, ક્રમ અને અધિકાર યાને મંઝિલ, પાયરી અને મુકામ	મુમુક્ષુનો માર્ગ, દશા – અવસ્થા અને પ્રદેશ યાને હાલ – હાલાત, દરજ્જો અને મુલ્ક	ભક્તિ , વેદાન્ત અને યોગની પરિભાષામાં સમાનાર્થક સ્પષ્ટીકરણ સરખાવો :– પરિશિષ્ટ ૧ અને પરિશિષ્ટ ૨
૧ મુરિદ , તાલિબ સાધક – મુમુક્ષુ નાસૂત	શરીઅત ફના ફિરશયે દીવાની હાલ નફ્સ – મન *Contemplation*	द्वैत - कर्म - सूरतनूरत હરકોઈ વસ્તુમાં સ્વાર્પણ કરવું . સરખાવો :– સગુણ મૂર્ત્તિપૂજા .
૨ પીર – મુર્શિદ દર્વેશ – સિદ્ધ મલકૂત	તરીકત ફના ફિરશેખે પીરાની હાલ કલ્બ – બુદ્ધિ *Meditation*	द्वैताद्वैत–योग–त्रिवेणी ગુરુ , મુર્શિદ – પીરમાં સર્વસ્વાર્પણ કરવું . સરખાવો :– ગુરુભક્તિ .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

૩ વલી – ઑલિયા સન્ત જમ્રૂત	હકીકત ફેના ફિર્‌રસૂલે નૂરાની હાલ દિલ્‌ – ચિત્ત *Light*	અદ્વૈત – भक्ति ભૈંવરગુફા પેગમ્બર અથવા ઈશ્વરા- વતારમાં સર્વસ્વ સમર્પણ કરવું. સરખાવો :– ભક્તિયોગ.
૪ કામિલ, આરિફ મહાત્મા લાહૂત	મારિફતો ફેના ફિલ્લાહ રૂહાની હાલ રૂહ – અહંકાર *Annihilation*	કેવલાદ્વૈત – ज्ञान સૂનશિખર પરમાત્મામાં દેહાભિ- માનનો સંપૂર્ણ વિલય થવો. સરખાવો :– જ્ઞાનયોગ.
૫ કુત્બ પૂર્ણ પુરુષ અબધૂત – નકલંક મહાપદ હાહૂત	વાસિલે હક બકા બિલ્લાહે અનહદ અવાચ્ય – ગૈબ *Absorption* *Perfect Union* *with God*	અજાત – अनुभव મહાશૂન્ય પરમાત્મામાં અનન્ત કાળ માટે ભળી જવું. સરખાવો :– नाहमूनो સ્વાનુભવ – નિર્વાણ જીવન્મુક્તિ ॐ सर्वं खल्विदं ब्रह्म ॥ ॐ ॥

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હકીકતકા હાસિલ જો હોવે વગેરે = જો બ્રહ્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય, **તોજ** જીવાત્મા **નિર્વાણ** પામે. હકીકત, જુવો :- પરિશિષ્ટ ૩. (૧૨.)

સૂઠલા = પોપટ – જીવાત્મારૂપી.

નલી = પાંજરૂં – દેહાત્મભાવનારૂપી પિંજર.

કલ = યુક્તિ; કળ; **વિધિ**.

નફેજ કરણા = **વિલય** કરવો = *To annihilate one's own self in The Supreme.*

ખાલિક = ખલ્ક = સૃષ્ટિ તે ઉપરથી = **સૃષ્ટા** = **પરમાત્મા.**

કુત્બ = ગુરુ; **મહાત્મા**; વિશેષ માટે જુઓ :- **પ્રિરિશિષ્ટ ૩.**

મરતબા = દરજ્જો; માન; અધિકાર; મોભો.

હુકે ભિ = જરા પણ.

નાહુત = **નાહૂત** = **નાસૂત** = જુવો પરિશિષ્ટ **૩.**

વહદત = **અભેદ**; **એકતા**; **અદ્વૈતાનુભવ.**

અલ્હક્ષ્ત = **અલ્ હક્ષ્ત** = "હું થ ઠું" એવો **અરબ્બી મંત્ર** સરખાવો :-एकोऽहं बहुस्याम् ॥ ॥ श्रुतिः ॥

ખુદી = દેહાભિમાન; હુંપણું = ખુદ = પોતે; તે ઉપરથી. *The Individual Ego – The personal self.*

જાત = **ઝાત** = पुरुषब्रह्म; निर्गुण स्वरूप; तत्त्वनिरंजन; अलक्षब्रह्म.

સફાત = **સિફત** = ગુણ, એ ઉપરથી. (**અરબ્બી**). પ્રકૃતિ; **ત્રિગુણી** માયા; **સોપાધિક** બ્રહ્મ; **સગુણસ્વરૂપ.**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

જાહિર = બાહ્ય ; સ્થૂલ ; દશ્ય ; પ્રત્યક્ષ *The Visible; The material*.

બાતિન = આન્તર ; આત્મિક ; અદશ્ય ; દિવ્ય . *The Invisible; The Spiritual*.

પેડ , પાત = વૃક્ષ , પત્ર = ઝાડ અને પાંદડાં .

ગાફિલકો ગૈર જુદા જુદા = જે અજ્ઞાની છે તેને તો ભેદ જ દેખાશે અને બધું અસત્ જ લાગશે .

ખુદી છોડ સો ખાલી ઘર કિયા વગેરે = દેહાભિમાન તમામ છોડીને આ દેહરૂપી ઘર ખાલી કર્યું , ત્યારે **અખાજી પરમાત્માનું સુખ** પામ્યા .

શાહી સુખ = શાહ = બાદશાહ = ફકીરો **શાહ** ગણાય છે – " **શાહ** " એ એમની **પદવી** છે . જેમકે :- " **महाराज** ".

ઉલટા અમલ કર બેઠા = આત્માને બદલે ઉલટો દેહનો અભ્યાસ કરી બેઠો ! **ગૈબ** = **અદશ્ય ચૈતન્યતત્ત્વ** .

હૂબિયત = હૂબબ (અરબ્બી ઉપરથી) – કુદરતનું કૃપાલુ **સ્વરૂપ** = પ્રકૃતિનું પ્રેમવિશ્વ .

ખતરા = પડદો = અજ્ઞાનાવરણ ; સંકલ્પવિકલ્પાત્મક ભૂમિકા – *Enveilment ; Fallacy*.

અત–અકલ = **અનાદિ જ્ઞાન** ; **પ્રજ્ઞાન** ; *The Insight*.

સલૂજ ગયે = સમજણ – સૂજ પામ્યા ; શાન્તિ પામ્યા .

દિલકે દીદે = આત્મદર્શન – **સ્વરૂપસાક્ષાત્કાર** .

અર્શ = **સ**ગુણની દષ્ટિએ જોતાં , **સાતમા આસમાન** ઉપરનું અલ્લાહનું તખ્ત ; નિર્ગુણની દૃષ્ટિએ જોતાં , **સાતમી** ભૂમિકાની પારનો દેશ .

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

હાજર નાજર = પરમાત્મા હાજર છે – સમક્ષ છે અને તે બધું જુવે છે, એવો મંત્ર :- અલ્લાહુ હાઝિરી; અલ્લાહુ નાઝિરી; વગેરે.

કેતે કતાઈ ? = કેટલું અને ક્યાંથી ? (પંજાબી.)

લુકમાન = એ નામના એક આરબ તત્ત્વજ્ઞાની થઈ ગયા છે. લુકમાન – અલ્ – હકીમ.

કરામત = ચમત્કાર – સિદ્ધિનો જાદૂ. **કેહેર** = શાપ; અવકૃપા.

આપ કારીગર અપણા જી ! = પોતે જ પોતાનો સૃષ્ટા છે.

બીસમા બુખરા = વીસમો ભાગ. **રજક** = અન્ન.

રજાક = અન્ન દેનાર ધણી – પરમાત્મા.

લાફ = અસત્; માયા.

દિલકી મજલ = જીવાત્માનું ઉર્ધ્વારોહણ જુવો પરિશિષ્ટ ૩.

આર્ફ ફકીર = જ્ઞાની સંત; પૂર્ણ પુરુષ. જુવો પરિશિષ્ટ ૩.

તાલિબ = મુમુક્ષુ; સાધક.

તકબ = તકવા = કર્મનાં બંધનો; પરહેજગારીઓ; નિયમો વગેરે.

દીનકી માહાત તબ પાવે = આવી અવસ્થા અનુભવાય ત્યારે જ ધર્મ ઉપર જીત મળે.

આરફાન્ = "આરિફ" નું બહુવચન. જુવો પરિશિષ્ટ ૩માં "આરિફ."

શયકી ઠોર સાંઇ હુવા = જડ પદાર્થોને બદલે સર્વત્ર પરમાત્મા જ દેખાયા. 'શય' = જુવો પરિશિષ્ટ ૩ માં '**ફના ! ફશ્શયે**'.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

ખલ્કત = સૃજન = સૃષ્ટિ. **નાહીંસા** = નહીં જેવો; 'છું', છતાં **નથી** એવો. **ચંગા** = નિર્મલ; અવિકારી.

સાવ = સંપૂર્ણ; અખિલ, *The Whole*.

દૂઈ = બેપણું; દ્વૈત.

આલિમ = જ્ઞાની = પૂર્ણ પુરુષ. 'ઇલ્મ' ઉપરથી.

બતુલ = પવિત્રતા; બ્રહ્મનિષ્ઠા.

નફીકા કરાર = ઘટમાંથી દેહભાવ પૂરેપૂરો ખાલી કરવાનું **વચન**; કુરાને **શરીફ**માં એવું ફુર્માન છે કે 'લા ઈલાહ, ઈલ્લલ્લાહ' એ આયાતનું પૂર્વાર્દ્ધ **લા ઈલાહ** જપતી વખતે **સાધકે** પોતામાંથી તમામ દેહાત્મભાવ **ખાલી** કરવાની ભાવના કરવાની છે – આ **નફીનો કરાર**. એ ખાલી થયેલા ચિત્તમાં 'ઇલ્લલ્લાહ' એ ઉત્તરાર્દ્ધ જપતી વખતે **સાધકે પરમાત્માને અંદર ભરવાની** ભાવના કરવાની છે, તેને **અસબાતનો** કરાર કહે છે. **અસબાત** = ભરપૂર.

સૂઝ હૂર = **સમજણરૂપી અપ્સરા**; **જ્ઞાનરૂપી સુન્દરી**; સરખાવો :– शान्तिश्चिरं गेहिनी. (**શ્રી ભર્તૃહરિ**.)

જલવા = પ્રકાશ – જ્યોતિ, જ્ઞાનાનુભવ.

ચારા = ચલણ. **ચૌદહ તબકમેં** = ચૌદ બ્રહ્માંડમાં.

અલગસા = અલગ જેવો, પણ, અલગ **નહીં**.

આકિલ અપઢ = જ્ઞાની અજ્ઞાની – ભણેલા અને અભણ.

ઉલઝણ = ગૂંચવણ; મૂંઝવણ; આંટી; મુશ્કેલી.

પંપોટા = પરપોટા.

સીહીર = ઝરણું, પાણીનું ઝમવું – સેર.

નીકટે નહીં = ખૂટે નહીં.

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

નૂરસું જાય નિકાહ કરે = જ્યોતિ સાથે લગ્ન કરે – પરમાત્મતત્ત્વનો સંપૂર્ણ સાક્ષાત્કાર કરે – નિર્ગુણ બ્રહ્મપ્રિયાને પરણે; દેહ છતાં, **નિરંજન નિરાકારને** અનુભવે – ભોગવે.

મુકૈય્યદ = અધીન સેવક; નમ્ર દાસ: ભક્ત.

કરમ = કૃપા; **દયા**; એ ઉપરથી કરિમ = કૃપાળુ = **પરમાત્મા. ૐ આમીન ૐ**

અને હવે, ***ટીકાના ઉપસંહાર*** સાથે પૂર્ણ **પ્રેમસ્વરૂપ** અને પૂર્ણ **જ્ઞાનસ્વરૂપ શ્રી અખાજીના આ અદ્‌ભુત ગ્રન્થનો પણ ઉપસંહાર** કરીએ છીએ :–

આ અખિલ વિશ્વને જીવન અર્પનાર **ભગવાન સવિતામાં** જેમ ઉષ્મા અને જ્યોતિ ઉભય તત્ત્વો અભેદરૂપે પ્રસ્થિતિ કરીને, **ઓતપ્રોત** રહે છે, તેમ શ્રી **અખાજીમાં** પણ પ્રેમની **ઉષ્મા** અને **પ્રજ્ઞાનનું જ્યોતિ** એ બન્ને મહત્તત્ત્વો અભેદરૂપે પ્રસ્થિતિ કરીને ઓતપ્રોત રહેલાં છે.

પ્રેમ અને જ્ઞાન એવાં કોઇ **બે જુદા જુદાં પરસ્પર વિરોધી તત્ત્વો હોવાની કલ્પના કરીને**, અભ્યાસીએ **ભ્રમ ઉભો કરવાની કશી જરૂર નથી**; કેમકે, **પ્રેમ અને જ્ઞાન, એક જ તત્ત્વ** છતાં **માત્ર અવસ્થાન્તરભેદે** કરીને જ તેનાં બે જુદાં જુદાં નામ માત્ર છે.

તેવી જ રીતે, **પ્રેમ** અને **વૈરાગ્ય** પણ બે જુદી જુદી વસ્તુ **નથી**, પણ, **એક જ** અનુભવનાં **બે** જુદાં જુદાં **નામ** જ **છે**.

પ્રેમને જ ગાનાર **દયારામ પ્રેમના** અથવા **ભક્તિના** જે **રસને પરમ તત્ત્વ** માને છે, અને **ભજે** છે, **તેને જ – તે જ રસને – તે જ પ્રેમને સંપૂર્ણ વેદાન્તજ્ઞાની બ્રહ્મવેત્તા શ્રી અખાજી** પણ માને છે અને ભજે છે; કેમકે જેમ **બ્રહ્મ એક જ**

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

છે; આત્મા એક જ છે, તેમ, અનાદિ અનન્ત પરમાત્માનો પ્રેમરસ પણ એક જ છે, અને :– रसो वै सः ॥

પ્રેમના અનાદિ, અનંત અદ્વૈતરસાનુભવમાં જેને પ્રેમથી જ વિલસવું છે અને પ્રેમથી જ વિલાવું છે, તેને તો પ્રેમ અને જ્ઞાન એવી બે વસ્તુનું "દ્વૈત" જ નથી, તેમ જ, તેને મન તો પ્રેમ અને વૈરાગ્ય એવું "દ્વૈત" પણ નથી જ નથી. अलमति विस्तरेण ॥ (વિશેષ માટે જુઓ શ્રી કલાપીનો કેકારવ, ઉપસંહાર; પૃ, ૭૧૩–૧૪–૧૫.)

અને છેક છેલ્લે, મહામુક્ત પુરુષનું જીવન એટલે માનવ જીવનનો એક અગમ્ય કોયડો; અને, તે ઉકેલવાને એક મુદ્દાની વાત એ પણ ભૂલવી ન જોઈએ, કે શ્રી અખાજી મૂળમાં તો परम वैष्णव, પરન્તુ, મર્યાદિત – સીમાબદ્ધ – સાંપ્રદાયિક વૈષ્ણવ નહીં; પણ અસીમ પ્રેમસ્વરૂપ – उच्छृंखल वैष्णव અને परम उच्छृंखल अमर्यादित वैष्णव તે જ ક્રમશઃ સ્વાનુભવે ફરીને અસીમ જ્ઞાનસ્વરૂપ परम शांकर; અને, તદ્વત્ ક્રમશઃ તે જ परम वासिष्ठय વા અજાતીય અવધૂત અથવા વેદોક્ત વાણીમાં તે જ पञ्चमाश्रमी परमहंस. ॥ इति श्री टीका सहिता श्री अप्रसिद्ध अक्षयवाणी समाप्ताः ॥ ॐ ॥

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॐ ॐ ॐ सद्गुरु ॐ ॥

શ્રી સાગરાશ્રમ, ચિત્રાલ,
તા. પાદરા, જિ. વડોદરા.
તા. ૧૪ : ૮ : ૧૯૩૨.

ॐ सागर ॐ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

શ્રી અખાજીની પ્રણાલિકાનું શ્રી અક્ષયવૃક્ષ પણ અભ્યાસીને માટે રજૂ કર્યું છે. ॥ ॐ સદ્‌ગુરુ ॥

ॐ

શ્રી અક્ષયવૃક્ષ

[માત્ર એક જ ડાળ અહીં આપ્યું છે.]

શ્રી બ્રહ્માનન્દજી (કાશીપુરી.)

|

શ્રી અખાજી (જેતલપુર, જિ. અહમદાબાદ.)

|

શ્રી લાલદાસજી (વીરપુર, તા. લુણાવાડા.)

|

શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ (અહમદાબાદ.)

|

શ્રી જીતાસુત નારાયણ (ઉત્તરાણ, જિ. સુરત.)

|

શ્રી કલ્યાણદાસજી (કહાનવા બંગલો.)

|

શ્રી પૂર્ણાનન્દજી („ „)

|

શ્રી ધ્યાનાનન્દજી („ „)

|

શ્રી ભગવાનજી મહારાજ („ „)

ॐ પ્રભુજી ॐ સદ્‌ગુરુ ॐ

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust

P. P. Ac. Gunratnasuri M.S. Jin Gun Aaradhak Trust